

43761

శ్రీరథకోవస్తుత్తుమాలికా

శ్యామ, ఎస్. చింగారాజుప్పులు

4376)

శ్రీశరకోపస్తోత్రమాలికా

ఎస్.ఎస్. శింగరాచార్యులు

శ్రీ శతకమహాత్మమాలికా

చృంఘవ్యాతః

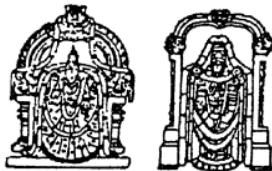
శ్రీ కణ. ఎస్. శింగరాచార్యులు

© సర్వపాక్షులు గ్రంథకర్తవే.

ప్రథమముద్రణ : మే, 2000

ప్రతులు : 1000

చూల్చుము : రూ. 100 00

ఆధ్యాత్మిక గ్రంథ ప్రచురణకు సహాయం అను పథకం క్రింద
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము వారి ఆర్థిక సహాయంతో ముద్రణ

ప్రచురణ : భారద్వాజ ప్రచురణలు

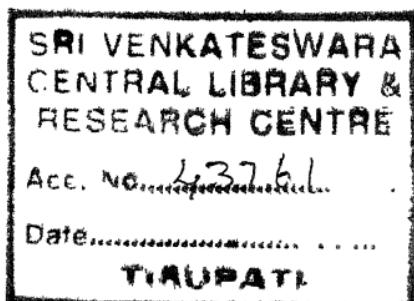
ప్రతులకు :

1. శ్రీమతి || కణ. కనకవల్లి
బాలాజీ నగర్

నెల్లూరు

2. శ్రీమతి || కణ. జయలక్ష్మి
18-3-58/7, శాంతి నగర్

కె.టి.ఎస్.డి, తిరుపతి - 517 507 డిటోన్ : (08574) 32091

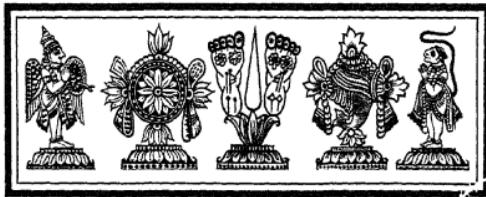

ముద్రణ :

అన్నపూర్ణ (గ్రాఫిక్స్)

53, (మిద్రైప్పెన్) ఆర్.ఎస్. గార్డెన్స్

తిరుపతి - 517 507 డిటోన్ : (08574) 30184

శ్రీమతే శరకోపాయ నమః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీపరికోపస్తోత్రమాలికా

పరాంకురాష్ట్రకము

కూరేశలు, భజ్యోర్ మొదలగు పూర్వాచార్యులు అనగ్రోంచిన, నమామి వ్యాహర్స్తుతి పరములగు ఎనిమిది ముక్కక్షోకములను కల్పియున్న స్తోత్రములునచ ఈస్తోత్రమునకు ఈ పేరు వచ్చినది. ప్రతిదినము భజ్యోర్ ధనలోని ఉత్తరశాంతిలో ఈ స్తోత్రము అనుసంధింపబడుట దీనికిగల ప్రామాణ్యము, గౌరమును వ్యక్తమచుచ్చుని. ఇందు “త్రైవిద్యవృద్ధి”, “భూక్తి ప్రభావ” అనుక్కోకములు రెండు కూరేశక్తిముగు శ్రీవైకుంఠస్తోత్రములోనివి. ‘‘బుణిం జాపామహే’’ అనుక్కోకము భజ్యోర్ రూ అనగ్రోంచిన శ్రీరంగరాజస్తోత్రములోనిది. చివరిదను “నమజ్జనస్య” అనుక్కోకము, పూర్వాశ్రమమున శ్రీమణివాళమహాముఖోమునుల ప్రాతులగు జీయర్ నాయినార్ అనగ్రోంచిన నథ్తత్రమాలికలోనిది. మిగిలిన నాలుగు క్షోకములు పూర్వులు సాయంత్రణ ముక్కకములు. “వకుళాలంకృతం” అనుక్కోకమును ఈ స్తోత్రమున కొండజీచే అనుసంధింపబడుచున్నది. ఈ క్షోకము లన్నియు శబ్దమాధుర్యమును, ఆశ్రగాంభీర్యమును కల్పియున్నవి.

1) త్రైవిద్యవృద్ధజనమూర్ఖవిభూషణం యత్త
సంపత్తి సాత్మ్రికజనస్య యదేవ నిత్యమ్ ।

యద్వా శరణ్య మశరణ్యజనన్య పుణ్యమ్
తత్ సంశ్రయేమ వకుళాభరణాంధ్రియుగ్మమ్ ॥

(ప.అ - యత్ = ఏ ఆమ్రాష్టపోదము, త్రివిద్యవృద్ధజన = వైదికోత్తములయొక్క, మూర్ఖ = శిరస్సులకు, విభూషణం = అలంకారమో, యత్ = ఏ ఆమ్రాష్టపోదము, సాత్మ్యకజనన్య = సజ్జనులకు, నిత్యం = శాస్త్రముగా, సంపత్తిచీవి = సంపదయో, యత్ = ఏ ఆమ్రాష్టపోదము, అశరణ్యజనన్య = గతిలేనివారికి, శరణ్యం వా = గొప్ప రక్షకమో, తత్ = అష్టమి, పుణ్యం = పవిత్రమైన, వకుళ + ఆభరణ + అంధ్రియుగ్మం = నమామ్రాష్టపోదములజంటను, సంశ్రయేమ = ఆశ్రయించున్నాము.

భావము : - వేదార్థములను తెలిసిన పెద్దల శిరస్సునకు ఆభరణము, సజ్జనులకు శాస్త్రముగు సంపరయు, గతిలేనివారికి గొప్పరక్షకమును అగు పవిత్రమైన నమామ్రాష్టపోదముల జంటను ఆశ్రయించున్నాము.

(త్రివిద్య.... విభూషణం) - “త్రిశ్వాణాం విద్యానాం సమాహరిః త్రివిద్యం, త్రివిద్య మధితే, వేద వా త్రివిద్యం” - బుయ్యజన్స్మములను వేదముల సారమును తెలిసినవారు త్రివిద్యలు. వారియందు నేన్నరులు త్రివిద్యవృద్ధులు. వృద్ధశ్శుము శ్రేష్ఠవాచకము. మధురక్కపులు, యౌములు, భగవద్రామానుజులు ఆష్ట్రిపారు. నీరి శిరస్సునకు ఆమ్రాష్టపోదములు గొప్ప అలంకారము. మధురక్కపులు కణ్ణిమణ్ణశిఖుత్తామ్యు ప్రబంధమున ‘మేవినే అవన్ పొస్టుడి మెయ్యమైన్యే’ (ఆమ్రాష్టాలందమైన పోదములను సత్యముగా ఆశ్రయించితిని) ‘కంరుకూణ్ణిముయుల్క్షేమ్ ఉష్టమొయ్ క్షుముచైయే’ (కురుకుపురీశా! లమ శాశ్వయము శ్రీసాదములయంద ప్రేమనే కోరుచున్నాను) అని పల్పులు ఇవట సర్పణేయము. ‘కోలమామెన్ శెన్నిక్కు ఉన్నకమలమన్న కురైక్కులే’ అనినమామ్రాష్టపోద్దు, “అరశమర్ణ్ణా నడిశూడు మర్చైయల్లాల్ అరశాక వెణ్ణేన్ మఱ్రి రథుడానే” అనికులశేఖరులు పల్పిన విధముగా భగవానుని పోదములను తమ శిరస్సులకు ఆభరణముగా కల్గిన వారికంటే ఆ భగవానుని పోదారిందరూపులగు ఆమ్రాష్టశ్రీపోదములను తమ శిలోభాషణముగా కల్గినవారు మిక్కెలి గొప్పవారు కడా!

త్రివిద్యవృద్ధశ్శుము భగవద్రామానుజులనే తెలుపుని కొండఱి ఆచార్యుల నిర్వాహము. “మామ నడిపడిస్తుయ్యవన్” అని శ్రీరామానుజులు ప్రస్తుతింపబడిరి కడా! అంతియే కాక, “శోల్మార్తమిథి ఒరుమూప్షమ్ పురుదికణ్ణస్ఫుమ్ ఎల్లియుల్లా పఱనే తే యప్పమ్ తెఱ్పిమ్మమ్” (శ్శుములు నిండిపు, అద్వితీయమైన ఇయల్ ఇక్కెని నాడమ్ అసు మూడు విధములైన ప్రకారములను కలిగిన ద్రావిడ వేదములను, నాలుగు విధములగు సంస్కృత వేదములను, అనంతములగు ధర్మమార్గములను అన్నింటిని చక్కగా తెలిసిన వారు.) అని భగవద్రామానుజులు త్రివిద్యశ్శుముగా కీర్తింపబడిరి. వేదాంత దేశికులును యతిరాజుస్తుతిలో “త్రివిద్యశిభామసి”

(49) అనిపల్గొంది. శ్రీభాష్యమున అత్రధికరణమున “త్రయ్యంత నిష్టాతా స్తు”... అని ప్రారంభించి పల్గొన సూక్తు లిచట అనుసంధేయములు

(సంపచ్చ... యదేవ నిత్యమ్) - తిరువాయెమ్యై ప్రబంధమునకు కొట్టొనప్పి అనుగ్రహించిన తినియన్ పాశురములోనీ! తపత్తాలుమ్ ఏదుమ్ కుఞ్జైవిలేన్ ఎన్నె శడకోప్ పాదజళ్లం యాముడైయ పర్ణం. ” (నేను ధనమువే ఏకొరతయు లేనివాడను. స్వామియును శతకోప్పల పాదములే మాకు ఆశ్రయము.) అను సూక్తేనిబ్బట్టి ఈపాదము రచింపబడినది. లోకమున జనులు సంపదగా తలచునది ఆపదలకు కారణమగును. “అపదర్థం ధనం రక్షేత్” అనుభక విధముగా ఈ అర్థమును బిలపఱచుచున్నది. (ఆసాద్ర్థం అనుటకు ఆపదలనివారణాధ్వరమనియే కాక, ఆపదలు సంభవించుటకొఱకనియు అర్థము చెప్పవేలున్నందున.) కాని ఆమ్రాధ్ర పాదములందు భక్తిని కళీనవారికి ఉభయవిభూతులును స్వాధీనములో నుండును అనిభావము ‘పాయీల్ పాడ రాయిరత్నమ్ ఖైయుమ్ పత్రుమ్ వల్లాంక్షుక్ వైయుమ్ మన్ని పిర్ఱంరుస్స విణ్ణమాభ్యర్ మణ్ణోడే’ (అసత్యము లేనివేయి పాశురములో ఈ దశకమును అనుసంధింప కలిగిపూరు భూమియందు శ్రీవైష్ణవశ్రీతో చిరకాలము నిలచి పరమపదమును భూలోకముతో పాటు ఏలుదురు) అను ఆమ్రాధ్ర శ్రీసూక్తే ఇంచ స్వరణీయము. సత్క్రియక జనులన్గా “మాతా పితా యువతయు ప్రసయా విభూతి స్వర్పం యదేవ నియమేను” అమచు నమప్రము ఆమ్రాధ్రే అని తలచు శ్రీయామునుల వంటిపారు. “నిత్యం” అనుటకు “అత్రపరత చాసి నిత్యం యదీయచుణొ శరణం మదీయమ్” అను శ్రీయామునుల సూక్తిస్వరణీయము. అస్తా కాలీలాచిభూతిలోనే కాక, పరమపదమునందును తమకు ఆమ్రాధ్ర పాదములే గొప్ప సంపదగా తలచువారని తాత్పర్యము.

(యద్వా... పుణ్యమ్) - “అశరణ్యజనస్య శరణ్యం పుణ్యం యద్వా” అనుయోజనద్వారా అశరణ్యాలగు ప్రమస్యులకు శరణ్యమైన, పుణ్యరూపమైన భూపానుడే ఆమ్రాధ్రగా అవతరించెనని ఏర్పడును. ఇందులకు అనగుణముగా “అస్మాన్ మేల్ పుణ్యియజళ్ల పలిత్తపరో”, అను ఆచార్యపూర్వయచూర్ధ్వికను వ్యాఖ్యానించుచు శ్రీమణాశ మహామునులు “అన్తిష్టే... . అన్మాన్ మేల్ కిడ్డు మెష్ పుణ్యియా ఎస్స వ్యోత్తుకబాషపిశేషత్తాలే నిత్యసంసారియై నిత్యసారికలు” మాక్షిపథ అనంత శాయియానసాతానపుణ్యమ్ ముఖ్యానోక్కూక పలిత్తు ఇప్పఁడి తిరుప్పినా రొరువరో! ఎస్స శంకిప్పర్ కత్”, అనిపల్గొం స్వర్ణింప వాగును. “ముస్సమ్ నోగ్రం విదికాలో”, అను తిరువాయెమ్యై సూక్తే, “భూలోకపూర్వార్థన పుణ్య చయ్యోః మహాత్మాయిః కారినామక మహాపురుషత్తుజో ఉభాత్మి”, అనుశతకోప ప్రపత్తి సూక్తే మొదలునవి ఆమ్రాధ్ర ప్రపన్చజనకుల పుణ్యమని తెలుపుచున్నవి. “యద్వా” అనుసుందు ‘వా’ అను ఆవ్యయము (“అశరీరం వా వసంతం”), “కదాచిత్ కేశవే భక్తిః తద్వక్తై ర్యా సమాగవః”

అనుపయోగములలోవలె) నిద్రారణార్థకము. సర్వోకశరణ్యుడగు భగవానుడు ఉపేషించిన వారినికూడ రణీంపగళ్లినచి ఆమ్రామ్రాపాదములని తాత్పర్యము ‘శోన్మార్తీవిరోదమిదు అక్కిలుమ్ కొల్లువన్ కేష్ట్మోన్’ (దీనిని చెప్పినవో విరోధము కలుగును. అయినను పలికెదను వినుడు.) అనుచు ఆమ్రామ్ర లోకులను తమ ఉపదేశములలో ప్రబోధించి, రణీంచిరి కదా! “పుణ్యమ్” అను పదమునకు ‘పుణ్యం సుందరం’ అను నిఘంటువచనము ప్రకారము అందమైనదను అర్థమున్నాను, ‘పునాతి ఇతి పుణ్యం’ అను పాషాంధ్రమే ఇచ్చట స్వరూపము. ‘పాయిన్స్ట్రిక్షామమ్మే, పాల్చావొమ్మాక్షుమ్మాక్షుదమ్మయ్మే’ (దేహశృంగాలి, సంసారటంధము, మలినమైన శరీరము) అనిచెప్పబడు సకలదోషములను పరిపారింప కల్పించి ఆమ్రామ్రాపాదములు. లేక, రెండ్రులుటును గ్రహించుట వలన ఆమ్రామ్రాపాదముల ప్రాప్యప్రసకల్పయ్యము తెలుపబడినది.

(“వకుళాభరణాంఫ్లియుగ్నమ్”) - “నాట్యమట్టి మక్కిప్రమాలై మార్చిసాన్” (నిత్యము పరిమళించు పాగడపూల మాలను వాళ్ళప్రతిలంచున కలనారు) అని ఆమ్రామ్ర పట్టిన విధమూగా నమ్మామ్రామ్ర వకుళమాలను (పాగడపూలమాల) ఆభరణమూగా కల్గినవారు. ఈ మాల ఆమ్రామ్రకు భగవానునిచే అనుగ్రహింపబడినది.

ఇందు ఆమ్రామ్రాపాదయుగము శిరోభూషణమూగా, సంచదగా రూపింపబడుటచే రూపకము కలదు. మొదటి మాడు పాదములలో ఆమ్రామ్రాపాదములయొక్క ఆవాగ్యార్థచి పరిగ్రహితత్వము తెలుపబడుటచే, ఆక్ష్యోపాదములనే ఆశ్రయించుట సముచితమను భావము ఈశ్వరుకమును ధ్వనించుచున్నది. ఇది శ్రీశైకుంస్తుములోని రెండ్రుల్లోకము.

2) భక్తిప్రభావభవదద్భుతభావబంధ -

సంధుఖీతప్రణయసారరసాఘపూర్వాః ।

వేదార్థరత్ననిధి రచ్యేతదివ్యధామ

జీయాత్ పరాంకుశపయోధి రసీమభూమా ॥

ప్ర. అ. - భ్రూక్ = భూమధ్రూక్తియొక్క, ప్రభావ = మహిమవలను, భంత్ = కల్గిన, అద్భుత = ఆత్మర్యుకరమైన, భావ = భూమయొక్క, బంధ = (ప్రక్రిష్టమైన) బంధముచే, సంధుఖీత = వర్తిల్లవేయబడేన, ప్రణయ = అనురాగముయొక్క, సార = సారము అను, రస+ జీము = నీటి సమూహముచే, పూర్వాః = నిండినది, వేద+ అర్థ = వేదార్థములను, రత్న = మఱలకు, నిధిః = ఆకరము, అచ్యుత = భూమానునకు, దివ్యధామ = గొప్పదైవినివాసము, అసీమ = అవధిలేని, భూమా = గొప్పతమును కల్గినది అగు, పర+అంకుశపయోధిః = నమ్మామ్రామ్ర అను సముద్రము, జీయాత్ = సర్వోత్సుధతోవెలుగొందుగాక!

భావము - భగ్విన్నుకీయొక్క ప్రభావముచే జనించిన భావబంధము వే వృద్ధిచెందినదు ప్రణయ భావము అను నీలే ప్రపాచముచే నిండేనది, వేద్యములను రల్పములకు నిధి, అమ్యతుడగు భోగసుకు నివాసస్తోసియు, అంతులేచి మూర్ఖమును కల్పినది ఆగ పరాంకుశసముద్రము చిరకాలము నర్థించాడా?

పూర్వాంగ్కోక్కమున ఆమ్రాంగ్ర పాదములను ఆత్మయించిన కవి ఇందు నారికి స్వరూపాను గుణమైన కెంక్రోమును వేయుచున్నారు “సద్గ్రిప్రాపో విషయో జాగ్రాంసః సమింధతే” అనేవేదము, “వల్లాంగ్ పల్లాంగ్” అని ఆమ్రాంగ్రభూతు ఎంగాశాశాసనమే జీవుని స్వరూపానుగుణమైన కెంక్రోముని తెల్పిరికదా! ఇట్లు కూరేపులు ఈ రెండు శ్లోకములలో ద్వయాంగ్రమును ఆమ్రాంగ్ర విషయమున అనుసంధించిరని చెప్పునాను.

శాశ్లోకమున ఆమ్రాంగ్రభూతు సముద్రముతో రూపించినకవి, సముద్రమును ఆమ్రాంగ్రకు కల సౌమ్యమును నాల్గ విశేషములతో తెలుపుచున్నారు. శ్లోకముతోని పూర్వాంగ్రమంతయు ఒకే సమస్తవిశేషము.

(భక్తి ప్రభావ, పూర్వా) - సముద్రము రసోఘు మనబడు నీటి ప్రవాహముచే నిండి యుండుసభై ఆమ్రాంగ్ర శ్లోకాదినపరిసములతో పూర్వాలైయుందురు. ఇట్లు ఆమ్రాంగ్ర సాహిత్యమున పలు విధములైన రసములచే కూడియుండుటకు భగవద్భక్తి వలన కల్పిన ప్రణయభావమే మూలము. “భక్తి శ్లంగాంగుత్త్వాత్మ్యపరిణమతి భావబంధప్రఫిమ్యు” అని దేశికులు వచించిరికదా! ఆమ్రాంగ్ర భగవద్భక్తి అపరిమితమైనది. లిరువాయ్యొమ్ములోని “శూమ్మంత్” అను పాతరమున “అదనిపేరియుమ్మొవా” (దానికంటే ప్రెపర్బునా అభినవేశము) అనుచు ఆమ్రాంగ్ర తమ భక్తి మాహాత్మ్యమునుగూర్చి పల్పుచు తుత్యత్రయమును కూడా తమ భక్తికబ్బికరించు మనుదనిరికదా! “కాదర్కడప్రైత్రైయ విష్ణుత్తు”, (సముద్రమును మించునట్లు ప్రేమను వృద్ధి పొందించిన) “కాణ్ణవెన్ కాదలురైత్త్విత్ తోమ్మి”, మజ్జిణి ఇంచుము ఏమ్మె కడలుము నీవ్ విశమ్ముమ్ కమ్మియు ప్రెరిదాల్” (సభీ! నాపేమనుగూర్చి పల్పునవో అది భూలోకమును, ఏడు సముద్రములను, విశాలమైన ఆకాశమును దాటునంతటి పెద్దది.) అను సూక్తులు స్నేరణియములు. ఇట్లే ఆమ్రాంగ్ర భక్తిభావము మరింత వృద్ధిచెంది, శ్లోకారంపముగా పరిణామించినది. అట్టీదశర్తో ఆమ్రాంగ్ర తమక్తులలో నాయికా, తల్లిగా, చెలికెత్తా మూడు రీతులలో పల్పిరి. (సముద్రమున “అర్ప్రంసీర్, డస్ప్రంగు సీర్, మమ్మోసీర్” - నదీజలము, డాటనీరు, వర్షానీరు అనుమూడు విధములైన నీరు ఉండును. ఈ విధముగా కూడా ఆమ్రాంగ్రకు సముద్రముతో సౌమ్యము కలదు.) ఇట్లు పలురీతులలో పల్పుట తోకమును, సర్వోర్పసకసు అద్భుతావామైయుండును. ఆమ్రాంగ్ర ప్రణయరస ఏట్లిపేటలు భావములలో పోషింపజడినది. తత్తులితముగా పలు విధములైన రసములుగా రూపుదిద్దుకొన్నది. ఈ సందర్భమున

భవప్రామానుజాలు శ్రీ యామునులను “యామున్యస్థాంబోధిష్టు” అనుచు సముద్రమూర్ఖాపీంచుట స్ఫురించేయము.

తిరువాయ్మెయ్యిప్రబంధమున శ్రీగారాది వివిధ రసములు ప్రకాశించిన విధమును వుహోవిద్యాన్ ప్ర.భ. అణ్ణాస్వామి తమ వ్యాఖ్యలో ఇట్లు వివరించిరి - తిరువాయ్మెయ్యిలోనీ “ఉయర్వపుయర్వ నలమ్”, “పీడుమిన్ ముగ్ర్రపుమ్”, “పత్రుడై యడి యపర్ త్రైలియమ్”, “పీఱవి త్రుయరణ”, ‘పెరుమానీషపడ్డ’ వంటి దశములలో సాధారణభక్తిరసమేతప్ప ప్రణయరసము భాసింపదు. “అణ్ణిరెయమడూరాయ్”, “మిన్నిడై మడైవార్కట్”, ‘వేయమరు తోళిణై’ మొదలగు దశములలో అద్భుతభావంధసంధుక్తిత ప్రణయరసము పరిపూర్ణమై యున్నది. ఆణ్ణి ప్రణయరసము ముదిరిపుడు వెలుపడు సూక్తులలో నవరసములు నిండియున్నవి. నవరసములలో శ్రీగారము, వీరము, కరుణము, అద్భుతము, భయానకము, శాంతము (భక్తి) అను రసములు ఒక్కొక్క దశములో కమపించును. మిగిలిన హస్య, బీభత్త, రోదరసములు ఒక్కొక్క పాపరమున గుప్తముగా కొంచెముగా భాసించును. “పీడుమిన్ ముగ్ర్రపుమ్”, ‘శార్యోతమాతిక్కు’, “కళ్ళనక్కురిణై” మొదలగు దశములలో భక్తిరసము ప్రకాశించుచున్నది.. “మిన్నిడైమడైవార్కట్”, “నజ్ఞాంపరివాహ”, ‘వేయమరుతోళిణై’ ‘మొదలగు దశములలో శ్రీగారరసము, “పూయా వామమ్”, “పుష్కమ్మ సల్లోరుమ్”, “నక్కంరుష్మశైల్యముమ్” మొదలగు దశములలో అద్భుతరసము, “ఉణ్ణిలాచియ వైవరాల్” “మొదలగు దశములలో భయానకరసము, “ఊరెల్లామ్ తుణ్ణై”, “పాయుమ్ తిరైయుకణావ్మ”, “ఆడియాడి యకబ్బురైస్ట్టు” ఇత్యాదులలో కరుణారసము, “కంధుయామ్యచియరోడుకోత్తుదుమ్”, “పీగ్రింరుష్మేమా-లకుమ్” ఇత్యాదులలో వీరరసము - ఇట్లు నానారసములు నిండిన శ్రీసూక్తులను అనుగోపించుట ద్వారా ఆణ్ణొర్ధు రసిఘపరిపూర్ణులూ వెలుగొందిరి.

- ఈ విశేషమున “భక్తి ప్రభావ” అనుటచే పరభక్తి, “భావబంధ” అనుటచే పరజ్ఞానము, “ప్రణయరస” అనుటచే పరమభక్తియు తెలుపబడిపుని కొండఱు వ్యాఖ్యనించిరి. “ఉత్తరోత్తరసాషాత్మారేచ్చాత్మికా థిః పరభక్తిః”, (ఉత్తరోత్తరము భగవానుని సాషాత్మారింప చేసికొనబలను అను కోరిక పరబ్రह్మి) “ఉత్తరోత్తరసాషాత్మారః పరజ్ఞానమ్”, (ఉత్తరోత్తరము భగవద్యాపముయొక్క సాషాత్మారము పరజ్ఞానము) “సాషాత్మాత్మై నిరంతరానుబుభూపో పరమభక్తిః” (సాషాత్మారింప చేసికొనిని భగవానుని రూపమును నిత్యము సేవింపవలెను అను కోరిక పరమభక్తి) అని దేశికులు వీనిని నిర్వచించిరి. కావున పరభక్తివలన పరజ్ఞానము, పరజ్ఞానమువలన పరమభక్తియు జనించునుట స్ఫుర్ము. ఈ విశేషమీచుట తెలుపబడినది. “నదీం సాగరో గతిః” అనునట్లు పలురసములను (జలములను, రుచులను కల) నదుల

కన్నిటికిని చేరికసముద్రములోనే. కావున సముద్రములోని నీరు అనేకవిధమైన రసములతో కూడియండును. అట్టే ఆమ్లాల్లో భూక్యతిశయమువలనకళ్లినపలుభావములతో పల్పుటచే, వారి సాహిత్యమును పలు రసములతో నిండి యిందును. అట్టే సాహిత్యమును కలవారు ఆమ్లాప్రద్ద అనియు ప్రస్తుతవిశేషమును వివరించుచును. ఇందుల కమగుణమూగా “భక్తుమృతం... సమయసాం ద్రావిడేషాగర్ము” అనుశ్లోకరత్నము అనుసంధేయము.

(వేదార్థరత్నానిథి) - సాగరము పలువిధమైన రత్నములకునిధి. కావున రత్నాకరమనిపేరు. “షడశోల్కిషర్వేయుమ్” అనియు, “శ్రుతిసాగరు” అనియు వేదశాస్త్రములు సాగరములగా చెప్పబడుచున్నవి. సాగరమున పలువిధమైన, విలువైన వస్తువులును వానిలో రత్నములే శేషములు. వేదశాస్త్రసాగరమున గల అసారములు, అల్పసారములు, సారములు, సారతరములగు విషయములన్నిటిని కంటే, సారతరములగు అర్దములు గొప్పవగులుచే అని రత్నములవంటివి. “త్రైగుణ్యాపిష్ఠయావేదాః” అనుసట్టు వేదము పలు మస్తకప్రములనుకళ్లిన జనుల శేయస్సును ద్వాష్టిలో నుంచుకొస్తుదగులుచే పలువిషయములను తెలుపుచున్నది. కానీ “మార్గర్జులాయ్యస్తు కొణ్ణు మదుశూదపిరానడిమేక్ కురుకూర్ శడకోష్ణ కొస్తు” (చక్కని పదముల నెఱిగి మధుసూదమని పాదములపై శతకోపులు పల్పిన) అనుసట్టు నమ్మామ్లాప్రద్ద పల్పినసూక్తులో సారతమైన అర్దములు నిండియిందును. కావున అవి అన్నియు రత్నములే అట్టే రత్నములకు నిధి ఆమ్లాప్రద్ద. ‘వేదమ్ తపిమ్ శేయదమాఉన్ శడగోష్ణ్’ (వేదమును తపిఇమునచేసిన మాఱ్యు అనుపేరుకల శతకోపులు) అని ఆమ్లాప్రద్ద ప్రబంధములు వేదార్థములకు ప్రతిరూపములేకాడ!

(అచ్యుతదివ్యధామ) - సాగరమున భగవానుడు శయనించియిందును. అట్టేటీకి వ్యాపారమనిపేరు. “మాలుమ్ కరుణ్యడతే ఎన్నోర్రాయ్? వైయకముణ్ణ ఆలిలై త్తుయిష్ట వామ్యియాన్, కోల్కారుమేని శెబ్జులమార్ కణ్ణపదైయుల్, ఎస్తుమ్ తిరుమేని ని తీణ్ణపెర్రా” (సుఖపరవశమైయున్న నద్దని సముద్రమా! నిప్ప ఏమినోము నోచితివి? ప్రశయకాలమున లోకములను బొణ్ణలో నుంచుకొని వటపత్రమున పరుండియున్న చక్కారి, చక్కని నద్దని వ్యాపారమును కలవాడు, ఎణ్ణునికమ్ములను కళ్లిన ప్రేమ మూర్తి యోగసిద్రతో నుండగ ఆస్పామి దివ్య దేహమున వ్యాప్తప్పుడు తాకున్ఱట్టి ధన్యతను పొందితివి) అను పాశరమున పాయ్కే ఆమ్లాప్రద్ద భగవానుడు సముద్రమున పఛించియిందు సన్నిహితమును గూర్చి ప్రస్తుతించిరి. ఈ విధముగానే నమ్మామ్లాప్రద్ద భగవానునకు నివాసస్థానము. “కొణ్ణల్ వణ్ణన్ శడర్ ముడియున్ నాస్తుతో జన్ కుని శార్ణంగ్ ఒణ్ణశక్కదైవామ్యాయాన్ ఒరువ్న అడియేముల్లానే”, (మేఘవర్షాడు, ప్రకాశించు కిరీటమును గలవాడు, చతుర్యజుడు, వంగిన వింటిని కలవాడు, చక్కని శంఖము, గద, చక్రములను కళ్లిన అద్వితీయుడైన స్వామి ఒకడు దాసుని మనస్సున ఉన్నాడు) ‘పెల్లనెడియాన్

నిఱబ్భరియాన్ ఉత్సవుకుష్టస్తోభ్యాన్ అడియేనద్భూతత్త్వమ్ ” (సర్వాధికుడు, నల్లని ఘ్రణమును కలవాడు నామహన్సు) లోనికి ప్రవేశించి, విడచుట లేదు.) అను ఆమ్రావ్యాధి శ్రీసూక్తులు ఈ విషయమును తెలుప్పుచుప్పువి. తిరువాయ్యెమ్మీలోని “ఘ్రణయు ఘ్రణయు ఘ్రణయుమ్ ” అనుదక్షమున (1-9) ప్రస్తుత విషయమును ఆమ్రావ్యాధి విశదికరించుట ఇచ్చు స్వరంజీవియము. “శతకోప వాక్ పుష్టి” అనుచు దీనిని భట్టరు సంస్కృతీకరించిరి. “శుద్ధాంత శయ్య శారేః” అనిదేశికులు సంకల్పసూర్యోదయమున (7-21) ఈ ఆర్ద్రమును అనుసంధించిరి. పరమపదమునందు ఉండుటకంటే ఆమ్రావ్యాధి వంటి మహానీయుల శరీరమును నివాసమూగా గొనుల భగవానునకు పదమప్రీతికరము అని అభీజ్ఞల చుపుము. ఈ సందర్భమువలన “సంధాగ్రం సందధే బ్రహ్మామ్రణః తస్మిన్.... ఉత్స్థేశయునే” అను త్రయ్యత్వర్థమిచుట స్వరంజీవియము. (అసీమభూమా) - “బహోః భావః భూమా” - అనగా పెద్దది అని భావము. “బృహాత్ప్రాణం చ స్వరూపేణ గుణశైలి యత్రా మధికాశయం” అని భగ్వద్గ్రామానుజులచే శ్రీభాష్యమున వివరించబడినట్లు, ఈ గొప్పత్తము ఆకారము వలన, గుణములన కలుగవును. కొండలు, భవములవంటి విషయములలోని బృహాత్ప్రము ఆకారమువలన ఏర్పడినది. మహానీయులుగా చెప్పబడు వ్యక్తులలోని బృహాత్ప్రము గుణములవలన కల్గినది. సముద్రములోని బృహాత్ప్రము ఆకారము వలన, ఆమ్రావ్యాధయందలి గొప్పత్తము గుణములవలన ఏర్పడినది “అరుణోజ్య ఆయుర్ము ఘ్రణమిష్ట పాడొన్ అరుణోజ్యోన్ ఇష్టులకినీర్మిత్యాదే” (ఆమ్రావ్యాధు దయలో వేయి తీయిన తుమిచౌపశములను పాడిరి. ఆచయును చూడుడు. అది ఈలోకమున మిక్కేలి గొప్పదికదా) అనుచు మధురకవియామ్రావ్యాధు నమ్మామ్రావ్యాధ దయాగుణమహామనూర్చి ప్రస్తుతించిరి. ఇష్టేషైభవము వాత్సల్య, సౌశీల్య, సౌభాగ్య గుణములయందును కలదు. సముద్రమునకు ఇరువైపుల కల తీర ప్రదేశములకు పారము, ఆపారము అని పేర్లు. కావున సముద్రమునకు ఒక విధమూగా అవధియున్నది. కాని ఆమ్రావ్యాధ గుణవైభవమునకు వ్యాతము ఎల్లలు లేవు. ఇందువలన ఆమ్రావ్యాధకు సముద్రసామ్యముతో పాటు ఆధిక్యమును ధ్వనించుచుప్పది. అందుచే ఇందు వ్యతిరేకాలంకార ధ్వని కలదు. ఇట్లు సాగించుటలుగు ఆమ్రావ్యాధు నిత్యమంగళమూగా వద్దిలువుని ఇష్టోకశాత్మర్యము. మొదటి ఇష్టోకము, ఈఇష్టోకమును వసంతాలక వ్యతమున రచించబడినవి.

3) బుమిం జాపోమహో క్షాప్తత్ప్రాతత్త్వ మివోదితమ్ । సహస్రశాఖాం యోఉద్రాక్షీత్ ద్రావిడీం బ్రహ్మసంహితామ్॥

ప్ర. అ. - యః = వీమామ్రావ్యాధు, సహస్రశాఖాం = వేయి శాఖలను కల్గిన, ద్రావిడీం = ద్రావిడ భాషాయాములోనున్న, బ్రహ్మసంహితాం = వేయమును, అద్రాక్షీత్ = దర్శించిరో, అష్టి, ఉదితం = ఆవిర్భవించిన; క్షాప్తత్ప్రాతత్త్వం = క్షాప్తత్ప్రాతత్త్వయైక్య తత్త్వము, ఇవ = వలెనున్న, బుమిం = మహార్షియుగ నమ్మామ్రావ్యాధును, జాపోమహో = ప్రీతితోనేవింతము.

భావము : - నమ్మింద్వార్థు బుసి అని, వారు అనుగ్రోంచిన తిరువాయ్మెణ్ణో వేదమని పల్చుట ద్వారా ఆమ్రాంధ్ర వైభవమును స్తుతించుట ఈ శ్లోకములోని సారాంశము. ఈ శ్లోకము శ్రీ పరశరభట్టర్కుతమగు శ్రీ రంగరాజస్తవ పూర్వాశతకములోని ఆఱవశ్లోకము.

అవతరించిన శ్రీకృష్ణభక్తితత్వమువంటివారును (శ్రీకృష్ణుని లోకరక్షణత్వాష్టవ్యే మూర్తి భవించినట్లున్నవారును), వేయి శాఖలనుకల్గిన ద్రావిడబ్రహ్మసంహితను దర్శించినవారును, మహ్ార్ది అగునమ్మాంద్రను ప్రీతితో సేవింతుము అని భావము.

సామవేదము వేయి శాఖలను కల్గినదిగా ప్రస్తుతి చెందినది. ఆమ్రాంద్రు అనుగ్రోంచిన దివ్య ప్రబంధములు నాల్గింటిలో వేయి పాశరములను కల్గిన తిరువాయ్మెణ్ణో సామవేదసారమని పెద్దల అభిప్రాయము. గరుడవాహనపండితులు. దివ్యసూరిచరితమున “ప్రబంధ శ్వరమ శ్వస్త స్నామగానరసాత్మకః, పరబ్రహ్మపరత్వాదిపంచావస్తాప్రకాశకః, గానకర్మైచిత్ప్రావ్యో రసపోషనిరంతరః, ముక్తబంధముముఢూణాం చిత్తానందవిప్రథమః, కాండానువాకపంచాశత్స్తానేషు. కలితా క్రమాత్, సంఖ్యా శత ద్వాకానాం గాథానాం కలుషచ్ఛిదామ్, ఏం ద్రావిడగాథానాం సహస్రణా వినిర్వితమ్, ప్రబంధం కురుతే సాంఖ్యాత్పరతత్త్వప్రకాశనమ్” అని ఈ విషయమును స్ఫుర్ముచ్చేసిరి.

(కృష్ణత్వాష్టవ్య మివో దితమ్) - ఈ సమాసమునకు రెండు విధములైన వివరణములను పెద్దలు చెప్పిరి. శ్రీ కృష్ణావతారమున నమ్మాంద్రకు అభినివేశము మెండు. కృష్ణావతారము ముగిసిన కౌద్రికాలము పీమ్మట ఆమ్రాంద్ర అవతారము జరుగుట ఇందులకు కారణమని అభియక్తులగు ఆచార్యులు వ్యాఖ్యానించిరి. యశోద శ్రీకృష్ణుని రోలునకు కట్టువుత్తాంతమును అనుసంధించిన నమ్మాంద్రు భగవానుని సౌలభ్యగుణవైభవమునకు పరపశులై ఆయనెలల కాలము “ఎత్తిఱమ్” (ఏమి ఆ సౌలభ్య గుణప్రకారము) అనుచు మూర్ఖుల్లిరను ఐతిహాసము ఒక్కటియే ఈ విషయమును నిరూపించుటకు చాలును. “గోపాలనాది యదిదం భవదీయకర్మైత్యార్థీకరోతి విదుషాం హృదయం తదేతత్” అని (అతిమానుష్టవమున) కూరేశులు “విదుషాం” అను పదముద్వారా నమ్మాంద్ర కృష్ణత్వాష్టవ్యమును కీర్తించిరి. కావున ఆమ్రాంద్రు కృష్ణభక్తికే మారు రూపము అనదగినవారు. ఈ భావము ‘కృష్ణత్వాష్టవ్య-కృష్ణత్వాష్టవ్య, తస్యాః తత్త్వ మివోదితమ్’ అను వివరణమువలన ఏర్పడును.

ఆమ్రాంద్రవంటి మహాత్ములను భగవానుడు లోకరక్షణకై సృజించును. “యదా యదా పొ ధర్మస్య గ్లని ర్భవతి ... తదాత్మానం సృజామ్యహం” అని భగవానుని సూక్తి. శ్రీకృష్ణావతారమున భగవానుడు లోకులను దిద్దుబాటు చేయుటకై ఎన్నో విధముల

ప్రయత్నించెను. అమూల్యమైన గీతాశత్రుమును ప్రదానము చేసెను. అయినను అందఱు రక్షింపబడదేదు. దుర్యోధనాదులు కొండఱు స్వ్యమిని దేవ్మించిరి కూడ. “నమాం దుష్టుణినో మూర్ఖాః ప్రపద్యంతే నరాధమాః” అనుమతిగావాసుడు ఈ విషయమును తెలిపేసుకరా! ఇట్లు తనప్రయత్నము పూర్వముగా సఫలము కాకపోవుటచే స్వ్యమి “శతారిం సైన్యపం” అనునట్లు విష్వకోసులను ఆమ్రావ్రద్ధుగా అవతరింపవేసును. కాలున ఆమ్రావ్రద్ధు శ్రీకృష్ణుని లోకరక్షణతప్తికు రూపొంతరము అగుటచే “శ్రుష్టత్తుస్తుత్తు మిహోదితమ్” అనుస్త్రాకీ ఆర్థమంతము. ఈ భావము “శ్రుష్టస్య త్తుస్తో - లోకంరక్షణవింతా - తపోః తత్త్వమ్” - అనులన్నయములన ఏర్పడును. ఈ రెండుయాజనలు తిరువాయ్యెమ్ములో ఆమ్రావ్రద్ధు పల్చిన “మెయ్యమ్మాలాయ్యెమ్మైస్తేన్, ఎమ్మీరానమెన్మేలాసే” అనుస్త్రానిబట్టి ఏర్పడేవసి చెప్పసగును.

(అద్రాష్టీత) - బుమి లందఱు మంత్రద్రష్టులుగా ప్రసిద్ధి చెందినవారు. అట్లే ఆమ్రావ్రద్ధు ద్రావిడ బ్రహ్మానింపించిన బుమి అగుటచే “అద్రాష్టీత” అను ప్రయోగము సముచితమైనది. ఈ సంరద్భమును ఆచార్యప్యాదయమును రహస్యగ్రంథములోని “సాతీదమ్ కళ్లు పురాణ బుమింత దర్శిక్షుపోలే ఘారైయుము బుమింత ముని కపి ఎన్నమ్” అను సూత్రము అనుసంధేయము. మిగిలిన బుమిలందరు “కాయోడు నీడు కని యుణ్ణి” అనునట్లు కందమూలాదులను జీవాధారముగా కల్పినవారు కాగా, శతకోపులు మాత్రము “ఎల్లామ్ కళ్లు” అనునట్లు, “వాసదేం పర్వం” అనునట్లు శ్రీకృష్ణునే సర్వస్వముగా కలిగినవాదుట విశేషము.

(సహస్రాభాం) - సౌమ్యేదమున వేయికాభలు కలవు. కావున సౌమ్యేద వతమున సహస్రశ్లోములు వేయు అని ఆర్థము. కాని, తిరువాయ్యెమ్ములో ప్రబంధమున 1102 పాతరములు కలవు. కావున సహస్రశ్లోము ఎట్లు అన్యయింపసగును? అనినచో, శత, సహస్రశ్లోములు అనేకసంఖ్యాబోధకములు. సహస్రముకంటే కొంచెము ఎక్కువ తక్కువా శ్లోకములున్నను సహస్రశ్లోముతో నీర్దేశించుట లోకమునుకోక, కావ్యసంప్రదాయమును పరిపాటియే. కావున సహస్రశ్లోములు ఆవిధముగా అన్యయింపసగును.

(ద్రావిడం బ్రహ్మాసంహితాతమ్) - బుములు దర్శించిన బ్రహ్మాసంహిత సంస్కృత భాషలో సున్నది. ఆసంహిత శ్రీకృష్ణాదులకు అధ్యేత్వము కాదు. కాని, ఆమ్రావ్రద్ధు దర్శించిన బ్రహ్మాసంహిత సర్వజననేవ్యము. అందఱును ఆధ్యాత్మమువేయ వీలున్నది. కావున సంస్కృతబ్రహ్మాసంహితకంటే విశీషించునది

(బుమిం) - “బుమియః సత్యమహః” అని ఆమరనిమంటువు బుమిపరమును నిర్వచించున్నది. ఆమ్రావ్రద్ధును “పాయ్యుల్ పాడలాయిరత్తుల్”, అని పాగడబడు తిరువాయ్యెమ్మునే దర్శించుటచే బుములే కదా. “వాస్మిః కురుతే కావ్యం” అను స్త్రాకీ బట్టి బుమి యుగు ఆమ్రావ్రద్ధు అనుగ్రహించిన ప్రబంధములకు కావ్యత్వము స్థిరించినది. అట్లే

వార్షికీ వ్యాసాదిములులే ప్రోక్రములగు శ్రీరామాయణాది ఇతిహసపురాణములలో సామ్యమును ధ్యానించుచున్నది. ఇట్లు ఆమ్రావ్యాధి ప్రబంధములు ప్రభుసంమితములు, మిత్రసంమితములు, కాంతసంమితములును.

(జూమామే) - “జీపీ - ప్రీతిసేవయోః” అనుధాతువునుండి పుట్టిన ఈ కేయ ప్రీతితో సేవించుటను తెలుపును. సేవించుట విధి అను నిర్వింధమువలన కాక ప్రీతిపూర్వకమూగా నని తాత్త్వార్థము. “క్షీప్తత్త్వాష్టాతత్త్వమిష” అనుఠనే ఇచ్చట అలంకారము ఉ(త్రీ)త్త.

4) యద్గోసహాస్ర మహాంతి తమాంసి పుంసామ్

నారాయణో వసతి యుత్ర సంఖచక్రః ।

యన్మండలం శ్రుతిగతం ప్రణమంతి విప్రాః

తస్మై నమో వకుశభూషణభాస్తురాయ ॥

ప్ర. ఆ- యత్ = ఏ ఆమ్రావ్యాధయొక్క, గోసహాస్రం = వాక్యాలనెడి కిరణములయొక్క వేయి, పుంసాం = జనులయొక్క, తమాంసి = (ఆజ్ఞానమను) చీకట్లను, అపహాంతి = తోలగించుచున్నవో, యత్త = ఎచ్చట, నారాయణః = శ్రీమన్నరాయణుడు, సంఖచక్రః = శంఖచక్రములలో కూడినవాడై, వసతి = నివసించుచున్నాడో, శ్రుతిగతం = వేదప్రతిపాద్యష్టోన (చెవులకు విషపడిన), యత్ = ఏ ఆమ్రావ్యాధయొక్క, మండలం = సూర్యమండలమును, (మండలప్రబంధమును) విప్రాః = విద్యాంసులు, ప్రణమంతి = నమస్తురించుచున్నారో, తస్మై= అట్టి, వకుశభూషణభాస్తురాయ = ఆమ్రావ్యాధు అను సూర్యునకు, నమః = నమస్తురము.

భాషము : - సూర్యుని వేయికిరణములు లోకములోని జనుల చీకటిని పోగ్గాట్టి, వెలుగునిచ్చి, సహాయపడునట్టే, నమస్తురావ్యాధి తిరువాయ్యెమ్మోలోని వేయి పాశుములు అజ్ఞానమను చీకటిని పోగ్గాట్టి జ్ఞానమును కల్పించును. సూర్యమండలమున భగవానుడు “ధైయః సదా సచిత్తమండలమధ్యపర్తి నారాయణః సరసిజాససన్నివిష్టుః, కేయూరవాన్ మకరకుండలవాన్ కిరిచీ హరీ పొర్కాయమ్పుః ధృతశంఖచక్రః” అనుఱ్ఱు శంఖచక్రారియై నివసించి యుండును. అట్టే నమస్తురావ్యాధి దివ్యదేహమున భూపానుడు “కౌణ్ణేశిష్టు పెరియవాయ్ వాయుమ్ శిష్టు కనిష్టు” అని, “కౌణ్ణేషిష్టుఽపుదయోముడియోనాస్తుతోఽన్ కునిశార్ణ్ణుఽ, ఒణ్ణేషిష్టుఽమాలామ్రాయోన్” ఒరుషపడియేముల్లాసే, “అని ఆమ్రావ్యాధు పత్రీన విధముగా సంఖచక్రాడై, పరమాసందములో నివసించును. వేదప్రతిపాద్యష్టోన సూర్యమండలమును బూహ్యాంశులు నిత్యము త్రిసంధ్యము నమస్తురించురు. అట్టే ఆమ్రావ్యాధు అనుగ్రహించినమండల అష్టాదిరూపమైన ప్రబంధము చేపులకు విషపడిపెంటనే విద్యాంసు లందఱు చేతుతెత్తి మొక్కాదురు. తిరువాయ్యెమ్మో ప్రబంధములోని ఫలశ్రుతి పాశుములలో శతకప్రుల దేశప్రస్తావనకల పదములను అనుసంధించునప్పుడు పెద్దలు

అంజలిని ఇచట చేయుట స్వరింపునును. ఈ విధమూర్గా సూర్యునితో పలు విధముల పోలికలను కల్గిన వకుళబూషణలకు నమస్కారము.

ఈ శ్లోకమున నమామ్యైవ్యాఘ్ర సూర్యునిగా రూపింపబడిరినుట స్తుప్యము. ఈ సందర్భమున “అదిత్యరామదివాకర అమృతభానుక్షుణక్క ప్రేకాద పుణ్యిరువ్ నీణ్ణి కోపియాద పిఱవిష్టుడల్ పథ్రం”, వికసియాదపోదిఱ్మమల మలంప్రదు వకుళబూషణ భాస్కర్ దయత్తిలే, (సూర్యుడు, రామదివాకరుడు, అమృతభానుల వలన పోని ఆంతర తమస్సు నళించి, ఎండని సదసౌమ్యదముఎండి, వికసించి హృదయకుమలము వికసించినది వకుళబూషణ భాస్కర్ యని ఉదయము వలన) అను ఆచార్యపూర్వదయయూర్మైకయు, అచట శ్రీమణావాళమహామునుల వ్యాఖ్యానమును అనుసంధింపతగినవి. సూర్యుడనిమాత్రమే ఆర్థమిచ్చు అదిత్య-దివాకర-భానుక్షుములకంటే, తేజస్సును కల్గించును భాస్కర్ రశ్మముయొక్క ప్రయోగములోని స్వార్థమును శ్రీమణావాళమహామునుల వివరించుచు “అదిత్యదివాకరభానుక్షుజూలప్రత్యేష్టాభాస్కర్ రశ్మత్తాలే ఇష్టవ్యాఘ్రలుకైయాలే” “ఊరుమ్ నాడుమ్” అణ్యాధిష్టడియే స్వమ్యమ్ముడైయూ రెల్లార్కుమ్ ప్రకాశ్తైపుణ్యముషట్టుతోర్ధ్రుకిఱడు” అని పల్గీరి. ప్రకాశమును కల్గించువాడు ఆర్థమును భాస్కర్ రశ్మము మాత్రమే సాక్షాత్కార్థా బోధించును. మిగిలినవి పరోక్షమూర్గాత్రమే ఆట్టి ఆర్థమును ఇవ్వగలను. కావున సూర్యునికంటే, రామదివాకరునికంటే వకుళబూషణభాస్కర్ యనకుగల వైశ్శిష్ట్యము తెలియుచున్నది. అందుచే ఇచట వ్యతిరేకాలంకార ధ్వని కలదు.

మూడపోదములోని ‘త్రుతిగత, విప్ర, మండల’ శబ్దములు స్తుప్యములు. సూర్యుని పతమున త్రుతి అనుటకు వేదమని, విప్రశబ్దమునకు వేదవిదులని, మండలశబ్దమునకు సూర్యమండలమని భావము. “దృష్టే విశ్వాయి సూర్యుమ్” అనుముదలగు త్రుతివాక్యములందు షట్టింపబడిన సూర్యమండలమును బ్రాహ్మణులు నమస్కరింతరు అని తాత్పర్యము. ఆమ్లాధ్ర పతమున త్రుతిశబ్దమునకు చెవి అని, మండలశబ్దమునకు వారు జన్మించిన దేశము, లేదా, ఆమ్లాధ్ర రచించిన “మణ్ణలస్ఫూది” రూపమైన తిరువాయ్ మొழ్మిప్రబంధము అని, విప్రశబ్దమునకు భాగవతులు లని ఆర్థము. “విప్రా భాగవతాః స్మృతాః” అని చెప్పబడచున్నది కదా! “యద్గోసహస్రం” అను సూక్తి వలన తిరువాయ్ మొழ్మి లోనోని వేయి పాపరములు వకుళబూషణ భాస్కర్ యల వేయి కిరణములు అని ధ్వనించుచున్నది. గోశబ్దమునకు కిరణమని, వాక్పుల అని ఆర్థములు కలన్న కదా! ఈ సందర్భమున ఆచార్యపూర్వదయ వ్యాఖ్యానములోని “తిరువాయ్ మొళ్మి” అయిరము మాకిఱ కిరణజ్ఞతై యుడైమరాయ్” అను శ్రీమణావాళమహామునుల సూక్తి స్వరథమేయము.

అప్పాదిప్రబంధము తమిళసహిత్యములో కమపించు ప్రాచీనమైన, ఒక విశీష్టమైన కావ్య ప్రక్రియ. ఈ ప్రక్రియను అనుసరించి రచింపబడిన ప్రబంధములో మొదటి పాపరములోని

చివరిపదముగాని, పదాంజముగాని, అక్షరముగాని రెండవహిషురమునకు ప్రారంభమున నుండును. ఇట్లే క్రమము చివరిపాశురమువఱకు కొన పోగును. చివరిపాశురము లోనీ చివరిపదము మరల మొరపిహిషురములోనీ మొదటి పదము అగును. కావున ఇట్లే క్రబంధము మండలాత్మకవైన అష్టాదిగా చెప్పబడినది. ‘అష్టాది’ అను సంస్కృతశబ్దము తమిళమున ‘అష్టాది’గా మారినది. అనూ అంతమును ఆదిగా కల్పించి ఆర్థము. నాలాయిరదివ్య ప్రబంధములోనిముదక్తతిరుష్టాది, ఇరణ్ణామ్ తిరువ్వాది వంటి పలు ప్రబంధములు ఈ ప్రక్రియను అనుసరించి రచింపబడినవి. నమ్మామ్లో ప్రబంధములలో తిరువిరుత్తము, పెరియతిరువ్వాది, తిరువాయ్యమ్మై యు ఈక్రమమున అనుగ్రహింపబడినవే. నమ్మామ్లో స్తుతించుచు మధురకపులు రచించిన “కణ్ణినుణ్ణిఱుత్తామ్య” అను (ప్రబంధము, శ్రీమణివాళమహామునులు అనుగ్రహించిన నమ్మామ్లో స్తుతి రూపవైన తిరువాయ్యమ్మై నూర్త్రస్మాదియు, వారి పొత్తులగు జీయసాయాన్ అనుగ్రహించిన “నక్తత్తమాలికా” అను సంస్కృత శరకోపస్తోత్రమును ఈ ప్రక్రియలో రచింపబడుట గమనింపతగినవి. ప్రస్తుతశ్శోకమునకు సంవాదమగు శ్రీపరాంకుశ సుప్రభాతములోనీ ఈక్రింది శ్లోకము స్నేరణార్థము “గాథసహస్రకిరణికపితాత్మి గూఢ గాథాంధకార మరవిందవిలోచనాంగమ్ శ్రీచైష్ణవద్విజనిషేషితమండలేశం, ప్రాప్యం భజామి వకులాభరణశాస్త్రబంధమ్”.

5) పత్యః శ్రియః ప్రసౌదేన ప్రాప్తసార్వజ్ఞసంపదమ్ ప్రపన్నజనకూటప్రథం ప్రపద్య శ్రీపరాంకుశమ్ ||

ప్ర.అ. - పత్యః శ్రియః = శ్రియుఃతియుష్టి, ప్రసౌదేన = అనుగ్రహముచే, ప్రాప్తః = పొందబడిన, సార్వజ్ఞసంపదమ్ = సర్వజ్ఞత్వసంపదముకలవారు, ప్రపన్నజనకూటప్రథం = (ప్రపన్నజనులకు మూలపురుషులు, అగు, శ్రీపరాంకుశం = పరాంకుశులను, ప్రపద్యే = శరణుపొందుచున్నాను. భావము : - భగవానుని అనుగ్రహమువలన సర్వజ్ఞత్వమును సంపదను పొందినవారు, ప్రపన్నకులమునకు మూలపురుషులు అగు శ్రీపరాంకుశులను శరణు పొందుచున్నాను.

ఇచ్చ “పత్యః శ్రియః” అనుపయోగము భావస్థిరకము. సలశ్శీకుడైన భగవానుడే ఆశ్రయణయుడు అను ఆర్థమిచుట ధ్వనించుచున్నది. “మయుఖ్యరమదినల మరుచినవ్” అని ఆమ్లార్థార్థ పల్చినట్లు భగవాదమగ్రహమునలన భూత్తీరూపాపన్నమైన జ్ఞానమును పొందినవారు ఆమ్లార్థార్థ. “యః సర్వజ్ఞః సర్వవిత్” అని వేదమున భగవానుడు ఒక్కడే సర్వజ్ఞాడుగా కేర్తింప బడుచున్నాడు. అట్టి భగవానుడు “తమ్ముయే శాశుమ్ వణణ్ణి తో మ్రూహార్కృతమైయేయుష్టి అరుణైయేవర్” (తమసు ఎల్లపుడు కొలుచుమారికి తమతో సేమ్యమును కృషచేయుటురు) అనువట్లు తమను నిత్యము భజించు భక్తులకు తనతో పెరమస్యమును కల్పించమన. కావున ఆమ్లార్థకు సర్వజ్ఞసంపదకల్పటలో ఆశ్ర్యము లేదు కదా! లేక “సర్వజ్ఞస్యేయం సార్వజ్ఞాయ,

సార్జున్యసంపత్త సార్జున్యసంపత్త, పొప్పా సార్జున్యసంపత్త యేసత్తు” అనియు ఈవదమును వివరింపవచ్చుము. అనగా భగవానుని సమస్తమైన బాధ్యమును పొందినవారు ఆమ్రాద్రులు అని భావము. “పొస్తులకాళీరో పుషన మయ్యి దారీరో” అని ఉభయవిభూతులును తమ అధీనములో సున్నట్టు వారే పల్చిరికడా! ఈ సూక్తానైని వ్యాఖ్యానించుచు నవ్విట్టే ఈడులో “కలషపోదు తప్పియుము, తన్నట్టుమైయుము ఇవశక్కాక్కా, పెరిష్టపోదు మాఱువానొరు పుట్టియునోడ్డో యిహం కల్పము. తన్నపున్నాధియిలుము ఇష్టతానిప్పది యుభయ విభూతియైయుము ఇష్టవినియోగాద్ధమాక్కమ్మడియిచే యిహం తప్పియుము, తన్నట్టుమైయైయుము ఇవశక్కాశ్చి వైత్తపడి” అని సాయించుగా గమనింప తీసును.

ఆమ్రాద్రు ప్రపస్తజనకూటస్తు లనుటకు “విప్రశ్రీకృగోత్తురణమాత్రకూటప్రశ్రీ పరాశరపారాశర్యభోధయాదికాల్, ప్రపస్తజనకూటప్రశ్రీ పరాంకుశపరకాలయతివరాదికాల్” (36) అను ఆచార్యపూర్వదయసూక్తి స్మరణియము. ఉపదేశానుష్టానములతో ప్రపత్తిమాద్రమును నిలిపి, పర్విల్లబ్సేహారుటచే ఆమ్రాద్రకు ఆపేరు వచ్చినది అని శ్రీమణాశమహాముల సూక్తి. పరాంకుశశ్భుమునకు అరిషప్తశ్రద్ధమునకు అంకుశమువంటివారిని, నాస్తిక మాయావాదులను నిరసించు అంకుశము వంటి వాక్యాను కల్గినవారని, మయజమువంటి భగవానుని సైతము వశికరింపచేసోశగ్గిన అంకుశము వంటి సూక్తులను ప్రసాదించివారినియు అధ్యము చెప్పసును.

6) శతకపేమనిం వందే శాసాం బుద్ధిదూషషకమ్ ।
అజ్ఞానాం జ్ఞానజనకం తింత్రిణీమూలసంశ్రయమ్ ॥

ప్ర.ఆ. - శాసాం = శతులయైక్య, బుద్ధి = దుర్భుద్ధిని, దూషషకమ్ = పోగోట్టువారు, అజ్ఞానాం = జ్ఞానములేనివారికి, జ్ఞానజనకం = జ్ఞానమును కల్గించువారు, తింత్రిణీమూల = తింత్రిణీ (చింతచెట్టు) వృత్తముయైక్య మూలమును, సంశ్రయమ్ = నివాసముగా కలవారు అగు, శతకపేమనిం = నమ్మామ్రాద్రము, వందే = నమస్తురించుచున్నాను.

భావము : - కుటీలబుద్ధిని కల్గినవారి దుర్భుద్ధిని పోగోట్టువారు, జ్ఞానహీనులకు జ్ఞానమును కల్గించువారు, చింతచెట్టు మూలమున నివసించు వారును అగు నమ్మామ్రాద్రము త్రికరణప్రథిగా ఆ(శ్రయించుచున్నాను).

“ముడిమకిఘోశేర్ భానముని” (99) అనుతిరువాయ్ మెయ్యిమాయ్రాప్రాది సూక్తి ఇచ్చట స్వరథియము. “గుధఫిప్రియక్షత్తశతః” అను ఆలంకారిక నిర్వచనమునుబ్యట్టి, శతులహా దూస్యముగా అప్రియమెనట్టువారు. భగవానుని అస్తిత్వమును సప్చింపినాస్తికులు, సమస్తక్షాణా గుణాకరుడ్దు ఆ స్వామి నిర్ధారణడి పట్టు మాయావాదులును శతులేకెదా! నాస్తికవాదమును, మాయావాదమును చేయవారి దుర్భుద్ధిని తమసూక్తులతో ఆమ్రాద్రు పోగోట్టుదురని భావము.

ఇట్లు శ్లోకములోని ప్రథమార్థము శతకోప శబ్దమును నిర్వచించుచుప్పది. ప్రియోకమ్జీయర్ ఇరామానుశనూర్ ర్హస్యాది లోని “ఎయ్దఱణ్యు” అను (19) పాశురమును వ్యాఖ్యానించుచు అందరి “శడగోప” శబ్దమును “శతరావార్ స్వరూపజ్ఞానమిల్లాద సంసారికణ్”. అప్పుకై కుటీట్లు ఒరుసాయకత్తిలుమ్, నష్టాదార్ ముఖులవిలుమ్ పరపమ్ పట్టిసమార్థై” అని వ్యాఖ్యానించుటచే ఇట్టి వేరొక నిర్వచనము శతకోపశబ్దమునకు కలదని చెప్పసాగును. అజ్ఞానమును కల్గించు శతవాయువ్యాపై కోపించినవారసుచే శతకోపులను పేరు వచ్చేనము వివరణము ప్రసిద్ధమే కదా.

“శతానం బుద్ధిదూషకం” అనుటచే అస్పినివ్యత్రి, “అజ్ఞానాం జ్ఞానజనకం” అనుటచే షష్పప్రాప్తియు ఇటు తెలుపబడుటచే ఆమ్రాధ్ర రక్షకత్పుస్తార్తి సూచింపబడినది. అట్టి ఆమ్రాధ్రకో తింత్రిణీవృత్తము అశయమైనదనుటచే, అవృత్తముయొక్క మహిమ చాలగొప్పదని ధ్వనించుచుప్పది. భగవంతుని సేవించువారికంటే భాగవతసేవను చేయువారే కదా గొప్పవారు. ఆమ్రాధ్ర అవతరించినపుడు వారికి నివాసమగులకై భగవానుని ఆజ్ఞవలన సాక్షాత్కారి ఆదిశేషులు చింతచెట్టుగా ఆవిర్భవించిరని పెద్దలు చెప్పుదురు. దీనికి సంస్కృతమున “నైట్రిడ్ తింత్రిణి” అని, ద్రావిడమున “ఉఱణ్యపుణ్ణి మరమ్” అని పేరు.

7) వకుళాభరణం వందే జగదాభరణం మునిమ్ | యశ్చతే రుత్తరం భాగం చక్రే ద్రావిడభాషయా ||

ప్ర. అ. - యః = ఏనమ్మైమ్మాధ్ర, (పుత్రిః = వేదముయొక్క, ఉత్తరం భాగం = ఉత్తరభాగమును (ఉపనిషత్తులను), ద్రావిడభాషయా = తమిళభాషతో, చక్రే = చేసిరో (అనువదించిరో), ఆట్టి జగత్తో ఆభరణం = లోకమునకు అలంకారమైనవారు ఆగు, వకుళ+ ఆభరణం మునిం = వకుళాభరణులను మునిని, వందే = నమస్కరించుచున్నాను.

భాషము : - ‘వేదమ్ తమిల్యోశేయోదమాణ్వ’ అనుట్లు వేదశిరస్సుగా చెప్పబడు ఉపనిషత్తుల అర్దమును ద్రావిడభాషలోనికి అనువదించినవారు, లోకమునకు ఆభరణమువంచివారగు వకుళాభరణులను మునికి నమస్కరించుచున్నాను.

ముని అనూ మనసీలుడు అనిలుద్దము. భగవానుని స్వరూపరూపగుణిభూతులను ఎల్లపుడు స్ఫురించుటచే, లోకోజ్ఞిమమునగూర్చి ఎల్లపుడు ఆలోచించుటచే, “అశమాలార్” (రథించువార్యరు) అని, “పాశుమ్ విల్లుమ్ కొణ్ణుపిన్ శెల్వ్యార్ పంచ్రాత్మై” (కత్తిని, విల్లును తీసికొని వెంటపోవు వారు మరి లేరే!) అనియు చెప్పబడినట్లు భగవానుని తేమమునగూర్చి ఎల్లపుడు మనము చేయుటచే “ముని” అనువిష్ణుము ఆమ్రాధ్రపెపుయమున మిగుల స్తరము. ఆమ్రాధ్రకు వకుళమాలిక ఆభరణము కాగా, ఆ ఆమ్రాధ్ర జగత్తునకే ఆభరణము అను స్వేరస్యము ఈ శ్లోకమున ధ్వనించుచుప్పది.

8) వకుళాలంకృతం శ్రీమచ్చరకోపపదద్వయమ్ |
అస్త్రిత్యులధనం భోగ్య మస్తు మే మూర్త్యి భూషణమ్ ||

ప్ర.ఆ. - వకుళ + అలంకృతం = వకుళపుష్టములచే అలంకరింపబడినది, అస్త్రీల్ + కులధనం : (ప్రపస్తులముగు మాయొక్కుకులమునకు ధనము, భోగ్యం = అనుభవింపతగినది అగు, శ్రీమతీ = శోభను కల, శతకోప = శతకోపులయొక్క, పదద్వయం = పదముల జంట, మే = నాయొక్క, మూర్త్యి = తలయందు, భూషణమ్ = అలం కారముగా, అస్తు = అగుగాక!

భాషము :- వకుళపుష్టములచే అలంకరింపబడినది, మాకు కులధనమును, పదమభోగ్యమును అగు శ్రీశతకోపపదద్వయము నాతలకు అలంకారము అగుగాక.

‘కోలమా మెన్ శైనిక్కు ఉన్కొమలమన్నకురైక్కులే’ (నీ కమలములవంటి, కడియములను కల పాదములు నా తలకు ఆలంకారము) అని ఆమ్రాద్దు భగవానుని విషయమును అనుసంధించిన భాషమును కవి ఆమ్రాద్దు విషయమును ప్రకటించిరి. శ్రీయాములు భగవానుని పాదరవిందములను “కులధనం” అని ప్రస్తుతింపగా, ఇచట కవినమామ్రాద్దు పాదములను కులధన మనుచున్నారు. శ్రీమచ్ఛృజుమును వ్యాప్తవిశేఖముగా కాని, సమస్త విశేఖముగా కాని గ్రహించి శతకోప అను పదమునకు కాని, పదద్వయమును పదమునకు కాని విశేఖముగా చేయవచ్చును. సందర్భమునుబట్టి రెండవ అన్వయము మిక్కెలి ఆద్దవంతము. శతకోపులకు అన్వయించిన జ్ఞానసంపద, వైరాగ్యసంపద, భగవత్క్షికంర్యాసంపద, అనితయాధారణమైనవ్యాగ్రాశ్య సంపద మొదలగు పలుసంపదలను కలవారిని ధ్యానించును. అప్పుడు “శ్రీమచ్చరకోప పదద్వయమ్” అనునది సముద్ర పదముగా గ్రేహించుచును. “ఉలకుయు” (60) అనుచితువాయ మెంట్ నూర్ఱు స్వాది పాశురములోని “మకిమ్మోమాఅన్ తాళిణైయే” అనుసూక్తిని వ్యాఖ్యానించు ప్రిఫోలోకమ్ జీయర్, “శరణ్యాన్ తణ్ణు మ్రుచ్యాయ్ విదైనాఱు కళ్మియ నానా ప్రోత్సే, శరణాగతరాన విపరుమ్ మకిమ్మోమాఅనానార్. అదుపేసిత్యద్వోతకమ్, ఇదు జేషత్యద్వోతకమ్” అని, “నెష్టే ! వకుళాభిరామమాన తిరువడిక్కు యునుక్కపాయమాక వధ్యవసిత్తుపోరు” అని పల్చుట గమనింపతగినది. అల్లే “వామ్పోముదలామ్ మాఅన్ మలర్ తాళి లై శ్రూశాడి” (19) అని, “సీడుపుక్కుమాఅనోత్తమునోశుత్తువో మొమ్ముడి” (20) అని ఇత్యాదిగా పలుమార్లు ఆప్రబంధములో మణవాళమహామునులు పల్చుటయు స్మరణీయము. ‘మూర్త్యి సంతతమ్’ అను పాలాంతరమును కలదు.

ఈ క్షోకము కొందరజీచే అనుసంధింపబడుచున్నది. మఱి కొందరఱు ఈక్రింద వ్యాఖ్యానింపబడు “నమజ్జునస్య” అనుక్కోకమును అనుసంధించున్నారు. ఆందువలన ఈస్తోత్రమునకు పరాంకుశ్శూష్మకము అనుపేరు ఆద్దవంతము.

9) నమజ్జనస్య చిత్తభిత్తిభక్తిచిత్తతూలికా
 భవాహివీర్యభంజనే నరేంద్రమంత్రయంత్రణా ।
 ప్రష్టవోకైరవప్రష్టవుచారుచంద్రికా
 శతారిపాస్తముద్రికా హరా ద్ధునోతు మే తమః ॥

ప్ర.ఆ. - నమత్త+జనస్య = సమస్య-రించు వారియొక్క-, చిత్త = మనస్సు అను, భిత్తి = గోడాపై,
 భక్తి చిత్త = భక్తి అను చిత్తమును రచించు, తూలికా = చిత్తలేభినియు, భవ = సంసారమును,
 అహి = సర్వముయొక్క-, వీర్య = గోప్తవమును, భంజనే = నశింపచేయుటయందు, నరేంద్ర =
 విషవైద్యునియొక్క-, మంత్ర = మంత్రప్రయోగముయొక్క-, యంత్రణా = నియమము,
 ప్రష్టవోకై=ప్రష్టవుజనులు అను, కైరవ = కలువలకు ఆనందమును కలిగించు, ప్రష్టవు =
 నిర్మలమైన, చారు = మనోహరమైన, చంద్రికా = వైశ్వలయు అగు, శత+అరి = నమాశ్మార్థ
 యొక్క-, హస్తముద్రికా = చేతిలోని జ్ఞానముద్ర, మే = నాయొక్క-, తమః = చీకటిని, హరాత్ =
 వేషమూ, ద్ధునోతు = పోగోట్టును గాకి

భావము :- ఈశ్వరోక్కము నక్షత్రమాలిక అను స్తోత్రములోని తోషిష్మార్థోక్కము. ఇందు ఆశ్మార్థ
 హస్తముద్ర వ్యాపింపబడుచున్నది.

ఈమకు నమస్య-రించు భక్తుల మనస్సులు అను గోడాపై భక్తి అను చిత్తరుపును
 లిథించు లేభినివలె, సంసారమును సర్వముయొక్క- విషప్రభావమును పోగోట్టు విషవైద్యుని మంత్ర
 ప్రయోగావిధానమువలె, ప్రష్టవుజనులను కలువలకు ఆనందమును కళ్లించు నిర్మలమైన,
 వైశ్వలవలె నున్న నమాశ్మార్థ హస్తముద్రిక నాయమున్నలోని చీకటిని వేషమూ పోగోట్టును
 గాకి

భక్తజనుల హృదయమున భక్తిని కళ్లించునది, సంసారస్యహస్తముద్రికనాయమున్నలోని చీకటిని
 ప్రష్టవుజనులకు ఆనందమును కళ్లించునది అగు ఆశ్మార్థహస్తముద్రికనాయమున్నలోని చీకటిని
 పోగోట్టువలయునని తాత్పర్యము. “హరాత్” అనుపదముచే సంసారం ఆంతరతమస్సు తోలుట
 మిక్కెలి కష్టమును భావము సూచితము. సర్వము కేవలము స్వరూపమును మాత్రమే
 నశింపచేయును. కానీ, సంసారసర్వము స్వభావమును కూడ నశింపచేయును. “హంతీతి అహిః”
 అను వ్యుత్తిని కల “అహి” శబ్దమిచుట ప్రయోగింపబడుట మిక్కెలి తగినది. ప్రస్తుతశ్లోక
 భావమునకు, వేదాంతదేశిక ప్రణాతముగు యతిరాజసప్తతిలోని “సమృంత్రవిత్తిషఠి సంయమినాం
 నరేంద్రః, సంసారజిహృగముష్టః సముష్టితం నః, విష్ణుక్తతం విషుయలో భవిషం నిజాభిః
 గాధానుభావి గరుడ ధ్వజ భావనాభిః” (23), “నాథః స ఏష యిమినాం
 నభరశ్చిజాత్మై, అంతర్మిలీన మపనీయ తమో మదియమ్, విజ్ఞానవిత్త మనఘం లిఖితిప చిత్తే,
 వ్యాఖ్యాన కేవి రసికేన కరాంబుజే” (24) అనుశ్లోకముల భావమునకు కల సామ్యము

గమనింపతగినది. ఇచటి “నాయింద్రమంత్రమంత్రణ” ఏమన్మా వరాశరభట్టుర్ పత్రిన “హారే: భక్తియంత్రణ” మే కదా! [ప్రష్నలోకమును కైరవములతో (కలువలతో) పోల్చి] ఉయు స్వయమైనదే కేషమన్మా హారిసు, అదిమిత్తిలి శ్వస్తిష్ఠవడనది కాపునకలుమన్కైడుషుని పేరుష్వాన్నని కైరవజ్ఞ వ్యుత్పత్తితెలుపుమన్నది. అట్లే హాంసగా చెప్పబడు విష్ణువునకు ప్రష్నమ్మలు “సచము ప్రియః” అని మిత్తిలి ప్రియులు కాపున ప్రష్నమ్మలైకైరవసద్గులు. “హారత్తిరోతు” అను పాతమును కలదు. ఆద్రమున మార్పులేదు. “చిత్తభిత్తి” అనుటకు దేశికుల సంకల్ప సూర్యోదయములోని “విదుషః చింతనాం శక్త్యచిత్తభిత్తిం విత్సవ్యతా” అను ప్రయోగము స్వరణీయము. “భఫాహి . . . మంత్రమంత్రణ” అను సూక్తికి అష్టాంగముగా దేశికుల “మదనమత్తరమానమయః పుమాన్ బహుమిశాచగ్నిమిత ఇషార్పక, నిగసుస్థిత నాయింద్ర నిరీషణాత్ నిష్పతి పద్ధతి మభ్యమధ్యతే”, అను ప్రయోగము అనుసంధేయము.

శ్రీమతే శతకపాయ నమః

ఉపాంధ్మాతము

నమాశ్మాంధ్రము స్తుతించు పలు సంస్కృతములలో నక్షత్రమాలిక అను ఈ స్తోత్రము అన్నివిధముల సాటిలేది. ఈ స్తోత్రము శ్రీమహాశమహామునలకు పూర్వాశ్రమమున పౌత్రులును, అభిరామవరులను పేరును కళ్లినవారసు జీయర్ నాయునార్చే రచింపబడినది. శభదమాధ్యమందు, ఆర్థప్రభ్యమందు ఈ స్తోత్రమునకు ఈ స్తోత్రమే సాటి అని చెప్పనానును. ముద్రాలంకారపద్ధతిలో అన్నిశ్లోకములలో వరుస్మా 27 నక్షత్రముల పేర్లు సూచింపబడుటచే దీనికి నక్షత్రమాలిక అను పేరుకళ్లినది.

ఈ స్తోత్రమునగమనింపతగిన ప్రత్యేకమైన అంశ మొకటి కలదు. తమిళసాహిత్య సంప్రదాయమునగల ‘అన్నాది’ ప్రక్రియలో ఈ స్తోత్రము రచింపబడినది. మొదటిశ్లోకములోని చివరి అష్టరము రెండవశ్లోకములోని మొదటి అష్టరముగా, రెండవశ్లోకములోని చివరి అష్టరము తరువాతి శ్లోకమునకు మొదటి అష్టరముగా నానును. చివరిశ్లోకములోని చివరి అష్టరము మొదటి శ్లోకములలోని మొదటి అష్టరమును. కాపున ఇది అష్టర అన్నాది ప్రక్రియలో రచింపబడినది. ‘అన్నాది’ పద్ధతిలో భగవానుని స్తుతించిన ఆశ్మాంధ్రము అదే ప్రక్రియలో కవి స్తుతించుట గమనింపదగినది. ఇంత కంటే విచిత్రమైన అంశు వేరోకటి కలదు. మాలను కట్టువారు ప్రారంభమున చిన్నదిగా ప్రారంభించి, క్రమముగా పెద్దదిగా కూర్చుదురు. మొదటిసమయు కాగానే

మరల క్రమముగా తగ్గించును పూర్తిచేయుదురు. అట్లో ఈస్తుతి యందు కవి 8 అతరములను పాదమున కల్గిన అయష్మప్ ఛండస్సుతో ప్రిరంభించి, క్రమముగా ఒక్కొక్కలోకములో ఒక్కొక్క అతరమును పెంచుచు 13వ శ్లోకమును 20 అతరములను కల్గిన వృత్తమున కూర్చురి. నాయుకరత్తముగా భాసించు 14వశ్లోకమును 21 అతరములను కల్గినది, పేరున చిక్కిలి చెచిత్యమును కల్గినదిన స్థురావృత్తమున రచించిరి. 15వశ్లోకమునండి 27 వశ్లోకమువరకుగల 13వశ్లోకములను ఒక్కొక్కలో ఒక్కొక్క అతరమును తగ్గించుచు భిష్ణు భిష్ణువృత్తములలో రచించి పూర్తిచేసిరి. ఈవిధముగా ఛందోవిషయకమైన వైశిష్ట్యమును ఈస్తోత్రమున కానవచ్చుమన్నది. ఇక అలంకారానైవిధ్యవిషయమునచెపువలసినపనియేలేదు.

ఈ స్తోత్రమున ప్రయోగింపబడిన వృత్తముల వివరములు, వార్షిక్రమమును ఈక్రింది విధముగా చూపవచ్చును.

1వశ్లోకము - 27వశ్లోకము - అనుష్మప్

2వశ్లోకము - 26వశ్లోకము - భుజగిశిష్టభృత (ననమ అనుగౌములు)

3వశ్లోకము - 25వశ్లోకము - మత్త (మభసగ అనుగౌములు)

4వశ్లోకము - 24వశ్లోకము - ఇంద్రవజ్ర (తతజగగ అనుగౌములు)

5వశ్లోకము - 23వశ్లోకము - ద్యుతవిలంబితము (నభభరఅనుగౌములు)

6వశ్లోకము - 22వశ్లోకము - ప్రహర్షిణి (మనజ రగ అనుగౌములు)

7వశ్లోకము - 21వశ్లోకము - వసంతతిలక (తభజజగగ అనుగౌములు)

8వశ్లోకము - 20వశ్లోకము - మాలిని (ననమయయ అనుగౌములు)

9వశ్లోకము - 19వశ్లోకము - పంచామరము (జరజరజగ అనుగౌములు)

10వశ్లోకము - 18వశ్లోకము - వృధ్యి (జనజసయలగ అనుగౌములు)

11వశ్లోకము - 17వశ్లోకము - సింహావిక్రిడితము (ననరరరర అనుగౌములు)

12వశ్లోకము - 16వశ్లోకము - శార్వ్యాలవిక్రిడితము (మనజనతతగ అనుగౌములు)

13వశ్లోకము - 15వశ్లోకము - వృత్తము (రజరజరజలగ అనుగౌములు)

14వశ్లోకము - స్థుర (మరభనయయ అనుగౌములు)

వీనిలో భుజగిశిష్టభృత, మత్త, సింహావిక్రిడితము, వృత్తమువంటి అపూర్వములైన వృత్తములు ఉపయోగింపబడుట గమనింపతగిన అంశము. 27 ముత్యములతో కూర్చుబడిన మౌకొకమాలకు నక్కతమాల అని పేరు. “ఏకాప్యేకయ్యిక్కా, సైన నక్కతమాలా స్యాత్స్తవింశతిమోక్షః:” అను ఆమరకోశవచనము ఇచట స్ఫురకీయము. ఈ స్తోత్రములోని శ్లోకములు అన్నియు ముక్కతశ్లోకములు. కావున ముత్యములతో వీనికి రూపసామ్యము లేకున్నను, నామసాధ్యమున్నది కదా! కావున ప్రస్తుతస్తోత్రమునకు నక్కతమాలికా అనుసామము చీకుల అన్వర్దము.

గజకంరమునకు అలంకరింపబడు ఆభరణమునకును నక్షత్రమాల అనిపేరు “అనంగవారణశిరోనక్షత్రమాలాయమానేన మేఖలాధమ్మా” అను కాదంబరీ ప్రయోగము ఇందులకు ఉదాహరణము. భోసాసునివటనే ఆమ్రాఘ్రద్దము, ఆచార్యులను ఏమను అను అర్దమిచ్చు (శ్రేష్ఠావాచకములగుటచే) కుంజరగజాదిపరవులతో రూపించుట కాననగును. “రామానుశమునివేష్మిమ్” వంటి ప్రయోగము లిచట స్వరథియుములు. కంచని శరకోపర్ అంధాదిలోని “వెవినైయై తొల్త్తు శినమ్ వారణత్తు”, “మాఅప్సైయర్ కొల్లయ్యాసై” అను ప్రయోగములు ఇంట స్వరింప తగినవి. కాపున నక్షత్రమాలికా ఉనుపేరు వంచనగజమువంటి నమ్మాఘ్రాఘ్ర కంఠమునకు అలంకారము అనుభావము ధ్వనించుచున్నది. అలంకారాత్మమున 27 శ్లోక ములనుకల్గిన ప్రబంధమునకు ‘తారావలి’ అనిపేరు “తారాణాం సంఖ్యయా పద్మే ర్యక్తా తారావలీ మతా” అని ప్రతిపరుద్దీయనిర్వచనపు. కాపున ఈ స్తుతిప్రబంధము తారావలీవర్ధమునకు చెందినదిని చెప్పవచ్చును. ఇందు తారలపేట్లు అన్నియు చమత్కార పూర్వముగా సూచించబడుల విషిష్టము. నమ్మాఘ్రాఘ్ర అవతారంపత్తిరహభోత్స్వమార్కముగా ఈ స్తోత్రము వ్యాఖ్యానముతో శ్రీత్విష్ణుపరోకమునకుకైంకర్యాదూపమునసమర్పింపబడుచున్నది. “అణ్ణాప్రజ్ఞార్” అమపేరుతో ప్రసిద్ధులగు శ్రీపాథూల వీరరాఘువాచార్యుల వారు, ఇంకనసపలువురు కంటోత్రమును చ్యాఖ్యానించిరి. ప్రస్తుతవ్యాఖ్య ప్రధానమూ మహాపోత్స్వాయి, పద్మవిభూషణ, కాంటి ప్ర. భాణ్ణంగుచార్యాప్రేమిపేరుల (దావిడ వ్యాఖ్యానమును అనుసరించి ప్రాయిబడుచున్నది. అపు అపునా అల్పబుద్ధితో చెనికొన్ని అంశములను చేర్చితిని. అందలి గుణదోషములను విజ్ఞాలగు పౌరికలే స్తోత్రయించురు.

గ్రంథకర్తృప్రార్థనాశ్లోకము

(తనియన్)

అస్మాసు వత్సలతయా కృపయా చ భూయః
స్వేచ్ఛావత్సీర్థ మివ సౌమ్యవరం మునీంద్రమ్ |
ఆచార్యపోత్త మథిరామవరాభిధానం
అస్మిద్దురుం పరమకారుణికం నమామి ||

ప్ర.ఆ. - అస్మాసు = మాయందు, వత్సలతయా - వాత్సల్యుగణముచే, భూయః కృపయా చ : మిత్రీలి కృపచే, స్వేచ్ఛ+ అవతీర్థం = (కర్మఫలితమువలనకాక) స్వేచ్ఛందముగా అవతరించిన, సౌమ్యవరం మునీంద్రం ఇవ(ప్రీతి) = శ్రీమహామహాములవలి ఉన్నవారును, అభిరామవరం అభిధానం = అభిరామవరులను పేరును కల్పినవారు, పరమకారుణికం = గోప్తవరుణసు కల్పి వారును అగు, అస్మిత్త+గురుం = మాగురువర్యులను, నమామి = నమస్కరించుచున్నాను.

భావము : - నవక్తుతమాలికా అను ఈ ఆమ్రావ్యాధిస్తోత్రమును అనుగ్రహించిన జీయర్సాయసార్సు వారి శిష్యులలో ఒకరు స్తుతించుచు రచించిన జ్ఞానక్రమిది.

మాయందు వాత్సలములో, క్విప్టో మరల శ్రీమణవాళమహామునులే అవతరించిరా? అనుష్టాన్చారు, ఆ మణవాళమహామునుల పోత్రులు, పరమకారుణీకులు, ఆశీరామవరులను పేరును కల్గినవారిస్య మా ఆచార్యులను సమస్సురించుచున్నాను.

ఈ స్తుతి మణవాళమహామునుల శిష్యులలో ఒకరిచే రచించబడినదని యతీంద్రప్రవణ ప్రభావము అను సంప్రదాయ చరిత్రగ్రంథమున కలదు. “స్వేచ్ఛావతీర్థం” అనుటచే స్తోత్రకర్తయొక్క దివ్యత్వము వ్యక్తమగుచున్నది. “సౌమ్యవరం మునీంద్రం ఇవ” అనుసార్యమువలన శ్రీమణ వాళ మహామునులతో సమానస్థోనవైభవమును కల్గినవారని తెలియుచున్నది. రెండవపాదమున “భూయోఽవతీర్థ” అని, చివరిపాదమున “గుణానిధిం సతతం శ్రయమః” అనియు పారాంతరములు కలవు. ఈ ఆచార్యులు తమ పితామహులగు మణవాళమహామునులు సాయంచిన “ఉపదేశరత్నమాలై” ప్రబంధమును సంస్కారించిరి. మఱియు వీరు తమ పితామహుల విశేషణ కటూతవీక్షణమునకు ప్రతిమయ్యారి. “ఇమమ్ శ్రీమన్నాథమునికశుక్క- అభమ్మాయైపై తమక్క- పోత్రానభత్రయ్యే దీపాదుత్స్వం ప్రదీపమ్మాలే మిక్కమ్ ప్రకాశకూసరాయిరున్నారో”, అను యతీంద్రప్రవణ ప్రభావ సూక్తి ఇచ్చట స్మిరణాయము.

నవక్తుతమాలికా

1) శ్రీమాన్ పరాంకుశముని జ్ఞీయాత్ యత్జ్ఞానముద్రయా।
నేంద్రియాశ్వయుజో న్యాణాం నిత్యం విషయవీధయః ॥

ప్ర. అ. - రుత్ = ఏ నమామ్రావ్యాధయొక్క, జ్ఞానముద్రయా = జ్ఞానస్తోత్రము(ఉపదేశ)ముద్రచే, న్యాణాం = జనులయొక్క, ఇంద్రియ+ అశ్వయుజః = ఇంద్రియములనెడి గుణముల సమూహమును, విషయవీధయః = శబ్దాది విషయములను వీధులను, నిత్యంన (భంతి) = ఎప్పుడును పొందవో, అట్టి, శ్రీమాన్ = మహిమను కల్గిన, పరి+ అంకుశమునిః = నమామ్రావ్యాధు, జీయాత్ = చిరకాలము వర్తిల్లయదురుగాక!

భావము : - నమామ్రావ్యాధ జ్ఞానముద్రవలన జనులకు నిజమైన స్వరూప జ్ఞానము కల్గిను. అందువలన వారి ఇంద్రియములు అను అశ్వములు ఎస్టుటికిని లోకిక విషయములు అను వీధులలో సంచరించవు. అట్టి జ్ఞానవైభవమును కల్గిన నమామ్రావ్యాధు నిత్యము సర్వోత్తుర్ధుతో వెలుగోందుదురుగాక!

ఇంద్రియములను అశ్వములతో రూపీంచుట కవిసమయము. “ఇంద్రియణి హాయాన్యాష్టాః” అని ఉపనిషత్సూక్తిని, “క్ష్యచ దుష్టైంద్రియహాజివశ్యతా” అను భారవిసూక్తినిస్పరింపును. ఇందుల కుసగుణమూ శబ్దాదివిషయములు ఆ అశ్వములు సంచరించు వీధులతో రూపీంచబడినచి. “శ్రీమాన్” అనువిష్ణుమునకు సందర్భాన్యుగముగా జ్ఞానవైభవమును కల్గినవారని ఆర్థము. ఆమ్రామ్రజ్ఞానము “మయాస్మిరమదినలాం” అనునట్టు దోషరహితమైనజ్ఞానము. జ్ఞాక్ష్రపాంభమున శ్రీశబ్దప్రయోగమును చేయుట ద్వారా మంగళము ఆచరింపబడినది. “తదశ్చినా వశ్యముజోపయాతామ్” అవి వేదమున చెప్పబడినందుల కుసగుణమూ జ్ఞాక్ష్రములోని మూడపాదమున “అశ్వియు” పదము ద్వారా అశ్వినీని నక్షత్రము సూచింపబడినది. “సూచ్యామ్యాచం మద్రాష్ట్రాతార్థపద్మోపద్మో” అను లక్షణము ప్రకారము (ప్రక)శాశ్వతమును తెలుపు పదములద్వారా కవి తన సూచింపరలచిన ఆర్థమును సూచించుట ముద్రాలంకారము. ఈ ప్రక్రియను మిగిలిన జ్ఞాక్ష్రములన్నిటి యందును కానచుణును. జ్ఞాక్ష్రములోని మొదటిది అగు ‘శ్రీ’ యే చివరజ్ఞాక్ష్రములోని చివరి పదముగా కూర్చు బడినది అశ్వే (ప్రక)శాశ్వతములోని చివరి ఆత్మరము అను “యు” కారము రెండవ జ్ఞాక్ష్ర ప్రారంభమున కూర్చుబడినది. ఇశ్టి అశ్వాది ప్రక్రియ స్తోత్రమునందు అంతట కలదు.

2) ముదురసి భరణియా స్క్రం వికసితవక్తవానద్దా ।

స జయతి మహిమా నాథో మురరిపుపదసక్తో నః ॥

ప్ర.అ - యత్తో ఉరసి = ఏ నమాశ్మీమ్రాష్ట్రహృదయమునందు, భరణియా = ధరింపతగిన, స్క్రం = హృమాల, వికసితవక్తవా = బాణగాపూచినపోగడ పూలతో, అనద్దా = కూర్చుబడినదో, సః = ఆ, మురరిపు పదసక్తో = మురహరుఢున భూపానుని పాదముల యందు మిశ్రీలి ఆస్త్రిని (భూతీని) కల, మహిమా = మహిమ యొక్క స్ఫుర్యాపమనతగిన, నః = మా, నాథః = నాథుడు నమాశ్మీమ్రాష్ట్ర, జయతి = సర్వోత్తుర్వతో ప్రకాశించుచున్నారు.

భాషము :- నమాశ్మీమ్రాష్ట్రహృదయమున అలంకరింప బడివాల వికోంచినవకుళ్చుపుములతో కూర్చుబడినది. ఎల్లప్పుడును భూపానుని పాదారవింయులను ద్వానించువారు, మహిమకల్గినవారు, మాకు నాథులు నమాశ్మీమ్రాష్ట్ర సర్వోత్తుర్వతో ప్రకాశించుచున్నారు.

“మహిమవాన్” - మహిమను కల్గినవారని దర్శివాచకముతో ఘృతింపవలసియుండగా, ‘మహిమా’ అను ధర్మవాచకముతో ఆమ్రాష్టము నీరోశించుట “తద్భూతాసారత్యాత్ముత్తు తద్వ్యాప్తేఽప్రాజ్ఞవత్తో” అను పద్రతిలో నని చెప్పునును. మహిమయే ఆమ్రాష్ట రూపమును పొందినదని ఆర్థము. ఈసందర్భమున “మాతో” వంటి ప్రయోగములు, “అసందో బ్రహ్మ” వంటి వైదికసూక్తులు స్పృశ్యించుములు. మొదటి పాదమున భరణియానక్షత్రము సూచితము. వృత్తము భుజగశశుభూత అను పేరు కలిగినది.

3) నంతానంతాంప్రిం నలిన యుగ్నే కర్తాలో కార్టికబలనానామ్ |
భద్రాయ ద్రావిడనిగమానాం ద్రష్టా పుష్టాయ వకుళ భృత్ స్యాత్ ||

ప్ర.అ - అనంత+ అంప్రిం నలిన యుగ్నే = అనంతము చేరుకల భోషానుని పాదమ్మయుమునందు, నంతా = నమస్కరించువారు, లోక+ ఆర్తికబలనానామ్ = లోకములోని జనుల దుఃఖమును కబలించుటను, కర్తా = చేయువారును, ద్రావిడనిగమానాం = ద్రావిడేయును, ద్రష్టా = దర్శించిన వారును అగు, వకుళభృత్ = నమామ్యైష్ట్రు, భద్రాయ = మన త్సేమమునకు, పుష్టాయ = యోగమునకును, స్యాత్ = అగుదురుగాక!

భాషము :- భోషానుని పాదా రవింద యుమును ఎల్లప్పుడు నమస్కరించు వారును, లోకములోని జనుల ఆర్తిని హరించు వారును, ద్రావిడాగమద్రష్టలును అగునమామ్యైష్ట్రు మనయోగతేమములను రక్షింతురూక!

“తుయాలరు జుడరడి తో ఘ్రుందు ఎన్మనే” అనుచు భోషానుని పాదములనే ఎల్లప్పుడు స్క్యూరించువారగుటచే శ్లోకములోని “అనంతాంప్రిం నలిన యుగ్నే నంతా” అను విశేషము స్వార్థకము. నమామ్యైష్ట్రు తిరువిరుత్తము, తిరువాళిరియము, పెరియతిరువ్వాది, తిరువాయియెష్ట్రు అను నాల్గుదివ్యప్రబంధములను మాత్రమే అను గ్రహించినను, “ద్రావిడనిగమానాం ద్రష్టా” అనుటలో తాత్పర్యమేమనగా, నాథమునికి యోగమునామ్యైష్ట్రు సాత్కార్త్తురించి, నాలాయిరదివ్యప్రబంధమును అనుగ్రహించుటచేసి చెప్పాడను. “వాదుక్కు నాలాయిర మురైత్తాన్ వాఘ్రీయే” అను మంగళశాసనసూక్తి ఇప్పట స్వరంటియము. ఆమ్యైష్ట్రు ప్రబంధములలోని సూక్తులు ఆత్మప్రబోధరూపమున, పరోపదేశరూపమునక్షీంచును. కావున శ్లోకమునమొదటటి సగములోని విశేషములు రెండును మిక్కిలి అర్థవంతములు. “పుష్టాయ భద్రాయ” అనుపుడు గౌప్య మంగళము కొఱకు అనియు అర్థమును చెప్పాడను. భోషానుడు “యోగతేషుం వషోమ్యహం” అని భక్తుల యోగతేషుములను రక్షించునట్టే ఆశ్చర్యైష్ట్రు తమభక్తుల యోగతేషుములను “భద్రాయ పుష్టాయ” అనుట్టు కాపాదుదురుటుచే భగవత్సామ్యమును సూచితము. రెండవపాదమున కృత్తికానష్టత్తము సూచింపబడినది. వృత్తము మత్త.

4) స్యాదేవ సా మే ఫణితి శ్వతారే:
యమోదితోచ్చై స్వరణి శ్రవనామ్ |
అరోహణీ నాప్యవరోహణీ హి
వేదోదితా తు ద్వయ మభ్యషైతి ||

ప్ర.అ - యయా = నినమామ్యైష్ట్రు యొక్క శ్రీసూక్తిచే, ఉదితా = తెలుపబడిన, ఉచ్చైసరణిః =

ఉన్నతమైన మార్గము, జనసాం = సంసారజనులకు, అరోహిణీ = ఉన్నత పదమును చేర్చునిచ్చేన వంటిదో, అవరోహిణీ అపిన = క్రీందకు దిగవిడుచునది కానేకాదో, వేద+ ఉదితా తు = వేదము వందు తెలుపబడిన మార్గము మాత్రము, ద్వయం = రెండిటిని (ఉన్నతపదమును, అధోగతియును) ఆభ్యష్టైతి = పొందింపచేయుచున్నది, శతారేః = నమామ్యైష్ట్రయైక్య-, సా = అట్టి మహాసీయమైన, ఫణితిః+ ఏవ = మార్గమే, మే = నాకు, స్వాత్ = ఆగునుగాక!

భాషము :- పూర్వాఖ్యాకమున ఆమ్లాధ్యాధ్య ద్రావిడవేదమును దర్శించినవారు అనితెలుప బడింది. ఇందు సంస్కృత వేదముక్య ద్రావిడవేదముయైక్య-వైశ్లేష్యమును పరోతముగా సూచించుచు, కవి ఆమ్లాధ్యాధ్యను స్తుతించుచున్నారు.

తమ ప్రబంధములలో ఆమ్లాధ్యాధ్య ప్రపత్తిమార్గము జనులు అందజీకీని ఆచరణ యోగ్యమని ప్రభోధించిరి. అమార్గమున భూషానుని ఆశ్రయించిన వారికి భగవత్ప్రాప్తి సిద్ధము. ఆపిమ్మట వారు తిరిగి ఈ లోకమున జన్మింప వలసినపనిలేదు. సంస్కృతవేదము “త్రైగుణ్య విషయా వేదాః” అనునట్లు సత్యరజుస్తమోగుణములను కథ్మిన జనులందజీని దృష్టిలో నుంచుకొనిన వారటవే అధికారానుగుణముగా ముముక్షువులనుగూర్చి, బుభుతథులనుగూర్చి, వారు ఆచరింపవలసిన విధానములనుగూర్చి పర్తీనది. ద్రావిడవేదము మాత్రము ముముక్షువులగు ఉత్తమాధికారులనుగూర్చి పల్గుటచే సారథరము. అట్టి ఆమ్లాధ్యాధ్య ప్రపత్తిమార్గము నాక్షరును గాక!

“సా ఫణితిః మే స్వాత్”, అనుటకు ఆమ్లాధ్యాధ్య అనుగ్రహించిన ప్రబంధములు నాకు వాచోవిధేయములు అగునుగాక అనియుచ్చేపచ్చుయు. అరోహిణీ అనూనిచ్చేన. “అరోహిణీ హాప్యవరోహిణీ హి” అనుటకు “పుష్టికోడుక్కీలుమ్ పోక్కమ్ చ్ఛారే” అనుపెరియామ్లాధ్యస్తాతీ స్మృతయేయము. “నిరపాయదేశికవిద్రుతా మిమాం కమలాసహాయ కరుణాధరోహిణిమ్, ఇష్టమోఽధిహప్యక్షతిసా సమింధతే పరిష్ఠస్తుపరికర్తృతేపదే” అను సంకల్పసూర్యోదయ స్తాతీ ఈ సందర్భమునున్నరింపతిగినది. మూడుపాండమునరోహిణీనత్కుతము సూచింపబడింది.

5) తిలక మాహా న కాచిదపి శ్రుతో
 త్రిజగతాం మృగశీర్షసముత్తితా ।
 స్మృతుతరం వకుళాభరణియువాక్
 పురుష మాది మశేషపదై రపి ॥

ప్ర.అ - [శ్రుతో = వేదమున, అశీశ్వముత్తితా = ఉపనిషత్తులు కంటెవేరు కర్మకాండముననుడుచ బడిం, బుల్క కాచిత్ + అపి = ఏ బక్తు బుమ్మున స్తాతీయు, (త్రిజగతాం = మల్లోకములకు, తిలకం = ఆభరణము (ప్రభువు) ఆగుభూషానునిగూర్చి), న అపా = పలుకలేదు; వకుళ+

ఆభరణీయ = నమ్మిమ్మాప్రద్రవే అనుగ్రహింపబడిన, వాక్ = మాట, ఆదిం పురుషం = ఆదిపురుషుని, అజ్ఞస్థుడై = అన్నిపదములలో, స్పృఖతరం ఆహా = మిక్కి-లిస్ప్రస్తముగా పల్గొనది.

భాషము : - ఈ శ్లోకము కూడా ద్రావిడ్ వైలటణ్ణమును తెలుపుచున్నది.

వేదములోని కర్మకాండమునపరోష్టరునిగూర్చిన ప్రస్తుతియేలేదు. కానీ, నమ్మిమ్మాప్రద్రవే శ్రీసూక్తి ఆదిపురుషుడగు భగవానునిగూర్చి మిక్కి-లి విష్టుతముగా పలు పదములలో వర్ణించుచున్నది.

అమ్మాప్రద్రవే తమ మొదటి ప్రబంధమగు తిరువిరుత్తమును “తిరుమాలవ్వేకవి యాదు కంప్రోన్” అని ప్రతిజ్ఞాయేసి, తదుషుణముగా తిరువాయిమొమ్మోలో “మార్పుర్జ్వల్ అయిష్టుకొజ్ఞముడుశాఢిఱానడియోలో”, అనియు, “ఉరియ కొల్లాల్కొమాల్కంప్రోన్ర్యియుళ్లపెర్ప్రోన్” అనియు భగవానుని వ్యాప్తముగా గ్రహించి తమ ప్రబంధములను సాయించిరి. కావున తమిళవేదమునకు కలగొప్పుతనము సంస్కృతవేదమునకు లేదనియే కదా చెప్పవలెను. ఎందులకసగా కర్మకాండ-బ్రహ్మకాండములుగా విభజింపబడిన వేదమున బ్రహ్మకాండమున మాత్రమే భగవానుని స్వరూపరూపగుణావిభూతులనుగూర్చిన ప్రస్తుతి కలదు. (ద్రావిడవేదము సర్వము (బ్రహ్మస్వరూపప్రతిపాదకము కదా! మఱియు, సంస్కృతవేదమునకంటే ద్రావిడవేదమున భగవానునిగూర్చి) మిక్కి-లి స్ప్రస్తముగా తెలుపబడియుండుట కూడా విశేషము.

తిరువాయి మొమ్మోలోని “తిలదములకుక్కాయే విష్ట తిరువేళ్లడ త్తెమ్మిరుమానే” అను సూక్తిని బట్టి “త్రిజగతాం తిలకం” అని ప్రయోగింపబడియది. దీనివలన శ్రీవేంకటచేశ్వరుడే వేదప్రతిపాద్యాడునియు ధ్వనించుచున్నది. శ్లోకమును “స్పృఖతరం” అను కేయా విశేషము ‘వేదై శ్వసమై రహా మేవవేద్యః’ అనుగీతా సూక్తికి, ‘వేద్యై వేదై శ్వసమై రహా మితి భగవాన్ స్వేచ్ఛ వ్యాచక్ష్య’ అనుభూతిరు సుమార్కి విరోధము కలుగకుండులుకని గ్రహింపనిని శ్రీ, ప్ర. భారత్సాస్వామి వివరించిరి. శ్లోకములోని రెండమపాదమున మృగశీర్షా నక్కతము సూచితము. రెండమపాదమున “అశీర్పసముద్భూవా” అను పాఠాంతరము కలదు. ఆర్దమున భేదము లేదు. శీర్షమనూతల. ప్రతిశీర్షమనూ వేదాంతము అని ఆర్దము.

- 6) పిత్రాది స్పృకలవిధో ఉపి బంధువర్గో
యుస్యాసేత సరసిజవాసినీసహోయః ।
ఆవి: స్యుర్వనకరుణారసావసైకై -
రామ్రా మే వకుంభుతః కటూకఫౌతాః ॥

ప్ర.అ - యస్య = ఏ నమ్మిమ్మాప్రద్రకు, పిత్ర) + ఆది = తండ్రిమొదలగు, సకలవిధః = సమస్తవిధములగు, బంధువర్ధః అపి = బంధువులను, సరసిజవాసినీసహోయః = లత్క్షీసహోయుడగు

భగవానుడు, అసీల్ = అయ్యెనో, ఆట్లి, వకుళబృత్తి = నమ్మామ్ర్మాప్రభ్యయొక్క, ఘన = గొప్పదైన,
కరుణారస దయారసమయొక్క, అవసైకేః = సేచమయులతో, ఆఙ్గ్రాః = చ్ఛలనివి అగు,
కటూహప్రాతాః = చూపులు, మే = నాకు, అవిః స్వృః = అగుమయాక! (అమ్రాప్రభ్య నమ్మ చ్ఛలని
చూపులతో అనుగ్రహింతురుగాక!)

భాషము : - తనకు తండ్రి, తల్లి మొదలుగు బంధువర్గమంతయు శ్రీయఃపతిఅగు భగవానుడైనని
తలచిననమ్మామ్ర్మాప్రభ్య కరుణారసమతో చ్ఛలనివిగు తమ మాపులతో నమ్మ అనుగ్రహింతురుగాక!

నమ్మామ్ర్మాప్రభ్య తిరువాయ్యెమ్మోలో, 'శేలేయ్ కళ్ళయొరుమ్.... నమ్మమక్కిటు మ్
మేలా త్రాయ్ తల్లియుమ్ అవారే యినియాహారే', అని, 'శాయాయ్ తల్లియాయ్ మశ్శాయ్
మస్ఱర్రామాయ్ మస్ఱర్రామాయ్', అనియు పల్చుట ఇవట స్వరణీయము. నాల్మహిదమున
ఆఙ్గ్రానటతము సూచితము. 'సుకలవిధో ఉపి బంధువర్గః' అనునపుడు ఆట్లికరీ
మహామంత్రమువే వ్రతిపోదింపబడిపుట 'పితా చ రక్షణః శ్చ భర్తాజ్ఞైయో రమాపతిః, సౌమ్యాధారో
మామాత్మా చ భోక్త్వా చాద్యమునాదితః' అనునవిధ బంధువులు అను ఆర్థమును చెప్పునశును.
అపుడు ఆమ్రాప్రభ్య ల్షోకరీమంత్రాదిష్టులు అనుభావము ధ్వనించును. ఈసందర్భమున
తిరువాయ్యెమ్మోలోని 'సీరాయ్ లిలాయ్', అనుభాకుమలోని 'ఖాలత్కుండే' (3) అను
పాశరమున ల్షోకరీమంత్రాదము అనుసంధింపబడుట వంటి విశేషములు స్వరణీయములు.

7) శా మాశ్రయామి కరుణాం వకుళాభిరామాం
యాఉనో పునర్సుమతీ వలయేఉవతీర్ణా ।
ప్రజ్ఞాదృకోన్నిష్టితయా ప్రథితానుభావ
జ్యోతిః పరం యదనిదం తదిదం చకార ॥

ప్ర.అ.- యా అసో = ఏ (నమ్మామ్ర్మాప్రభ్య అనేడి) ఈ కరుణామూర్తి, పునః వసుమతీవలయే =
భూమండలమును అవత్సర్దా = అపతరించినదై ప్రథితానుభావ = గొప్ప ప్రసిద్ధినిపొందినమహిమను
కళ్ళినదై, ఉన్నిష్టితయా = బాగూవికిసంచియొన్న, ప్రజ్ఞాదృకో = జ్ఞాననేత్రమువే కూడ, యత్తే
పరంజ్యోతిః = ఏ పరంజ్యోతి, అనిదం = ఇది అని మాచుటకు సాధ్యముకానిదై యొన్నదో,
రానిని, తత్త్వం ఇదం = ఆది ఇది అని దర్శించుటకు సాధ్యమునట్లు, చకార = చేసేనో, తాం = ఆ,
వకుళాభిరామాం = నమ్మామ్ర్మాప్రభ్య అనుపేరును కల్గిన, కరుణాం = కరుణను, ఆశ్రయామి =
ఆశ్రయించున్నాను.

భాషము : - నమ్మామ్ర్మాప్రభ్యను కరుణామూర్తిగా రూపించుట ఈశ్చోక్కములోని సారాంశము.
నమ్మామ్ర్మాప్రభ్య అను రూపములోకమున అపతరించిన కరుణాదేవిగొప్ప ప్రసిద్ధినిపొందినదై,
జ్ఞాననేత్రముద్వారా ఇదప్పితమని దర్శించుటకు సాధ్యము కాని పరంజ్యోతిస్సి రూపమును
ఇష్టేదని అందజును మాచుటకు వీలగుపట్లు చేసేను. ఆట్లికరుణామూర్తినినేను ఆశ్రయించును.

“కుర్చుంతి అధీన మనయా ఇతి కరుణా” అను ప్ర్యత్నిత్తినిగల కరుణాశబ్దమిచటు ప్రయోగింపబడుట మిక్కిలి తగినది. ఆమ్రాంధ్రకరుణ మిక్కిలిగిప్పది. మధురకృతులు “అరుళ్ల కొణ్ణాడుమ్ అడియ వరిన్నుఅల, అరులినాన్ అవ్యరు మత్తెయిన్ పారుళ్ల, అరుళ్లకొణ్ణై ఆయిరమ్ ఇన్నమిప్రోపాడొన్లాలరుళ్లకణ్ణై రిప్పులకినీర్చిక్కాడే” అనుచు నమామ్రాంధ్రకరుణావైభవమును కీర్తించిరి. ఇంట కవి సాఙ్కాత్తు కరుణానే రూపించిరి. ఇందుచే ఆమ్రాంధ్రకరుణ అప్రేయమని తాత్పర్యము. పెరియతిరుష్టాది దివ్యప్రబంధమున “ఎష్టేనుమ్ కట్టుణ్ణైల్ కాణాద పవ్యరుషై నెష్టేస్సు ముట్టుణ్ణైల్ కాణముణ్ణైన్ను” అని పల్గుటనుబట్టి “ప్రజ్ఞాదృకోన్నిష్టతయాదృశా” అని తెలుపబడినది. “న చట్టహో పశ్యతి కశ్మానైనమ్” అనుచువేదములు భగవత్ప్రయాపము బాహ్యచక్షుపులకు గోచరము కాదని పల్గునది కదా. “ఇదమః ప్రత్యక్షగతం సమీపతరవ్యాప్తితోరూపమ్, అధస్తు విప్రక్షిష్టం, తదితి పరోక్షే విజానీయాత్” అను ప్రమాణమచుమును బట్టి “అదం” అనుప్రయోగము ప్రత్యక్షమిష్యమును చెప్పునది అగుటచే, “అనిదం” అనుట పరోక్షమిష్యమును సూచించును. కములక కముడుసంఖ్య తానుష్టవో జీవ్నలు తసకు విముఖులను దురేమా? అని తలచిన పరంజ్యోతి అగు భగవానుడు జీవ్నలిలో కంటకి కనపడకుండ అంతరాత్మయై దాగియుండును. అట్టే పరమాత్మ యొక్క జ్యోతిస్స్యాపమును కన్నులార అనందముగా దర్శించిన వారు కదా ఆమ్రాంధ్ర. రెండవ పాదమున పునర్వ్యసు అను నక్కలింపు సూచితము.

8) రచితవతి రమాయా నాయకస్యాంఖ్యై పుష్యత్ -

ప్రణయరససుధాభ్రిస్తోతసి స్వేరగాపామ్ ।

ప్రభవతి కలిఫుర్మిప్రావ్యపేణ్యాంబువాహౌ

వకుళధరమునీంద్రే తాపవార్తా కథం నః ॥

ప్ర.అ - రమాయాః నాయకస్య = శ్రీయః పతియొక్క, అంఖ్యై = పాదములయందు, పుష్యత్ = అభివ్యక్తిచెందుచున్న, ప్రణయరస = భ్రూక్తి దసము అను, సుధ+ అభ్రి = అమృతసముద్రముయొక్క, స్తోతసి = ప్రపాపామునందు, స్వేరగాపామ్ = యధేయమూర్ఖాస్సైనమును, రచితవతి = చేసియున్న, కలిఫుర్మి = కలిపురుషునివలనకల్ప సంతాపమును పోగొట్టు కళ్లిన, ప్రాపేణ్యై = వ్యుక్తాలమునందలి, అంబువాహౌ = మేఘమువచున్న, వకుళధరముని+ ఇంద్రే = నమామ్రాంధ్ర, ప్రభవతి (సతి) = అవతరించియుండగా, నః = మనకు, తాపవార్తా = తాపముయొక్క మాట, కథం = ఎట్లు ఉండును?
భావము :- ఈ శ్లోకమున కవి నమామ్రాంధ్రను వర్ణకాలమేఘముతో పోల్చుచు, ‘ఆమ్రార్’ అనుపదముయొక్క నిర్వచనము పరోక్షముగా తెలుపుచున్నారు.

(శీయసపతియొక్క పాదములయందు దినదినాభివ్యద్రిని చెందు భ్రూక్తిసము అను అమృతసముద్రమున యధేయా అవాపసమును చేసివారు, వ్యుక్తాలమేఘమువలెచ్చుగా (శయను) వర్ధించువారుస నమామ్రాంధ్ర అవతరించిన పిదప మనకు తాపము కల్పటకు అవకాశము లేదు.

“అమ్రార్థ” అను తమిళపదమునకు ముఖుహవారు అని ఆడ్రము. ఇందు శతకోప్తలను భగవద్గృహికి అను అమృతసముద్రముప్రవాహమున అపగాహించిన వారిని వ్యుత్తించుటద్వారా వారికి ‘అమ్రార్థు’ అనుసరణ్జను కల్గినందులకు తగిన హేతువును కవి తెలియజొరి. “కష్టావర్ధ్రార్త తనదే ఉల్కన నిష్ట్వాన్తవై”, వణ్ణమిల్చోసూఅప్రార్థునేవ్ అడియూర్మిత్వా మారియే” అని తాము భగవానుని పట్ల అనుసంధించి నట్లు నమ్మిమ్మోర్ధు వర్షకాలమేఘము వంటివారు. మేఘము సముద్రమున దిగి, అందరి నీటిని గ్రహించును. “అమ్రాయుష్ఠపుక్కముకష్టు కొడు అంత్యేతి” అనిగోదాదేవి తిరుప్పైవైలో పర్విరికదా! అట్లే అమ్రార్థు అను వార్ధుకమేఘము అను అమృత సముద్రమున అవగాహించును. ఇచట భగవద్గృహికిని (అమృత) సముద్రముతో పోల్చుటకపుణమూ “కాడత్కడత్పురైయు విషైత్తు”, “కాడత్కడలీలీమికప్పురిదార్త”, వాంటి సూక్తులు స్వరథేయములు. “అమ్రార్థ” అనుపదము వర్షమానార్థకమును సూచించునది అగుటచే అందులకు అనుగుణమూ “పుష్యత్త” అను శత్రుప్రత్యయాంతము శ్లోకమున ప్రయయోగింప బడినది. లోకములోని మేఘములు లవణిసముతోనిండిన సముద్రమున అవగాహింశా, నమ్మిమ్మోర్ధు అష్ట మేఘము (బ్రక్తి అను) అమృత సముద్రప్రవాహమున అవగాహించు. ఇచట “ప్రణయరస” శ్లోకునే బ్రక్తి ఉపలక్షీంప బడినది. పరాంకుశాయుక్తా సమాధితో భగవానుని అమ్రార్థు స్తుతించిరి. భ్రక్తిః శ్చంగారపృత్యా పరిణమతి” అని దేకినులు వచించిరి కదా! లోకములోని కాలమేఘము శరీరతాపమును మాత్రము తీర్మగల్లును. కాని అమ్రార్థు అను వార్ధుకమేఘము కల్పిప్రభావము వలన కల్గిన తాపమును కూడపోగ్గొట్టగలదు. ఇట్లు లోకమేఘముకంటే అమ్రార్థు అను మేఘముయొక్క ఆధిక్యము ఇచట సూచితము. అందువలన ఇచ్చి వ్యతిరోలంకారార్థుని కలదు. “పుష్యత్త” అనుపదముచే ఈ శ్లోకమునప్రప్యాహీన నక్తతము సూచింపబడినది. ఈశ్లోకభావమునకు, “లక్ష్మీనాభాభ్యసింధా శతరిపుజలదః ప్రాప్య కార్ణణ్యసీరం” అను ప్రసిద్ధశ్లోకభావమునకు కల సామ్యముగమనింపతగినది.

9) నమజ్జునస్య చిత్తభిత్తిభక్తివిత్రతూలికా
భవాహివీర్యభంజనే నరేంద్రమంత్రయంత్రజా ।
ప్రపన్చులోక్కైరవప్రసన్నచారుచంద్రికా
శతారిపాస్తముద్రికా హారా ద్వునోతు మే తమః ॥

ఈ శ్లోకము పరాంకుశ్లోకభావమున (9) వ్యాఖ్యానింపబడినది.

రండవపాదమున ‘అహి’ శ్లోకు ద్వారా ఆశ్చేషానక్తతము ఆర్ద్రాత్ సూచింపబడినది. “అశేషానక్తతం సర్వాదేవతా” అనువేదవాక్యము వలన ఆశ్చేషానక్తతము సర్వదేవతాకమని తెలియుచ్చునది. అధింధైవతమును నైర్దేశించుట ద్వారా ఆ నక్తతమును సూచించు వద్దతి ఇచట పాటింపబడినది. ఇట్లే 17 వ శ్లోకమున అనూరాధా నక్తతము సూచింపబడినది. వృత్తము

పంచామరము. గురుతథుప్రలు ఒకదాని పిమ్మిటనేరోకటి ఉపయోగింపబడిన ఈప్పుత్తము నడక అతివిలక్షణమైనది, ప్రతిసుభగ్మమైనది. తమిళభాషలో కల ఇట్టి వృత్తముల ప్రయోగము తిరుప్పుశైయామ్మాప్రదాచే రచింపబడిన “తిరుప్పండ విరుత్త” మను ప్రబంధమునకానపచ్చను.

10) మనస్సుటికదర్శణాప్రతిఫలత్తపరబ్రహ్మాణః

ప్రదర్శన మివా చరన్ ప్రథితబోధముద్రాంకితః ।

సదా మభయశంసితా భవభయాభితప్తాత్మనా-

మఘూని శమయేత నః శరిపో రవామః కరః ॥

ప్ర. అ - మనః = మనస్సు అనెడ, స్పృటికదర్శణా = స్పృటికమయదర్శణమునందు, ప్రతిఫలత్తీ = ప్రతిలింబించుచున్న, పరబ్రహ్మాణః = పరమాత్మయొక్క, ప్రదర్శనం = ప్రదర్శనమును, ఆచరన్ ఇవ = చూపించునదివలే నున్నది, ప్రథిత = ప్రసిద్ధమైన, బోధముద్రా = జ్ఞానముద్రచే, అభిత్వ = మిక్కీలి తపింపచేయబడిన, ఆత్మనాం = మనస్సును కల్గినవారికి, సదా = ఎల్లప్పుడు, అభయశంసితా = అభయమునిచ్చునది అగు, శరిపోః = నమామ్మాప్రదాయొక్క, అవామః కరః = కుడ్దిచేయి, నః = మనయొక్క, అఘూని = పోపములను, శమయేత = పోగోట్టునుగాక!

భావము :- పూర్వాశ్లోకమున ఆమ్మాప్రదా పాపముద్రప్పర్తింపబడగా, ఇందు ఇట్టి ముద్రచే శోభిల్లు దళ్ళిపొస్తము కీర్తింపబడుచున్నది. పరమాచార్యులున నమామ్మాప్రదా అన్నిచోళ్ల జ్ఞానముద్రతో వెలసియుండుటను దర్శింపవచ్చును. ఆ చేయి పూర్వయమును స్పృశించుచున్నట్టుండుటకు ఒకహేతువును కవి ఉత్సేధించుట ఇందరి విశేషము.

స్పృటికదర్శణమువలే స్పృచ్ఛమైన తమ మనస్సులో ప్రతిఫలించు భగవానుని దివ్య మంగళరూపమును భక్తులకు చూపించుచున్నట్లు, జ్ఞానముద్రతో కూడుకొని, పూర్వయమును తాకుచున్న ఆమ్మాప్రదా పాపము ప్రకాశించుచున్నది. సంసారభయముచే మిక్కీలి పరితపించు భక్తులకు అభయ ప్రదానమును చేయగల్గిన ఆ పాపము మన పోపములను పోగోట్టునుగాక!

ఆమ్మాప్రదాపాపమునన్నది జ్ఞానముద్రయే కాని, అభయముద్రచకాదుకద? అట్టుయిన “ప్రథితబోధముద్రా” అనుట ఎట్లు పొసుగును? అనినచో జ్ఞానముద్ర అభయముద్రను చేయుపనిని అగ్గా అభయమిచ్చుటను చేయును కావున అట్లు పల్గుటలో విప్రతిపత్తి లేదు. అగ్గా భక్తులకు స్వరూపజ్ఞానమును కలించుటద్వారా సంసారభయమును పోగోట్టునని తాత్పర్యము. తిరువాయ్ మొమ్మోలోని “ప్రాచ్యురిషట్టోడామ్మ” యొన్న తామ్రమైళ్ళనైళ్ళనోడే, పుత్రోళ్ళుడాక్షేత్ర వారై క్రౌణీరే, అనుచ తమామ్మాపాపమునగల భగవానుని స్వరూపమునుగూర్చి భక్తులకు తెలుపుట ఇచ్చట స్వరణీయము.

నాల్గవ పోదమున మఘూనత్కుతము సూచింపబడినది. “మఘూ” అని కొందరఱు ఈ

శబ్దమును తలచినను అదిసరికాదు. వేదమున పలువోళ్లు “మఘా” అనియే యుండుటవే ఆ రూపమే సాధువు అని శ్రీ. ప్ర. భారణ్ణాప్రోమి వివరించిరి. వృత్తము పుట్టియి.

- 11) రమయతు శతశత్రు రత్యన్నతాచారయుకై జ్ఞానై-
రవనతపదపద్మయుగౌరైనుకంపామృతాంభోనిధిః ।
బహువిధక్కతపూర్వఫల్మయ్యాచారవింతాకులం
పూర్వయ మసదృశాత్మపాదారవిందానుషంగా న్నము ॥

ప్ర.ఆ - అతి+ ఉన్నత = మిక్కీలిగొప్పదైన, ఆచార = ప్రవర్తనతో, యుకైః = కూడుకొనియున్న, జ్ఞానైః = జనులచే, అవసత = నమస్కరింపబడిన, పదపద్మయ్యైః = పాదములను పద్మముల జంటను కల్గిన వారు, అనుకంపా = దయ అను, అమృతాంభోనిధిః = అమృతరసమునకు సముద్రమువంటి వారు అను, శతశత్రుః = నమామ్రూప్యార్దు, బహువిధ = పలువిధములూ, కృత పూర్వ = పూర్వజన్మలయందు చేయబడిన, ఫల్మయ్యాక్తి+ ఆచార = అసారములైన, అతిసీవములైన వ్యాపారములచే కల్గిన, చింతా = బాధతో, ఆకులం = కలచు చెందియున్న, మమ = నాయొక్క, పూర్వయం = మనస్సును, అసదృశ = అసమానమైన, ఆత్మి = తమయొక్క, పాద+ అరవిష్ట = పాదపద్మములయొక్క, అనుషంగాత్ = సంబంధముచే, రమయతు = సంతోషింపచేయునుగాకి భావము : - గొప్ప అస్థోనమును కల్గిన మహాసీయులచే నమస్కరింపబడు పాదపద్మములను కల్గినవారు, దయాసముద్రులు అగు నమామ్రూప్యార్దు పూర్వజన్మలో చేసిన పలు విధములైన పాపముల వలన మిక్కీలి కలచెందిన నా మనస్సును సాటి లేని తన పాదములు అను అరవిందములతో సంబంధమును కల్గించుట ద్వారా రంజించేయుటుగాకి

“అత్యన్నతాచారయుకైః జ్ఞానైః అవనతపదపద్మయుగ్మిః” అనునపుడు “అత్యన్నతాచార, అవసతపద” అను పదములచే శాత్మకిక్షైన విరోధస్థాటి కల్పుటచే విరోధాలంకారము ధ్వనించుచున్నది. భాగవత ప్రాణము అను అత్యన్నతమైన ఆచారమును కల్గిన మహాసీయులచే నమస్కరింపబడిన పాదపద్మములను కలవారు అనుటచే ఆ విరోధము పరప్పాతము. సదస్మిలోని నీటికి తామరలవలన అందము, ప్రస్తుతికల్పునట్టే, తమ మనస్సునకు ఆమ్రార్దు పాదారవిందసంబంధమువలన సంతోషము కల్పుశాక అనుటచే కవిపూర్వయమునకు సదస్మితో సామ్యము అర్థపశమున ధ్వనించుచున్నదని చెప్పపచ్చాను. “అపద్మశాత్మపాదారవింద” అను పపుడు ‘అసదృశ’ అమవిషేషమును పాదారవిందములకు అస్యయించుట వలన “కుష్ణాశ్రీతీ శాపురైన్ కశ్యపాదముకై యొవ్వా” అను ఆమ్రార్దుస్తాక్తిని వారివిషయమున అనుసంధించినట్లు భాసించుట. “అసుషంగం” పదమునకు అస్యయించుటవలన ఆమ్రార్దు పాదసంబంధముయొక్క వైభపము తెలియుచున్నది.

శ్లోకమున అత్యస్తుతాచారమహా భాగవత ప్రావృత్తముని చెప్పినశుసు. భాగవతచత్త్వము కన్న భాగవతశేషత్త్వమునకు మన పూర్వాచార్య లందఱును ప్రాధాన్యము నిచ్చిరి. ఆమ్రాంధ్ర పాదములకు నమస్కరించినవారు కాపునే వారు అత్యస్తుతమైన ఆచారమును కలవాని చెప్పినశుసు. మధురకపులవంటివారు అట్టివారు. ‘మేఘిన్ అవ్యాప్తాంధ్రమే మొయ్యెమైయేమే’ అని వారే స్వయమూ పల్చిరి. ‘అఱుతో మృత్ అష్టణర్ పణఙ్గమ త్వైయమ్’ అనుమ ఆమ్రాంధ్రగొప్ప అన్యానమును కల్గిన విప్రులు నమస్కరించు పాదపద్మములను కల్గిన వానినిగా భాగవతమని కీర్తించిరి. ఆ భావము ఇంట కవిచే నమామ్రాంధ్ర విషయమున అన్యాయింపబడినది. ‘అనుకంపాప్యతాంభోనిథిః’ అనుటకు ‘అయిళ్ళక్షీర్ ఇష్టులకినీల్ ఏక్షుదే’ వంటి సూక్తులు స్నేరణియములు. మూడవ పాదమున ‘పూర్వఫల్మయ్యగాచర’ అనుపపుడు పూర్వఫల్మయ్య నాక్షత్రము సూచితము. ‘మమ హృదయం రఘుయతు’ అనుపపుడు ‘రఘు- క్రీడాయం’ అను ధాత్మరమునుబట్టి నాహ్యాదయమున క్రీడించునుగాక, తద్వానంతోషింప చేయునుగాక అను భావము ధ్వనించుచున్నది.

12) మగ్గం మానస మా స్నే భూ శ్శతరిపో రవ్యజసిద్దా కృపా

నౌకా కాచన నావికో ఉపి స పున స్పంతారక గ్రామణిః ।

ఏతేవోత్తరఫల్మయ్యిరసపరిక్షీషభోగోర్మికం

దుఃఖాపర్తదురంతపారగమనం సంసారవారాకరమ్ ॥

ప్ర.అ. - మానస = ఓ మనస్సి!, మగ్గం మా స్నే భూః = సంసారమున మునిగిన దానివి కాకము, శతరిపోః = నమామ్రాంధ్ర యొక్క, అవ్యాజసిద్దా = సహజమైన, దయా = దయ అను, కాచన = అద్వితీయమైన, నౌకా = నావ, సంతారకగ్రామణిః = ఆ ఓడను నడపు నావికశ్శేషుడు, అపి = కూడ, స (ఏవ) = అతడే, ఫల్మిసిరుస = అల్పరఘములచే, పరిక్షీ = దుఃఖములతోనిండినవి అను, ఉపభోగీ = విషయభోగములు అను, ఉంర్మికమ్ = కెరటములను కల్గినది, దుఃఖ + ఆపర్త = దుఃఖములను సుడులచే, దురంతపారగమనం = ఒడ్డును చేరుటకు సాధ్యము కానిది అగు సంసారవారాకరమ్ = సంసారముద్రమును, ఏతేని = నమామ్రాంధ్ర సహాయముచే, ఉత్తరం దాటుము.

భావము :- ఆమ్రాంధ్ర అవ్యాజమైన కృపను నాహగా, వారినిగొప్ప నావికునిగా రూపించుచు, కని తమ మనస్సును సంబోధించు పల్చుట ఈశ్లోకములోని విశేషము.

ఓ మనసో! నీపు సంసారముద్రమున మునిగి నశింపవలసిన పనిలేదు. నమామ్రాంధ్ర సహజమైన కృప ఒకగొప్ప నావ. ఆ నావను నడపు నావికశ్శేషుడు ఆమ్రాంధ్ర. అత్యల్పమును ఇచ్చి లోకిభోగములు అను కెరటములతో కూడినది, దుఃఖములు అను సుడులతో కూడినది, అంతము యేందుసంసారముద్రమును నీపు ఆమ్రాంధ్ర అను నావికుని సహాయముచే దాటగలవు. చింతింపకుము.

మనకుందమాలలో కులజేభరులు “తృష్ణైతోయే . . . సంపారాఫ్యోమహాతి జలధా మజ్జతాం నః . . . పాదాంభోజేవరదభమతో భక్తినామం ప్రయుచ్చ” (14) అనుచు సంసారమును సముద్రమూగా, విష్ణుబ్రక్తినిహాహా రూపీంచిరి. దయాశతకమున “భమజలధిగతానాం పోతపాత్రీ భవిత్రీ” (38) అనుచు భగవానుని దయసు పోతమూగా దేశికులు వ్యాధించిరి. ఇట్టే భావమే కవిచే ప్రస్తుతశ్లోకమున అనుసంధింపబడినది. సముద్రమున కెరటములు ప్రతికణము పుట్టుచునే ఉండును. అట్లే మనస్సున విషయహాంఛలు ఎప్పుటికప్పుడు కల్పమనే ఉండును. కావున వానిని కెరటములతో రూపీంచుట తగినది.

“భమజలధి మగాధం . . . స్నిగ్ధరేయం కథ మితి చేతో మాస్మి గాః కాతరత్వమ్” అను (13) మనకుంధమాలశ్లోకమునకు, ప్రస్తుతశ్లోకమునకు గల అర్థాంశేష్యము గమనింప తగినది. వెందరటి పాదమున చివర “దయా” అనుటకు “కృపా” అని, నాల్గవ పాదమున “అనంతపారగమనం” అనియు పాతాంతరములు కలవు. మూడవపాదమున ఉత్తరపటల్లుని సూచితము.

13) రత్నదీపికాయమానపాస్తముద్రికాకృతత్రయాగిరీంద్ర -
కందరాంతరాభగాధరూధరూధిమన్విధానసూచనేని ।
ద్రావిడాగమోపగీతిమూలసేకశతవీతనిద్రపత్ర -
దివ్యతింత్రిణిసమీపగేన నాభవా నపాం పరాంకుశేని ॥

ప్ర. అ. - రత్నదీపికాయమాన = రత్నదీపికవలెన్ను, పాస్తముద్రికా = పాస్తము(దివే, కృత = చేయబడిన, త్రయా = వేదమనిడి, కిరి+ ఇంద్ర = గొప్ప) పర్వతముయొక్క-, కందర = గుహలో, అంతర్మాగమున, గాధ = బాగాలోపల, రూధరూధిమత్త = మఱిగుపఱుపబడిన, నిధాన = నిధి యున భగవానుని, సూచనేన = సూచించువారు, ద్రావిడ+ ఆగమ+ ఉపగీతి = [ద్రావిడ వేదములు అగు దివ్య ప్రబంధములయొక్క-గానముచే, మూల = మూల దేశమున, సేక = తడపుటచే, శీత = చల్లనిది, వీతనిద్ర = తోలగిన నిద్రను కల్గిన, పత్ర = ఆకులను కల్గినదశు, దివ్య = గొప్పదైన, తింత్రిణి = చింత చెట్టుయొక్క-, సమీపగేన = సమీపముననున్నవారును అగు, పరాంకుశేన = నమ్మిమ్మార్ఘచే, అపాం = నేను, నాభవాన్ = దిక్కును కల్గినవాడ్వైతిని.

భావము : - శ్రీదేశికులు యతిరాజసప్తతి పొరంభమున “నాభేన మునినా తేన భవేయం నాభవా నపామ్” అని పల్చినట్లే ఇచుటకి “పరాంకుశేన నాభవా నపాం” అనిరి. ఇచుటి తృతీయావిభక్తికి అభేదమును అర్థమూగా గ్రహించిన (“ధాన్యేన ధనవాన్”, అనుపుడువలె) పరాంకుశ రూపములోనున్న నాభుని కల్గినవాడ్వైతిని అను అర్థమును చెప్పనశును. పూర్వార్థ మంతయు కలిపి ఒకేసమాసము. ఆమ్రార్ఘకు నిశేషణము.

రత్నదీపికవలె తోచు తమహాస్తముద్రతో నమ్మామ్రాధ్య వేదములు అను గొప్ప పర్వతము యొక్క గుహలో లోలోపల గుష్టముగా, సౌస్యులకు కమపింపకుండమన్న నిధి అగు సర్వేశ్వరుని అందఱకు కన్నించునట్లు చేయుచున్నారు. వారిదివ్య ప్రబంధములగానము తీర్థసేవనము వలన వారు నివసించు తింటిచోవుకము చల్లనిది, నిదురింపని ఆకులను కల్గినది అయినది. ఇట్టి ఆమ్రాధ్యమునేను ఆశ్రయించి, దిక్కును కల్గినవాడ్వైతిని

భట్టరు శ్రీరంగాజ్ఞస్వపుర్వార్థతకమున వంద్రపుష్టి రిణీ తీరమునగల పున్నాగ వృక్షమును ప్రస్తుతించుచు “పున్నాగతల్లభ మజప్రసహస్రగీతిసేకోత్సాధనిచౌరభం” అని పల్యుట ఇచ్చట స్వరణీయము. ఆమ్రాధ్య ప్రబంధములు తీర్థసేవనముల వంటివములకు “తీర్థగ్భాయిరత్తత్తుత్”, అను తిరువాయేమ్మి శ్రీస్తుక్తి ఉడాపర్యాము నమ్మామ్రాధ్య తాము అపతరించినప్పుట లోకరీతిని వీడి, ఊరికి బయటున్న చింతచెట్టు క్రిందయోగసమాధిలో కాలముగడపేరి. పెమ్ముట తమిశ్చయులగు మధురకులకు దివ్య ప్రబంధములను అనుగోచించియు చరిత్ర ఇచ్చట అనుసంధేయము. ఆ చింతచెట్టు ఆకులు సహజముగా ముడుచు కొనపు. “ఉఱడ్చాప్పుళి” . १ ప్రస్తుతి దానికికలదు. అందులకు కారణమును కవి ఉప్ప్రేషించుట ఇచ్చలి విశేషము. వేదములను గొప్ప పర్వతములూ వ్యాప్తించుట కవి సమయము. “మేంతుసుగుహావిపకోరు” ఇత్యాది ప్రయోగములు ఇచ్చట స్వరణీయములు. పర్వతశహలలో వగలు కూడ గాఢాంధకారము వ్యాపించియుండుటనే ఇచ్చటగల నిధిని చూచుటకు ఎవరికిని సాధ్యపడదు. అందులకోక దీపము అవసరము కదా! ‘పేదైశ్చ సర్వే రహామేవవేద్యః’, ‘సర్వేమేయత్వదమామనంతి’, ఇత్యాదిగా సకలవేరప్రతిపాద్యాదు భాషానుడే ఆభాషనుని ఆమ్రాధ్య పలుపురు ‘షైఖునిది’, ‘నిదియై’ అనుమెదలుగా గలసూక్షులతో గుష్ట నిధిగా పల్గొరి. కావున కవి ఇచ్చట భగవానుని వేదపర్వతముపోంత రాఘములోన్న నిధిగా పేర్కొనెను. ఆ నిధిని ఆమ్రాధ్య తమ జ్ఞానముద్ర అను రత్నదీపముతో అందఱకు కన్నించునట్లు చేయుచున్నారు. అనగా తమదివ్య ప్రబంధములద్వారా వేద ప్రతిపాద్యముగు పరమాత్మతత్త్వమును అందఱకు సుస్ప్రముగా తెలియునట్లు చేసిరని తాత్పర్యము. జ్ఞానముద్రకు, దీపకళికును ఆకారమున కూడ సైమ్యముండుట గునింపతగినది. మొదటి పేదమును పూచింపబడేవది.

14) నత్యా న త్యాగకారీ తణ మపి చిదచిత్రాయకా మేయకామే

ఛందశ్చందస్యరూపే మహాసి కమలయా భాసమానేఉసమానే ।

శ్రీయ శ్రీయస్మిసంఘైః పరిచయసురభిః కైసరాణాం సరాణాం

పాతాత్ పాతా దివాఢ్యో శరరిపు రిహా నో విక్షణేన తణేన్ ॥

ప్ర.అ - చిత్త+అచిత్త+త్రాయక = చిదచిత్తులను (చేతుచేతుములను) రక్షించు, అమేయకామే = అపరిమితమైన అశుభ కల్గినదై, ఛంద+ఛందస్యరూపే = వేదముల ఆశయరూపమై, కమలయా=

లత్తీదేవితో, భాసమానే = ప్రకాశించునదియై, అసమానే = సరిలేని, మహాసి = దివ్యజ్యోతి అగు భగవానుని యందు, తణం+ ఆపి = ఒక్కటణకాలము కూడ, నత్యః = నమస్కారమును, న త్వాయాకారి = విడువని వారు (ఎల్లప్పుడు నమస్కారించు వారు), శేయస్మిసంఖైః = శేయస్మిసు పొందిన భక్తజనులసమూహముచే, శేయః = ఆ శయింపతగినవారై, కైసరాణాం = కేసరపుషుములకు సంబంధించిన, సరాణాం = మాలికలయొక్కి, పరిచయ = సంబంధముచే, సురభిః = సుఖంధమును కల్పిస్తాడైసు, శశిర్పుః = సమాఖ్యాయ్యాధ్యాత్మ, తథాపే వీతఖాసే = ఒక తథాకాలము వీతించుటచే, నః = మనలను, భవ+ అభ్యో = సంసార సముద్రమును, పాతాత్ = పదుటనుండి, పాతాత్ = రక్షింతురుగాక!

భాసము : - చేతనాచేతనరూపమైన జాత్మను రక్షించుటయందు అనిర్వచనియమైన అభినివేషమును కలవారును, వేదములచే ప్రతిపాద్యలును, ఎల్లప్పుడు లత్తీదేవితో ప్రకాశించు వారును, అసమాన జ్యోతిః స్వరూపుడు భగవానునకు నిరాము నమస్కారించువారు, భగవానుని నిత్యకైంకర్యమును సంపదను కల్పియన్న భక్తులకు ప్రాప్యలును, వకుఛమాలికలచే ఆలంకరింపబడుటచే ఆప్తాలనుపాసను కలిపివారును అగు సమాఖ్యాయ్యాధ్యాత్మ మనలను తథాకాలము వీతించుట ద్వారా సంసారసము ద్రమునపడకుండ రక్షింతురుగాక!

“అనిర్విష్ణుః” అనుసహస్రసామములోని ఒక నామమును వ్యాఖ్యానించుచు బ్షష్టురు “ఏం సృష్టి తత్త్విష్టాదాన్యో చ అస్తుత్ స్యయుక్త్యోపి సంసారిము విషయోన్మాదాత్ అసంము భీషము వైపల్యేత్తాపి, పునః తత్త్వావధ్యన దురాశయా అనిర్విష్ణుః - అనలసః. అత ఏపహి అస్య అనాధ్యంతో జగద్వ్యాపారః”. అని పల్పిరి. అహా, భగవానుడు సృష్టిదిముండి జీవులకు వారు కోరిన ఆయాకోరికలను పలుమార్ధుల అనుగ్రహించినపు, సంసారయలు లౌకిక విషయములందలి మోహమువలను, భగవానుని పట్ట విముఖులై యుండుటచే, ఆ అనుగ్రహము విఫలమగును. అయినను, భగవానుడు నిరాశచెందక మరల వారిని రక్షింపబడినము ఆశతో అనిర్విష్ణుదై-అనగానిరాశచెందనివాడై మరల మరల ప్రయత్నించుము. కావునే భగవానుని జగద్వ్యాపారము (సృష్టిమొదలగు కార్యములు) లదియు, అంతమును లేనివి. ఇట్టి నిరుపమానమైన అభినివేషము జగద్రథాయందు భగవానునకు కలదు. కాప్సార్ “అమేయకామే” అని పలుకుడింది. ఈ త్వాయే ఆమ్యాధ్యాత్మా రూపుదిద్ధకోస్తుధుచు భట్టురు “కృష్ణత్విష్ణు తత్త్వమివోదితం” అని పల్పిరి కదా! “ఘుణః ఘుణస్యరూపే” అనుస్తుడు మొదటాలు “ఘుణు” అను పక్కారాంతశ్శుమునకు వేదుమని ఆర్థము. రెండవది అగు ఆకారాంత శ్శుమునకు అభిప్రాయమని ఆర్థము. వేదైశ్చ స్వర్యరహము మేఘ్యః” అని గీతాచార్యుడు స్వయమూర్ఖుని వల్మీకు. “శ్శులయా భాసమానే” అనుస్తుడు “శ్శులయా దేవో దేశ్శుమపుషుతే”, “అప్రమేయం హి తత్త్వేః యస్య సా జనకాత్ముజా” నంటి ప్రమాణములు అనసంధింపయొను. భగవానునిరూపము “కుమ్మామిత్తుమేర్కుమ్మా జ్ఞానక్తోమ్మా చ్చేతిష్టుతిష్టు ఎప్పు మహోరుపు” అనవట్టు అనిర్వచనియమైన తేజోరూపుము కావున “అమానే భాసమానే”

అని వ్యాపింపబడినది. “శేయస్మి” అనగా శేయస్పును కలవాడు అని అర్దము. భక్తులకు శేయస్పు ఏమన భగవర్షగవతభక్తియు, తత్త్వయుక్తకైంకర్యాభినివేశమును. కావున శేయస్మిజట్టుముచే భగొనునిపట్లు, ఆమ్రావ్యాధపట్లు భక్తుని, సౌభాగ్యమును కళీనిపథురక్షలు, శ్రీమన్నాథమునులు, యామునులవంటి వారు తెలుపబడుచున్నారు. “శ్రయితుం యోగ్యః - శేయః” - అనగా ఆశ్రయింపతగినవారు - ప్రాప్యులని తాత్త్వర్యము.

“ఫలేనే వీక్షణేనే” అనుటచే ఆమ్రావ్యాధకటాత్మైభవము (శణకాలము చూచుల ద్వారా అనుటచే) సూచింపబడినది. ఈసందర్భమున “యం యం పశ్యతి చషపౌ... సమై మోఖాశ్రు చింతకు” అను భగొనుని కటాత్మవిక్షణ ప్రభావమును తెలుపు ప్రమాణముయొక్క ఆర్దము ఆమ్రావ్యాధపట్లు అనుసంధింపబడినది. “పాతూ ప్రాతాత్త” అనుస్మరమొరటి “పాతాత్త” రూపములను నుబంతము. క్రిందపడుల నుండి అని అర్దము. రెండవ రూపము “పా- రక్షణే” అనుధాతువునుండి లోట్లకారమున పుట్టిన తిజంత రూపము. “నత్యాగకారీ” అనుస్మరమున నశ్శిముచే సమాపముచే యబడినది.

ఈంక్లోకము అష్టప్రాపమును శబ్దాలంకారమును కళీయున్నది. ప్రతిపాదములో భిన్నభిన్నప్రసాలతో రమణేయమై ఒప్పుమన్నది. “క్రైస్తవాణం సురభి” యగు ఆమ్రావ్యాధము ప్రస్తురావృత్తమునవ్యాధించుల మిక్కీలి సముచితమైనది. మొదటిపాదమున “చిత్రు” నవక్రతము సూచితము. నవక్రతమాలిక అను ఈ స్తుతిలో నాయకమణిగా భాసించు ఈంక్లోకము ప్రస్తుర అగుటచేనామాచిత్యమును కూడ కళీయున్నది. ఇక్కొషిషుకతో కొన్ని శబ్దములు సుదర్శనశతమున (27) కమపించుచున్నవి.

ఆమ్రావ్యాధ అవతారమును గూర్చి నిత్యులా, ముక్తులా? లేక ముముక్షులు?”. అను పటువిధములైన సంభాషమలను పూర్వాచార్యులు (అచార్యపూర్వయము, వరాంకుశంచవింశతి) చేసిరి. శైతాన్దీపనివాసులగు ముక్తుల లక్షణము ‘ముక్తానాం లక్షణం హ్యాతత్త శైతాన్దీపనివాసాము, బద్ధాంజలిపుటా హృష్టా నమ ఇత్యేవ వాదినః’ అనుచులెలుపబడుటచే, నిత్యము భగొనుని స్తుతిని విడువక చేయువారు ఆమ్రావ్యాధు అను ప్రస్తుతంక్లోకములోని వ్యాధిన ఆమ్రావ్యాధ ముక్తులలో ఒకరైయుందురుణ ఉత్సితు బలపఱచుచున్నట్లు తోచుచున్నది.

15) న ప్రపత్తిపర్వత్రమః ప్రవర్తనాపదానవాసనానుసారి

సమ్మాప్తజలాశయాన్యయం కథం సమం సర్వోజమ్ |

స్వాతికామియోగిబ్యందచిత్తపద్మబద్ధ సౌహృదానురక్త -

రూపయోః శతారి పాదయో ర్యగేన సన్వత్తార్థిభంజనేన ॥

ప్ర.అ. - సన్వత్త + ఆర్థి = నమస్తురించిన వారియొక్క దుఖమును, భంజనేన = నశింపచేయునది, స్వ = తన యందు, అతికామి = మిక్కీలి భక్తిని కళీన, యోగిబ్యంద = యోగుల సమూహము

యొక్క, చిత్తపద్మ = (కార్హనే) పద్మముల వంటి మనస్సులయందు, బ్రద్రశోష్యాద = స్నేహమును కల్గినది, అనురక్త = అనురక్తమైన (మిక్కిలి ఎట్లునెన), రూపయోః = ఆకారమును కల్గినవి ఆగు శరారిపారయోః యుగేన = నమ్మామ్మాప్రాపాదముల జంటలో, న (ప్రత్యుత్తమవర్త్రమ్మః = ప్రపత్తిమార్దముయొక్క, ప్రవర్ధన = ప్రవర్తించుట అను, అపదాన = చరితముయొక్క, వాసన = సంస్కారమును, (న) అనుసారి = అనుసరింపనిదై (లేనిదై), నవ్యపేత = తొలగిని, సర్వదా = ఎల్లప్పుడు, జల(డ) + ఆశయ = సరస్సుతో, అన్యయం = సంబంధమును కల్గియొన్న, సర్జం = పద్మము, కథం = ఎట్లు, సమం = సరి అగును? (కాదని భావము)

భాషము : - పద్మముల కంటే నమ్మామ్మాప్రాప్తశ్రీపాదములకు కల ఆధిక్యమును విజ్ఞప్తమైన రీతిలో వ్యాఖ్యించుట ఈ శ్లోకములోని సారాంశము.

ఆళితుల దుఃఖమును పోగొట్టునవి, తనపట్లు గొప్ప భ్రమిని కల యోగుల హృదయు పద్మములతో స్నేహమును కల్గినవి, అట్లు ఆస్నేహమును కల్గియుండుటను సూచించు ఎట్లుని రంగును కల్గియొన్నవి ఆగు నమ్మామ్మాప్రాప్తశ్రీపాదములతో, ప్రపత్తిమార్దమును అనుసరించుట అను విషయసంస్కారమును లేషణైనను లేనివి, ఎల్లప్పుడు జడాశయములో (సరస్సుతో) సంబంధమును కల్గిన హస్త పద్మములు ఎట్లు సమానములగును? కానేఉన్న కదా!

ఈ శ్లోకము మొదలు 26వశ్లోకము వఱకు అనగా 13 శ్లోకములలో ఆమ్రామ్రధ దివ్యావయవ వ్యాధనచేయబడుచున్నది. ఈ వ్యాధన పాదాదిశిరః పద్మంతము చేయబడుచున్నది. దివ్యైలవ్యాధపాదాదిగా చేయవచ్చేని ఆలంకారిక సమయము. ఇట్టి వ్యాధతిని మునివాహనసూరి అమలనాదిపీరాన్ ప్రబంధమును అనుసరించిరి. పూర్వాద్రమునగలరెండు విషేషములు పద్మమును కు సంబంధించినవి. ఇవి రెండును ఆమ్రామ్రధ పాదములకు పద్మములతోగిల సామ్యము అసంభావిత మహటను తెలుపుచున్నవి. ఆమ్రామ్రధ పాదములు ప్రపత్తిమార్ద ప్రవ్రద్ధనమున సాటిలేనివి. అట్టివాసనయే లేనిది పద్మము. కావున సాచ్యము పొసగదు. అట్లే, జడాశయాన్వయమును ఏ మాత్రము లేని నమ్మామ్మాప్రాప్తపాదములతో నిత్యము జలా (డ) శయాన్వయమును కల్గిన పద్మము లేట్లు తులతూగును? రెండవ విషేషమున అర్థచమత్కురము శ్లోకమై ఆధారపడినది. ఈ అర్థశ్లోకు “లడమో రథోదు” అనుసంస్కృత న్యాయము మూలము. అనగా లకారడకారములకు అభేదము ఇచ్చ వివిధితము. అది ఎట్లునగా - జడాశయ పదమును లకారడకారముల అభేదమునుబట్టి జడాశయమని, జలాశయమని గ్రహింపనగును. మొదటిరూపమునకు జడమైన అనగా మందమైన బుద్ధినికల్గినవారని బహుప్రీపోసమాసముచేసి, అర్థముచేప్పుచును. ఈ అర్థము ఆమ్రామ్రధ పశ్చమున పాదమున అన్యయిరమునిను. అనగా ఆమ్రామ్రధపాదములకు మందబుద్ధులతో అన్యయము లేదు అనగా సంబంధములేదని భావము. జలాశయమును రెండవ రూపమునకు జలమునకు ఆశయము, అనగా స్తోనము అని అర్థము.

చెఱువు అని తాత్పర్యము. ఈ అర్దము పద్మము పథమున స్వీకరింపబడును. ఇందువలన పద్మము ఎల్లప్పుడు జిలాశయమనబడు చెఱువులోనే ఉండునని భావము కల్గుచుస్తుది. ఇట్లు ఇచట అర్దమశ్శారమ్మక్కొలంకారమ్మాలకము.

శ్శోకములోని ఉత్తరార్థములోని రెండు విశేషణములు ఆమ్రాద్ర పాదములకు చెందినవి వీనిని ఆమ్రాద్రపాదముల విషయమున యథాతథమూగాను, పద్మము పథమున 'న' కారము యొక్క అర్దమును చేర్చియు ఆర్ధమసారమూగా అన్వయింపవడు ఆమ్రాద్రపాదములు తమను కొలుచు యోగులయొక్క అనురాగభరితమైన హృదయములయందు ప్రేమతో నిలచి యుండుటచే, ఆ అనురాగప్రభావమువలన ఎట్లుబడినవి. తామరకు ఎట్లుదనము ఉన్నను అది ఈ కారణము వలన కల్గినది కాదు. ఆమ్రాద్ర పాదములు తమను భజించువారి ఆశ్రిని తీర్చిగలన్న. ఇట్లే స్వభావము పద్మమునకు లేదు. కావున ఏ విధమూగా చూచినను పద్మము ఆమ్రాద్ర పాదములతో సరితూగలేదని తాత్పర్యము.

“స్వాతికామి....” అను విశేషణము యొక్క అర్దమునకు తగినట్లు భట్టరు శ్రీరంగ రాజస్తవపూర్వానుతకములోని “పందారుబృందారకమౌళిభృంద యుండూనచేతః కుమలాకరేభ్యః” అనుణ్ణోక్కార్థము అనుసంధింపతిగినది. కూరేపుల సుందరబాహుస్తవములోని “అదీర్ఘ మప్రేమదుఫుం తణ్ణోజ్యులం నవోరమంతఃకర్ణస్య పశ్యతామ్, అనుజ్ఞ మజ్ఞం ను కథం నిదర్శనం మాద్రాద్రాధస్య విశాలయోః దృకో? ” అను శ్శోకము ఇచట స్వరథియుము. ఈ శ్శోకమున మూడవ పాదమున ‘స్వాతి’ అనునక్కతముయొక్క నామము సూచింపబడినది.

16) నత్యా యాం కుసుమాయుధేషుధిరుచివ్యాఘ్రాత మాతన్వతీం
శేముప్యో మహాతా మహోయి తరుణేజంఘాసు జంఘాలతా ।
విస్త్రుధ్వవిశాఖయా శరజితో వృత్తానుపూర్వీజ్యాజ్ఞా
జంఘాకల్పతరుశ్రియా సురభితం చింతావనం మామకమ్॥

ప్ర.ఆ. - కుసుమ+ ఆయుధ = మన్మథునియొక్క, ఇషుధి = ఆంబులపోదియొక్క, రుచి = శోభకు, వ్యాఘ్రాతం = భాగమును, ఆతన్వతీం = కల్గించుచున్నది అగు, యాం = (ఆమ్రాద్రయొక్క) ఏ జంఘను, నత్యా = నమస్కరించి, మహాయాం = గొప్పవారియొక్క, శేముప్యో= బుద్ధిచే, తరుణేజంఘాసు = త్రీల పిశ్చల యందు, జంఘాలతా = పరుగుతీయట, అహోయి = విడువ బడినదో, ఇట్లే, విస్త్రుధ్వ = విస్తరించియున్న, భృవి = కాంతులు అను, మ్రూశాఖయా= కోమ్మలను కల్గినది, వృత్త + అనుపూర్వీజ్యాజ్ఞా = వర్ధులమూగా (గుండమూగా) నున్న, శరజితః = నమాగ్నమ్రూశాఖయొక్క, జంఘా = పిశ్చలెడి, కల్పతరు = కల్పవృక్షముయొక్క, శ్రియా = శోభచే, మామకం = నా యొక్క, చింతా = చింత అను, వనం = వనము, సురభితం = పరిమళితము అయినది.

భావము . - ఈ శ్లోకమున ఆమ్రాంద్ర జంఘా సాందర్భము వ్యాపింపబడుచున్నది.

మన్మథుని అంబుల పొది కాంతికి భంగమును కల్గించునట్టి ఆమ్రాంద్ర జంఘులయ్యేక్క సౌందర్యమును దర్శించిన మహానీయులకు లోకిష్మేషు, అల్పానైన తరుణుల జంఘా సౌందర్యము పట్ల ఆస్తి కలుగదు. ఆజంఘులు గుండ్రునివై, విస్తరించిన కాంతులనెడి శాఖలను కల్గినవైన కల్ప తరువులవలె శోభిల్లుచున్నవి. ఆ జంఘాకల్ప తరువులు నా ఆలోచనలు అను వచుమును సురభితమును చేయుగాకా అనూ, సకలార్థములను అనుగ్రహించుముగాకా! అని తాత్పర్యము.

శ్లోకమున జంఘులను కల్పితరువులతో రూపణము చేసినందుల కనుగొఱమూగా, కాంతులను శాఖలతో కవి రూపించుము. శాఖాశ్బుమునకు పరిపర లనియు ఆధుము చెప్పమయ్యాము. వృత్తము వృత్తుకారమును నుండును. జంఘుయు వృత్తానుపూర్వియై యున్నది ‘వృత్తాను పూర్వే చనచతిదీర్ఘే’ అను కాళిదాసమాక్తి ఇంట స్నేరణీయము. కావున సామ్యము సిద్ధము. జంఘులను మన్మథుని అతయుతూణీరములతో పోల్చుట కవి సమయము. ఎమ్మోర్ జీయర్ ప్రణీతమైన ఉడైయవర్ తెరుమజ్ఞన కట్టియమ్ లోని ‘మాణమక్కల దేవరిరుడైయ పదసరసిజవ్యాజేన కుమమశరపూతమాక మష్టుతువైత అస్యరాత్మణి కణపోత్ ఇష్టతువైత కష్టక్కాల్కికభుమ్’ అను సూక్ష్మ మిచు ఇంట స్నేరణీయము. “అక ఇప్పిప్పుళ్ల జంఘాకల్పక తరుశ్రీయాలే ఎష్టుభుమ్ ‘నాఱునఱుమ్ పొఫ్ఫోల్’” అయి ఱ్రిం ఎష్టు కూతి నారాయి ఱ్రిం” అను శ్రీ ప్ర.భ. అణ్ణస్వామి వ్యాఖ్యానమాక్తి ఇంట ఉదాహర్యము. శ్లోకమున మూడుపోదుమున విశాఖా సకలితము సూచితము. “అహాయి” అను రూపము కర్మణి లంబ్జిప్రయోగము.

17) కనదవయవతో లశోభావదాతాపగా ప్రోత్స -

స్పృముదితగురుబుద్ధుదాకారసందేహసందాయినో : |

కకుదధిగతమిత్రభావం స్వభావా ద్వ్యగం జానునో :

మమ హృది శతవైరినామ్మా మునిశస్య సందివ్యతు ||

ప్ర.అ. - కమతో = మిత్రీలి అందమైన, అవయవ = దివ్యావయములయందు, లోలి = తళతళమని (ప్రకాశించు, శోభా = (లావణ్య) శోభ అను, అవాత = తెల్లుని, ఆహా = నదియ్యేక్క, ప్రోత్సమి = (ప్రవాహమునుండి, సముద్రిత = పుట్టిన, గురు = పెద్దువైన, బుద్ధుద + ఆకార = నీటి బుడగల రూపములా ఇవి అను, సందేహా = సందేహమును, సందాయినో = కల్గించునట్టి, శతవైరినామ్మా = శతవైరి, అను వేదును కల్గిన, ముని+ ఈశ్వరు = గొప్పముని అగునమ్మాంద్రయ్యేక్క స్వభావాతో సహజగుణముచే, కకుద్ = ఎద్దుమూపురములతో, అధిత = పొందిన, మిత్రభావం = స్నేహమును కల్గినము, జానునో = మోకాళ్లయ్యేక్క, యుగం = జంట, మమ హృది = నా హృదయమునందు, సందేవ్యతు = మిత్రీలి (ప్రకాశించుగాకా)

భాషము : - ఇందు ఆమ్రాప్తి మోకాలి సౌంర్యము వ్యక్తింపబడుచుప్పది.

మిక్కీలి సుందరములగు ఆమ్రాప్తి దివ్యావయవములలో తళతళమనిమొటయు రాణ్యము లెట్లని నదీ ప్రవాహమువలే ఉన్నది. ఆ ప్రవాహములో పుట్టిన రెండు పెద్ద నీటి బుడగలా ఇని ! అను సందేహమును మోకాప్తి కల్పించుచున్నవి. సహజముగా ఎట్లమూపురములవలెన్న ఆమోకాప్తిజంటనాహృదయమున ప్రకాశించుమగాక!

శ్లోకమున “జానునోః యుగం” అని షష్ణీవిభ్రక్త్యంతముగా ఒకపదము, ప్రథమాంతముగా ఒకపదము ఉన్నందుల కుగుణముగా ఒకవిశేషము ‘సందేహసందాయునోః’ అని పష్ట్యంతముగా, “మిత్రభావం” అని ప్రథమాంతముగా వేరొకవిశేషమును ప్రయోగింపబడినవి. “కనదవయుష...” అనువిశేషము “జానునోః” అనుపదముతో, “కకుదధిగత...” అను విశేషము “యుగం” అనుపదముతో అన్యయించును. “దిష్ట” ధాతుపు క్రీడాధ్యనే కార్యకరు. కావున “సందివ్యతు” అనుధాకు “పైరవిపోరము చేయుగాక” అను అర్థమును చెప్పువచ్చును. మొదటి పాదమున “లోలదాభా” - అనుపాతాంతరము కలదు. అర్థభోదములేదు. కూరేశలు “లోలద్యిః ఇంరియ పత్రైః” అని శ్రీనైకుంరస్తవమున ప్రయోగించుటచే “లోలత్త”, అను శతర్ణంతరూపము కలదని తెలియశును. మూడుపాదమున “మిత్ర” జ్ఞముచే అనూరాధా నక్కతము సూచింపబడినది. వేదమున “అనూరాధా నక్కతం మిత్రోదేషతా” అని యందుటుచే ఆనక్కతమునకు ఆధిదేవతసూర్యుడు. ఇట్లు అధిదేవతము తెలుపు పదముతో నక్కతమును సూచించు ప్రక్రియ 9వ శ్లోకమున (ఆ శ్లోనక్కతమును సూచించున్నదు) పాటింపబడినది. జానువులు కవుదములతో పోల్చిటుకు అనుగుణముగా కూరేశల సుందరబాహుస్వవములోని “యోషవష్టకకుదోద్విధిం నితరాం భాతి విభోరుభయం జాను శుభాకృతికమ్” అను (60) శ్లోకమును, “జానుని తే స్యా దు శ్ఛో ర్యా కకుదయుగణం యోషవష్టక్యామ్మాః” (57) అను శ్లోకమును స్నేరింపచునుసు.

18) తులాసరణిసీమని ప్రథితరూపయూ హస్తినాం

కరేణ కరభేణ వా కదలికాప్రకాందేన వా ।

తథోపరి చ పశ్యతాం నయనబంధనజ్యేష్ఠయూ

చమత్కుతిమతీ మతిః శతరిపూరులఙ్గ్య మమ ॥

ప్ర.అ. - హస్తినాం = ఏనుగులయొక్క, కరేణ = తొండముతో, వా = లేక, కరభేణ = కరభమున బిడు ముంజేతో, వా = లేక, కదలికాప్రకాందేన = అందమైన అరంబిటోదేతో, తులాసరణిసీమని= ఉపమించుపద్మతిలో, ప్రథిత - రూపయూ = ప్రసిద్ధిని పొందిన రూపమును కల్గినది, తథా = అట్లు, ఉపరి చ పశ్యతాం = పైనుచూచువారి, నయన = చూపులను, బంధన = ఆక్ష్యుకోసుటలో,

జ్యోత్స్థయా = మొదటిదియు అగు, శతరిపు = నమ్రామ్రాధ్ర, ఊరు = తొడలయొక్క, లక్ష్మై = కాంతిచే, మమ = నాయొక్క, మతిః = బుద్ధి, చమత్కృతిమతీః = చమత్కారమును పొందినదైనది.

భావము : - ఆమ్రాధ్ర ఊరువుల సౌందర్యము ఈళ్ళోకమున వ్యవ్యవిషయము. ఏనుగుల తొండముతో, కరభముతో, అరటిబోలెలతో ఉపమించుట యందు తగిన ప్రస్తుతిని పొందినది, చూపరుల చూపులను ఆకట్టుకొనుటలో మొదటిది అగు నమ్రామ్రాధ్ర ఊరుయుగుము నామవస్తునకు అనిర్వచనియైన చమత్కారమును కర్తించినది.

ఊరువులను కరికరముతో, కరభముతో, కరళీకాండముతో ఉపమించుట కవిసమయము. “ఊరు స్తు కరిహాస్తైన కదల్య కరభేణ చ” అని అలంకారశేఖరకారుడు పత్రైను. “నగేంద్రహస్తాత్ త్వునికర్మశ్యాత్ ఏకాంత్త్యశ్యాత్ కదాచివేషాః” అను కాళిదాససూక్తి ఇచ్చట స్మృతియైయము. “మణిబంధా దాకిష్ణం కట్టు కరభో బహాః” అను నిష్ఠుంటువచుమును బట్టి మణికట్టునుండి విటికెన వేలువరకు చేతికి బయలుగల భాగమునకు కరభమని పేరు. “కండచితకళీకాండ కరికరభజ్ఞాచై మైష్ట్రు అగిపరత్తు, మణి శిలుత్తు, మధుదేష్టు మాంసలభూయ్ విశభుక్ష్ము” అను ఉడైయవర్ష అభిషేకగద్యలోని సూక్తి ఇచ్చట అనుసంధేయము.

శ్లోకములోని పూర్వాధ్రమున ఆమ్రాధ్ర ఊరువులకు కరికర, కరభ, కదలీకాండములతో సౌమ్యమున వల్మిన కవి, ఉత్తరాధ్రమున ఆధిక్యము తెలుపుమన్నారు. ఆమ్రాధ్ర పద్మాసనహప్రశ్నలైయున్నందున వారి ఊరువుల బైభాగమును మాత్రమే దర్శింప వీలంగుమ. కానీ, అంతమాత్రముక్కించినము చూచువారి దృష్టిని ఆక్షరించుటలో అగ్నిరములు ఆమ్రాధ్ర ఊరువులు అముటద్వారా కవివాని ఆధిక్యమును సూచించుట. శ్లోకములోని “పా” అనుపదమునకు “లేకి” అని ఆర్థమునేకాక, “మఱియు” అను ఆర్థమును (సముఖ్యయము) చెప్పచుటను. దీనివలన కరికర, కరభ, కదలీకాండముల అందమంతయు కలపిచువో ఆమ్రాధ్ర ఊరుసౌందర్యమునకు సమమయేమో! అను భావము ఆర్థికమూరా భ్యనించుచున్నది. మూడవ పాదము చివర జ్యోత్స్థానక్తతము సూచింపబడినది.

19) మహాఃప్రరోహమంజరీ మనోజ్ఞరత్నమేఘలా

కలాపపుష్పితాకటీతటిపటీ శరద్వ్యసః ।

ఉరఃప్రవత్తప్రభారుఫరీనిపాతనిమ్మనాభికాలు

పటోఽష్టాఫేనమండలీవితర్మమాల మేవ నః ॥

ప్ర.ఆ. - శరద్వ్యసః = నమ్రామ్రాధ్రయొక్క, మహాః = తేజస్సు నుండి, ప్రరోహా = పుట్టేన, మంజరీ = మంజరిచే (గుత్తులచే), మనోజ్ఞః = అందమైన, రత్నమేఘలా = మణిమేఘలయొక్క, కలాప = కలాపముచే, పుష్పితా = పూచిన, కటీ = కట్టి ప్రదేశముయొక్క, తటీ = తటు

ప్రదేశమునందలి, పట్ట = తెల్లని వస్తుము, నః = మనకు, ఉరః = వక్షప్పలమునుండి, ప్రవత్తి = ప్రవించుచున్న, ప్రభాదురీ = కాంతి ప్రహాహముయొక్క, నిషోత = పశుముచే, నిష్ఠు = పట్లమైన, నాభికా+ అవట+ ఉత్త = బొడ్డు అనురంగ్రము నుండి పుట్టిన, ఫేనమండలీ = నుఱుగు సమూహముయొక్క, వితర్స్ = ఉత్పైతకు, మూలం ఏవి = మూలకారణమే

భావము - నమ్మామ్ర్మాధ్వర్ కటిప్రదేశమున ఆలంకరింపబడిన వస్తుమును అద్యాతమూగా కవి సంఖావించుట ఇందలి విశేషము.

నమ్మామ్ర్మాధ్వర్ తేజిసి పుంజములతో ఇనుమడించిన అందమును కల్గిన మణిమేళలా కలాపముచే పూచినట్లున్న కటిప్రదేశమున అలంకరింపబడిన బైతవస్తుము, ఆమ్రాధ్వర్ వక్షప్పలము నుండి ప్రవౌంచిన కాంతిప్రహాహము వేగమూగా క్రీందకు పడుటవే ఏర్పడిన నాభి అను పట్లపు ప్రదేశమునుండి ఉధృవించిన నుఱుగు సమూహమా! అనుణ్ణు శోభిల్లుచున్నది

భట్టరు శ్రీరంగరాజస్తవమున “అన్యోన్యరండజకరుచోఉనుపూనకోభాః దివస్పగ్ంపురపరిష్టూరణాంగరాగాః... సంస్పర్శత్తుపులకితా ఇవ” (85) అనుమ పూమాలెలు, వీతాంబరము, అలంకరణములు, అంగరాఘములును భోగానుని దివ్యదేహస్పర్శచే పులకించినవి అధికాధికాంభసుపొందినవిరి. ప్రతివాదిభయంకరం అభ్యుష్టశ్రీనేంకటచైష్వరమంగాశాశాసనమున “ప్రగుహాంబరహేత్తానం సుష్మాహమూర్తయే” అనుమ ఇష్టే భావమునే ప్రకటించిరి. ఈ క్రమములోనే ప్రస్తుతము కవి “శరద్విష్ణుమహాః ప్రారోహముంజీమనోజ్ఞరత్నమేళలా” అని నుడించిరి. ‘మేళలాకలాపపుష్టికటితటిష్టే’ అనుపుడు “ఉడైయార్ష్ట వాడైయన్” (3-734) అను తిరువాయ్యమైమ్ర్మో సూక్తి, అచటినప్పిల్లో ఈడులోని “తిరువరై పూత్రాప్సీలేయర్మై - కాశేయపుష్టితతటికటమ్” అను వ్యాఖ్యానసూక్తియు స్నేరణియములు. మట్టయు శ్రీరంగరాజస్తవములోని “అంచితతటిసంవాదికాశేయకం”, “కటీకాంతిసంవాది చాతుర్యానీవిలుతుతుకంచి కలాపానయేమ్, పీతాంబరం రూగుంథో”:’ అను శ్లోకములును ఉదాహర్యములు. పైక్షోకములు భోగానుని విషయమునకు సంబంధించినవి. ఆట్టి భావమునే కవి ఆమ్రాధ్వర్ విషయమున అనుసంధించెను.

కటీతటమున నిజమునకు తెల్లని వస్తుము లేదు, ఉరఃప్పలమునుండి క్రీందకు ప్రవౌంచు కాంతి ప్రహాహమువలన నాభి అను నిష్ఠుప్రదేశమేర్పుడగా, ఆ నిష్ఠు ప్రదేశమునగల తెల్లని నుఱుగు తెల్లని వస్తుముగా కన్నించుచున్నది అను శ్లోకములోని ఉత్పైత, “పడిచ్చేరి యాడైయుడమ్ పల్ కలనాయ్ నివ్ పైమైయ్ కడిచ్చేరి కలప్పదువో”, అను తిరువాయ్యమైమ్ర్మో సూక్తిని తలపింప చేయుచున్నది. శ్లోకములోని “వితర్స్” శబ్దము ఉత్పైతాసూచకము. ఆమ్రాధ్వర్ ధరించిన వస్తుము తెల్లనిది, అత్యంతసుకమూరమై యుండుటవే దానిని తెల్లని, మృదువైన నుఱుగుతో ఉత్పైతించుట తగినది శ్లోకములోని నాగ్లవపోదమున, ‘మూల’ అను నక్కతము సూచితము

20) నయనసుభగొభీ ముద్దిశంతి శరారేః

సరాథి పరిభాషా ధాకతే స్వార్థకత్వమ్ ।

.సతత మితరధా నః సంహతా నేత్రమీనాః

కథ మిహా విహారేయుః కాతుకో ద్రేకయుక్తాః ॥

ప్ర.ఆ. - శరారేః = నయ్యామ్రాధ్యయైక్యం, నయనసుభగో = నేత్రమునకు అందమైన, నాభీం = నాభిని, ఉద్దిశంతిః = ఉద్దేశించి, సరః ఇతి = సరస్సు అను, పరిభాషా = ప్రవాదము, స్వార్థకత్వం = అర్దపంతముగుటను, ధాకతే = పొందుచుప్పుడి; ఇతరధా = లేసిచో, నః = మనయైక్యం, నేత్రమీనాః = మీసములవంటి నేత్రములు, సంహతాః = గుంపులుగా అయిస్తే, ఇహా = ఆమ్రాధ్యాధ్యాత్మానాభియను సరస్సు యందు, కాతుక + ఉద్రేకయుక్తాః = మిక్కీలి ఆస్తకీతో కూడిష్టే, కథం - ఎట్లు, సతతం = ఎల్లప్పుడు, విహారేయుః = విహారించును?

భాషము : - “నాభీ రసాతలావర్త ప్రాదకూషమదాదిభిః” అను కవిసమయమును బ్యాటీ నిమ్మమైన నాభిని సుడితో, ప్రాదముతో, కూషముతో, నదాచులతో పోల్చుట తగినది. ఇచు కవిఅమ్రాధ్యాధ్యాత్మా నాభి సరస్సుతో సౌమ్యమును కళ్లియున్నదుపుటను ఒకచక్కని హేతువుతో సమ్మర్చించుచున్నారు.

నేత్రముభిమైన ఆమ్రాధ్యాధ్యాత్మానాభిని సరస్సు అని ప్యాంచుట సముచితము. అర్దపంతము. అట్లు నాభి సరస్సుకానిచో మన కన్నులను వేపలు ఆనాభియందు మిక్కీలి ఆస్తకీతో ఎల్లప్పుడు ఎట్లు విహారించును? కపురుఅమ్రాధ్యాధ్యాత్మానాభి సరస్సు. శ్లోకములోని రెండవపాదమును పూర్వాధా నక్షత్రము సూచింపబడినది.

21) తాం మధ్యదేశసుషమా మవలోకయామి

రోమావలీత్రివలికారుచిరాం శరారేః ।

రేఖోత్తరా యదుషమా మధికాభిలాషా

ధాకేత వా యది న వా షటుషత్రణోభా ॥

ప్ర.ఆ. - రేఖ + ఉత్తరా = రేఖలచేగొప్పుడిన, వటుషత్రణోభా = మళ్ళీ ఆకుయైక్యం కాంతి, అధిక+ అభిలాషా (సతీ) = గొప్ప అజను కళ్లినదై, యత్తు = ఏ ఆమ్రాధ్యానదుము యైక్యం కాంతితో, ఉషమాం = సౌమ్యమును, ధాకేత వా = పొందునో, యది న వా = లేక పొందదో, తాం = అళ్ళీ, శరారేః = నయ్యామ్రాధ్యయైక్యం, రోమావలీ = రోమముల వరుసలతో, త్రివలికా = త్రివశలతో, రుచిరాం = మనోహరమైన, మధ్యదేశ = మధ్య ప్రదేశముయైక్యం, సుషమాం = గొప్పకాంతిని, అవలోకయామి = (నిత్యము) సేవించుచున్నాను.

భాషము : - రోమావలితో, త్రివలితో, శోభిల్లు ఉత్తుమజనుల నడుమును రేఖలతో కూడిన మళ్ళీ

ఆకులో పోల్చిట కవిసమయము. ఇచట కవి ఉపమేయాధిక్యమును సూచించుచు, ఆ మళ్ళీలకు కూడ, రోమరాజితో, త్రివచులతో ప్రకాశించు ఆమ్రాద్ర నడుముతో తులతూగాదమునున్నారు.

రెఖలచే గొప్పదగు మళ్ళీ ఆకు త్రివచులతో, రోమ రాజితో శోభిల్లు ఆమ్రాద్ర నడుముతో తులతూగావలనను ఆశక్తినిదైనపు, ఆ ఆశ నెవెఱలేదు. అట్టి అసర్పిషైన నడుముయొక్క కాంతిని నేను కన్నులార దర్శించి, ధన్యద్వాతిని.

‘‘థాకేత వా యది న వా’’ అనుసంహారము, తులతూగాదను నిశ్చయాంతముగా అద్రమున పరిణమించుటచే, ఉపమేయాధిక్యము ధ్వనించుచు. కావున వ్యతిరేకాలంకార ధ్వని కలదని చెప్పునగును. మూడవ, నాల్గవపోదములలోని అంతాదులలో ఆపోధానత్కత్తము (ఉత్తరాషాధ) సూచితము. ‘‘రేభోత్తరా’’ అను సమాసములోని, ‘‘ఉత్తర’’ పదము పూర్వమున ఉండుటచే, ‘‘ఉత్తరాషాధ’’ అను పేరు స్యారించుచున్నది. నిజమునకు ఇట్లు పూర్వ, ఉత్తర శ్లోములను ప్రయోగించపటినాయి అవ్యాకత లేదని, ఆపోధమని ప్రయోగించినచాలునని, వేదమున కూడ, ‘‘అపోధా’’ అనియే ఉన్నదని శ్రీ. ప్ర. భ. అణ్ణాస్వామి వివరించిరి.

22) భాసా న వ్యుతిభిదురీ భవంతి భృంగా

హోరస్తా దురసి హరిన్నణేః శతారేః।

అరూధా వకుళమయాం స్రజం సుగంధిం

శబ్దేన శ్రవణసుభేన యాంతి భేదమ్ ||

ప్ర.అ. - శతారేః = నమామ్రాద్ర యొక్క, వకుళమయాం = వకులవ్యప్తములల్ని నిర్మింపబడిన, సుగంధిం = సువాసము కల్గిన, స్రజం = మాలను, ఆరూధాః = చేరియున్న, భృంగాః = తుమ్మెదలు, భాసా = తమ శోభతో, హోరస్తాతే = ముత్యాలహోరమునందున్న, హరిన్నణే (హరిత్తో+మణే) = మరతకమణికంటే, న వ్యుతిభిదురీ భవంతి = వేరుగా తోచుటలేదు. కాని, శ్రవణసుభేన = చెవులకింపగు, శబ్దేన = రుంకార శబ్దముచే, భేదం = భేదమును, యాంతి = పొందుచున్నవి.

భావము :- నమామ్రాద్ర వత్సస్తలమున అలంకరింపబడియున్న మరతకమణిని కవి వ్యాప్తించుచున్నారువటినా? లేక, వత్సస్తలమున అలంకరింపబడిన వకుళమాలికతో చేరియున్న తుమ్మెదల గుంపుయొక్కశోభను పొగడు చున్నారువటినా? అనుటను నిశ్చయింపలేము. రెండును ఇచట వ్యాప్తములనవలెను - అనుచు శ్రీ. ప్ర. భ. అణ్ణాస్వామి ఈశ్వరోక్షాయ్యలో పల్నిన సూక్తి ముందుగా స్వరంపేయము.

ఆమ్రాద్ర హౌరయప్రదేశమున అలంకరింపబడినది, సుగంధమును కల్గినదగు వకుళమాలికయందు చేరియున్న తుమ్మెదల సమూహము వత్సస్తలమున అలంకరింపబడిన ముత్యాలహోరములోని మరతకమణివలె శోభిల్లుచున్నది. రెండిటికి మధ్య గల భేదమేమన - మరతకమణి మధురముగా ధ్వనింపతేదు. కాని తుమ్మెదలు శ్రవణసుభాముగా ధ్వనించుచున్నవి.

“మాట్లాడుభూన్”, అని ప్రస్తుతింపబడు ఆమ్లాష్ట వక్షప్రలమున అలంకరింపబడిన వక్షమాలికలో చేరియున్న తమ్ముదలను మాడగా వక్షప్రలమునగల మరతకమణియూ అనునట్లు ఉన్నవి. అట్లే, ఆ ముత్యాలహోరములో పాదగండిన మరతకమణి, వక్షమాలికను చేరియున్న తమ్ముదల సమాపోమా అనునట్లు ఉన్నది. ఈ రెండిటి మధ్య భేదమును గ్రోంచుట చాల అరుదు అని తాత్రయము, ముత్యాలహోరము, వక్షమాలికయు తెల్గా నుండుటచే, మరతకమణి వ్యాధమునకు, తమ్ముదల వ్యాధమునకు సామ్యముండుటవే ఈ సందేహము తగినదే. ఉత్తరాధములోని రెండవపాదము (అస్థాశ్లోకములోని చివరి పాదమున) భేదప్రతిపత్తిని కల్గించు విషయము తెలుపబడినది.

వక్షప్రలములో అలంకరింపబడిన మరతకమణియొక్క కాంతినై శిష్టము, వక్షమాలికయొక్క మధుమప్పుట్టియు ఈ శ్లోకమున ధ్వనించుచున్నవి. కావున రెండును వ్యాధములని చెప్పనసును, శ్లోకములోని నాల్గవ పాదమున శ్రవణానక్తతము సూచితము. “సుగంధిం” అనుటకు బదులు “సుగంధాం” అనుపాతభేదము కలదు. కానీ ఆపాతము పరిఅయినది కాదు.

23) దమవత్తః కురుతే మదనోద్దతాన్

సుఫుటయ త్వయుధాన్ బుధనిష్టయూ ।

ప్రథితముద్ర మనిద్రసరోరుహ -

ప్రణయ పాణితలం శతజిన్మునేః ॥

ప్ర.అ.- శతజిత్తి మునేః = నమ్మామ్లాష్ట యొక్క, ప్రథిత ముద్రం = ప్రస్తేధమైనముదును కల్గినది, అనిద్రసరోరుహ - వికసించిన తామరలో, ప్రణయ = స్నేహమునుకల్గినది అగు, పాణితలం = చేయి, మదన+ ఉద్దతాన్ = మన్ముఢోదేవమునుకల్గినపారిని, దమవత్తః = ఇంద్రియినిగ్రహమును కల్గిపూరిగా, కురుతే = చేయుచున్నది, అబుధాన్ = మూర్ఖులను, బుధనిష్టయో = పండితులయొక్క నియమముతో, సుఫుటయతి = చక్కగా చేర్చుచున్నది.

భాషము :- ఇందు ఆమ్లాష్ట శ్రీపాస్తము వ్యాఠింపబడుచున్నది. ప్రస్తేధమైన జ్ఞానముదును కల్గినది, వికసించిన తామరలో స్నేహమును కల్గినదును నమ్మామ్లాష్ట శ్రీపాస్తము మదనతాపమును పొందినపారికి ఆజాపమును తీర్చి, పారిని నిగ్రహము కల్గినపారినిగా చేయుసు. వివేకము లేవిపారికి వివేకమును కల్గించును. జ్ఞానముద్రను కల్గిన ఆమ్లాష్ట శ్రీపాస్తమును దర్శించినపారికి శమదమాదిగుణసంపద, జ్ఞానసంపదయు స్థిరించును.

“అనిద్రసరోరుహప్రణయి” అనుపుడు “ఉన్నిద్రపద్మమభగముపచేషముద్రాం”

(25) అను యతిరాజసప్సత్తిలోని దేశికసూక్తి స్నేరణీయము. శ్లోకమున రెండవపాదము చివరి ధనిష్టోనక్తతము సూచితము.

24) నేపా సంసరణరోగుంప్యాతిః
జాయతే శతభిషక్తచిత్పుయా ।
అంతరేణ శరవైరికంధరా -
లంబమానవకుళస్రజాం రజః ॥

ప్ర.అ. - ఇహ = శశలోకమున, శరవైరి = నమ్మామ్మాఘ్రథయొక్క, కంధరా = కంఠమునందు, లంబమాన = వేలాడుచున్న, వకుళస్రజాం = వకుళమాలికలయొక్క, రజః అంతరేణ = ప్రప్రాడెతో తప్ప, శతభిషక్త = నూఱుమంది వైద్యుల, చికిత్సయా (అపి) = వైద్యముచే కూడ, సంసరణ = సంసారము అను, రోగి = వ్యాధియొక్క, సంప్యాతిః = నాశనము, న జాయతే = కలుగదు.

భావము:- ఆమ్మాఘ్రథ కంఠదేశమున అలంకరింపబడిన వకుళమాలికల రజ్ఞోనైభవము ఇందు కొనియాడబడుచున్నది.

నమ్మామ్మాఘ్రథ కంఠమున (వేలాడుచున్న) వకుళమాలికలోని పూల ప్రప్రాడెతో తప్ప, నూఱుమంది వైద్యులు చికిత్సచేసినము శశలోకమున సంసారమును వ్యాధి నయము కాదు.

“మరుతువనాయ్మెన్ని మామణివణ్ణా” అని, ‘వైద్యోనారాయణో హరిః’ అని, ‘పేద్యోనైవైద్యుః’ అని చెప్పుబడు శ్రీమన్నారాయణుడు మొదలుగైవైద్య లెంతమంది చికిత్సచేసినము శశసంసారమును రోగును నశింపలేదు. ‘పునరపి జనం పునరపి మరణం పునరపి జనని జరిగే శయనం’ జీవులకు తప్పలేదు. కానీ, ఆమ్మాఘ్రథ ధరించిన వకుళమాలికలోని ఏకదేశము రజస్సు అనాదియైన సంసార రోగును తీర్చు అరుదైన మందు.

తిరువాయ్యెమ్మోలోని “తీర్చిప్పురైయామిని” అనురథమున పరాంకుశనాయకి విరూపమును తీర్చుటకై తగినమందుముగూర్చి తల్లితో అనే సభి “మంజుధాక్షతిలుణ్ణుపేరాన్ తిరునామత్తాత్తతుషచ్ఛాడి క్షౌర్వునీరిష్టుయొమిన్ తణియొమే” అని పల్గు, వెంటనే “మాయ్య తమరణదేశిలుకొణ్ణు అణియ ముయలిక్ మ త్రం త్రైక్షిర్ ఘ్వణణభ్యోక్తు” అని భాగవత శ్రీపాదరేణువే నిరుపమానమైన మందు అనితెలిపెను. శశ సూక్తాన్ని అనుసరించి కవి ప్రస్తుతశ్లోకమును రచించినట్టు తోచును. “మాణవ మకి గ్ర్యు అలభ్ త్వాణప్పడ విష్టపోదు అముదు ఆకుమ్”, “కురుకూర్ త్వైవకుశపడమ్ పణ్ణోజ్యైయిల్ వైత్తిష్టలర్” అను శఠోపర్ అశ్వాది ప్రయోగములు ఇవట ఉదాహర్యములు.

స్ఫ్యుకి మూలమైన రజస్సు సంసారబంధమును పోగొట్టునుటుచే విరోధము భాసించినము, వకుళమాలిక యొక్క ప్రప్రాడె సంసారరోగును పోగొట్టునుటుచే ఆవిరోధము తోలగుటచే, విరోధాభాసాలంకారము (ప్రస్తుతశ్లోకమున కలదని చెప్ప)నశను. ఇది రజశ్శుజ్ఞము

శ్రీప్రమాణచే ఏర్పడినది. “ఉచ్చాతేరోగమత్తీతి వకుళః” రోగమును పోగొట్టునది కావున వకుళము (లింగయ సూరి పదవ్యత్రిని చూడము) అను వ్యత్రితిని కల్గిన వకుళపదవ్యాయాము (ప్రస్తుత సందర్భమున మిత్తీలి తగినది. శ్లోకమున రెండవపోదమున శతభిషక్త్ నక్త (తమ సూచితము.

25) జన్మద్వారం దిశతి జనానాం

వక్కం దీపోష్టపదమునోజ్ఞమ్ ।

మందసైరం మధురకటాత్థం

సుభూరేఖం సుభగకపోలమ్ ॥

ప్ర.అ. - దీప్ = మిత్తీలి ప్రకాశించు, బోషపద = అధరపదేశముచే మనోజ్ఞమ్ = మనోహరమైనది, మందసైరం = మందపోసమును కల్గినది, మధుర = తీయలి, కటాత్థం = చూపులను కల్గినది, సుభూరేఖం = వక్కని కుబ్రమోలు రేఖలను కల్గినది, సుభగ = అందమైన, కపోలం = చెత్తేట్లను కల్గినదితగు, వక్కం = నమ్మామ్మాధ్య ముఖమండలము, జనానాం = సంసాజనలయొక్క, జన్మద్వారంసం = జన్మనాశనమునుగూర్చి, దిశతి = ఉపదేశించుచున్నది.

భాయము : - ఆమ్లాధ్యముఖమండలములలోని అధరము, కుంభమైలు, చెత్తేట్ల, మందపోసము, కటాత్థములను వాటించుట ద్వారా, అందలిసాందర్భమును కవి అనుభవించుచున్నారు.

ఎట్లూగా ప్రకాశించు అధరమును కల్గియుండుచే మనస్సును ఆకట్టుకొనునది, మందపోసముతో, తీయని చూపులతో కూడినది, వక్కని కుబ్రమైలను, అందమైన చెత్తేట్లను కల్గినదు ఆమ్లాధ్యముఖు జనులకు సంసాజనమునుగూర్చి తెలుపుచున్నది. అన్నాముకీ సామ్రాజ్యమును ప్రసాదించుచున్నది.

“ఉచ్చాతే అనేన ఇతి వక్కం” - దీనిచే పలుకబడునది కావున వక్కము అను అర్థము నిచ్చి వక్కపదప్రయోగమిచు సందర్భీచిత్తమైనది. శ్లోకములోని రెండవపోదమున “పోష్టపద” ప్రయోగమువే పూర్వాభావానక్తమును చూచితము. ఆమ్లాధ్య తిరుపాయ్యమొమ్మోలో భూపామని దివ్యాపయవసాందర్భమును వాటించుచు “ఎట్లనేయో” (5-5) దశకమున పల్నిన “తొక్కు శోదితొక్కుపాయుము నీట్లపురుషుభూతము, తశ్కుతాపురేత్కుభూతము పాచియే నాచియున్ మేలనే” వంటి సూక్తులకు, ప్రస్తుత శ్లోక విశేషములకుగల సామ్యము మిత్తీలి గమనింపతగినది.

26) లసతి హి భజతాం భద్రోత్తరపదకరణారూధమ్ ।

శరరిపుమకుటం భాసా పరిపూతరురితధ్యాంతమ్ ॥

ప్ర.అ. - భజతాం = భక్తులకు, భద్ర+ ఉత్తర = గొప్పక్షేమమును కల్గించు, పద = స్తోమమును, కరణ = అనుప్రొంచుటకై, ఆరూధం = తలపై అదిరిపొంచినది, భాసా = కాంతితో, పరిపూత = పోగొట్టిన, దురిత = పొపములు అను, ధ్యాంతం = చీకటిని కల్గినది అగు, శరరిపుమకుటం = నమ్మామ్మాధ్య కిరీటము, లసతి హి = (మిత్తీలి) ప్రకాశించుచున్నదికదా!

భావము : - నమ్రామ్రాప్రద్ర కిరీటశోభ ఇందు ప్రథించబడుచున్నది.

భక్తులకు ఉన్నతపదమును ఆనుగ్రహించుటకై తలపై నున్నది, తనకాంతిలో ప్రాపములను చీకటిని పోగొట్టునది అను ఆమ్రాప్రద్ర కిరీటము విక్రీలే ప్రకాశించుచున్నది కదా!

“కరుణారూఢామ్” అను పొరాంతరము సరి అయినది కాదు. “ ఆరూఢం” “పరిష్వాతదురితధ్వంతం” అను విశేషముల ఆర్థబలమువలన ఆమ్రాప్రద్రకిరీటమునకు సూర్యునితో సౌభృత్యము ద్వారించుచున్నది. “ఒరుళ్ళాయఱు ఆయఱు మంచ్ఛు....మండి”, వంటి ఆమ్రాప్రద్రసూక్తులు, ఈ భావమును అహా కిరీటమునకు సూర్యుని లోగుల సౌభృత్యమును తెలుపుచున్నవి. దేశికులు దేవాయకపంచాశత్ర్యాత్మమును, “దేవేశ్వరత్వ మిహా దర్శయితుం థమ స్తోనాథ త్వయాపీ శిరసా విఘ్నతః కిరీటః, ఏకిక్రతద్వమణిచింబింబసహస్రతుల్యః నిరూపయుస్సపే మే నిచిడం తమిస్మమ్” అని పల్చుటకు ప్రస్తుతశ్లోకమునకు మధ్య గల భావామ్యము మిగులగుసినిపతిగినది. పై ఉండాహారణములు భీషమనకు సంబంధించినవి కాగా, ఆట్టేభావమును కవి ఆమ్రాప్రద్ర విషయమున అనుసంధించిరి. భద్రోత్తరపదమనగా పరమపదము. రెండవపాదమున ‘భద్రోత్తర’ పదముచే ఉత్తరాభాద్రా నక్కతము సూచితము. ఉన్నతపదమును ఇతరులకు అనుగ్రహించ తలచినవాడు ఈను ఉన్నతశ్లోకిలో ఉండవటెను కదా! ఆట్టే యోగ్యతను కిరీటము కల్పియండుటను మొదటి విశేషము తెలుపుచున్నది.

27) అంతరేణ శతార్తిం క స్పుంసారేఖవలీహ నః ।

తదహం హృదయే నిత్యం నిదధే తద్వపుఃశ్రియమ్ ॥

ప్ర.అ - ఇహా సంసారే = ఈ లోకమున, శర+ అరాతిం అంతరేణ = నమ్రామ్రాప్రద్ర తప్ప), కః = ఎవరు, నః = మనలను, అవతి = రక్తించును?, తత్తు = కావున, అహా = నేను, నిత్యం = ఎల్లప్పుడు, తత్తు+వపుః (శ్రియం = ఆ నమ్రామ్రాప్రద్ర దివ్యమంగళ విగ్రహసౌందర్యలభేషిని, హృదయే = హృదయము నందు, నిదధే = ధరింతును (ధ్యానింతును).

భావము : - నమ్రామ్రాప్రద్ర దివ్యమంగళ విగ్రహధ్యానము సంసారతారకము అనుట ప్రస్తుత శ్లోక సారాంశము.

ఈ సంసారము నుండి మనలను రఖింపగల్గిన వారు నమ్రామ్రాప్రద్ర తప్ప వేరెవ్వరు ఉన్నారు? కావున ఆ ఆమ్రాప్రద్ర దివ్యదేహ సౌందర్యమును నేను నిత్యము మనస్సున ధ్యానింతును.

ఈశ్లోకముతో నక్కతమాలికా అను నమ్రామ్రాప్రద్ర స్పుతి పూర్తి అనుచున్నది. ముందుశ్లోకము వరకు ప్రత్యపయమ్మచునుకు ఇందు దివ్యదూషమునుగూర్చి పల్చుచున్నారు. శిష్మ్యుని ఆట్టుశేషమునుగూర్చి చింతించ ఆవార్యల రూపమును ఆ శిష్మ్యుడు అభిమానించి, సేవింపవచొని ఆవార్యల స్థిరంతము. ఈ విషయమును ప్రస్తుతశ్లోకము తెలియజేయుచున్నది. ఆవార్యలలో ప్రథములగు నాథమునులకును నమ్రామ్రాప్రద్ర ఆవార్యలగుటచే లోకమునకు

పరమాచార్యులు కదా! అట్టి ఆమ్రాంధ్ర దివ్యారూపమును కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా ధ్యానించుట
(ప్రష్న) 100దఱి క్రత్వము.

లోకమున తాము అవతరించి, భక్తులకు పరమపదమును కళీంచుట ద్వారా వారిని
పాలించి, రక్షించినవారు అట్టే భాషానుని భ్రాతరుకు త్వరించు సఫలముచేయుట ద్వారా ఆ భాషానుని
అసంతృప్తిని తీరి), రక్షించినవారు. ఇట్లు తెండు విధముల ఆమ్రాంధ్ర రక్తకులు. కావున “అంతరేణ
శారాతిం..... నా” అను పూర్వాంధ్రము ఆమ్రాంధ్ర విషయమున విగుల సంగతము.

ఆమ్రాంధ్ర అందరిలోను నమామ్రాంధ్ర అంగి; మిగిలిన ఆమ్రాంధ్ర వారికి
అంగభూతులు. కావున కవి నమామ్రాంధ్ర దివ్యారూపమును చేయుట ద్వారా పరోక్షముగా
అయి ఆమ్రాంధ్ర ఘృతము చేసినట్లుయినది. చివరిట్లు ఈ శ్లోకము అంగియున నమామ్రాంధ్రము
స్తుతించువురి. శ్లోకములోని పూర్వాంధ్రమున రేవతి నక్తతము సూచితము.

28) వాచికి వరిష్టోమే తారకమాలికాత్మికా ।

పరాంకుశపదాంధ్రీషు పరిష్కారవతీ భవేత్ ॥

ప్ర.అ - తారకమాలికా+ అత్మికా = నక్తతమాలికారూపమైన, మే = నాయుక్త్ = వాచికీ =
పూర్వమైన, వరిష్టోమే = సేవ, పరి+ అంకుశపద + అంధ్రీషు = నమామ్రాంధ్ర పాదార్థించముల
యందు, పరిష్కారవతీ = పరిష్కారింపబడినది, భవేత్ = కాగలదు.

భాషము : - స్తోత్రము చివర గ్రంథకర్త ముగింపు మాటగా పలుంగ్శోకమిది. ఈ శ్లోకమున కవి
ఆమ్రాంధ్ర ఉనస్తోత్రమున అను గ్రేహించి, స్వికరించురూకాకి అను మన్మారు

ఈ స్తోత్రము నక్తతమాలిక సమర్పించబడినచోటు ఆమ్రాంధ్ర పాదపద్మములు.
పూర్వ పూర్వతో చేరిష్టుడే పరస్పరము శోభిల్మయ. అట్టే మాలికారూపమైన ఈస్తుతి భాషానుని
పాదములయందు నమర్పించుటచే ఆమ్రాంధ్ర పాదములకు కైంకర్యము చేసినట్టేకాక, తమ స్తుతిని
స్తోత్రకర్మినట్లుయినదిని కవి పలుంగుమన్మారు. ఆమ్రాంధ్ర పాదపద్మముల నంబంధముచే తమస్తుతి
పరిష్కారమైనది కాగలదు అనుటచే “సంబంధాత్ స్వాత్మలాభః”, “ఓదువార్ ఇత్తైల్మో
ఎప్పులక్ష్మేష్టైయుమ్ శాముయ్ నిన్సపుక్షేన్ త్వైలుల్లాల్పిచెందిల్లే” వంటిసూక్తుల ఆర్థము
అనుసంధింపబడినదిని చెప్పినమును. “తొణ్ణోక్షముదెన్న చ్యార్మేమాలైకష్ణస్నేన్” అని,
“భక్తముతం” అని స్తుతింపబడినట్లు భక్తులకు అమృతమువంటి సూక్తమాలికలను
అనుగ్రహించిన ఆమ్రాంధ్ర పాదపద్మముల యందు ఆవిధముగానే పరమభీష్మమైన శ్లోకములతో
కూడిన మాలికతో కవి సేవచేయుట మిట్టిలి స్వరూపానుగుణమైనది! పాదములయందు
సేవచేయుట భక్తుల స్వరూపమునకు తగినది కదా!

“న తథతి ఇతి నక్తతం” - నశింపనిది కావున నక్తతము. ఆమ్రాంధ్ర పాదములయందు
సమర్పింపబడిన దుటచే ఈ శ్లోకమాలిక స్తోత్రము అగుటయేకాక, నిత్యత్వమును పాందినది.
కావున ఈ స్తోత్రమునకు “నక్తతమాలికా” అను పేరు మిట్టిలి తగినది.

శ్రీమతే రామానుజాయ సమః
శ్రీవాధూల వరదాచార్య విరచితమైన

పరాంకురపంచవింతతి

శరకోపవైభవము :- ప్రమాణజనకూటస్తులుగా, పరమాచార్యులుగా, వేదమ్ తమియ్ శేయ్ దమాణ్ గా ప్రసిద్ధిచెందిన నమామ్ర్తాప్రార్థు పదిమంది ఆమ్రాప్రార్థులో ముఖ్యులు. భొపానునకు పార స్తోనీయులు. వీరు పాండ్యదేశములోని ఆమ్రార్థు తిరునగరిలో కవియూదిలో ప్రమాథినామ సంవత్సరము వైశాఖమాసమున విశాఖానక్త్రమున సేనేఱుల అంశా భొపాట్లువే అవకరించిరి. వీరు బ్రావిడబూషలో నాల్గువేదములనదగిన తిరువిరుత్తుము, తిరువాశిరియుము, పెరియ తిరుష్టుది, తిరువాయ్యెమ్యు అను నాల్గు ప్రబంధములను సాయించిరి. ఇవి వరుసగా బుగ్గుజు- అధర్మణ సామవేదముల సారమని ఆచార్యుల నిర్వాహము. (అభిప్రాయము). ఆమ్రాప్రార్థు అందరిలోను నమామ్ర్తాప్రార్థు ముఖ్యులైనట్లే, వారి ప్రబంధములన్నీటిలో తిరువాయ్ మెయిట్ ప్రధానమైనది. నమామ్ర్తాప్రార్థు యోగ విద్యాప్రవర్తకులు కూడా. వీరి తల్లిఉండెయునడై, తండ్రి కొరిమాట్లు. ప్రత్యేని పిమ్మిట 16 సం. వఱకు అన్వపొనాదులను విడచి, యోగ సమాధిలో నున్న నమామ్ర్తాప్రార్థు, పిమ్మిట 16 సంలు ఈలోకమున నిలచి, లోకోష్టమార్గము తమ అనుభవ పరీపారూపములగు ప్రబంధములను తమశిష్యులుగు మధురక్కులకు ఉపదేశించిరి.

అమ్రాప్రార్థోత్తములు :- నమామ్ర్తాప్రార్థును స్తుతించు స్తోత్రములు అనేకములు పటు భావలో కలవు. వారి శిష్యులుగు మధురక్కులు 10 పాశురములను కల్గిన “కళ్ళినుణ్ణ శిఱుత్తామ్యు” అను సుమధుర ప్రబంధమును ఆమ్రాప్రార్థువిషయమున రచించిరి. తమిశబూషలో రామాయణమును రచించిన కంబుడు నమామ్ర్తాప్రార్థుబ్రత్తుడు. అన్నది క్రియలో వారిని స్తుతించుచు “శరకోపర్ అస్మాది” అను నూరు పాశురములను కల్గిన అస్మాది ప్రబంధమును రచించెను. సంస్కృతబూషలో కూడపరాంకుశాస్త్రకము, నక్త్రమాలిక, శరకోపప్రస్తుతి, శరకోపసత్కము, శరకోపసహారము, పరాంకుశసుప్రభాతము, శరకోపమంగలాశాపము, శలారి తిలకము నంటి పటుస్తోత్రములు కన్నించుచున్నవి. అట్టీస్తోత్రములలో ‘పరాంకుశవంచవింశతి’ అను ప్రస్తుతస్తోత్రముఒకటి.

స్తుతికర్తవిషయములు :- ‘పరాంకుశ పంచవింశతి’ అను ఈస్తోత్రమును వాధూల గోత్రమునకు చెందిన వరదాచార్యులచే రచింపబడినట్లు స్తుతికర్తవ్యే స్వయముగాపేర్కొనిరి. తండ్రిపేరు వేంకుల పతి అని, తాతపేరు వరదాచార్యులనియు ఈ స్తోత్రము చివరి ఈకోకమున పేర్కొనబడినది. శ్రీ. ప్ర. భ. అణ్ణాస్వామి ప్రమరించిన స్తోత్రజాల గ్రంథమున ఈస్తోత్రము “పెరియష్టువ్వే”, “క్షూడై అణ్ణవ్వే”, అని ప్రసిద్ధిచెందిన వాధూల వరదాచార్యులచే రచింపబడినట్లు చూపడినది. ఈవరదాచార్యులు మణవాళమహముల ప్రధానశిష్యులుగా పేరుపొందిన

అష్టదిగ్గజములలో ఒకరు. వీరి మహామను సమకాలీనులగు ప్రతివాదిభయంకరం అళ్ళన్, ఎఱువైయియపై తాము రచించిన వరచరముని శతకములలో (ప్రశంసించిరి. ఎఱువైయపై) “వరచరమునివర్య పాదురత్తం పరదగురుం గురు మాశ్రయే గురూణామ్, ఉపనిషదుపగిత మధుషభ్రత్తం తిథిపా యదీయపశం సమింధే” అనుచు ఈ ఆవార్యులు మణావాళమహామునులకు పాదుకస్తోనీయులని పల్చిరి. యతీంద్రప్రవణ ప్రభావమును “రామానుజమునీంద్రస్య శ్రీమాన్ దాశరథి ర్యాథ ఎన్నుష్టుడి ఉష్టవేర్కుగ్-ముదలియశ్శువై ప్రోత్సే” అనుచు ఈ అంశము ప్రస్తోపింపబడినది. వీరు మణావాళమహామునుల ఆళ్ళచే వారి పోతులగు జీయర్ నాయనార్కు-తిరువాయిమొழ్యి “ఈండువ్యాఖ్యానమును ప్రసాదించినట్లు సంప్రదాయము. ప్రైలోకేం జీయర్ భగవద్విషయ తనియశ్శవ్యాఖ్యలో “రుచిరజామాత్” వోగీంద్రపోదాశ్రయరాయి, వాధూలవంశ్యరావ వరదరాన పెరియవణ్ణము ఆవార్యానియమనత్తిన్నదియే ఆవార్యప్రతిరావ నాయనారై అనుపర్తిత్తు తిరువాయేమొఘ్యు యినీడు ప్రసాదిత్తరులినార్.” అని ఈవిషయమును తెలిపిరి. ఆమ్రావ్యాధిట్లు, వారి ప్రబంధములప్పటి తమకుగల ప్రావార్యాతిశయమును ప్రకటించుచు వీరు ఈస్తోత్రమును రచించిరని చెప్పునును. వీరి ఆవార్యులగు మణావాళమహామునులు “యతీరాజజివింశతి” అను భగవద్రామానుజుల స్తుతిని రచింపగ, వీరు ఆమ్రావ్యాధిపిషయమున ఈస్తుతిని రచించుట విశేషము. కానీ ఇందు ఎచుటను తమ ఆవార్యులగు మణావాళమహామునుల ప్రస్తకి లేకండుగాపునింప తగినది. మఱియు స్తుతికర్త శ్రీరంగసింహాసి అనియు తెలియుచున్నది. ప్రస్తుతస్తోత్రము ఆమ్రావ్యార్ తిరునగరిలోని నమామ్రావ్యాధ అర్చమూర్తి విషయముగా రచింపబడిరచి చెప్పునును.

ఈ స్తుతి ఆమ్రావ్యాధ జన్మిష్టలమగు ఆమ్రావ్యార్ తిరునగరిలో, శ్రీరంగమున అధ్యయనస్తోత్రములలో అనుసంధింపబడుచున్నది. “కాసారసంయమిముఖా” అను రెండవశ్లోకము భగవద్విషయము - అడైయవళైశ్వాన్ అరువ్యాదములో (2-9-4) ఉదాహరింపబడినది. “ఇరామానుష మా న్ఱి న్ఱాది” కి ప్రైలోకమ్ జీయర్ అనుగ్రహించిన వ్యాఖ్యలో పలువోళ్లు ఈస్తోత్రములోని శ్లోకములు ప్రమాణములుగా గ్రహింపబడినవి. 23,26,34,47,50,55వ పాశురముల వ్యాఖ్యలో “యావచ్చ” అను శ్లోకము, 96వ పాశురవ్యాఖ్యలో “కర్మేతి” అనశ్లోకము, 92వపాశురవ్యాఖ్యానమున “నిద్రాప్రమాద” అను శ్లోకమును ఉట్టింకింపబడినవి. ఇట్లు ఈ స్తోత్రమునకు శిష్టపరిగ్రహాత్మయు కలదని తెలియుచున్నది. కొన్ని స్తోత్ర గ్రంథములలో ఈ స్తుతి ప్రచురింపబడుటయు ఈ విషయమును బలపత్రమచున్నది.

స్తోత్రప్రమేయము :- నమామ్రావ్యాధమ స్తుతించు ఈ స్తోత్రమున భాగవతపారమ్యమే ప్రధానప్రమేయము. పూర్వాచార్యులు రచించిన స్తోత్రములన్నియు అష్టాతరీ, ద్వాయమంత్రముల వివరణాత్మకములయినట్లే, ప్రస్తుతస్తోత్రముకూడ అష్టాతరీమంత్రసారవమును ప్రతిపాదించుచున్నది. తిరుమంత్రమున గల మూడు పదములు జీవుని అనవ్యాధశేష్టు,

అనవ్యశరణత్వ, అనవ్య భోగ్యత్వములను మూడు లక్షణములను తెలుపుచున్నవి. వీనిని భాగవతపర్వంతము అనుసంధించిన కాని స్వరూపము పూర్వముగా స్థిరింపదు. కావునే ముముక్షుప్రాదీలో ప్రైలోకాచార్యులవారు నమశ్బోద్దమును వివరించుచు “ఉఱ్ఱొదు మున్నియొర్తుచ్ఛేష్టు” ఎన్నియాలే ఇదిలే భాగుతహచేత్య ముసంధేయమ్”, “ఇదు అకారత్తిలే ఎష్టమ్ శోల్లవర్ కత్త, ఉకారత్తిలే ఎష్టమ్ శోల్లవర్ కత్త”, అని సూత్రికరించుట ఇచ్చట స్మృతిరంపతగినది. ఈ భాగవత పౌరతంత్రము ఆష్టోకరిలోని నమశ్బోద్దము యొక్క ఆర్ద్రబలముచే ప్రతితమునుచున్నది. నమశ్బోద్దము తిలువాయెమ్మెలో ‘కాషోన్ ఇష్టు’, ‘కచుమాణిష్టుమ్తు’ అను రెండు దశకములలో నమశ్బోద్దము ఆత్మయొక్క అనస్యాద్ధశేష్టముచు అనుసంధించిన పీదప, ఆష్టోత్తమునకు పరకాష్ట అగు భాగవతశేష్టమును “చెదుమాణిష్టు” అను తరువాతి దశకమున వివరించిరి. ఒకవ్యక్తికేషమగుపాడు, ఆతనికి సంబంధించినపారికి శేష్టైయందుట లోకమున అనుభవములో సున్నదే. “ఎష్టమ్మువిఅణ్ణుప్రమ్ పెఱువార్కట్”, “తద్వానిఫ్ఫుమసాం క్రయపిక్రయ్యాః”, “పూరిభృత్కిదాస్యహీకాః పదస్పరం, క్రయపిక్రయ్యాదశయా సమింధతే”, అను ప్రమాణములు ఈ అంశమును గ్రథీకరించు చున్నవి. కావున ప్రస్తుతస్తోత్రము భాగవతశేష్టముచు, తదనుబంధములగు భాగవతశరణత్వము, భాగవతభోగ్యత్వముచు ప్రతిపాదించుచే ఆష్టోకరిమంత్రసారపతిపాదకమునుటలో సందేహము లేదు. జీవులందఱు భగవానునకు శేష్టైయండగా, వేరొకరి శేషమునుటలో ఆర్ద్రమేమి? అనగా నమశ్బోద్దము భగవానునకును శేషముని చెప్పినట్టుగును. అందుచే ఇచ్చట జీవుని భగవదనొక్క శేష్టమునకు కొఅతలేదు.

పరాంకుశపంచవింశతిలోని శ్లోకములు ఆచార్య పూర్వాదయము, ముముక్షుప్రాది వంటి రఘాస్యగ్రంథములలోని భావములను, స్తోత్రరత్నము, యతిరాజవింశతిలవంటి ఆచార్యుల స్తోత్రములలోని శ్లోకముల భావములను అనుకరించుచున్నవి. ఈ విషయము ఆయా శ్లోకాయ్యలలో ప్రస్తుతింపబడినది.

ప్రస్తుతస్తోత్రములోని శ్లోకసంబ్యు పంచవింశతి - (25) ఆగుటకు, స్తోత్రములోని ప్రమేయము కారణమని చెప్పనానును. ఈ స్తోత్రమున నిష్ప్తిష్ప్రమైన జీవుని లక్షణము ప్రతిపాదింపబడినదని ఇంతకు ముందే తెలుపబడినది. సంభ్యానిద్రోజమును బట్టి, ధాత్వద్రోమును బట్టియు ‘మ’ కారము జీవుని నిద్రేశించునని ఆచార్యులు నిద్రయించిరి. మకారము హల్లులలో 25 వ ఆక్రమము. ఆష్టో ‘ఆత్మ’ ఇరువది అయిదవ తత్త్వముగా చెప్పబడు చున్నది. ‘భూతానిచ కవర్ణాః, చవర్ణాణైంద్రియాణిష, ఉవర్ణాః తవర్ణాః జ్ఞానగంధాదయ స్తథా మసః పకారేణావోక్తం, ఘకారేణా త్వపూంక్తిః, బకారేణా మహాన్ ప్రకృతిరుచ్యతే, ఆత్మ తు పమకారేణా పంచవింశః ప్రకీర్తితః’ అను ప్రమాణ మిచుట స్మరణియము. అష్టో ‘మన-జ్ఞానే’, ‘మను-అవభోధనే’ అను ధాతువులనుండి నిష్పన్నమగు మకారము జ్ఞానవాచి యగుటచే జ్ఞానస్యభావమునకల, జ్ఞానగుణకమైన ఆత్మను తెలుపును. ఆష్టో జీవాత్మయొక్క స్వరూపశోధనము ఈ స్తోత్రమున

వేయబడుటను బళ్ళోకసంఖ్య 25గా వైర్ధయించ బడినదని చెప్పాశును. ద్వయ మంత్రమున 25 అతరములున్నవి. అట్లో పరాంకుశద్యయమనదగిన ఈ స్తోత్రమున 25 శ్లోకము లుండుట గమనింపతగినది. ద్వయ మంత్రమునకు, ప్రస్తుత స్తోత్రమునకు కలసామ్యములు వ్యాఖ్యలో వివరింపబడినది. ఈ స్తోత్రమున “వాథం కులస్య” ఇత్యాదిగా ఆమ్రాష్ట శేషత్వము తెలుప బడుటచే, తత్త్వతిసంబంధియున ప్రమానం జేత్త్వము, “త్వామేవ యాంతి శరణం” (6) అనుటచే అనవ్య శరణాత్మము, “త్వయిత్తింకరం సతతం కురుష్వ” (25) అనుటచే అనవ్యభోగ్రత్వము సూచింపబడుటచే ఇందు జీవని భాగవతశేషత్వ, శరణాత్మ, భోగ్రత్వములు తెలుపబడినవి. ఇంతవరకును వాఖ్యానింపబడని ఈ స్తోత్రముయొక్క తాజవ్రతప్రశ్నలు మద్రాస ప్రాచ్యలిఫిత గ్రంథాలయములో, అడైయార్ హస్తలిఫిత గ్రంథాలయములో కలన్న. అట్లే, కొన్ని ముద్రిత స్తోత్రపాతకాశములలో కూడ ఈ స్తోత్రము కనుపీంచున్నది. కొన్ని శ్లోకములలో పాతభేదములు చూపటాన్ని చుప్పాశున్నవి. ఈ సంవత్సరము నమామ్రాష్ట అవతారసంవత్సర మగుటచే, ప్రష్ణజనకూటస్తులగు వారి విషయమున యథాక్తే కృతజ్ఞతను ప్రకటించుటకే, వాగ్రామమైన సేవను చేయగోరి దాసుడే సాహస ప్రయత్నమును చేసేను. విజ్ఞాలగు పెద్దలు ఇందలిదోషములను మన్మింతురని, గుణముల నన్నిటిని ఆచార్యానుగ్రహా ఫలితములుగా గోంతురని భావించుచున్నాను.

శ్లోక సూచి

	శ్లోకము	సంఖ్య	శ్లోకము	సంఖ్య
1)	అత్మామ్యముత్ర	24		
2)	అవ్యాజబంధు -	16	14)	నిత్యోత్తర -
3)	ఉత్క్ష్యస్వరోష -	19	15)	పద్మాంశపే -
4)	ఏవం కదాచిత్ -	15	16)	పాపక్రియాసు -
5)	కర్మతి కేవిత్ -	6	17)	పూర్వోః స్వామ్యేచ్చ -
6)	కామప్రమాహ -	21	18)	(పచ్చన్నపోతక -
7)	కార్యక్రిపా -	22	19)	భక్త్యాంగ్యపోయ -
8)	కాసోర -	2	20)	యాహృ -
9)	కింతు క్రియా -	20	21)	వాధూల -
10)	త్వత్తింకరత్త -	13	22)	విక్షోపకారకం -
11)	త్వద్విగోత్సం -	14	23)	శాస్త్రోణ -
12)	త్వద్విష్టసూక్తి -	8	24)	శ్రీమత్ -
13)	త్వన్నామ -	9	25)	శ్రీరం -

పరాంకుశపంచవింశతి

ప్రార్థనావ్లోకములు

యః పరాంకుశమునిం ప్రసాదయన్
పంచవింశతిమయాం స్తుతిం వ్యధాత్ |
తం వధూలకులభూషణం దయా-
వారిధిం పరదదేశికం శ్రమే ||

ప్ర.అ - యః = ఏ వరదాచార్యులు, పరాంకుశమునిం = నమాశ్మాంశ్చర్థము, ప్రసాదయన్ = సంతోషీంపవేయుచు, పంచవింశతిమయాం = ఇరువది ఆయుదు శ్లోకములతోకూడిన, స్తుతిం = స్తోత్రమును, వ్యధాత్ = చేసేనో, వధూలకులభూషణం = వాధూలగోత్రమునకు అలంకారము, దయావారిధిం = దయుకు సముద్రమువంటియాదును ఆగు, తం = ఆ, పరదదేశికం = వరదాచార్యులను ఆచార్యుత్స్మేలను, శ్రమే = ఆశ్రయించుచున్నాను.

వ్యాఖ్య :- ఇరువదిలయుదు ముత్కకశ్లోకములతో కూడిన “పరాంకుశపంచవింశతి” అను నమాశ్మాంశ్చర్థస్తుతిని రచించి, వారి మనస్సునకు సంతోషమును కల్గించినవారు, వాధూల వంశమునకు అలంకారము, దయుకు సముద్రులను ఆగు వరదాచార్యులను గుర్తూతమును ఆశ్రయించుచున్నాను అని భావము.

నమాశ్మాంశ్చర్థకు పరాంకుశులని, శతకోప్తులని, శతారి అని, మాజన్ అని, కారిసూనులని ఇట్లు పలు నామములు కలును. వీనిలో పరాంకుశామము మిక్కెలి విశ్ిష్టమైనది. ఈశామము ఆశ్మాంశ్చర్థ భక్తి వైశ్లేష్యమును, ప్రబంధ వైలక్షణ్యమును, పరాన్ధరమును చూచి సహింపలేని వారి కరుణాస్ఫూర్మమును తెలుపు చుస్తుది.

“పోషోం అంకుణః పరాంకుణः” అను వ్యుత్పత్తిని బ్రట్టే శత్రువులకు అంకుశమువంటి వారను భావము పరాంకుశనామము వలన కల్గును. శత్రువు లేవ్యరూహా కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్రార్థములను అంతి శత్రువులు. ఇట్టే శత్రువులకు ఆశ్మాంశ్చర్థ అంకుశమువంటి వారని భావము. అజ్ఞానమునకు హౌతువగు శతమను వాయువును నిరోధించిన ఆశ్మాంశ్చర్థ అరిపడ్డమును జయించుటలో ఆశ్మాంశ్చర్థమేమున్నది? లేక, పరశత్రముచే బోధింపబడు శత్రువులు “విద్యాముదో ధనమద స్తుతియో ఉధిజనమదః” అని, “వజ్రముక్కుణుమ్మామ్” అనియు చెప్పబడునట్లు విద్యావలన, సంపదవలన, ఆశీజాత్యము వలన కల్గు మూడు విధములైన మదములు మాస్పునకు శత్రువులు. వీనిని అణాచిన వారు ఆశ్మాంశ్చర్థ, కావున పరాంకుశులు. ఇటు ఆశ్మాంశ్చర్థ

అంకుశామ్యముచే శత్రువులగజ సెమ్యము ప్రతీతము. అట్టే, గజమువలె, నివారించసేద్యముకాని అరిషద్వ్యారములను, మూడు విధములైన మదములను ఆమ్రాయ్ద్ర అణావినవారని చెప్పుటచే వారి మహామ తెలుపబడినది. విద్యు, ధన, అభిజనమదములను ఆమ్రాయ్ద్ర నిరసించిన విధమును వారి ప్రబంధమగు తిరువాయ్యెమెంట్లోని సూక్తులను బట్టియే గ్రహింపవచ్చును. “ఇది యుణాంపువరమున్న వెన్ శవిషార్ మని శరే” (వేదములలో జగత్కారణమని చెప్పుబడునట్టి భగవానుని నోరారకీర్తించి, విధులలో ఆనందసంభ్రమన్తరముచే యనివారు, శాప్తములను చదివి, చక్కని జ్ఞానమును కల్పినవారినుండి గొప్ప విద్యాంసుల వరకు గలవారిలో ఎవ్వునెను, వారు చేయు జపము ఎందులక? వారు మనజులా? కారుకదా!) (తి.వా.3-5-5) అని విద్యుమదమును నిరసించి, ఆ మదము లేసివారిని “ముఖ్యము స్వేచ్ఛయినారే” (తి.వా.3-5-6) (భగవానుని పట్ల అనూయలేక మిక్కిలి ఆసక్తిలో స్పృతించి, నద్రనముచేయువారు సర్వజ్ఞులని కొనియాడ తగినవారు) అని పొగడేరి. “కౌశణ్యకిరణ్యజ్ఞుష్టాపుష్టాల్యమ్ నెరుప్పుక, కౌశణ్య తమ మూడుమ్” (తి.వా.4-9-4) “(నన్ను గ్రహింపుము, నన్ను గ్రహింపుము అని మిక్కిలి పేరేంచి సంపదినిప్పువలెనమూలనాశముచేయు చుచ్చును, ఆ సంపదనే పొందపలయును తమోగుణమును కల్పియున్న) అని ధనమదమును అదిలేసివారిని ‘పెరుమ శెల్పుముమ్ అవరే’ అని జ్ఞాపుంచిరి. అట్టే, అభిజనమదమును నిరసించి, ‘పరమ వైపుయిలుమ్ తిరువుడైయార్ యవరేలుమ్ ఎమైయాశమ్ పరమారే’ ఇత్యాదిగా ఆ మదము లేసివారిని కీర్తించిరి.

ఇట్లు పరాంకుశలను పేరునమ్మాయ్ద్ర జ్ఞానభక్తివేరాగ్రములను నిరూపించుచున్నది.

పరులనూ విష్ణుపోరమ్యమును అంగీకరింపని వారు ఆద్యమును చెప్పుచున్నారు. అప్పుడు విష్ణుపరత్వమును అంగీకరింపని వారికి అంకుశము వంటివారిని పరాంకుశనామము తెలుపును. సాస్కాపాదులను, మాయావాదులను ఇచట పరశంకుముచే గ్రహింపశును. “జ్ఞానేభి” అనునట్లు అట్టే నిరీశ్వర, మాయావాదులు అను గజములకు అంకుశము వంటివారు ఆమ్రాయ్ద్ర అనుటలో అర్థమేషున్నా- వారి వాదములను అన్నిటిని తమ ప్రబంధముల ద్వారా భిండించి, విష్ణుపోరమ్యమును స్థిపించినవారని భావము. ఈ సందర్భమున ఆచార్యపూర్వాదయములోని “ఇదుక్కుమూలమ్” (94) అనుమార్థికలోని “శతర్ణయొట్టి, మదావలిష్టర్కు- అంకుశమిట్టు” అను సూక్తి, అచటి వ్యాఖ్యానము స్నేరణియము. అంకుశము వంటిదనులకు “ఈశ్వరన్ ఇవరై యిట్టు కుమతికశుడైయు దుర్మిత్తు పోక్కి, అపర్కు స్వపమాక్షి- కౌర్కుషువైకు- సాధన మాయిరుక్కై-” అను పీటోక్కుమ్ జీయర్మాక్టిస్నేరణియము. పరశంకుమునకు నిరంకుశప్పతుంతుడుగు భగవానుడము ఆద్యమును గ్రహించినచో, అట్టే సర్వోధునకు అంకుశము వంటివారు “పరశ్య అంకశా” అన్నా నియమించువారను భావము పరాంకుశనామమువలన కల్పను. ఆమ్రాయ్ద్ర తమ మధుర ప్రబంధములతో లోకులనేకాక, భగవానుని కూడ ఆకట్టుకొనివిషయమును వారే “మాల్ఫ్యుషై

మలక్కు రావుడై యేఱ్యు” (భగవానుని వళికరింపచేసి కొన్చినవాక్కొసమర్ద్యమును కల్గినవారు) అనుచు తెలిపిరి. భగవానుడు పలు సందర్భములలో ఆమ్రావ్యాధి చే మదగజముగా రూపింపబడ్డెను. ఆట్టి మదగజమువంటి భగవానుని కూడ నియంత్రింపగల్గినవాక్కిటిమ ఆమ్రావ్యాధి కలదని ఇహటి శాత్ఫర్మము. ఈ సందర్భమున “చక్రహస్తభచక్రం” (చక్రధారి అను గజమును బంధించు ప్రకుంధము వంటివారు) అను ఆటియుక్కుల సూక్తులు స్ఫురింప తగినవి. ఈ విధముగా పరాంకుశ నామము ఆమ్రావ్యాధి (ప్రబంధించి వైశ్వాసమును సూచించుచున్నది.

“ముని” శబ్ద ప్రయోగ మిచుల మిక్కీ లి ఆశ్రవంతము. “మనవాత్ మునిః” అను ప్రమాణమును బట్టి మనశీలుడునాడు ముని అనబడును. ఆమ్రావ్యాధి ఎల్లప్పుడును భగవానుని స్వరూప రూపగుణవిభూతులనుగూర్చి మనము చేయుచు, సంతోషించువారు. పరాశరభృత్యుర్ శ్రీరంగరాజస్తవ ప్రారంభమున ఆమ్రావ్యాధిమగూర్చి “కృష్ణత్రస్తాత్త్వం ఉదితం” అనిరి. అన్నా కృష్ణుని యందు లోకులందరకు కల భక్తి ఆమ్రావ్యాధి రూపమును పొందినదని భావము. భక్తి అనగ్నాతైలధారవలెనిరంతరమనుమే కదా! కావున ఆమ్రావ్యాధికు ముని అను పేరు మిక్కీ లి తగినది. ఇట్లు ముని శబ్దము ఆమ్రావ్యాధి భక్తి వైలక్ష్మేయమును తెలుపు చున్నది.

ముని శబ్దమునకు ఎల్లప్పుడును సర్వేశ్వరునియొక్క లోకముయొక్క రక్ఖణముగూర్చి మనము చేయువారనియు ఆశ్రము చెప్పువచ్చును. సర్వరక్తకుడును సర్వేశ్వరుని రక్ఖణముగూర్చి భక్తుడు చింతించుట (ప్రేమకార్యమని ఆచార్యులు నిష్పత్తించిరి. ఆమ్రావ్యాధి తమ ప్రబంధములలో “అశుమార్పి” (రక్షించు వాపెర్చురు?) అని, “వాణము విల్లుమ్ కొణ్ణు ప్రేమశేలవారమగ్రహ్మై” (కత్తిని, విల్లుమ గైకొని నీ వెంట చుప్పువారు మరి లేరు కదా!)” అని, “తనిష్టయుమ్ పెరిదునవక్కు” అని ఇట్లు పలువోట్లు భగవదవతారములలో స్నామి రక్ఖణముగూర్చిన చింతను ప్రకటించిరి. అట్లే, ఆమ్రావ్యాధి తమ కృతులలో పలు సందర్భములలో “ఓ బిష్ణులక్షింతియత్యే” (అయ్యా! ఈ లోకము యొక్క ప్రక్కతి) అని, “ఇష్టమేస్తు పులకి యత్యే” (ఇవి ఏమి లోక రీతి) అని పల్చుచు లోకరక్తణపట్టిగ తమకుగల చింతను తెలియజేసిరి. వీరు తమ ప్రబంధములలో పలు దశకములలో పరోపదేశము చేయబడుటయు గమనింపతిగినది. ఈ విధముగా ముని శబ్దము ఆమ్రావ్యాధి భాషధ్వికి పరాక్రాష్టు, పరాస్తమును చూచి సహింపలేకుండుట అను ఉత్తతమ శ్రీకృష్ణవలక్షణమును తెలియజేయుచున్నది.

భగవానుడు గీతలో “సిద్ధానాం కపిలో మునిః” అనుచు యోగసిద్ధులలో ఈను కపేలముని అని పచ్చిను. కావున ముని శబ్దము యోగులను తెలియజేయునని చెప్పువచ్చును. రమామ్రావ్యాధి యోగ సమాధిలోనుండి భగవానుని దర్శించి, తదనుగ్రహమువలన వేదసౌరములగు సుమధుర ప్రబంధములను రచించిరి. యోగవిద్యను, ప్రబంధములను తమశిష్యులగు మధురక్కులకు ఉపదేశించిరి. నాథములును నమామ్రావ్యాధి అనుగ్రహము

వలన దివ్యప్రబంధములనే కాక, యోగవిద్యను కూడ గ్రహించిరి. ఇట్లు ఆమ్రావ్రద్ధ యోగ శాత్రుప్రవర్తకులని చెప్పసమమ. అట్లే ఆమ్రావ్రద్ధ యోగ సిద్ధుడను అర్థమిచ్చ మని శబ్దముచే నీర్జేంప బదుట మిక్కీలి సముచ్చితమైనది.

ఈ విధమైనగొప్పతనమును కల్గిన ఆమ్రావ్రద్ధయొక్క మహిమను లోకు లందఱు గ్రహింపచ్చెండు ఉదారమైనబాధముతో ప్రస్తుతికరు ఈ కృతిని రచించిరి. కావునవారిని “దయా వారిధి” అని కీర్తించుట తగినది. స్తుతికర్త చేసిన ప్రయత్నము లోక శైయస్సుకోఱకు కావున వారి ప్రయత్నము ఆమ్రావ్రద్ధకు సంతోషమును కల్గించినది. ఈ భావము ‘పరాంకుశమునిం ప్రసాదయ్య’ అనుటచే కల్పించున్నది. ఇట్లు ఆచార్యులకు ముఖోళ్లాసమును కల్గించుటయే కదా శిష్యక్రూర్యము.

అటు “దయావారిధిం” అనుటచే రూపకము కలదు. వ్యుతము రథోద్దత. పూర్వావ్రద్ధమున “శ్రీపరాంకుశముతిం యి ఆతనోత్ తత్పదాజ్ఞపరభక్తివోదితః” అనుపాతాంతరము కలదు. పరాంకుశుల పౌదాజ్ఞముల పట్లగల పరభక్తిచే ప్రేరపింపబడినవారై ఏ ఆచార్యుల పరాంకుశస్తపదమును రచించిరో - అని భావము.

**2) శ్రీనివాసార్యతనయం శ్రీరంగేశపదాత్రయమ్ ।
వరదార్య మహాం వందే వాధూలకులభూషణమ్॥**

ప్ర. అ - శ్రీనివాసార్యతనయం = శ్రీనివాసాచార్యుల కుమారులు, శ్రీరంగేశపదాత్రయం = శ్రీరంగ నాథుని పెదములు ఆశ్రయముగా కలవారు, వాధూలకులభూషణం = వాధూలగోత్రమునకు అలంకారమును ఆగు, వరదార్యం = వరదాచార్యులను, అహం = నేను, వందే = నమస్కరించుచున్నాను.

వ్యాఖ్య : - శ్రీనివాసాచార్యుల కుమారులు, శ్రీరంగసాథుని ఆశ్రయముగా కలవారు. వాధూల వంశమునకు సాధంటి వాగ్దస వరదాచార్యులను నమస్కరించుచున్నాను అనిభావము.

ముందు శ్లోకమువలే ఈ శ్లోకము కూడ స్తుతికరును కీర్తించు శ్లోకము. ఈ రెండుసు ఈ స్తోత్రమునకు “తనియ్య” (ముక్కుక్కార్థోకములు) మంటివి. శ్రీరంగేశపదాత్రయమునుటచే వరదాచార్యులు శ్రీరంగముని నిషేచిరి ఏర్పడుచున్నది. చిట్టుచివరి శ్లోకములో కూడ “పరదో గురుః సః రంగేశీవ్యతు సమాః శత మున్నత శ్రీః” అనియు కలదు. “పది- ఆభివాదనస్తుతోః” అను ధాతువునండి నిష్పస్తమైన ‘పందే’ అనుక్రమియవలన “శైవ్యాలుమ్ కౌల్మాలుమ్ శాయ్కోనాలుమ్” అనునట్లు మానసికపాచిక కాయుక రూపసమాత్రయణము తెలుప బడినది.

ఈ స్తోత్రము చెవర స్తుతికర్త స్వర్యముగా “వాధూలవేంకటపతిం వరదార్యస్మానుం అస్మైద్యురుం” అని పల్పుటయు, ఆప్మిష్టుటగల శ్లోకమున “వాధూలవేంకటపతిం స్తసయో గురు

ర్షుః” అని ఉండుటచే స్తుతికర్తరుండ్రేపేరు వేంకటపతి అని తెలియుచున్నది. కానీ, ఈ శ్లోకమున “శ్రీనివాసార్యతసయం” అని ఉండుటచే స్తుతికర్త శ్రీనివాసాబార్యుల కుమారులని ఏర్పడుచున్నది. ఈ వ్యత్యాసమునకు గల కారణము స్ఫుషముగా తెలియుటలేదు. ప్రాయః శ్రీనివాసాబార్య అనుమామము వేంకటపతి శబ్దమునకు అనుహాదమేమానని తోచున్నది. ఇంట్లు నామమును రూపొంతరమున అనుసంధించుట అచట అచట కన్నించుచున్నది. మహాశమహామునులు గీతార్థసంగ్రహావ్యాఖ్యాన- ప్రారంభమున “తిరునాచీఱు దైయపిరాన్” అను తమ పితృపోదుల పేరును “గోవిందార్య” రూపమున అనుసంధించిరి కదా!

పరాంకుశ పంచవింశతి

(శ్రీవాధూల వరదాబార్య కృతము)

- 1) శ్రీమన్ పరాంకుశ నిరంకుశ తత్త్వబోధ
 వాత్సల్యపూర్వార్థ కరుణాపరిణాపారూప |
 సౌశిల్యసాగర మనంతగుణాకరం త్వాం
 సంసారతాపహరణం శరణం వృణేంపామ్||

ప్ర.అ - శ్రీమన్ = భూమాత్ముంకర్మలభేషిని కళీన, పరాంకుశ = ఓ పరాంకుశమునీ! నిరంకుశ = సర్వస్వతంత్రుడు భూమానునియొక్క, తత్త్వ బోధ = స్వరూపరూపాది తత్త్వముల జ్ఞానమును కలవాడా!, వాత్సల్యపూర్వార్థ = వాత్సల్యముతో పరిపూర్వుడ్దా!, కరుణాపరిణాపారూప = కరుణ యొక్క వైశాల్యమనందగు రూపమును కలవాడా! సౌశిల్యసాగరం = సౌశిల్య గుణమునకు సముద్రుడ్దు, అనంతగుణ + ఆకారం = అవధిలేని కళ్యాణగుణములకు నిలయము, సంసారతాపహరణం = సంసారతాపమును తీర్చునట్టి, త్వాం = నిన్ను, అహం = నేను, శరణం = రక్తకునిగా, వృణే= వరించుచున్నాను.

వ్యాఖ్య : - “పరాంకుశపంచవింశతి” అను ఈ స్తోత్రమును రచింపాంచిన కవి మొక్కమొదటగా ప్రస్తుతశ్లోకమున ఆమ్రామ్ర శరణగాతిని చేయుచున్నారు.

కైంకర్యలభేషిని కళీనపరాంకుశమునీంద్రా! నిరంకుశడు భూమానుని స్వరూప రూప గుణ విభూతుల జ్ఞానమును కళీన స్వామీ! వాత్సల్యముతో నిండిన వాడా! కరుణ రూపుద్దు కొనునట్లున్నవాడా! సౌశిల్యగుణమునకు సముద్రము వంటి, అంతులేని గుణములకు స్తోనమైన నిన్ను సంసారతాపమును తీర్చు శరణముగా నేను ఆశ్రయించుచున్నాను అని భావము.

“మంగళాదీని మంగళమధ్యాని మంగళాంతాని చ స్తోణి ప్రథంతే” అను మహా భాష్యవచనమును అనుసరించి, గ్రంథకర్తస్తోత్ర ప్రారంభమున మంగళకరమగు శ్రీశబ్ద ప్రయోగమును చేసేను. మజియు “అటీః నమశ్రీయా వస్తునిద్రో వాఉపి తన్ముఖమ్” అని

కావ్యప్రారంభమును ఆశీస్పృతో కాని, నమస్కారముతో కాని, కథావస్తు విద్రోషముతో కాని చేయవలెనను నియమమును బట్టి ఈ స్తోత్రమును శరణాగతిరూపమైన నమస్కారముతో ప్రారంభించిరి.

(శ్రీమన్) - శ్రీ - అన్నా సంపద. నిజమైన సంపద ఏమనూ భగవత్త్త్రంకర్యామే. ‘పరమాన్వేష్యయిలమ్ తిరుప్పడైయార్’ అని ఆమ్రాయ్యాధ్య స్వయమూ పల్చి రికదా! ఆమ్రాయ్యాధ్య ‘భూతిక్తో కాలమెళ్లామ్ భూతికా వామొమై శేయ్యవేళ్లామ్ నామ్’ అనుచు సర్వదేశసర్వకాలసర్వాయ్యాధ్యలలో భగవత్త్త్రంకర్యామును చేయవలెనని ఆశపడిరి. మఱియు, ఈకైంకర్యాము భాగవతపర్యంతము అయినప్పుడే పరిపూర్వమగు ననియు పల్చి రి. ఇట్టి కైంకర్యాలట్టిని కల్గిన వారు ఆమ్రాయ్యాధ్య. ‘తొడ్డియ్యాముద్యు చ్చోత్మాత్మకశాస్త్రేన్’ (భాష్యక్తులకు అమృతమనదగినపాతురమాలలు పల్చితిని) అని ఆకైంకర్యామును అనుష్టించిరి కూడ- కావున “శ్రీమన్” అని ఆమ్రాయ్యాధ్యను సంబోధించుట అర్థవంతము.

‘శ్రీమన్’ అనుటకు “సతు నాగవరః శ్రీమన్” అనునట్లు భక్తిసంపదను కల్గిన వారనియు చెప్పవచ్చును. లేక, భక్తులగు మాసంపదకు మూలమైన సంపదను కలవారినియు చెప్పవచ్చును. ఇట్టివివరణమును “మాతాపితా...” అను తనియున్ జ్ఞాకములోని “శ్రీమత్తదంఖ్మయుగభావ్ము” అను పదమును ప్రిట్లో లోకమ్జీయర్ అను ఆచార్యులు వ్యాఖ్యానించుచుతె లిపిరి. “ఎన్నడైయం సప్తవృత్తక్కు ఊర్భర్మావ జాప్యరత్నాయుడైయవచ్చుముమ్” అను అచటిసూక్తులు స్మృతియుములు. అన్నా నమామ్రాయ్యాధ్య భక్తుల సంపదకు మూలము సంపద వారి పాదమలే. ఆట్టి పొదర్యంర్ధమును కలవారిని తొర్పుర్యము. లేక, “విష్ణులక్షీరో పుషుముఖ్యా దాశీరో?” (పరమ పదమును ఏలిందరా? సమస్త భూషమును ఏలిందరా) అనునట్లు భగవదుగ్రహము వలన ఉభయవిభూతులు ఆమ్రాయ్యాధ్య అధినములు కాపైన శ్రీమన్ అనుసంబోధనస్తోత్రకము. లేక, “జ్ఞాశ్రీ శియో” అనునట్లు సర్వసంపదకుములమైన భగవానుని కలవారిని అర్థము. భగవానుని పలువురు ఆమ్రాయ్యాధ్య, ఆచార్యులును, “ప్రతమానిది” అని, “నిదియైనే” అని, “అస్తుద్ధనం” అని ప్రస్తుతించిరి కదా! ఆట్టి భగవానుని తనవశమున కలవాగుటచే ఆమ్రాయ్యాధ్యను ‘శ్రీమన్’ అని సంబోధించబడుట తగినది. (పరాంకుశామస్వరస్యమునుగూర్చి ప్రార్థనా జ్ఞాకమున తెలుపబడినది.)-

(నిరంకుశ తత్త్వాభోధ) - నిరంకుశదు భగవానుని గూర్చిన తత్త్వజ్ఞానమును కలవారిని భావము. “నతత్త్వమశ్శా భృధికశ్చ దృశ్యతే” అనినస్పృజత వేదము, “ఒత్తూరుమ్ మిక్కార్కణమ్” అని ద్రవిడవేదమును భగవానునకు సమానులు కాని, అధికులు కాని ఎవ్వరు లేరని పట్టును. కావున భగవానుని నియంత్రించు వారెవ్వరును లేకుండుటచే భగవానుడు నిరంకుశదు. ఆట్టి భగవానుని స్వరూప రూపగుణవిభూతులను యథాతథముగా ఆభగవానుని

స్నైదేతుక కృపవలన దర్శించిన వార్షటచే ఆమ్రావ్రద్ధ నిరంకుశడగు భగవానుని తత్త్వముయొక్క జ్ఞానమును కల్గినవారు. లేక భగవానుని తత్త్వబోధ ఎవరివలన కల్పనో అట్టి ఆమ్రావ్రద్ధ అనియు అర్థమును చెప్పవచ్చును. ఆమ్రావ్రద్ధ ప్రబంధములన్నియు భగవత్ప్రయూహమును నిష్పత్తించి తెలుపునవి కదా! లేక నిరంకుశజ్ఞమును తత్త్వబోధకు విశేషముగా అన్వయించి నిరవధికమైన తత్త్వజ్ఞానమును కల్గినవారియు చెప్పవచ్చును. “మయావ్యరమదినలమ్” అనుసంఖ్య భావు, ప్రమ విప్రలంభాది దోషములతో కూడియుండుటకాని, దేశకాలాదిపరిచ్ఛిన్నమై యుండుటకాని జ్ఞానమునుకు తక్కువ తమము. అట్టిపరిమితులు లేచి నిరుదికమైన జ్ఞానమును కల్గినవారు ఆమ్రావ్రద్ధ అని భావము. ఆమ్రావ్రద్ధ జ్ఞానము స్వప్రయత్నముచే సేధించినది కాదు. భగవదు గ్రహమువలన వచ్చినది. కావున అట్టు నిరంకుశములలో ఆశ్చర్యములేదు.

“నిరంకుశ” అనివ్యక్తముగా సంబోధనాంతముగా కూడ అన్వయించవచ్చును. ఇంతకుమందుగల సంబోధన ‘పరాంకుశ’ అని యుండుటచే, భగవానుని వశము చేసి కొన గల్గిన ఆమ్రావ్రద్ధను నియమించవారు వేరోకరు కలరా? అనుసందేహము కల్పుటకు అవకాశము కలదు. ఈ సందేహమును “నిరంకుశ” అను ప్రస్తుత విశేషము తీర్చు చున్నది. ఆమ్రావ్రద్ధను నియమించ వార్పెరును లేరని భావము. ఈ అన్వయమును ‘తత్త్వబోధ’ అనునది వేరోక సంబోధన. (వాత్సల్యపూర్వా) - వాత్సల్యగుణముచే పూర్వాదు. వాత్సల్యమును గుణముసు ధేయుపు తన బిడ్డ విషయమును ప్రదర్శించును. తన గ్రహమునుఁడి పుష్టిసు లేచి దూడ శరీరమంతయు మలినము ఉన్నను, ఆమలినమును చూచి ఆసహ్యంచుకొనక తల్లి ఆవు తన నాలుకతో ఆమలినమును అంతటిని తోలగించి, తఖము చేయును. ఈగుణమే వాత్సల్యము. వత్సమసా లేచిదూడ. వత్సమగు లేచిదూడ పట్ల ప్రదర్శించబడు గుణముటచే వాత్సల్యమును పేరు వచ్చినది. ఆమ్రావ్రద్ధ విషయమున వాత్సల్యమేమగా - ఆమ్రావ్రద్ధ ఆశ్రితుల యందలి దోషములను గణించక వానిని భోగ్యములుగానే తలచి, ఉపదేశములలో కరుణించురని తాత్పర్యము.

(కరుణాపరిణాపరూప) - కరుణాయొక్క విస్తృతియే రూపు దాల్చినట్టున్నవాడా! అని భావము. ‘పరిణాపో’ విశాలతా, అని అమరము. కరుణ అహా తనకు సంబంధములేని వారి యందును వారి క్షప్తమును చూచి ఓర్చులేక అయ్యా! అని జాలిపడుట. “వాత్సల్యపూర్వ కరుణాపరిణాపరూప” - అను దానిని ఒకే సమానముగా అహా ఒకే సంబోధనాంతపరముగా అన్వయించవచ్చును. అప్పుడు వాత్సల్య గుణముయొక్క, పరిపూర్వకారుణ్యముయొక్క విస్తృతిని రూపముగా కల్గినవారని భావము. ఆమ్రావ్రద్ధ కారుణ్యగుణము వారి ప్రబంధములలోని వరోపదేశ దశకములలో పటుచోట్లు కావచ్చును.

(సాశిల్యసాగరం) - సాశిల్యగుణవునకు సముద్రమువంటి వారని భావము. సాశిల్యమనగా - ‘మహాతః మండ్యః సహా నీరంధ్రేణ సంధ్యేషః’ అనగా గొప్పవ్యక్తి తనకంటే

తక్కువవారితో మనస్సునప్పుడైనిసంకోచమును లేక కలియుగుణము. అట్టిగుణమును కలిగిన సముద్రమును ఇచ్చట ఉపమానముగా పేర్కొనుట నిక్షేపితిగినది.

(అనంతగుణాకరం) - అనంభ్యాకమ్మలైనగుణములను రత్నములకు గని ఆర్థము. “ఇనిః ప్రీయా మాకరః” అనుసిఫుంటుపు వచచమును బట్టి ఆకర శబ్దమునకు గని అని ఆర్థము. దీనివిలనగమలలో లభించు రత్నములతో గుణములకు సామ్యము ధ్వనించుచున్నది. గుణములను రత్నములతో పోల్చుటకవి పరిపాటి.

(సంసారతాపహరణ) ఈ విశేషమును విధేయ విశేషముగా అన్యయించుటలో స్వీరస్యముకలదు. బాహ్యతాపమును తీర్పునట్టి సరస్పు చందనము, కర్మారము, చంద్రుని మౌల, వృష్టాయల కంటే ఆమ్లాధ్రకు కలవైష్ట్యము (సామ్యముతో పాటు) ఇచ్చు ధ్వనించుచున్నది. ఇట్టి ఆమ్లాధ్రను రక్తకునిగా ఆశ్రయించుచున్నాను అని తాత్పర్యము.

ఈ శ్లోకమున “శ్రీమన్” అనుసంభోదనద్వారా స్వామిత్వము, “పరాంకుశ” అనుటవలన పరాభిభవనరూపమైన తేజస్సు, ఘస్యుము, శ్లోకములగు గుణములు, “నిరంకుశతత్త్వాంధ” అనుటచే జ్ఞానము మొదలగు ఆశ్రయిణాకర్యాపోదకములగు గుణములు సూచింపబడినవి. అట్టే “వాత్సల్యప్రార్థ, కరుణాపరిణాహారూప” అనుటచే వాత్సల్యము, కృప, “సాశీల్యసాగరం” అనుటవలన సాశీల్యము, దానిని బట్టిసాలబ్యాము, మాధ్వము మొదలగు ఆశ్రితకార్యానుకూల గుణములును తెలుపబడినవి. మఱియు, “పరాంకుశ”, “నిరంకుశ” అనుమములు పురుషకార్యానిరోహితము తెలుపును. ఇట్లు ఈ శ్లోకమున ఆమ్లాధ్రశరణ్యత్పూర్తి తెలుపబడినది. “శక్తప్రేషతి దయాపత్త్వం” - రణ్ణించు శ్లోయు, రణ్ణింపబడిన దయయు కళీయిందుటయే కదా శరణత్వము. కావున “శరణం పుణి” అనుట ఆర్థవంతము. “అవ్యం” “అప్యం” అను సర్వనామ శబ్దములు అద్వితీయమైన శరణ్యత్పూర్తమును, మహావిశ్వాసమును కళీయిందుట తెలుపును. “అనవ్యసాధ్య స్వాభీష్టే మహావిశ్వాసపూర్వకమ్, తదేవోపాయతాయాష్టా ప్రపంతః శరణాగతః” అని చెప్పబడు శరణాగతి స్వరూపము ఈ శ్లోకమున సూత్మముగా సూచింపబడినియు చెప్పచున్నది.

ఈ శ్లోకములోని విశేషములన్నీయు ఆమ్లాధ్రకు, భగవానునకును తగియుండుట గమనింపతగినది. “శ్రీమన్, పరాంకుశ, నిరంకుశ, వాత్సల్యప్రార్థ, కరుణాపరిణాహారూప, సాశీల్యసాగర, అనంతగుణాకర” అనువిశేషములు ఇరువురకును సమానములే. ఆమ్లాధ్ర భగవదంశవలన ఆవిర్భవించిదు వికల్పమునకు అనుగుణముగా కపి అయిదవశ్లోకమున “అసీత్ పురాణపురషః శష్ఠవిర్యోగి” అనుచుపల్చుట ఇచ్చట స్వరాంశేయము. “శ్రీమన్, పరాంకుశ” అనుసంభోదనలు భట్టార్థచే రచింపబడిన “భూతంసరశ్చ” అను తనియో శ్లోకములోని “శ్రీమత్పూరాంకుశం” అను ప్రయోగమును తలపీంచేయు చున్నది.

ఈ స్తుతిలోని మొదటి రెండు శ్లోకములు పరాంకుశర్వయమనదగి యున్నవి. వానిలో మొదటిదగు ఈశ్లోకమున ఆమ్రాధ్వర సమాశ్రయమాము తెలుపబడినది. ఈస్తోత్రములోని శ్లోకములన్నియు పసంతతిలక వృత్తమున రచింపబడినవి. పసంతత్తున అవతరించిన ఆమ్రాధ్వరము పసంతతిలక వృత్తమున స్తుతించుట ఉచితమైనది. ఈస్తోత్రములోని భావములకు యతిరాజవింశతిలోని భావములకు పలుసామ్యములు కలవు. అట్లే, యతిరాజవింశతి కూడ పసంతతిలకవృత్తమున రచింపబడుటగమనింపతగినది.

2 కాసారసంయమిముఖాః కమలాసహాయ-

భక్తాః ప్రపత్రిషపదవీనియతా మహాంతః
యస్యాభవ న్నవయువా నిజపారతంత్ర్యాత్
తప్సై నమో వకుభభాషణదేశికాయ ॥

ప్ర.అ - యస్య = ఏ ఆమ్రాధ్వరకు (పరాంకుశలకు), కమలాసహాయ భక్తాః = (శియః పతి యొక్క-భక్తులు, ప్రపత్రిషపదవీ = శరణాతి అను మార్గమునందు (ఉపాయమునందు) నియతః = స్తోరమూగా కలవారు, కాపుననే, మహాంతః = మహాత్ములును అగు, కాసారసంయమిముఖాః = కాసారయోగి (ప్రాయోక్తే ఆమ్రాధ్వర) మొదలగు వారు, నిజపారతంత్ర్యాత్ = తమయొక్క భాషపతపారతంత్ర్యము వలన, అవయవాః = అంగభూతులై, అభవన్ = అయినారో, అట్టి, వకుభభాషణ దేశికాయ = నమ్మామ్రాధ్వర అను ఆచార్యశైఖ్యులకు, నమః = నమస్కారము.

వ్యాఖ్య = - ముందుశ్లోకమున ఆమ్రాధ్వరము శరణాతిచేసిన కవి ఇంద్రకైంకర్య ప్రాధనను చేయు చున్నారు. కాపునమొదటి రెండు శ్లోకములు పరాంకుశర్వయమనదిసును.

(శియఃపతి అగు భస్మానుని యందు గొప్పభక్తిని కలవారు, ప్రపత్రినిష్టాగరిష్టులును అగు కాసారయోగి మొదలగు తొమ్మిదిమంది ఆమ్రాధ్వర ఏ నమ్మామ్రాధ్వరకు అవయవభూతులూ చెప్పబడుమన్నారో అట్టి, వకుభభాషణులను పేరు కల్గిన నమ్మామ్రాధ్వరకు నమస్కారము అని భావవు. ఆమ్రాధ్వర పదివందిలో కాసారయోగి వెఱుదటి వారగుటచే ‘కాసారసంయమిముఖాః’ అనుట సమంజసము.

(కమలాసహాయభక్తాః) - కమలా సహాయపదము సాభిప్రాయకము. ‘కమలాయాః పహాయః’ - కమలకు సహాయమైనవాడు “కమలా సహాయా యస్యసః” - కమలను సహాయమూగా కలవాడు అని రెండు విధములూ ఈ విశేషణమునకు ఆర్ద్రమును చెప్పవీలున్నది “అన్నా రాఘవేణపూం భాస్కరేణ ప్రభా యథా” అని, “అన్నా పొ మయా సీతా భాస్కరేణ ప్రభా యథా” అని చెప్పబడినట్లు లక్ష్మీ, లక్ష్మీనాథుల సంబంధము అనపోయము అయినను ఇవట పురుష కారమును సూచించు రెండవ వివరణము మిక్కేలి ఆర్ద్రవంతము. లక్ష్మీపురుషకార

పుస్పరముగా చేయు సమాశ్రయణమే ఘలవంత మగును. మజీయు సలక్కికుడగు భూపానుడే సేప్పుదు. కావునే ద్వయములోని రెండుచోట్లు శ్రీమత్తుదము స్తోత్రమని అభిజ్ఞాలగు ఆచార్యుల వివరణాము.

(ప్రష్టతిపదవీనియతాః) :- “ప్రష్టతిరూపా పదవీ మార్గః అర్థాత్ ఉపాయః, నియతః యేషాంతే”, “ప్రష్టతి పద్మాం నియతాః” అను రెండువిధములుగా వివరింపచ్చును. అర్థములో భేదములేదు. ప్రష్టతి అంగా సాధ్యబ్రహ్మియే. ఈ ప్రష్టతిని సాధనముగాగొని ఆమ్రావ్యాధు అందఱు భాషపదాశ్రయణమును చేసిరి, తరించిరి. “ప్రష్టతి బలతారితవిష్ణుమాయామద్వంశ్య” అని భక్ష్యరు శ్రీరంగరాజస్థమును పట్టి-రికిరి!

(యస్యా భవ స్వపయః) - నమామ్రావ్యాధు ఆమ్రావ్యాధు అందటికిని అంగి అని, మిగిలిన ఆమ్రావ్యాధు వారికి అవయవభూతులనియు ఆచార్యుల అభిప్రాయపడిరి. ఆఱాయిద్దుడి గురుపరంపరా ప్రభావమున నమామ్రావ్యాధు వైభవప్రారంభమునగల “ఆమ్రావ్యార్కచల్లారైయుమ్ అవయవ భూతలాకవుడైయు నమామ్రావ్యార్క” అనుసూక్తి అనుసంధేయము. భక్ష్యరు “భూతం పరశ్య” అను ప్రార్థనాశ్టోకమున అవయవభూతులగు ఆమ్రావ్యాధును కేత్రించిన పిదప “శ్రీమత్తురాంకుశమునిం” అని చివరగా అంగి అగు నమామ్రావ్యాధును స్తుతించిరి. ఈసందర్భమున ప్రైలోకంజీయర్ వ్యాఖ్యానమునగల “కీమ్పుక్కరాసమ్పోళ్లారుమ్ ఒరు తట్టుమ్, శ్రీ మత్స్వరాంకుశమునిం ఎన్నె యూహే ఆమ్రావ్యార్ ఒరుపరుప్పు ఒరు తట్టు వెన్నుపూడు” తోర్చుటింది. ఎల్లారూయుమ్ అవయవభూతరా యుడైయురాయిచే యామ్రావ్యార్తామిరుపుడు” అను వివరణము స్మృతియైము. నమామ్రావ్యాధకు పూర్ణమ్మావ్యాధు (శిరస్స), పాయ్కె ఆమ్రావ్యాధు, పేయామ్రావ్యాధు నేత్రములు, పెరియామ్రావ్యాధు ముఖము, తిరుయమ్మైశేయామ్రావ్యాధు కంఠము, కులశేఖరులు, తిరుపైణామ్రావ్యాధును ప్రస్తములు, తిరుయ్యైయామ్రావ్యాధు నాభి, మధురక్కలు పాదములు, శ్రీరామానుజులు పాదుకులు అని ఆచార్యుల అభిప్రాయము. కావునే ఆమ్రావ్యాధకు ప్రపన్నజనకూలప్పులను పేరు స్తోత్రము.

అంగి అగు ఆమ్రావ్యాధు ఆశ్రయించుటద్వారా కవి అంగభూతులగు మిగిలిన ఆమ్రావ్యాధును అందటిని ఆశ్రయించినట్లయినది. అట్లే ఆమ్రావ్యాధకైకర్మమును ప్రార్థించుట ద్వారా మిగిలిన ఆమ్రావ్యాధకైకర్మమును ప్రార్థించినట్లయినది. ఆమ్రావ్యాధు అందరిలో నమామ్రావ్యాధు ముఖ్యులైనట్లే, దివ్యప్రబంధములన్నిటిలో నమామ్రావ్యాధు రచించిన నాల్లు ప్రబంధములు ప్రధానములని, మిగిలిన ప్రబంధములు వానిని వివరించుచ్చునని ఆచార్యుల అభిప్రాయము. వకుళభూషణులనూ వకుళప్పుషుములను ఆభరణముగా కలపారని అర్థము. వకుళమనుటకు తెచుపున పొగడపూర్వాని పేరు.

దిశతి - ఉపదిశతి ఇతి దేశికః - ఇచ్చుపాడు, ఉపదేశించుపాడు అను అర్థమిచ్చ దేశిక శట్టమునిచట ప్రయోగించుట తగినది. ఆశ్రితులకు ఆత్మలాభమును కల్గించుపారు,

క్షూమ్యుతములనదగిన ప్రబంధములను లోకోజ్ఞీమార్గము అన్నప్రోంచినవారు, ప్రపత్తిమార్గమును తాము అన్నప్రేంచి, లోకమునకు ఉపదేశించినవారు కదా ఆమ్లొద్దు. ఈ శ్లోకము తిరువాయ్ మెయ్లో లోని 2-9-4వ పాశురము ఈడు వ్యాఖ్యానమునకు గల జీయర్ ఆరుమ్పుదములో ఉచ్చారింపబడుట ఈ స్తోతముయొక్క శ్ఛపరిగ్రహమును తెలియజేయుచున్నది. కానీ అచట ఆకరము తెలుపబడలేదు.

3) శ్రీరంగాజపదపంకజసంగళిలం

శేయఃపదం మధురపూర్వకవే రపూర్వమ్ ।
వాధార్వయామునయతీశ్వరభాగధేయం
నాథం కులస్య మమ నౌమి పరాంకుశార్వమ్ ॥

ప్ర.అ - శ్రీరంగాజ = శ్రీరంగాథునియొక్క, పదపంకజ = పద్మములవంటిపాదములయొక్క, సంగ = సంబంధమునే, శిలం = స్వభావమూగా కథిస్తారు, మధురపూర్వకమే = మధురకులయొక్క, అపూర్వం = గొప్పదైన, శేయఃపదం = శేయస్సునకు స్తోనము, నాథ + ఆర్వ = శ్రీనాథమునులు, యామున = శ్రీయామునాచార్యులు, యతి+ ఈశ్వర = శ్రీరామానుజులు అనువరీయొక్క, భాగధేయమ్ = భాగ్యమును, మమ = నా యొక్క, కులస్య = కులముయొక్క, నాథం = ప్రభువును అగు, పరాంకుశ+ ఆర్వం = నమామ్రొద్దుము, నౌమి = స్తుతించుచున్నాను.

వ్యాఖ్య : - శ్రీరంగాథుని పాద సంబంధమును కళీయుండుటయే స్వభావమూగా కళీనవారు, మధురకవి ఆమ్లొద్దు యొక్క గొప్పదైన (శేయస్సు)కు మూలము, నాథమునులు, యామునాచార్యులు, భగవద్రామానుజులను వీరికిగొప్పభాగ్యమును, నాకులమునకు ప్రభువు అగు పరాంకుశులను స్తుతించుచున్నాను.

(శ్రీరంగాజపదపంకజసంగళిలం) - “శ్రీమాథవాంప్రియజలజద్వయనిత్యసేవాప్రేమావిలాశయు” అనునట్లు ఆమ్లొద్దు ఎల్లపుడును శ్రీరంగాథుని పాదములతో నిత్యసంబంధమును కథిస్తారు. నమామ్రొద్దుసాయించిన తిరువాయ్మెయ్లో దివ్యప్రబుంధమున శ్రీరంగాథునిగూర్చియేని “వాన్ తిక్షుమ్ శోత్రుమిధరజ్జర్ వణస్పుత్స్మో మేల్ ఆష్టతమియ్లో మత్తేకలాయిరముమ్” అని భట్టురు పల్చిరికదా! (మధురపూర్వకమే: అపూర్వం శేయఃపదం) మధురపదమును పూర్వమును కళీన కవి అనగామధురకవి అని ఆర్దము. మధురకులు నమామ్రొద్దుశిష్యులు. సమకాలీనులు. ద్రవిడేషులోని “తిరుక్కేళూర్” అను దివ్యశైలమున బ్రాహ్మణకులమున జన్మించిరి. మధురకులు ఉత్తర భారతములోని దివ్యశైలములను దర్శించుకు (క్రమమూగా అయోధ్యాను చేరిరి. వారికి ఒకనాటి ఆచటకి దక్షిణదిక్కులో ఒక గొప్ప దివ్యశేజస్సు కనుపించెను. ఆ తేజస్సును గూర్చి తెలిసికొనవలయునను కోరికతో

మధురక్షలు ప్రయాణము చేయుచు చీవరికి దత్తీణదేశములోని ఆమ్రార్జీర్తియసరి అనుబోటికి చేరిరి. ఆచట ఆ తేజస్సు అద్భుతమయ్యిను. దాని కొఱకు వెదకేచూచిన మధుర క్షులకు చింతచెట్టుమూలమున యోగానిష్టులై యున్న నమ్రామ్రార్జు కనుపించిరి. తాము చూచిన దివ్యజేము ఆమ్రార్జుద్దమేసి గ్రోంచినమధురక్షలు, వారికిసమీపమునచాల కాలము నిరీక్షించిరి ఎంతసేపటికిని ఆమ్రార్జుద్దక్షులు తెఱువకపోవుటచే మధురక్షలు ఒకప్రేద్రాతిని ఎత్తిపడుమేసిరి. అప్పుడు ఆమ్రార్జు కనులను తెఱుచేచూచిరి. అప్పుడు మధురక్షలు ఆమ్రార్జుకు నమస్కరించి, వారిమహిమను తెలిసికొనోరో “స్నామీ! ప్రకృతిగ్రహమున జీవుడు పుట్టిపుచ్చో దేనిని తిని, ఎటు ఉండును?” అని భావగర్భితముగా ప్రశ్నించిరి. అందులకు నమ్రామ్రార్జు” దానినే తిని, అచటనే ఉండును” అని బదులు పల్గొరి. ఆ నమ్రాధానములోని ఆంతర్యమును గ్రోంచి మధురక్షలు ఆమ్రార్జు గొప్పవస్తున ముముగుర్తించి, వారిని ఆశ్రయించి, సేవచేయుచుండిరి. భగవదుగ్రహమును పొందిన ఆమ్రార్జు తమ అనుభవపరీవాహాపములుగా తిరువిరుత్తము, తిరువాళిరియము, పెరియతిరువస్తాది, తిరువాయ్యెమ్ముఁ అను నాల్గు ప్రబంధములను మధురక్షలకు అనుగ్రహించిరి. (నమ్రామ్రార్జుకు) పిమ్మిట మధురక్షలు ఆమ్రార్జువైభవమును కీర్తించుచు “కణ్ణిసుణ్ణ శిఖుత్తామ్ము” అనుచిన్న ప్రబంధమును రచించుటయోగా, ఆమ్రార్జు అర్పావతార విగ్రహమును చేయించి, ఆమ్రార్జీ తిరువగిరిలో ప్రతిష్ఠించి, నిత్యోత్తప్త, విశేషోత్తప్తాదులను నిర్వహించిరి. ఇట్లు నమ్రామ్రార్జు మధురక్షలకుగొప్ప శేయించదము. (నాథార్యయామునయీశ్వర భాగధీయమ్) - మధురక్షలకు పిమ్మిట కొంతకాలమునకు దివ్య ప్రబంధములు అద్భుతము లయ్యాము. నాథమునులను ఆచార్యులు కణ్ణిసుణ్ణ శిఖుత్తామ్ము దివ్యప్రబంధమును భ్రూతో లక్ష్మిమార్జు జపింపగా, నమ్రామ్రార్జు ప్రత్యక్షుమై, నాలాయిర దివ్య ప్రబంధమును అనుగ్రహించిరి. ఈ అంశము “నాద నుక్కు నాలాయిరమురైత్తాన్ వాఘ్యి యే” అను ఆమ్రార్జుమంగాశాసనము వలన తెలియుచ్చుది. కాశ్చననాథమువులకు నమ్రామ్రార్జు ఆచార్యులుగుటచే గొప్ప భాగ్య మనదగినవారు. యూమునులు నాథమునులకు పౌత్రులు. ఆమ్రార్జును తమ కులపతీగా, కులధనముగా తలచిరి. “అద్యస్య నో కులపతే” అని, “విభూతిః సర్వం యదేవ నియమేన మదన్యయామ్” అని స్తోత్రమున యూమునులు పల్గొట ఇంచు స్వరంచేయము. యూమునులకు పిమ్మిట దర్శకనిర్వాహమును చేసేన భగవద్రామానుజులను “మామన అడి పణిస్యుమ్యువన్” అని అముదనార్జ పల్గొరి. మణవాళమహామునులు యతిరాజవింశతిలో “పరాంకుశపోదభక్తం” అని చచించిరి. రామానుజులు నమ్రామ్రార్జు పాదుకాస్తోనీయులని పెద్దల నిర్వాహము. ఇట్లు ఆమ్రార్జు భగవద్రామానుజులకు పరోత్థముగా ఆచార్యులగుటచే గొప్పభాగధీయ మనదగినవారు.

(పసుపు)జనకూటస్టులుగా వేరుపొందిన ఆమ్రార్జును “మమ కులస్య నాథం” అనుట తగినది.

4) పాపక్రియాసు నిరతాః శుణుతాస్నేదుక్తిం
తాపత్రయేణ భవినః పరితప్యమానాః ।
ఆపద్ధనం మధురిషో ర్ఘవతా మవిద్య -
స్నేహప్రహోణనిపుణః శరణం శతారిః ॥

ప్ర.అ. - పాప = పాపములగు, క్రియాసు = కర్మలయందు, నిరతాః = మిక్కిలి ఆస్తకీనికల ఓజనులారా!, తాపత్రయేణ = ఆధిభోతిక, ఆధిదైవిక, ఆధ్యాత్మికములనబడు మూడు విధములైన తాపములచే, పరితప్యమానాః = బాధింపబడున్ఱట్టి, భవినః = సంసారులారా! అస్నేధుక్తిం = మామాటను, శ్రవణత = ఆలకింపుడు, మధురిషోః = భగవానునియొ క్షేత్ర, ఆపద్ధనం = ఆపద్ధమును, అవిద్య = అజ్ఞానము అను, స్నేహ = నిద్రను, ప్రహోణ = పోగో ట్లూటలో, నిపుణః = సమర్థుడు అను, శతారిః = శతకోపులు (నమామ్యైవ్యాధు), భషతాం = మీకు, శరణం = రక్షకులు.
వ్యాఖ్య : - మొదట నమామ్యైవ్యాధును ఆశ్రయించిన పిమ్ముట కవి ఈ శ్లోకమున ఆమ్రావ్యాధ ఆశ్రయణమువలన తాము పొందిన లాభమును సంసారులకు తెలియజేయించు, వారి నందఱసు ఆమ్రావ్యాధును ఆశ్రయింపుడని ఉద్వోధించుచున్నారు. ఇట్లు కవి పరోపదేశమునుచేయుట ఆమ్రావ్యాధును అనుసరించుటయే అని చెప్పివచ్చును. తిరువాయ్ మొమ్మో దివ్య ప్రబంధమున . నమామ్యైవ్యాధు మొదటి రశకములో (ఉయార్యర) భగవానుని ఆశ్రయించిన పిమ్ముట, “పీడుమిన్” అను రెండవదశకమున లోకుల నుట్టేశించి, భగవద్ాశ్రయణమును చేయుడని ఉద్వోధించిరికదా!

ఎల్లప్పుడును పాపరూపములగు కార్యములలో నిమిష్మలైన సంసారులారా! మా మాటను వినుడు. మీకు స్వరూపజ్ఞానములేని కారణముచే ఇట్లు తాపత్రయములచే బాధింపబడుచున్నారు. అవిద్య మీకు మైకమును కల్గించుచున్నది. ఆమ్రావ్యాధ ఆ అవిద్యను పోగోట్టి స్వరూప జ్ఞానమును కల్గింపకల్గినవారు. భగవానుకు సైతము ఆపద్ధనము వంటివారు. కావున వారే మీకు రక్షకులు.

ఆధ్యాత్మిక, ఆధిదైవిక, ఆధిభోతికములని తాపములు మూడు విధములు. తాను అపేక్షించినది లభింపనపుడు కల్లు దుఃఖము, జ్యోరము మొదటగు వ్యాధులవలన కల్లుబాధయు ఆధ్యాత్మికమునబడును. తన ప్రయత్నము వలనకొక, దైవమువలన ఏర్పడు అణనిపోతాదిబాధలు ఆధిదైవికములనబడును. సర్వములు, తేళ్లు మొదటగు భూతములవలన కల్లు తాపము ఆధిభోతికము.

(మధురిషో రాపద్ధనం) - ఆపద్ధనమనూ ఆపదను నివారించుటకు తగిన ధనము. అందఱిని ఆపదల నుండి రజ్ఞించు భగవానునకు కల్గిన ఆపద ఏమన తన ఆశకు తగినట్లు ప్రాణులందటిని

ఉజ్జీవింపచేయలేక పోపుటయే. అట్టి ఆపదలో ఆమ్రావ్రద్ధ భగవానునకు ధనమువంటి వారుసా-భగవానునకు కూడ సాధ్యముకాని సర్వలోకోజ్జీవము ఆమ్రావ్రద్ధ వలన సంభవించుటచే వారు భగవానునకు ధనము. ‘‘ధినోతి - ప్రిణయతి - ఇతి ధనం - ధిను - (ప్రిణై) అను ధనశబ్దవ్యత్పత్తి ఇచ్చట స్వరథియము. గితలో భగవానుడు స్వయముగా “‘ప్రియో హి జ్ఞానివో ఉత్సర్వం అపాంప చ మమ ప్రియుః” అని పల్చుట గమనింపతగినది. మహానీయులు ఆమ్రావ్రద్ధ, ఆవార్యులును భగవానునకు ఆపద్ధనము వంటివారాని పెద్దల అభిప్రాయము. భగవారామానుజిల అభిషేకగద్యలో (తిరుమళ్ళనకట్టియమ్) ‘‘పర్వేశ్వరాపద్ధనమో!” అని యుండుట కూడ స్వరథియము.

(అపిద్యస్పాఫ్ ప్రపాణిపుణః) - నిద్ర జరీరమునకు మైకమును కళించునట్టే అవిర్యు మమస్యనకు మైకమును కళించును. కావున అవిర్యు నిద్రతో పోల్చబడినది. శారి పరపయోగ చిచట చిత్తిల్చి ఇర్చవంటము. అజ్ఞానమూలకమగు శతమను వాయుపును నిర్మించిన వారుటఁ చే ఆమ్రావ్రద్ధకు శారి అనిపేరు కల్గినది. అట్టి ఆమ్రావ్రద్ధ అజ్ఞానమూలకమగు అవిర్యును తొలగించి, రక్షించు రముటలో ఆశ్చర్యమేమున్నది?

శ్లోకమలోని “‘అస్తుదుక్తిం” అను బహువచన ప్రయోగమును కవి ఆమ్రావ్రద్ధ సంబంధము వలన కల్గిన సాత్మ్రికాపాంకారముచేగాని, తమవలె ఆమ్రావ్రద్ధము ఆశ్రయించిన పలుపురు మహానీయులతో కూడియుండుటచేగాని చేసిరని చెప్పసాగును. భగవత్తుంకర్మమువలె భగవతు కైంకర్యమును ఒంటరిగాకాక పలుపురు భక్తులతో కలసి చేయుల శిష్టాచారముకదా! “ఉత్కిం” అను ఏకమచమమువలన వ్యక్తులు అనేకులైము, వారి పికంంగ్యము భ్రానించుచున్నది.

5) నిత్యోఽధ ముక్త ఉత తద్వాణకో ముముఖః

వ్యాసాదివత్ భగవతా కి మనుప్రవిష్ట్సః।

అత్మాదిసూను రివ వ్యాప్తయుగక్రమాత్ కి-

మాసీత్ పురాణపురుషః శరవైరియోగీ॥

ప్ర.ఆ. - శరవైరియోగీ - నమశ్శ్రీమావ్రద్ధు, నిత్యోక్తిం = నిత్యులా ఏమి? అధ = లేక, ముక్తః కీం = ముక్తులతో ఒకరా ఏమి? ఉత = లేక, తద్వాణకః = నిత్యుల, ముక్తుల యొక్క గుణమును కల్గిన, ముముఖః కీం = ముముతుపులలో ఒకరా! లేక, వ్యాసాదివత్ = వ్యాస భగవానులు మైదలగు వారివలె, భగవతా = భగవానునిచే, అనుప్రసిద్ధ్యః కీం = ఆవేశింపబడినవారా ఏమి?, అత్మా+ ఆది సూను+ ఇవ = అత్మిమహర్షి మైదలగు వారియుక్త కుమారుడువలె (చతుర్తీయుడు వల), వ్యాప్తయుగక్రమాత్ = (బాహ్యాణ తత్తీయాది వ్యాప్తము యొక్క, క్షత్రయుగాది యుగముల యొక్క క్రమమును అనుసరించి, పురాణపురుషః = భగవానుడు, (శరవైరియోగీ) అసీత్ కీం = నమశ్శ్రీమావ్రద్ధగా అవతరించేంచే ఏమి?

వ్యాఖ్య : - ఇందు కటినమ్మాల్స్ ఆవశారమునుగూర్చి పలువిధములైనసంభాషణను చేయుట ముఖ్యిప్పయిము. ఈ కోకమునకు, ఆచార్యపూర్వయములోని రెండుప్రకరణములోగల “అతి జమదగ్ని పంక్తిరథ వసునందసూనువావముడైయు యుగప్రథ క్రమావతారమో? వ్యాసాదివత్ అవేశావతారమో? మూదువర్కరైకణ్ణోర్ శిరియిలితే ఒడవరో? మున్నమ్ నోర్రీ అన్నన్నేర్ పుణ్ణియజ్ఞపులిత్తువరో? ఎష్టు శఛీప్పుర్కల్”. అను (92) సూత్రము మూలము.

మమ్మాల్స్ ప్రథ సమాన్యులుకాదు కావునవాద్యురైయుందురు! వారి అవశారమునకు మూలమేమి? అనుశంక అందఱికేని కలుషప్పును. కానీ, ఆశంకు సమాధానమును నిశ్చయముగా చెప్పగల్లిన వారు జ్ఞానాధికులలో సైతము ఎవ్వరును లేరు. పలువురు పలువిధములుగా సంభావించిరి. ఆ భావనలలో కొన్ని ఈకొకమున తెలుపబడినవి.

మమ్మాల్స్ నిత్యులలో ఒకరా? లేక ముక్కులలో ఒకరా? లేక ముముతువులలో ఒకరా? లేక వ్యాసభాసానుని వలె భాగవానుని అవేశావతారములలో ఒకరా? లేక అతి మహార్థికి జన్మించిన దత్తాత్రేయులవలె ఆయా వ్యధముల, యుగముల క్రమానుసారముగా సర్వేశ్వరుని అవశారమూ ఏమి? అని భావము.

(నిత్యోఽధ....ముముక్షః) ఆమ్లాల్స్ నిత్యులను సంభాషణ అనుసంఖముగా “తతః కలియుగ స్వాదా వైశాఖ్యం విశ్వభావనః, విష్ణుబ్కి ప్రతిష్ఠార్థం సేవేళోఽపతరిష్యతి” (కలియుగ ప్రారంభమునవైశాఖమాసప్రార్థిమయిందు లోకరక్తకుఙు విష్ణుక్కేనులు విష్ణుబ్కిని స్ఫురము చేయుటకై అవతరింపగాడు), “శారిం సైన్యపం భజే” అను ప్రమాణములు అనుసంధేయములు. ఈ భావము పూర్వోదాపూర్తసూత్రమును “మూదువర్క” అను పదముచే సూచితము. వేదమును “యత్తపూర్వేసాధ్యస్పంతి”, అనుచు నిత్యులను పూర్వాజ్ఞముతో నిర్వేశించినది. అల్భే “క్రూకొన్ణోర్”, అను పదము ముక్కులలో ఒకదుభు భావమును తెలుపుచున్నది. “విషయః జాగ్రువాంశః సమింథః” - అనుభుతి విశ్వము, “శుంఖ్మైర్మైత్తువర్పల్మణ్ణే”, అను ఆమ్లాల్స్ సూక్తియు నమః శబ్దానుసంధానమే ముక్కుల లక్షణమని తెలియుచున్నది. “ముక్కానాం లక్షణాహ్వేతత్సేతదీపిషివాసినామ్, బద్ధాంజలి (నిత్యాంజలి) పుటః హృష్ణా నమ ఇత్యేవ వాదినః” అను ప్రమాణమును బట్టి వ్యాప్తప్పుడు “నమా నమః” అనుచు భూవత్తుంక్రూమును చేయుట శ్వేత దీప నివాసుల లక్షణమని తెలియు చున్నది. అట్టి ముముక్షులలో ఒకరు నమ్మాల్స్ ప్రథ ఆవతరించిరా అనుటకు “అవ్యుత్స్మామ్ కౌల్పిర్రోన్” అను తిరువాయ్ మెయ్మి సూక్తి అనుసంధేయము. ఇంటు నమ్మిత్తో ఈడులోని “నమః శబ్దార్థుప్మైన తిరువాయ్ మెయ్మిని పాడగల్లితిని” అను వివరణము స్నేరణీయము. కావున ఆమ్లాల్స్ అనుగ్రహించి తిరువాయ్ మెయ్మి దీప్యప్రబంధము నమశబ్దార్థుపుటచే, అట్టు నమశబ్దమును అనుసంధించుట ముముక్షుల లక్షణపుటచే, ఆమ్లాల్స్ ముక్కముముపులలో ఒకరైయుందురును సంభావన అర్దవంతము. ఆచార్యపూర్వయములోని “శిరియం” అను పదము ముముక్షును

తెలుపుచున్నది. ఇందులకు అనుగుణమూగా భగవద్విషయము ఈదు ప్రారంభములోనే ‘మాటి మాటిపుల పిలుపువిషిఅష్టు’ ఎన్నిఉపడిమే జన్మపరంహృతిఖలే తోహమాటి నిత్యసంసారి యాయ్ పేష్టిమిటై’ అను వాక్యము స్నిరింపచూను. కావున ఆమ్లాచ్ఛద్ సంసారులలో ఒకదు అభిప్రాయము ఆచార్యులలో కలదని తెలియుచున్నది. ఇట్టే యోజనలోని తాత్పర్యము భగవానుని కటూత్కొల్పిలక్ష్యమును తెలుపుట కొడకేసేని అరుపుదమున వివరింపబడినది.

(వ్యాసాదివత్ భషణకి ముప్పిష్టా) - ‘శ్రుఫ్టద్వైపోయం వ్యాసం విద్ధి నారాయణం ప్రభమ్’ (క్షప్పద్వైపోయనుని సాత్కార్త్త నారాయణునిగా తెలిసికొనుము), “వ్యాసాయ విష్టురూపాయ వ్యాసరూపాయ విష్టువై” (విష్టురూపుడు వ్యాసముకు, వ్యాసరూపుడు విష్టురునకు) మొదలగు పలు ప్రమాణముల వలన వేదవిభాగమును చేయుట, అష్టాదశపురాణములను, మహాభారతమును రచించుట మొదలగు మహాత్మార్థములను చేసిన వ్యాసభగవానులు, సాత్కార్త్త నారాయణావతారమేనని తెలియుచున్నది. అన్నా భగవానుడు వ్యాసమహార్థియందు ఆవేశించి వారిచే అట్టే మహాత్మార్థములను చేయించెనని భావము. కావున వ్యాస మహార్థి భగవదావేశావతారములలో ఒకటిగా పరిగణింపబడుచున్నారు. అట్లే, నమామ్లాచ్ఛద్ అట్టే అవతారములలో ఒకటియో? ఏమి? అని ఇంటి సంభావం.

ఇంతేకాక, వ్యాసభగవానులకు నమామ్లాచ్ఛద్కును పలు విధముల సామ్యములు కలవు. వ్యాసులు (బ్రహ్మార్థి అయినట్లే ఆమ్లాచ్ఛద్ను “భుషిం జాఖామహా” అనునట్లు (ద్రావిడ బ్రహ్మా సంహితము దర్శించిన బుధి). వ్యాసుల అవతారము ద్వాపరయుగాంపుమున ఆమ్లాచ్ఛద్రాలు విషయములను కలియగా ప్రారంభమున. కావున వీరి మధ్యగ్రాల వ్యత్యాసము చాల తక్కువ. వ్యాసులు వేదసారమును పంచమవేదముగా ప్రస్తుతిచెందిన మహాభారతమును, అష్టాదశపురాణములను రచించుట ద్వారా వివరించిరి. అట్టే ఆమ్లాచ్ఛద్ లేదో తమిత్తుశేయమాంగ్ అని చెప్పబడినట్లు వేదసారమును తమప్రబంధములద్వారా ప్రకాశించవేసిరి. మహాభారతము ఇతిహాసమేకాక, గొప్త ప్రబంధము కూడా. పలువురి మహానీయుల చరిత్రల్నియో అందు చక్కని పద్ధతిలో నిబంధింపబడినవి. అట్టే ఆమ్లాచ్ఛద్ రచనలు దివ్యప్రబంధములుగా ప్రస్తుతిచెందినవి. ఆమ్లాచ్ఛద్ విషయము ప్రబంధమునుకు వేరొక ఆర్థముకూడచెప్పాలిలు కలదు. ప్రబంధమునగా ప్రక్షుప్తమైన బంధము అని ఆర్థము. (ప్రక్షుప్తమైన బంధమేమనుగా భావబంధమే. ఆమ్లాచ్ఛద్ తమ ప్రబంధములో పలు శాపుల నాయకాభావమతో భగవానునిపైగల భావబంధమును ప్రకటించిరి. ఇట్టే భావబంధము భూతికే పరాకాష్ట. “భూతికిః శృంగారవ్యత్యాపరిణమతి భావబంధ ప్రధిమాన్” అని వేదాంతదేశికులు నుడిపిరికదా! కావున ఈ విధముగా కూడ ఆమ్లాచ్ఛద్ రచనలు ప్రబంధములనదగి యున్నవి. భారతమునభగవానుని చరిత్రతో పేటు, పలుపురిని గూర్చిన విషయములు తెలుపబడా, ఆమ్లాచ్ఛద్ ప్రబంధములలో కేవలము భగవానుని మహిమయే విషయముల విశేషము. అట్టే, భారతము ఇతిహాసమగులుచే సుహృత్తమిన్నతత్త్వమును మాత్రము కళ్లియుండగా, ఆమ్లాచ్ఛద్

ప్రబంధములలోని “పీడుమిన్... వణ్ణపుక్క్యో నారణ్వ తిణ్ణ క్ష్మోర్ శేరే” వంటి సూక్తులు (ప్రవృత్తినివిభూతి) దూరములగుటచే (ప్రభునమిత్తమును, “శొన్నార్ విరోదమిదు, ఆకిలుమ్ శొల్లుపన్ కేణ్ణిణో” వంటి వచనములు ఉపదేశాత్మకములగుటచే సుపూత్రమిత్తమును, నాయికాభావపనతో పర్మిన సూక్తులు వ్యంగ్యగ్రహములగుటచే కాంతాసమిత్తమును కల్గియున్నవి. ఇట్లు వ్యాసభావములకు, ఆమ్రామ్రమును పోలిక బహుముఖముగా నున్నది. “మకపారతతైయుమ్ పణత్తానుమ్ నిష్ఠాపితై కురుచైప్పిరాసుమ్ అమ్మిత్తాప్పిరుష్టకణ్ణాన్” అను శతకోపర్ అన్నాది సూక్తీయు అనుసంధేయము.

(అత్యాధిష్టాను రివ షష్ఠయుగు గ్రమాత్మపురాణ పురుషః ఆసీత్ కిష్ము) - కృతయుగమున సద్గైశ్వరుడు అల్లిమహుమినికి దత్తాత్రేయుల దూరమున కుమారునిగా జన్మించెను. అట్లే, త్రేతాయుగమున ఉత్తమత్తత్త్వియ వంశమున జన్మించిన దశరథినకు “పితరం రోచయామాస” అనుషష్ఠు శ్రీరాముని రూపమునకు మారుడయైయును. మాడుయుముగు ద్వాపరమున యయాతి శాపమువలన తత్త్త్వియ వంశములలో తక్కువవంశము, వైశ్వకులములో సమానమగు యదువంశమున జన్మించిన చసుదేశ్వరునకు, సౌక్ష్మాత్మవైశ్వలనదినినందునకు కుమారుడయైయును. ఇట్లు కృత, త్రేతా, ద్వాపరయుగములలో క్రమముగా బ్రాహ్మణా, తత్త్వియ, వైశ్వకులములలో జన్మించిన భూపాసుడు లోకల్యాణాద్దమై “అత్మానం స్వస్థామ్యహం” అనుషష్ఠు చతుర్థయుగముగు కలియుమున చతుర్థయుగమున నమామ్త్మామ్రధూగా అవతరించెనా ఏమి? అని తాత్పర్యము, కలియుమున భూపాసుడు భక్తులరూపమున అవతరించు నములకు “కూ పునః పాపరూభిభూతే స ఉధ్భూతా శ్రితపత్తిలత్యాత్”, భక్తున్నా సర్వజ్ఞానాన్ సుగోప్తుం విశ్వాధికో విశ్వమయో హి విష్ణుః” అను మొదలుగు ప్రమాణములు ఉడాహర్యములు. “పురాణపురుషః” అను ప్రయోగము “యః పూర్వాయ వేధసే” అను (తుతివాక్యమును స్పురణాకు తెచ్చును. “నావకత్తూఅల్పావి యాయిరమ్ పాడి నడిత్తనిత్తకోపకత్తాఅష్టి” అను శతకోపర్ అన్నాది సూక్తి, “నారాయణా అడియేవ్ నాడుమ్ తమి భ్రువేద పారాయణా శడకోపా” అను ప్రశ్నాప్రియమాం అయ్యార్ సూక్తీయు ఇచ్చట స్వర్ణయేయములు.

పూర్వము ఉడాహరింపబడి ఆచార్యపూర్వాదయుమ్రాద్మికలోని క్రమము ప్రస్తుతభ్యోక్తమున వ్యత్పత్తముగా కుమించుటలో గల కారణమేమన, ఆమ్రామ్రభగవదవతారమేమను నిశ్చయమును సూచించుట కొఱకని చెప్పవచ్చును. నిశ్చయానుకూలవైన సంభావనయే కదా! ఉత్సేత్త. మార్దికలోని క్రమము భగవత్ప్రాపో వైలత్తయ్యమును సూచింపగా, (ప్రస్తుతక్రమము ఆమ్రామ్రమహిమను తెలియజేయుచున్నది. (ప్రస్తుత సందర్భములోని విషయము. ఆమ్రామ్రమహిమకాపున ఇట్లు క్రమము వ్యత్పత్తముట తగినదే.

మైన చూప బడిన సంభావనలను వివరించుచు విశదపాక్ శిఖామణి అను మణవాళ మహాముములు తమవ్యాఖ్యలో సమామ్త్మామ్రధు దర్శింప (పరకాలనాయకిని) ‘షైవోక్త్తి నిలమామ

కట్కాల్ తిచుమక్కాల్ పిఱ్పిబ్బూల్”, అనిసంభావింప తగియున్నదను రిస్యుమగా వివరించుట ఇచ్చట ప్రస్తుతింపతగినది.

6) కర్మతి కేవి దహరే మతిరిత్యాహన్యే
 భక్తిం పరే ప్రపదనం ప్రపదం త్వపాయమ్ |
 ఆమ్రాయసారవతురా స్వమితానుభావం
 త్వమేవ యాంతి శరణం శరజిస్నునీంద్ర ||

వ్యాఖ్య:- శరజిత్తు మని+ ఇంద్ర = ఓ! శరకోపమనీంద్రా, కేవిత్తు = కొందఱు, కర్మ = కర్మయోగమే, ఉపాయం = ఉపాయము, ఇతి = అని, అపరే = మఱైకొందఱు, మతిః = జ్ఞానయోగము ఉపాయము, ఇతి = అని, అన్యే = మఱైకొందఱు, భక్తేం = భక్తి యోగమును ఉపాయము అని, పరే = ఇతరులు, ప్రపదనం = [ప్రపత్తిని ఉపాయము అని], [ప్రపదంతి = పల్చు-చున్నారు. తు = కాని, ఆమ్రాయసారవతురాః = వేదసారమునందు నిప్రష్టిలగు ఆచార్యులు అమితః అనుభావం = గొప్పమహిమను కల్గిన, త్వాం+ ఏవ = నిన్నే, శరణం = శరణముగా, యాంతి = పాందుచున్నారు.

వ్యాఖ్య:- భగవానుని ఆత్మయించుటకు శాప్తములలో పలు ఉపాయములు చెప్పబడినవి. ఆ ఉపాయములన్నిటిలో భాగవతసమాత్రయించును ఉపాయము యొక్క వైశ్రిష్ట్యమును స్తుతికర్త ఈ శ్లోకమునట్టెలుపుచున్నారు.

ఓ! శరకోపమనీంద్రా! భగవానుని చేరుటకు తగిన ఉపాయము కర్మ అని కొందఱు, జ్ఞానము అని కొందఱు, భక్తి అని కొందఱు, ప్రపత్తి అని ఇంకొందఱు పల్చు-చున్నారు. కాని, వేదముల సారమును గ్రహించిన చతురులగు పైదలు గొప్పవైభవములను కల్గిన నిన్నే ఉపాయముగా పాందుచున్నారు అని భావము.

(కర్మతి కేవిత్తు) - “కర్మాంకై న హి సంస్కారిం ఆష్టీతా జనకాదయః” అనిగీతలో భగవానుడు పర్వినట్లు జనకమహర్షి మొదలగువారు కర్మయోగము ద్వారా స్థిరిని పొందిరి.

(అపరే) - “ఇమం విష్ణుతే యోగం ప్రైక్కూ నహి మయ్యయం, విష్ణున్ మనిషే ప్రాపా, మను రిష్యుకవేత్తుభవీత్” అనవిధముగా వైవస్యతమనువు, ఇత్యాకుపు మొదలగువారు జ్ఞానయోగమును ఉపాయముగా తలచి అనుష్మించిరి.

(భక్తింపరే) - “ప్రభుదూరద పరాశరపుండరీక” అనువట్లు ప్రభుద, నారదాదులు భక్తి యోగమును ఉపాయముగా తలచి, ఆచరించిరి.

(పరే ప్రపదనం) శాప్తవిహితములైన కర్మలను ఫలకర్మత్వసంగములేకుండ భగవత్తు-ంకర్మ రూపముగ అనుష్మించుట కర్మయోగము. ఇట్టుకిర్మావరణమును జీవితాంతము చేయవలెను. మధ్యలో ఎట్టి ఆహంకారముకారములు కల్గినను ఆ ఉపాయము ఫలింపదు. గురుమూలముగ

వేదశాస్త్రధ్యయమును చేసి, ఆర్థపంచక జ్ఞానమును కల్గి, భగవానుని ఆరాధించుట జ్ఞానయోగ మనలడును. ఈ ఉపాయముకూడ జీవించి యున్నంతకాలముచేయవలసినదే. మధ్యలో ఎట్టి ఆటంకము కల్గినము ఫలవంతము కానేఇదు. తైలధారువైనిరంతరము భగవానుని ప్రీతితో మనుస్నన ధ్వనించుటయే భక్తి యోగము. ఈ ధ్వనము అప్పిన్నముగాకున్న మోత్కుప్రాత్మికలుగదు. ఈ మూడు ఉపాయములు శ్రమసోధ్యములు, ప్రమాద భరితములును. ఇట్టి ప్రమాదములు లేని ఉపాయము ప్రపత్తి. ‘సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మా మేకం శరణం ప్రజ’ అని గీతాచార్యుడు పల్నినవిధముగా మిగిలిన ఉపాయములన్నిటినీ విడచి, భగవానుని శరణముగా ఆశ్రయించుట ప్రపత్తి అనబడును. ఈ ఉపాయము మిగిలినవాని కంటోప్పది ‘తస్మాత్ న్యాస మేషాం తమసా మతిర్కిత మాపూః’ అనుచు బ్రతి ఈ అంశమును సూచించినది. భగవానుడు మనలగు తప్పక రక్షించును మహావిశ్వాస మొక్కటి యున్న ప్రపత్తి ఫలవంతమగును.

(అమ్మాయసారయుఱా:.... శరణం యాంతి) - భగవానుని పట్ల చేయు ప్రపత్తి ఆచార్యముఖముగా చేయవచ్చేని శాస్త్రములు తెలుపు మన్నప్పి. భగవానుడు సర్వ స్వతంత్రుడు. నిరంకుఖడు. మనము నిత్యముచేయు దుష్టర్భూతవలన కరుణామయుడుగు భగవానునకును ఒక్కొక్కి సమయమున కోపము కలుపుచ్చును. అట్లు భగవానుడు కోపించినవో మనమువేయు ప్రపదము ఫలవంతము కాదు. కావున పురుషోకారావైతకలదు. భగవట్టకులు ఆచార్యులను పురుషురించుకొని భగవానుని ఆశ్రయించిన, భగవానుడు తప్పక అనుగ్రహించము. అనూ ఆచార్యసన్నిధిలో మనము మన ఆత్మ సమర్పణ చేసిన, ఆ ఆచార్యులు భగవత్తున్నిధిలో మనలను గూర్చి నివేదింతురు. స్వామియు ఆచార్యుల పట్ల తనకుగల అభిమానముచే ఆకించనులమగు మనలనుకూడ తప్పక అనుగ్రహించము. కావున ఆచార్య సమాశ్రయణము ముఖ్య క్రద్యవ్యము. ఈ అంశమే ఇచ్చట ప్రస్తుతింపబడినది. కర్మ, జ్ఞాన, భక్తి యోగముల కంటే ప్రపత్తి సులభమైన ఉపాయముకాగా, ఆ భగవత్తుప్రతికంటే ఆచార్య సమాశ్రయణము మరింత నిరపోయమైన ఉపాయము, కావునే ఆమ్రాధ్య సైతము ‘వేదమ్ పట్లార్ క్వాక్కొట్లు నిష్టోర్ పెరుమాన్ తిరుప్పాదమ్ పణిష్టు’ అని మడివిరి. తిరుమడైయామ్రాధ్యము ‘నిన్ తిరుషైష్మాత్తుమ్ కర్మర్మా ఉన్నర్రదు ఉప్పుడి యామ్రాధ్యమై’ (స్వామి! నీ ఆష్టోత్రరిని అభ్యసించినానేము తెలిసి కొస్తుది భాగవత శేత్యమును) అనుచు ఆష్టోత్రరీ- మహామంత్రసారము భాగవత శేత్యమేనని పల్గీరి ‘బుమ్దో యజూంషి పామాని తథ్యాధర్వణాని చ, సర్వ మష్టోత్సరాంతప్పం యచ్చాన్యదపే వాజ్ఞాయమ్’ అనుష్టు సమస్తవేదములయొక్క, మిగిలిన వాజ్ఞాయముయొక్క పరమార్థము ఆష్టోత్రరి యందు కలదు. ఆ ఆష్టోత్రరి సారము భాగవత శేత్య, పారతంత్యములు. కావున వేదము, శాస్త్రముల తాత్పర్యము భాగవత శేత్య, పారతంత్యములని ఏర్పడు మన్నది కదా! ఈ దూస్యమును గుర్తించిన లభీజ్ఞులు ఆమ్రాధ్య, ఆచార్యులను, శేత్య భాగవతపారతంత్యములను చరమపర్యమునకు ప్రాధాన్యము నిచ్చిరి. ‘సిద్ధి ర్ఘవతి వా నేతి సంశయాంచయ్యతసేవించాం, న సంశయాంచిస్తి

తథ్యక్షమరివద్యారతాత్మనామ్” వంటి ప్రమాణములు ఇచ్చు స్నేరణశేయములు. శ్రీమహా భూషణమును రహస్య గ్రంథములో నాల్గవ ప్రకరణమునందు చరమ పర్వనిష్టము గూర్చి), ఆచార్యాభిమానవైభవమును గూర్చి) వివరింప బడుట, ఆ సూక్తులు విశదవాక్ శిఖామణి అగు మణవాశమహామునుచే వ్యాఖ్యానింపబడుట ఇచ్చు ప్రస్తుతింపతగినని. ప్రమస్తజనకూస్తులూ, పదమాచార్యులూ కీర్తింపబడు ఆమ్రాధ్యాధ్యు శరణాగతిచేయులు నిధౌయమైనడు ఉపములలో సందేహము లేదుకదా!

ఇట్లు మొదటి రెండు శ్లోకములలో వివరింపబడిన శతకోపద్వయముయొక్క గొప్పతనమును స్పుతికర్త ఈ శ్లోకమునపరి తెలిపిరి చెప్పాడును.

7) భక్తాయ్దృష్టాయరహితః పతితో భవాబ్దో
త్వత్పూర్ధసేవరసేష్టిపి ద దుర్భులోఽహామ్ ।
ఇత్తం సతీహ శతకోప దయైకముార్తే
కృత్యం కిమస్తి మమ సంస్తుమోచనాయ ॥

ప్ర.అ. - రయా+ ఏకమూర్తి = రయయే మూర్తిభవించిన, శతకోప = శతకోపమునీంద్రా!, అహం = నేను, భక్తి+ ఆది+ ఉపాయరహితః = భక్తియోగము మొదలగు ఉపాయములను లేచివాడను, భవ+ అబ్దో = సంసారమును సముద్రమును, పతితః = పడేసహదను, తత్పూర్ధసేవరసే + అపి = నీపాదేవ అను రసాయనమునందును, దుర్భులః = బలహీనుడను, ఇత్తం సతి = (స్తోత్రి) ఇట్లుండగా, ఇహ = ఈ సందర్భమును, మమ = నా యొక్క.., సంస్తుమోచనాయ = సంసారముక్కి కొలకు, కృత్యం= చేయతగినపని, కిం ఆస్తి = ఏమి కలదు?

వ్యాఖ్య:- భగవానుని ఆశ్రయించు సందర్భమున ఆకించ్చుమును, సైచ్యమునులను సంధానము చేయుట అవార్య లందఱు అనుసరించినపత్తింప్రదాయము. శ్రీయామునులు స్తోత్రరత్నమున “త్వత్పూర్ధమూలం శరణం ప్రషంద్యే” అని శరణాగతిని చేసినపిదప, “న నిందితం కర్న తదస్తి లోకే” అని సైచ్యమును, “న ధర్మనిష్ఠోఽస్తి” అనుచు సర్వవిధోపాయరాహ్యరూపముగు ఆకించ్చుమును అనుసంధించిరి. భ్యురును ఉత్తోత్ర శతకమున “అంశిరంగేణయ శరణామవ్యాజ మథజమ్” (87) అని భగవద్రాశ్రయణమును చేసి, పీమ్ముట “జ్ఞానక్రియాభజననసంపద కించనోఽహాం” అనుచు ఆకించ్చుమును, “అతి క్రామన్నాజ్ఞాం తప విధినిషేధము” (91) అని సైచ్యమును, దోషభూయిష్టతను తెలిపిరి. భగవద్రామానుజులు శరణాగతి గద్యలో “అన్యశరణః త్వత్పూర్ధారచిందయుగం శరణామహాం ప్రషంద్యే” అనిశరణాగతిని చేసి, పీమ్ముట “మనోవాక్యాయై రూదికాలప్రపూర్తాన్నాక్యత్యకరణా..” ఇత్యాదిగా ఆకించ్చు, సైచ్యములను ప్రకటించిరి. ఈ క్రమమును అనుసరించు స్తోత్రరక్త ఈ శ్లోకమునుండి ఎనిమిది శ్లోకములలో

తమ నైచ్చెయమును, ఆకేంచన్యమును, దోషబూయిష్టతను తెలుపుచున్నారు. ప్రస్తుతశ్లోకమున ఆకేంచన్యమును గూర్చిపల్గుచున్నారు.

దయమూర్తీభవించినట్టున్న ఓశతకోపమనీంద్రా! నేను (కర్ణయోగ, జ్ఞానయోగ) భక్తి యోగాద్యపాయమును అస్థిరింపివాడను. సంసార సముద్రమున పడియున్నవాడను. చరమాపాయమూగా చెప్పబడు నీ పాదసమాశ్రయణమునుకూడ చేయలేని దుర్భలడను. ఇట్టి నాకు ఇక సంసారమునుండి విముక్తుడ నగుటకు చేయ తగినకృత్యమేమి ఉన్నది? - ఏమియు లేదు కదా! నేనిట్లు బాధపడవలసినదేనా!

(“భక్తాయ్ద్వయపాయరహితః”)- “సత్కర్మ సైవ కిల కించన సంచినోమి.... కించ త్వదంచిత పదాంబుజభక్తిహీనః పాత్రం భవామి భగవన్ భవతో దయాయాః” అని కూరేశులు శ్రీవైకుంఠస్తవమున పర్చింది. “కఱవైకోపిషేష్టు కానమ్ శేర్షస్తు ఉణ్ణోమ్, అట వాస్తు మిల్లాద అయ్యికుల్లుత్తిత్తిల్” అనుచు గోదావే కర్ణజ్ఞానభక్తియోగాద్యపాయరహిత్యమును కల్గియిందుటయే యోగ్యత కావున “ఇత్తైవా నీ తారాయ్ పత్తై” అనుచు అనుగ్రహింపుమని శ్రీకృష్ణ భగవానుని ప్రార్థించెను. అట్లే ఇచుటను కవి తమ ఉపాయరహిత్యము తమయొక్కరక్ష్యత్పూర్తికి లక్షణము అనుచున్నారు.

(త్వత్)దసేషురసేఉపి చదుర్భులః మమ కృత్యం కిష్టుః?) - లోకమున దుర్భలులు బలమును పొందుటకై రసాయనమును సేవించురు. అట్లే దౌషధమును కూడా సేవింపలేని వారికి (జ్యోతిషుకు చేసికొనలేని వారికి) వేరు దౌషధము ఉండడు. అట్లే, ఏ ఉపాయములేని ఆకేంచములగువారికి నీపాదసేవ రక్షకము. ఆ సేషు కూడ చేయలేని నాకు ఇక సంసారము నుండి విముక్తుడుశుటకు తగినకృత్యమేమియు లేదుకదా! అని తాత్పర్యము.

(దయైక మూర్తీ) - అను సంబోధన సాభిప్రాయకము. ఆకేంచసుడను, అశక్తుడము అగున్నస్తు నీ దయతో కపోడుము. దయయేకదా సీస్పురూపము అని తాత్పర్యము.

జీవుడు అనుష్టించు ఉపాయము లేచియు నిజమునకు ఉపాయములు కావు. ఆపి కేవలము భగవన్మఖోల్లాసము కొఱకే. భగవానుని స్విర్మేతుక కృపయే రక్షకము అనునది వైదిక సిద్ధాంతము. అట్లే ఇచుట స్తుతికర్త తప్పద్భ ఏ ఉపాయములేకున్నాను, ఆమ్రామ్ర దయామూర్తు లగుటచే వారి నిర్వ్యాజ మైనక్కపయే తపుకు రక్షకము. కావున సంసారము నుండి విముక్తుడుశుటకు తానేచియు ఉపాయమును భావనతో అనుష్టింపవలసిన అవసరము లేదు భావము “కిం అస్తి” అనుస్తుడు కాకున్నరమునే ధ్వనించును. ఇట్లు ఇచు “య మేఘేష్వణతే తేన లభ్యః” అను (శత్రువులు ఆమ్రామ్ర విషయమున అనుసంధింపబడినదవచ్చును).

8) త్వద్దివ్యస్తాక్తిపరిశీలనమాత్ర మేవ
నిత్రీయసాధిగమనే నిరపేక్షోతుః ।

తచ్ఛాసి మే న, శతవైరిగురో మహోత్సువ్
ఉజ్జీవనం కథమహో మమ జాఘుటీతు ॥

ప్ర.అ.- మహోత్సువ్ = మహాత్ము, శతవైరిగురో = బిశతకప్రమునీంద్రా! త్వత్ = నీ యొక్క, దివ్య = గొప్పవైన, సూక్తి = సూక్తులయ్యుక్క, పరిశీలన మాత్రం + ఏవ = పరిశీలించుటయే, విషింశ్రేయస = మోషమును, అగ్నిసునే = పొందుబల్లో, నిరసేష్ణహోతుః = వేరు ఉపాయమును రానిని ఆపేషింపసి స్వతంత్ర హోతుపు, తత్త్వంచ = అదికూడ, మే = నాకు, న + అస్తి = లేదు, మమ = నాయొక్క, ఉజ్జీవనం = విషువ్తి, కథం = ఎట్లు, జాఘుటీతు = ఘుటీంచును? అహో! = అయ్యా!

వ్యాఖ్య : - ముందు శ్లోకమునప్పోశతకర్త ఆమ్రాద్రపాదములను సేవించుట అను చరమాపాయమును అవస్థింపిని ద్వారాలుడమును తమము పేర్కొనూ, అందులకు ఆమ్రాద్రధ్య “ ఓయా! సీపు నన్ను సేవింపకున్నను, నా ప్రబంధములను పరిశీలించినచాలును. అంతమాత్రమువేతనే సీపు ఉజ్జీవింపగలవు. ఈ విషయమును నేనేప్యేయమూ “పాడి యాడ వల్లార్ షైకుస్త మేఱువరే” అని, “కూడుపరి పల్లా రూలోలే కూడుపరి షైకుస్తమే” అని ఇశ్వరీగా తెలిపితినికారా! కాప్పున సీపునా ప్రబంధముగు తిరువాయ్ మొట్టిని అనుసంధించిన చాలును” అనగా అందులకు సమాధానమూగా తానట్టి కార్యమును కూడ చేయుటలేదుచున్నారు.

ఓ మహాత్ము! శతకప్రమునీంద్రా! నీ దివ్యప్రబంధములను అనుసంధించినంత మాత్రమువే మోషము స్థిరించును. ఆ ఉపాయమును వేరొక ఉపాయముయొక్క సాపోయము అవసరము లేదు. అల్సై సులభతమమైన పనిని కూడ నేను చేయలేదు. ఇక నా ఉజ్జీవనమెట్లు సంభవించును! అయ్యా! - అని భావము.

(త్వద్దివ్యసూక్తి నిరపేష్ణహోతుః) - “మాఅన్ పేశిన కార్తపేశ మాల్ పార్గర్రాల్ నష్టిన్ని పారుమ్”, “కారిమాటుకొక్కై బిడివే ఉమ్ము ములకు” అనుచు మణివాళ మహోమునుల తిరువాయ్ మొట్టి నూఫ్రూర్ స్తోదిలోని సూక్తియు, “ఆమ్రార్ అరుళిచ్చేయద దివ్యసూక్తియై జేలమ్ వాక్కులేవిక్క” అను స్ప్రోలోకం జీయర్ వ్యాఖ్యాన శ్రీసూక్తియు ఇచ్చల స్వర్ణాయిములు. ఆమ్రాద్రధ్య నిరవధిక్షున ప్రేమలో పల్గొన పల్గులను అప్పారయమూగా, కేవలము వాక్కుతో అనువదించిను అది ఉజ్జీవ హోతువసును. అప్పారయోక్కినికాడ భగవానుడు భక్తిపూర్వార్యమూగా పల్గొట్టు భావించుచుటకు “తిరుమాలిరు ఉజ్జీవులై వ్యక్తమై” ఇశ్వరి ఆమ్రాద్రస్తులు తెలుపుచున్నావి. “మిత్ర భావేన సంప్రాప్తం” అను శ్రీరామాయణశ్లోకమున ‘భావ’ శబ్దమును వ్యాఖ్యానించుచు పూర్వాచార్యులు మిత్రునిలెనటించిను అను స్వేచ్ఛమును తెలుపుట ఇచట స్వరణియము. అట్లో ఇచటకూడ ఆమ్రాద్ర సూక్తుల అనుసంధానము ఆదరముతో కాక అప్పారయమూగాని, లోకిక ప్రయోజనావేత్తతో గాని చేసిను అది ఉజ్జీవనోహాతువమునని శాత్రువుము.

“వాచ్యమేలష్టా వాచక ప్రభామ్ము” అని శ్రీప్రిష్టోకాచార్యులవారు ముముక్షుప్రదీహో
పల్చిరి. అన్నా వాచ్యముగు భగవానుని కంటే వాచకముగు ఆ భగవానుని తెలుపు అష్టాకరీమంత్ర
ముయొక్క ప్రభావము గొప్పదని భావము. ఆశ్లే ఆమ్రామ్ర సూక్తులన్నియు భగవద్వ్యాధప
వాచకములగులుచే నిరవేష్టహాతువులు. సాథాల్చోత్సప్రదాయకములు.

శ్రోకములోని ‘మహాత్మున్’ అనుసంఖోధన ఆమ్రామ్ర విషయమున విశ్లేషించినది.
“వాసుదేవః సర్వ మితి సమహత్యా సుమర్దుభః” అని భగవానుడు మహాత్ములూగా నిర్దేశించినది
ఆమ్రామ్ర వంటి వారినే. ఎందుకూగా “ఉణ్ణమ్ కోరు పరుకుమ్ నీర్చ తిణ్ణమ్ వెర్ప్పు లైయుమ్
ఎల్లామ్ కణ్ణమ్” అనుచు ధారక పోషక భోగ్యములన్నియు భగవానుడే నని తలచినపాఠ ఆమ్రామ్ర
కదా!

9) త్వన్నామకీర్తన మక్కాతిమ మాతనోతి
య స్తస్య సంసరణానిస్తరణాం ఘుటేత ।
దుర్వాసాకలుషితస్య నమేఉస్తి బుద్ధిః
తత్త్తాపి, కేసరవిభూష కి మాత్మనీనమ్ ॥

ప.అ. - కేసరవిభూష = వకుళాభరణా, యుః = ఎవడు, త్వత్తే = నీయొక్క, కీర్తినం = కీర్తిమును,
అక్కాతిమం = సహజముగా (మనఃపూర్వార్థకముగా), అతనోతి = చేయునో, తస్య = అతనికి,
సంసరణా = సంసారముయొక్క, స్తస్యరణాం = దౌటుట, ఘుటేత = సంభవించునగాకి, దుర్వాసా
కలుషితస్య = దుష్టసంస్కారములచే మలినపఱుపబడినట్టి, మే = నాకు, తత్త+ అపి = అష్టి కీర్తిన
యందును, బుద్ధిః = ఆలోచన, న అస్తి = లేదు, ఆత్మనీనం = నాది అనుసది, (నేను చేసిన మంచి
అనుసది నాకు పొతమును కల్పించునది) కిం = ఏమి ఉన్నది ?

మ్యాఖ్య:- ఆమ్రామ్ర అనుగ్రహించిన ప్రబంధముల పరిశీలనము సంసారమోత్సాహాయకముని,
అష్టిసులభమైనకార్యము కూడ తాను చేయుట లేదని ముందుశ్శోకమునపల్చిన స్తుతికర్త ఇందు
తమ ఆకించ్చుము ప్రకారాంతరమున తెలుపుచూస్తారు.

ఓ వకుళాభరణా! హ్యారయపూర్వార్థకముగా నీ నామమును కీర్తించిన మాత్రముననే
సంసారమునండి విష్టుకీ కల్పిను. జన్మాంతరములలో చేసిన పొతముల ప్రభావముచే దూషితుడును
నాకు అష్టి బుద్ధి కల్పుట లేదు. ఇక నాది అనుసది (నేను చేసిన మంచి అనుసది, నాకు మంచిని
కల్పించునది) ఏమి ఉన్నది? లేదు కదా!

పూర్వాజ్ఞన్నలో చేసిన పుణ్యపొతకర్యలపలితముగా ఈ జన్మలో కల్పకార్యాభిని
వేశమునకు వాసన అనిపేరు. పొతమువలన దుర్వాసన, పుణ్యమువలన సద్గ్యసనయు కల్పిను. ఇవి
రెండును మరల పొత, పుణ్యములను చేయవలెనను బుద్ధికి కారణమగును. కాపుననే “బుద్ధిః

కర్మనుసారిణీ” అను సూక్తి ఏర్పడినది. పూర్వజన్మలో చేసిన పౌషపరీతముగా నాకు సంసారచారకము నీనామసంకీర్ణమును చేయవలెను బ్రహ్మ ఈ జన్మలో కల్పించేదు. ఇట్లు ముందు జన్మలలో సంపాదించిన పుణ్యములేదు. ఈ జన్మలోనైన నీనామమును కీర్తింపవలెను ఆలోచనయు లేదు. ఇక నమ్మ తరింపవేయటకు నేను చేసిన పుణ్య మునది ఏమున్నది? అని తాత్పర్యము.

కేసరముగా పాగడపూపు. పాగడపూలమాలను ఆభరణముగా కళీన వారు నమ్మామ్మాప్రద్రు. కావున కేసరవిభూములు.

10) శాప్రేణ యద్విపొత మాచరణీయ మేతత్
సర్వ్యః, నిషిద్ధ మిహ యత్త దుషేషణీయమ్ |
ఇత్యాదికం శతరిషో సదసి బ్రవీమి
శ్వా సంతనోమి రహసి స్వవోవిరుద్ధమ్ ||

ప్ర.అ. - శతరిషో = ఓ శతకమునీంద్రా! ఇహా = ఈ లోకమును, యత్త = ఏవిషయము, శాప్రేణ= వేదరూపమైన శాస్త్రముచే, విహితం = విధింపబడినచో, ఏతత్ = ఇది, సర్వ్యః = అందటచే, ఆచరణీయం = ఆచరింపతగినది, యత్త = ఏ విషయము, నిషిద్ధం = నిషేధింపబడినదో, తత్ = అది, ఉషేషణీయమ్ = ఉషేషింపతగినది, ఇతి+ ఆదికం = అనుమోదలుగా గల వచనములను, సదసి = సభలో, బ్రవీమి = పల్చు-చుమ్మాను, కాని, రహసి = ఏకాంతమున, స్వవోవిరుద్ధం = నామాటలకు విరుద్ధముగా, సంతనోమి = చేయుచున్నాను. శ్వా = ఆశ్చర్యము! (అయ్యా!)

వ్యాఖ్య:- ముందు శ్లోకమువరకు తమ ఆకీంచస్యమును గూర్చి పట్టిన కవి ఈ శ్లోకమునుండి తమ దోషభాయప్పతను గూర్చి తెలుపు చున్నారు. ఇందు (శ్రుతిస్మృత్యాది విరుద్ధచరణమును గూర్చి) తెలుపుట విషయము.

ఓ శతకమునీంద్రా! వేదాది శాస్త్రములలో విధింపబడిన కర్మలుచేయ తగినపని, అందు నిషేధింపబడినవి చేయరానివని సభలో పల్చు-చున్ననేను ఏకాంతమున తద్విరుద్ధముగా నడచుచున్నాను అయ్యా!

“శ్రుతి: స్మృతి ర్మమై వాళ్లా య స్తో ముల్లంఘ్య వర్తతే, ఆళ్లాపోహ మమ ద్వేష్మీ” అనుచంభానుడు స్వయముగా వేదాదివిరుద్ధచరణమును చేయవాడు తన ఆళ్లాను చీరినవాడు, తను ద్వేషించినవాడును అగునని పట్టిను. అట్టే దోషిని తాను తమింపనియు తెలిపేను. నట్లరిముందు థర్మప్సుములను వట్టించుచు, రహస్యమున తద్విరుద్ధముగా ప్రవర్తించుచున్నానవి పల్చుటవేదైచంచనే కాక, లోకపంచము కూడచేయు చున్నానని భావము.

ఈ సందర్భమున శ్రీరంగరాజస్తువోత్తరశతకములోని “జనమఖిల మహాంయుః పం చయామి..... దేశస్మీన్” అను భక్త్యుర్సమూక్తిని, “పంచమపరః” అను యాముల సూక్తిని

స్వరింపనగును. “వృత్త్య పశు: నరవసు స్విహా మీదుకోఱిపి శుల్యాదిసిద్ధవిభిలాత్మ
గుణాశయోఱియుమ్, ఇత్యాదరేణ కృతినోఱిపి మిథః ప్రమక్తం అద్యాపి వంచనపరోఱిత
యతీంద్రవర్తే” అను యతిరాజివింశతి శ్లోక భావము ఇచ్చట అనుసంధేయము.

- 11)** ప్రచ్ఛన్మహాతకశతాపుత్రచేతనో మే
సంప్రేణితాః ప్రణతిభూమికయా కయాచిత్ |
సత్యార మాదరభరేణ పరావరజ్ఞాః
కుర్వయితి హాంత శతవైరిమునే హతోఱిస్తై ||

ప్ర.ఆ.- శతవైరిమునే = ఓ శతకోపమునీంద్రా!, [ప్రచ్ఛన్మ] = మాటుగా చేసిన, పాతకశత = వందల
కొలది పాపములచే, ఆవృత్త = ఆవరింపబడిన, చేతనోః = మునస్సును కల్గిన, మే = నా.యొక్క-,
కయాచిత్ = అయిట్లోశ్శపూర్వకమైన (లోకమంచామ్రమైన) ఒకాన్క, ప్రణతిభూమికయా =
నమస్కారమును వేషముచే, సంప్రేణితాః = మిక్కేలి సంతోషమును పొందిన, పరావరజ్ఞాః =
బ్రహ్మవేత్తలు, ఆదరభరేణ = నిండు ఆదరముతో, సత్యారం - గౌరవమును, కుర్వయితి =
చేయిచున్నారు, హాంత = అయ్యా!, హతోః ఆస్తై = నశించినవాడై యుంటిని.

వ్యాఖ్య:- పూర్వశ్లోకమునడిమంచము, లోకమంచముగూర్చి పల్చినకవి ఇందు మహాసీయులుగు
(బ్రహ్మవేత్తలను సైతము తాను వంచించు చున్నానని తెలుపుచున్నారు.

శతకోపమునీంద్రా! రహస్యమున అనేకములగు తీవ్రప్రకృత్యమును చేయు నేము
బహీరంగమున అహ్యాదయముగా చేయు నమస్కారమును నిజజ్ఞైనదిగా, మనఃపూర్వకముగా
చేసినదిగా (భమించిన బ్రహ్మవేత్తలు నన్ను ఆదరముతో గౌరవించుచున్నారు. ఇట్లు నేను
(బ్రహ్మవేత్తలను కూడ వంచించుచున్నాను కదా! నేను నిజముగా నశించితిని.

“పరావరజ్ఞాః” అనగా పరావరుడు (బ్రహ్మను తెలిసిన పెద్దలు. ‘తస్మిన్ దృష్టి
పరావరే’ అను మొదలగు చోట్లు పరావరశబ్దముచే భగవానుడు తెలుపబడుచున్నాడు. ఈ
శ్లోకములోని భావమునకు అనుగుణముగా సంకల్పసూర్యాదయములోని ‘స్వాధీనసంపరణ
సాట్యనిరూధవృత్తేః, సంతోషితః ప్రణతిభూమికయాఱ స్వ పుంసః’ అను సూక్తి ని
స్వరింపచును.

- 12)** పద్మాం శాపే తవ శతారిమునీంద్రయోఱభూత్ |
ఉండ్రమదోపగణాంతిమకోటినిష్ఠః |
సేఱిపి ప్రకృష్టవిభవో యదపేళయా స్వాత్ |
తప్స్మాప్తు పాపభరితోఱిహ మితో న పాపః |

ప్ర.ఆ. - శారిమునీంద్ర = బిశల్కోషమునీంద్రా, తవ = నీ, పద్మాయం = పాదములతో, శపే = ప్రతిజ్ఞచేయుచున్నాను, యః = ఎవడు, ఉద్ఘామ = గొప్పవైన, దోషగణా = దోషములయొక్కలెక్కించు, అంతిమకోటినిష్టిః = చివరి వరుసలో నున్నవాడు, అభూత్ = అయ్యోనో, సి+ అపి = అతడును, యదిపేళయ్యా = ఎవనికంట, ప్రక్ష్యాపిభః = గొప్పవై భవమును కల్గినవాడు, స్వాత్ = అగ్నింసో, తస్మైత్తి+చ = అతనికంటము కూడ, అహం = నేను, పాపభరితః = పాపములతో నిండేవాడును, ఇత్తి = ఇంతకంటే (నాకంట) పోసః = పోషిస్తివాడు, న(అస్తి) = లేదు.

వ్యాఖ్య : - దోషములను కల్గినవారిలో తమ ఆధిక్యమును తెలుపుటద్వారా స్తోత్రకర్త తమ అధమత్యమును ప్రకటించుచున్నారు. దేశికులు దయాశతకమును “అహమస్త్యమంధచండ్రమ్త్తి” అని, తమాషోదిశిలో నేదవ్యాసబ్రథ్యార్ “పాపానం ప్రథమోస్త్యపాం” అని, “కుత్రాచుంట్యోమయా నాస్యస్పిష్ట్యతి పాపక్తత్తి”, అనియు పల్చుట ఇచట స్వరణీయములు.

ఒ శతకపమునీంద్రా నీ పాదముల సాభీగా ప్రమాణమును చేయుచున్నాను. అపరాధములను చేసినవారిలో నాకంట అధికుడు వేరొకడు లేదు. లోకమున గొప్ప దోషములను కల్గినవారిని లెక్కించుపుడు ఏష్టక్తి లెక్కిలో చివరివాడుగా లెక్కించబడుచున్నాడో, అతని కంట మిక్కిలి దోషములను కలవాడెవడో, అతనికంటము నేను ఎక్కువ దోషములను కల్గినవాడను అని భావము. మొదటిశ్లోకమున, 16 వశ్లోకమునకి ఆమ్రాష్టవాత్సల్యగుణమును పొడిరి. ఈవాత్సల్యగుణము ప్రకాశించబడు దోషములున్ననేగాని సంభవించడు. ఆమ్రాష్టవాత్సల్యగుణము ఎంత గొప్పదో - అంత గొప్పదోష ప్రాచుర్యమును తనకు కలదని కవి ఇచట పరోత్మముగా తెలిసినట్టయినది. లోకమున తల్లిదండ్రులు తమ సంతానములో ఎవరు ఎక్కువ దోషమును కల్గియుందరో వారి పట్టనే ఎక్కువ ప్రేమము ప్రదర్శించురు. కావున ‘మాతా పితా’ అని ప్రస్తుతించబడు ఆమ్రాష్టమందు స్తుతికర్తజు దోషభాయస్పూషమును తెలిపిరి అనిచెప్పున్నాను.

13) త్వాంకరత్వరేస్కా ప్తవ దాసదాస-

దాస్యైకరస్యముదితా శ్చ భజంతి ముక్తిమ్ ।

తత్త్వాప్యహం శకవాన్ న శారియోగిన్

అత్యాహితం కథ మాటతు భవోత్తీతం మే ॥

ప్ర.ఆ. - శారియోగిన్ = శతకపమునీంద్రా, త్వాంకరత్వరేస్కా = స్తోత్రమును అప్యతమును అస్వేదించువారు, తవ = నీ యొక్క, దాసదాస = దాసులదాసులయొక్క, దాస్య+ ఐకరస్య = దాసుమునుదలిపాముత్యముచే, ముదిత్తా+చ = అనుదించినవారును, ముత్తిం = ముత్తించి, భజంతి= పొందుచున్నారు, తత్త + అపి = ఆ విషయమున కూడ, అహం = నేనున శకవాన్ = సమద్రుఢుకాను, మే = నాకు, భవ + ఉత్తీతం = సంసారము వలనకల్గిన, అతి+ ఆహితం = గొప్ప భయము, కథం= ఎట్లు, అపైతు = తోలునుగాక!

వ్యాఖ్య :- చరమపర్యనిష్ట అగు ఆచార్యకైంకర్యమును, భాగవతకైంకర్యమును చేయువారికి సంసారవిముత్కి సిద్ధించును. అట్టీ ప్రయత్నమున కూడ తమకు జ్ఞాకి లేదనుచు కవి లమ ఆకించుమును, అజ్ఞాని ఇందు తెలియజేయుచున్నారు.

ఓ శర్కోపమునీంద్రా! నీకైంకర్యము అను రసమును ఆస్యాదించువారు, నీ దాసులకు దాసులగు వారికి దాస్యము చేయుటలో ఏకీ భావమును కలవారును ముత్కిని పొందుచున్నారు. కానీ, నాకు అట్టీ సులభమైన ఊపొయమును ఆచరించుటలో కూడ జ్ఞాకి లేదు. ఇకసంసారమువలన నాకు కళ్లిన మహాభయము ఎట్లు తీరును ?

నమ్ముమ్మెంద్రుల్లు “పయిలుమ్ పుడరోళి” అను (3-7) తిరువాయ్ మెంద్రు దశకమున భగవద్గురుల ప్రభావమును, ఆ భక్తులకు కైంకర్యమును చేయువారి ప్రభావమును వ్యక్తించిరి. “పయిలుమ్ తిరువుడైయార్... ఎమై యాశమ్ పరమరే” అని, “అప్పై పెరుమై పింద్రుర్ య వల్లారై పిద్రుర్యామపర్... నమై యాలిక్కుమ్ పిరాక్కాఁచే” ఇత్యాది సూక్త లిందులకు ప్రమాణములు. స్తుతికర్త ఇచ్చు అట్టీ క్రమమును అనుసరించిరని చెప్పునాను. “ధ్వనిసుధాంబు దస్యాధాతుష్టోష్టోయః” అను నాస్తార్థాప్తిమాల ప్రమాణమును బ్యాప్తి దుష్టమునకు అప్యతమును అర్థమును చెప్పిన, అప్యతమును ఆస్యాదించిన వారికి సంసారమువలన కల్ప భయము ఉండవని ధ్వనించును. “అత్యాహితం మహాభీతిః” అని అమర్తోజుచము. కూర్చులు పరిపుర్జుచమును “భోగా ఇమే విధిశివాదిపదం చ ... సర్వం తదూపజలభోష మహాం జాపేయి... తవ దాస్యమహాంజుల్లాః” అనుయ భప్త్రైంకర్యదుష్టులగు తాము బ్రహ్మదిపదము సైంము తుప్పముగా పరిగోపింతు మనిరి. కులశేషురులు మకుందమాలలో, “తప్పుల్యుభుత్యుభుత్యు భుత్యు ఇతి మాం స్నేహి” అనుచుతమును చరమపర్యిష్టునొ తలచి, భగవద్గుస్య, భాగవతదాస్యములను అనుగ్రహింపుని భగవానుని ప్రార్థించిరి. ఈ రెండిటీలో ఆచార్య లందఱును భాగవతదాస్యమునకు ప్రాధాన్యమనిచ్చిరి. ప్రస్తుతశ్లోకమున ఆవిషయము సూచింపబడినది. శ్రీమచభాగవత మను రహస్య గ్రంథమున “ప్రాప్యత్తుక్కు ప్రథమపర్యామ్ ఆచార్యకైంకర్యమ్, చరమపర్యామ్ భాగవతకైంకర్యమ్” (411 సూ.) అను సూతములో నీర్దేశింపబడిన ఆచార్యకైంకర్యము ప్రథమపర్యమును స్తుతికర్త ప్రస్తుతశ్లోకమున “త్వత్త్తైంకర్యార్థికాః” అనుచు, భాగవతకైంకర్యము చరమపర్యమును “తవ దాసుదాసైక ద్వ్యముదితాః” అనుచు తెలిపిరని చెప్పునాను. స్తుతికర్తకు నమ్ముమ్మెంద్రు సాజాల్ ఆచార్యులు కాకున్నాను, పరమాచార్యులుగా, ప్రమ్మజనకూర్చులుగా పేరుపొందిన నమ్ముమ్మెంద్రుకు పరంపరయా ఆచార్యత్వము ఉన్నందునకవి వారిని ఆచార్యులుగా పల్చుటలో విప్రతిపత్తి లేదు.

14) త్వద్విగ్రోహకణా మహా తవ సంస్కృతి శ్లీ
ముక్కే భవే దితి వదంతి పరాంకుశార్య |

నిద్రాప్రమాదమలినీకృతమానసస్య
తత్త్రాపి శక్తి రిహా మే న, కథం భవేయమ్ ॥

ప్ర.ఆ. - పరాంకుశ+ ఆర్య = శత్కాప్రమసునీంద్రా! త్వత్తే+ విగ్రహ = నీ దివ్య మంగళ విగ్రహమును,
ఈషణం = దర్శించుట, తవ = నీయొక్క, సంస్కృతిః+చ = స్నేరణమును (నామమును,
రూపమును స్నేరించుట) ముక్కై = ముక్కై కొడకు, భవేత్ = అగునుగాకి ఇతి = అని, వదంతి =
(పెద్దలు) పల్చుచున్నారు. నిద్రా = నిద్రచే, ప్రమాద = అలసతచే, మలినీకృత = కలుపితము
చేయబడేవ, మాసస్య = మసస్యునుకర్తిని, మే = నాకు, ఇహా = ఇప్పుడు, శక్తిః న = జ్ఞా లేదు, కథం
= ఎణ్ణు, భవేయమ్ = ఉణ్ణేవింటును. అహాఽ = అయ్యా!

వ్యాఖ్య : - శ్రీమహాషాషణమున ప్రషస్తుదినపర్యాప్తకరణమున ప్రశ్నలో “అవార్యై
కృత్యాత్ పశియన కోర్మై కృత్యాసోలే యుమ్” అనుచ అవార్యల దివ్యమంగళ
విగ్రహవిషయమున ప్రషస్తునకు ఉండతగిన ఆదరమును గూర్చి తెలిపిరి. ప్రస్తుత శక్తిమున ఆ
విషయము ప్రస్తుతింపబడుచున్నది.

వ్యాఖ్య : - ఓ పరాంకుశమునీంద్రా! నీ దివ్యరూపదర్శినము, నీస్నేరణమున ముక్కై ప్రసాదింటుచెచి
పెద్దలు పల్చుచుందురు. నిద్రచే, అలసటచే మలినవగు మసస్యును కర్తినాకు నిన్ను
దర్శించుటయందో లేక దర్శించిషు ఆమూర్తిని నామస్యునిలుపుకొని, స్నేరించుటయందో
శక్తిలేదు. ఇకనేణ్ణు ఉణ్ణేవింపగలను?

భావానుని దివ్యమంగళవిగ్రహార్థినమువలనే ఆవార్యైని దివ్యరూపదర్శినమును
ప్రషస్తునికర్తవ్యము. “అవార్యజిష్యనుడైయు స్వరూపత్తే పేణక్కడమ్, జిష్య నాచార్యసుడైయు
ధోత్తే పేణక్కడమ్”, అను శ్రీమహాషాషణమూర్తి, దానిని అనుసరించి మణవాళమహామునులు
ఉపదేశరత్నినమూర్తిలో “అశారియన్ జిష్యారుయైరై పేణిషుమవన్, తేశారుమ్ జిష్య నవనైశీర్
వఢైషై” అని సాయించుటయు స్నేరణియములు. ఈ ప్రమాణములు ఆవార్యల విభావ
రూపములను గూర్చినదే అయిషు, స్తుతికర్త కాలమునకు, ఆమ్రాద్భుకాలమునకు. కాలమున
గల అంతమును బట్టి ప్రస్తుతమున ఆమ్రాద్భుతార్యమూర్తి విషయమున అన్యయించుకొనుటలో
ఎట్టి విప్రతిపత్తి లేదు. భావదర్శిమూర్తి విషయములో పలె ఆమ్రాద్భుత అర్థావిషయమునును
దివ్యత్వభావనను, భక్తిని కర్తియిండుట తగినది. “భూ- సత్తాయాం” అను ధాతుపునుండి
పుట్టిని “భమేయం” అను క్రియికు ఇంటు సత్తము పొందినవాడొస్తుడును అను ఆద్రమును చెప్పుటలో
స్వారస్యముకలదు.

15) ఏం కదాచి దపి కుత్రచి దస్త్యపాయో
షైవాఘునాశనవిథో ముమ తాపకస్య ।

ఆక్షమైకీం తప కృపా మసహాయ మాయా—
కోలాహాలప్రశమనీం కురుకౌపురీశ ॥

ప్ర.అ. - కురుకౌపురీ+ ఈశ = కురుకౌపురమునకు (ఆమ్రార్జు తిరువగరికి) [ప్రభువగు శకోపమునీంద్రా!, ఆమస్య = నీకు సంబంధించినవాడనీ, మమ = నాయైత్తు, అఘునాశనవిధా = పాపములను పోగొట్టు విధమున, ఆక్షమైకం = స్తుతేతుకమైనదియు, మాయాకోలాహాల = భగవాన్యాయ చేయు కోలాహాలమును, ప్రశమనీం = పోగొట్టునది అగు, తప = నీయైత్తు, కృపాం = కరుణ తప్ప), ఉపాయః = (పేరొక) ఉపాయము, ఏవం = ఇట్లు, కదాచిత్తే+ అపి = ఏసమయములోను, కుత్రవిత్తే = ఎత్తుడను, న అస్తి = లేదు.

వ్యాఖ్య : - ఇంతపలకు స్తుతికర్త తన రక్షణకోఱుకు తాను చేసిన సుకృత మేదియు ఎచుటను లేదని పల్చిరి. ఇందు తాము ఆమ్రార్జు స్తాత్ము అనియు, తమను రక్షించు ఉపాయము ఆ ఆమ్రార్జు ఆక్షమైకకృప తప్పవేరొకటి లేదని పల్చుచున్నారు.

ఓ శర్కాపమునీంద్రా! నీ వాడను నాపాపములను పోగొట్టులలో సమర్థమైన. ఉపాయ మేదియు లేదు. అవ్యాజమైనదియు, భగవాన్యాయము సైతము పోగొట్టుగల్గినదియు అగునీ కరుణ ఒక్కటియే అందులకు సమర్థమైనది.

“దైవి వ్యాపా గుణమయా మమ మాయా దురత్యయా” అనుచు భగవానుడు గీతలో (తిగుణాత్మకమైన తనమాయ ఎవర్కైనను దాట రానిదని పల్చి, “మా మేవ యే ప్రమద్యంతే మాయా మేతాం తరంతి తే” అని తమ ఆశ్రయించినవారు మాత్రమే ఆ మాయను దాటగలరని తెలిపెను. “ఒరు కురువి పిణ్ణెత్తపిణ్ణె ఒరువరాల్ అవిప్రీత్తు ప్రేకిఱదిల్లి సర్వశక్తికర్మాను గుణమాక పిణ్ణెత్తపిణ్ణెయై అవమ్యే కాల్ క్షుపీ అవిప్రీత్తుకొట్టు మిష్టుకాణ్” అను ప్రేకిఱదిల్లియుర్ సూక్తిఇచు స్విరణీయము. ఇట్లుండు భగవాన్యాయము ఆమ్రార్జు కృప పోగొట్టునములలోని తాత్పర్య మేమనా- “జ్ఞానిత్యాత్మై మేమత్ము” అని స్తుతింపబడు జ్ఞానాధికులలో అగ్నిరులగు ఆమ్రార్జు భగవానునకు ఆత్మాసేనీయులు. కాన్నన, ఆమ్రార్జువలన భగవాన్యాయ సచించునములలో సందేహము లేదు. నదిలోమునిగి యున్నవానిని రక్షింపవలెనన్న నదిలో ఈశగల్గిన వానికి సాధ్యపడును. అట్టే, భగవాన్యాయము ఆమ్రార్జుదాటి యున్న కదా ఇతరులను దాటింపగల్లుల? అనిషచ్ఛ- అందులకు “మధిత్తేనమైప్రాత్మైయై నిష్పదోర్మాయైయై” అనుచు ఆమ్రార్జు తాము భగవాన్యాయము దాటినట్లు స్వయమూ పల్చిరి కదా! ఏ హేతువు వలనను పుట్టిసెది కాక, అవ్యాజమైనదను అర్థమిచ్చు ‘ఆక్షమైకీం’ అను విశేషణ మిచుట తగినది.

16) అవ్యాజబంధు మవిశేష మశేషజంతో:

ఉద్వేలవత్సలతయా కృపయా చ పూర్వామ్ ।

త్వా మామనంతి శరవైరిమునే తత స్తోత్రమ్
హోతుం న యుక్త మపరాధిన మష్యహారో మామ్ ||

ప్ర.అ. - శరవైరిమునే = ఓ శతకపద్మమునీంద్రా! అశేషజంతోః = సమస్త ప్రాణిలకు, అవిశేషం = (సకల విధములైన) నిర్విశేషమైన, అవ్యాజబంధుం = నిరుపాధికబంధుపూగా, ఉద్వేగం = పొంగి పొలులుచున్న, వత్సలతయా = వాత్సల్యముచే, చ = మఱియు, కృపయూ = దయచే, పూర్వమ్ = నిండిపానినీగా, త్వాం = నిన్ను, ఆమనంతి = (ప్రేద్రలు) పలుకుచున్నారు, తత్తః = అందువలన, ఆపరాధినం+ ఆపి = ఆపరాధములను చేసిపాడ్చినిను, మాం = నన్ను, హోతుం = విడచుట, తే = నీకు, న యుక్తం = తగినది కాదు, అహారో = అయ్యా!

వ్యాఖ్య : - పూర్వాశ్లోకమున ఆమ్రాధ్ర అవ్యాజబైన కరుణయే తమమ రకఫుని పల్చిన కవి ఇందు ఆ ఆమ్రాధ్రయుక్త సర్వవిధబంధుత్వమును, నిరవధికవాత్సల్యమును, కారుణ్యమును ప్రస్తుతించుచు, రక్షింపుమని వేడుచున్నారు.

ఓ శతకపద్మమునీంద్రా! స్తోత్రమస్త ప్రాణిలకు నిరుపాధికైను, సకలవిధమైన బంధుమస్త. అపోరమైన వాత్సల్యమును, కారుణ్యమును కల్పిన వాడ్రు. కాప్రునిసేను ఎంత ఆపరాధిని అయినను నన్ను విడచుట నీకు నాకు మధ్యకల బంధుత్వమును బట్టిగాని, సీస్వభావమును బట్టిగాని తిందు.

(అవ్యాజబంధు మవిశేష మశేషజంతో): - భట్టురు నమామ్రాధ్రము స్తుతించుచు “మాతా పితా యువతయస్తనయా విభూతిః సర్వం యదేమ” అనుచు ప్రమాదుకులమునకు సమస్త విధబంధుపూగస్తుతించిరి. అట్టే ఇచ్చట కవి పల్చుచున్నారు. లోకములోని బంధుత్వము సకారణము, పరిమితమును. తండ్రి తండ్రికాలేదు. తల్లి తండ్రి కాలేదు. స్నేహితుడు తల్లి తండ్రుల కంటే వేరు. ఈ జన్మలోని తండ్రియే మరు జన్మలోకూడ తండ్రి అగుననుటకు వీలులేదు. ఇట్లు లోకములోని బాంధుము అన్నివిధముల పరిమితము, సోపాధికమునుకాని, భింబానునితో ఆత్మలకు కల బంధుత్వము నిరుపాధికము, నిర్విశేషమును. అట్టే బంధుత్వమే ఆమ్రాధ్రకు ప్రమాదులకు కలదనుటను కవి ఇచ్చట తెలిపినట్లు యినది. అవిశేష బంధుత్వమునుపైడు “పితా చ రక్షకః జేణే భర్తాశ్ర్మేయో రమాపతిః, స్వామ్యాధారో నియంతా చ భోక్తా చార్యమనూదితః”, అను శ్లోకమున తెలుపబడినవపిధసంబంధము ఇచ్చట స్మరణియము.

ఉద్వేలవాత్సల్యము, కృపాపూర్వాధ్రత్వమును మాత్రాత్మిప్రయుత్తమును లక్షణములు. కాప్రునే భట్టురును “మాతా” అనుచు మాత్రాత్మిప్రయుత్తమును ప్రస్తుతించిరి. దోషాగ్యత్వరూపవాత్సల్యము, తల్లిర్ధుమైనకృపయు ఇచ్చట ప్రశ్నేషమూగా నూచించుటలోని తాత్త్వర్థమేమనూ ఆశ్రిత రక్షణమును వాని ప్రాధాన్యమును సూచించుటకోడుకు. భింబామానుజాలును శరణాగతి గద్యలో “అశీషహాత్మీకజలధే” అనుచు వాత్సల్యగుణమును ప్రశ్నేషమూగా కొనియాడేరి. తండ్రి ఆపరాధిన మపి మాం హోతుం న యుక్తం - అనుటచే వాత్సల్యము, కారుణ్యమే స్వరూపమూగా కల్గిన సీపు

అపరాధిలుగు నన్ను విడచుట నీకు కొఱతయే సుమా! అని చమత్కృరించినట్లయినది. దోషములున్నావోచునేకదా పైరెండు గుణములును ప్రకాశించును. ఈ సందర్భమున యామునుల స్తోత్రరత్నములోని “త్వదగ్రే శరణాగతానాం పరాభవో నాథ న తేఱైమరూపః” అను సూక్తి, “తదధునా లభ్యం తు నోషికణాం” అను తమాషోదశి సూక్తియు స్వరథీయములు.

17) యావచ్చ య చ్ఛ దురితం సకలస్య జంతోః

తావచ్చ తత్త దధికం చ మమాస్తి నిత్యమ్ |

ఏతద్వచః కథ మభూత్ సతతాన్యతోక్తి-

శిలస్య మే శరరిషో తదిదం విచిత్రమ్ ||

ప్ర.అ. - శరరిషో = శరకోపమునీంద్రా!, సకలస్యజంతోః = సమస్తప్రాణాలయ్యుక్తి, యావత్ + చ = ఎంత, యత్ + చ = ఏయే విధమైన, దురితం = పాపము కలదో, తావత్ + చ = అంత, తత్ = ఆవిధమైన, చ = మఱియు, తత్ + అధికం = అంతకంటే ఎక్కువైన పాపము, మమ = నాకు, నిత్యం = ఎల్లప్పుడు, ఆస్తి = కలదు. కానీ, సతత+ అన్వత+ ఉక్తిశిలస్య = ఎల్లప్పుడు ఆసత్యములు పల్చుటయే స్వభావముగా కల, మే = నాకు, ఏతతో + వహః = ఈ మాట (నిన్న) శరణాగతి చేయుచున్నాను అను మాట.) కథం = ఎట్లు, అభూత్ = సంభవించినది? తత్ = అందుచే, ఇదం = ఇట్లు స్తుతించుట, విచిత్రం = ఆశ్చర్యకరము.

వ్యాఖ్య : - ఇందుకని తమ పాపబాహాయ్యమును గూర్చి పల్చుట, తాము శరణాగతి వచనమును పల్చుటయు ఆశ్చర్యమును గొల్పుచున్నదమున్నారు.

శరకోపమునీంద్రా! లోకములో గల ప్రాణిలందఱు చేయు పాపములైన్నియో, ఏ విధములైనవో, అన్ని అంతటి పాపములను, అంతకంటే ఎక్కువ పాపములను నేను చేసితిని. ఎల్లప్పుడును ఆసత్యమును పల్చుటయే స్వభావముగా కల్గిననేను ఈ స్తుతి వచనమును పల్చుట మిత్రి ఆశ్చర్యమును కల్గించున్నది.

బీప్రదు చేయగల్గిన పాపములను గూర్చి కూరేశులు వైకుంఠస్తవమున “యద్రుపూర్వా కల్పనియుణానుభేఱైప్యునాశ్యం తత్క్విల్మిషింస్యజతి జంతు రిహా కణాస్తే” అనుమ కోట్లును కోట్ల సంవత్సరముల పాటు అనుభవించిను తీరని పాపసంచయమును అఱకుమున జీప్రదు చేయకలడనిరి. అసంఖ్యాకమ్ముణై జీప్రలు చేయు ఇట్టే పాపములను గూర్చి చెప్పపలసినదేమున్నది? అంతకంటే తన పాపసంచయము ఎక్కువ అనికి పల్చుట ఉక్తిచమత్కృతి. ఇందులకు తమాషోదశిలోని ‘పర్వతం న సమస్తచేతనక్కతం పాపం తతో మామకమ్’ అను సూక్తి స్వరథీయము.

18) పూర్వోః స్వాప్నేచ్య మనుసంహిత మార్యవర్ణోః

మా మేవ వీక్ష్య మహాతాం న తద్భస్తి తేషామ్ |

నైచ్యం త్విదం శరరిషే మమ సత్యమేవ
మత్తః పరో న మలినో యత ఆవిరస్తి ॥

ప్ర.అ.- శరరిషే = శతకమునీంద్రా! పూర్వో = పూర్వులగు, ఆర్యవైష్ణవిః = ఆచార్యులచే, మాం+ ఏవ = నన్నే, వీత్య = మాచి, స్వానైచ్యం = తమయొశ్చ—నైచ్యమసంధానము, అసంహితమ్ = అసంధింపబడినది, మహాతాం = గోప్తవార్ణి, తేజోం = ఆ ఆచార్యులకు, తత్త్వి = ఆనైచ్యము, నా+ అస్తి = నిజమునకు లేదు, యతో = ఏ కారణమువలన, మత్తః = నా కంటే, మలినో = దోషముకు వాడు, పరిః = వేరోకడు, నామవిరస్తి = ప్రట్టలేదో, అందువలన, ఇదం = ఈ, నైచ్యం = నీచత్యము, మమ = నాకు, సత్యం+ ఏవ = నిజమే.

వ్యాఖ్య : - కవి శతకోకమున పూర్వాచార్యులు అసంధించిన నైచ్యమసంధానము తను గూర్చియేనని, వారినైచ్యమసంధానము అరోపితమని, తన విషయమున సత్యమని తెలుపుచున్నారు.

శతకోపమునీంద్రా! పూర్వులగు ఆచార్యవర్య లందఱు చేసిన నైచ్యమసంధానము అంతయున్న ర్ఘృతీలో నుంచుకొనియే చేసిరి. మహాత్ములగు వారికినైచ్య మెత్తి—డిది? వారు వర్ణిన నైచ్యము నామిపయమున ఆర్థవంతము. ఎందులకొనా, లోకముననా కంటే పాపములు చేసినవాడువేరోకడు ప్రట్టలేదు కదా!

యామునులు స్తోత్రభూమిన “అమర్యాదు కుప్రసిద్ధమతిః” ఇత్యాదిగా, కూర్చేశలు “విద్యేషమాముదాగ విలోభమోహిది ఆజానభూమి రహాం” అని, మణవాళమహామునులు “కంద్రప్రవశ్యాప్రాదుయ స్తతం భామి” అనినైచ్యమసంధానమును చేసిరి. మహాత్ములగు వారు చేయునైచ్యమసంధానము లోకసంగ్రహముకోడకేగాని, వారిలోనైచ్యముఉన్న కారణము చేకాదు. వారట్టు నైచ్యమసంధానము చేయట వలన లోకులవారి మార్గమును అసరింతురు. తద్వారా భూవదను గ్రహమును పొందుదురు. కావున కవి ప్రాచీనులగు ఆచార్యులు చేసిన నైచ్యమసంధానము తను గూర్చియేనని పల్చు—ట ఆర్థవంతము.

ప్రస్తుతభూతోకము యతిరాజవింశతిలో మణవాళమహామునులు “వాచమగోచరమహాగురుదేశికాశ్ర్యకూరాధినాథకథితాఖిలనైచ్యపాత్రమ్, ఏషేఉహామేవ” అని, “తద్దత్తుయమున గురూత్తమ కూరునాథ భట్టాఖ్యదేశికపరోక్తసముద్రనైచ్యం, అద్యప్యసంకుచితమేవమయి” అని పల్చు—టను స్ఫూరింపచేయున్నది.

ఆవిర్భవించెన అని ఆర్థమిచ్చు “అవిచ్ఛే” అను క్రేయ ఇచ్చట విపరీతలక్షణ యందు ప్రయోగింపబడినది.

19) ఉక్కొ స్వదోషవిషయం మచనం త్వదగ్రే
సంసారభీరు రివ తేన చ వంచకోఽహమ్ ।
సామర్థ్యమేవ శరకోష విభావయామి
సంవీక్య కం గుణమిహాసి మయి ప్రసన్నః ॥

ప్ర.అ. - శరకోష = శరకోషమునీంద్రా!, స్వదోషవిషయం = నాదోషములను విషయమూగా కల్గిన, మచనం = మాటలు, త్వదగ్రే = నీముందు, సంసారభీరు+ ఇవ = సంసారమునకు భయపడు వానివలె, ఉక్కొ = పలికి, తేన = ఆమాటలో, అహం = నేను, వంచకః చ= నీన్ను మోసగించిన వాడను కూడ, సామర్థ్యం ఏవ = (ఇట్టి వంచనలో నాకుగల) సామర్థ్యమును మాత్రమే విభావయామి= తలచుచున్నాను, మయి = నాయందు, కం గుణం = ఏగుణమును, సంవీక్య = చూచి, ప్రసన్నః = (ప్రసన్ను)డ్డైతివి.

వ్యాఖ్య : - ఏ మాత్రము గుణము లేకుండుటయేకాక, అసహ్యము ఆచార్యవంచమును చేసిన తము ఎట్లు అన్గ్రేహించితి మనుచు ఇందు కవి ఆమ్రాద్యము (ప్రశ్ని)ంచుచున్నారు.

జీ శరకోషమునీంద్రా! సంసారమునకు భయపడు వానివలెనటీంచుచు, నీముందు లేని భయమును ప్రకటించి, నీన్ను మోసగించితిని. అట్లు నీన్ను మోసగింపగ్రాతిని కదా అని వంచనలో నాకుగల సామర్థ్యమును గూర్చి భావించుంటేగాని, నేను చేసిన అపరాధమును గూర్చి తలంపుకుంటేని. ఇట్టి నాయందు నీవు ఏ గుణమును చూచి ప్రసన్నుడ్డైతివి? నీ అవ్యాజమైనక్కపయే కదా అందులకు కారణము.

20) కిం తు క్రియాసమభిహోరక్తతాపరాధో
పాంతానుతప్య పున రఘ్యపరాధకారీ।
పద్మాపుభున్య పరిహసరసోచితోఽహ
మేత ద్విలోక్య శరకోషమునే ప్రసీద ॥

ప్ర.అ. - శరకోష = శరకోషమునీంద్రా! కిం తు = కాని, క్రియాసమభిహోర = క్రియల కూడికచే, క్రుత = చేయబడిన, అపరాధః = పలు అపరాధములను కల్గిన నేను, అనుతప్య = పరితాపమును పొంది, పాంత = అయ్యా! పునః = మరల, అపరాధకారీ = అపరాధములను చేయువాడైన, అహం = నేను, పద్మాపుభున్య = శ్రీయఃపతి యొక్క, పరిహసరస = హస్య రసమునకు, ఉచితో = తగినపాడును. ఏతతో = ఈ విషయమును, విలోక్య = చూచి, మయి = నాయందు, ప్రసీద = అను గ్రేంపుము.

వ్యాఖ్య : - ఈను చూపు పశ్చాత్తాపము నిజమైనది కాదు, కానున మరల మరల అపరాధములను చేయు చుంటినని, అట్లు చేయుట భూపానుని పరిహసమునకు కారణమును చుస్తుదని పల్చుచు కవి దయ జాపుమని ఆమ్రాద్యము వేడుచున్నారు.

శతకపేషునీంద్రా! పలువిధమ్ములన అకార్యములను చేయు నేను తాత్కృతికైన పశ్చాత్తాపమును చెందిను, మరల మరల ఆ అపరాధములనే చేయుచు భోగానుని పరిపోసమునకు విషయమునుచూస్తాను. ఇకనన్న నీవే అనుగ్రహింపవలైను.

మణవాళమహాముసులు యతిరాజవింశతిలో “పాపే కృతే యది భవంతి భయాను తాప లజ్జాః పునఃకరజా మస్య కథం ఘచేత” అని పల్చి-రి. కావున పాపమును చేసినప్రదు నిజజైన భరుము, పశ్చాత్తాపము, సీగ్నము కల్గిన మరల అపోపమును చేయుట సంభవింపదు. కానీ, కలి ఇచ్చట మరల మరల అపరాధములను చేయుచున్నట్లు చెప్పబడినది. ఇట్లు తప్పులు చేయుట, పశ్చాత్తాపముట, దానిని మఱచి మరల ఆ అపరాధములనే చేయుట - ఇది అంతయు భోగానునకు నప్యను కల్గించుచున్నరని తాత్కృత్యము. ఇట్లు భోగానుని పరిపోసమునకు కారణమైన తమను రక్షింపుని ఆమ్రామ్రధను కవి ప్రార్థించుచూస్తారు.

21) కామప్రమోహమదమత్సరమన్యలోభై:
పారంపరీత ఉదితై: పరిపీడ్యమానమ్ |
దైవాత్ త్వదీక్షణపథం దయయా శలారే
పాపో ప్రపన్న మిమ మున్నమదాగుం మామ్ ||

ప్ర.ఆ. - శలారే = శతకపేషునీంద్రా!, పారంపరీతః = పరంపరగా, ఉదితై: = పుట్టీన, కామ = కామము, ప్రమోహా = గొప్పమోహము, మద = గర్వము, మత్తిర = అసూయ, మస్య = కోపము, లోభై: = లోభము అను వీనిచే, పరిపీడ్యమానం = పీడింపబడువాడను, ఉన్నమత్త+ ఆగసం= వృద్ధిచెందు పాపములను కల్గివవడను, దైవాత్ = దైవమువలన, త్వత్త+ శశభణ పథం (గతం) = నీ దృష్టిపథమును పొందిన వాడను, ప్రపన్నం = శరణగతుడను అగు, మాం = నన్న, దయయా = నీ దయతో, పాపో = రక్షింపుము.

వ్యాఖ్య : - అరిపద్యర్థముచే బాధింపబడు తమను ఆమ్రామ్రధను దయతో రక్షింపవలసినదిగా కవి ఇందు ప్రార్థించుచూస్తారు.

శతకపేషునీంద్రా! పరంపరగాకల్పకాప, క్రోధ లోభ మోహ, మద, మాత్కర్యములను అరిపద్యర్థము నన్న మిక్కె-లి పీడించుచున్నది. నేను చేయు పాపములు తణతణము చృష్టిచెందుచుచ్చావి. దైవానుగ్రహము వలసుచేయ నీ దృష్టిపథమునపడితిని. నిన్న శరణు జౌచితిని. నీవు దయతో నన్న కాపోడుము.

భోగానుడు గీతలో “ సంగాత్ సంజాయతే కామః, కామాత్ క్రోధో_భిజాయతే, క్రోధాత్ భషతి నమ్మాహః, నమ్మాపాత్ స్ఫుతి విభ్రమః” - అనుచు కామక్రోధాదుల కార్యకారణా భోగమును తెనిపేను. కావున ఇచ్చట కవి వానిని “పారంపరీత ఉదితై:” అని పల్చిను.

పరాంకుశలగు ఆమ్రాద్రు అరిషప్పద్రుమును జయించినవార్షటచే తమను వాని నుండి కాపోడుమని కవి ప్రార్థించుట తణును.

22) కార్య కృపా సుమతిభిః ఖలు దుఃఖతేషు
దుఃఖి మయా న సద్గృజో భృశదుఃఖభాజా ।
తస్మైత్ తవాఖిలజనేషు చ యాఉనుకంపా
మయ్యేవ తాం శతరిషో నిభృతం విధేహి ॥

ప్ర.అ. - శతరిషో = శతకోపమునీంద్రా!, సుమతిభిః = సద్గృజైని కళ్లినవారిచే, దుఃఖతేషు = బాధము పొందిన వారియందు, కృపా = కరుణ, కార్యా = చేయతగినది (చూపతగినది), ఖలు = కదా!, భృశదుఃఖభాజా = గొప్ప దుఃఖమునుకల్గిన, మయా = నాతో, దుఃఖి = దుఃఖమును కల్గిన వాడెవ్వడును, నసద్గృజో = సమానుడు కాడు, తస్మైత్ = అందుచే, తవ = నీకు, అఖిలజనేషు = సమస్తజనమునందు, యా = ఏ, అనుకంపా = దయ కలదో, తాం = (అంత) ఆదయను, మయి+ ఏవ = నాయందే, నిభృతం = తప్పక, విధేహి = ఉంచుము. (చేయుము)

వ్యాఖ్య : - 17 శ్లోకమునకవి లోకములోని ప్రాణలందఱి పొపముల కంటే తహపాపమే ఎక్కు_వని పల్గొరి. ఇందు తన దుఃఖము మిగిలినవారి దుఃఖము కంటే ఎక్కు_వ అనుము, లోకములో అందఱివట్ల చూపునట్టి దయను తమయందు చూపుడని ఆమ్రాద్రుము ప్రార్థించుచున్నారు.

శతకోపమునీంద్రా! దుఃఖితుల పట్ల మహాత్ములు దయను చూపవస్తును కదా! ఆదయ దుఃఖమునకు అనుగుణముగా నుండవస్తును. లోకమున నా కంటే దుఃఖితులు వేరోకరు లేరు. లోకములోని జనులు అందఱు చేసిన పొపము లన్నిటిని కలిపిసెను నేను చేసిన పొపములతో అవిసరిపోవు. కావున నీపు అందఱి దుఃఖితులవట్ల చూపు దయ నంతయు నాయందే చూపుము. ఆప్రుదు నేను అనుబంధించు దుఃఖమునకు, నీపు చూపు దయకు సరిపోవును.

భృత్యురు నమామ్రాద్రుము స్తుతించుచు “క్షోభ్తుష్టోత్తు మివోదితుమ్” అని పల్గొరి. అనూ (లోకములోని క్షోభ్తుపేషు అంతయు ఆమ్రాద్రుగా మూర్తీభవించినదని, లోకసంరక్షణము చేయవస్తును భగవానుని త్రష్టయే ఆమ్రాద్రుగా అవతరించెనని భావము.) కావున దుఃఖితుల నందఱసు దక్షించుటలో ఆమ్రాద్రు చూపుదయ అంతయు తుమైనే చూపుమని కవి ప్రార్థించుట తణును. ఎందుకపూర్వం లోకములోని అందఱి దుఃఖము కంటే తమ దుఃఖము అధికము కావున.

23) విష్ణోపకారక మఘాద్రువతారకం త్వా
మప్రాప్య హో శతరిషో హత ఏవ పూర్వమ్ ।
అద్య త్వదీయకృపయా ప్రతిలభ్యసత్తః
త్వత్సేమనామృతరసేన సుఖీ భవాని ॥

ಪ್ರ.ಅ. - ಶೈಕ್ಷಣಿಕೋಪಮುನೀಂದ್ರಾ! , ವಿಶ್ವ+ ಉಪಕಾರಕಂ = ತೋತ್ಮುನಕು ಉಪಕಾರಮುನು ಚೆಯುವಾಡು, ಅಥ+ ಲ್ಯಾಧ್ಯತಾರಕಂ = ಪಾಪಸಮುದ್ರಮುನುಂದಿ (ಜಸುಲನು) ರಾಟೀಂಚುವಾಡುವು ಅಗು, ಶಾಂತಂ = ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣಾಂತಿರ ಶಾಂತತ್ವಮುಂದು, ಅಂತ್ರೋಪ್ಯ = ಪೊಂದಕ, ಹಾತಿ+ ಏವ = ನಳಿಂಬಿನ ವಾಡನೇ ಅಯುತಿನಿ. ಅಧ್ಯ = ಇಪ್ಪಡು (ಕಣಾಡು) ಶ್ರದ್ಧೆಯಕ್ಕಾಪಯ್ಯಾ = ನೀಕ್ಕಿಪಚೆ, ಪ್ರತಿಲಭಿ = ಪೊಂದಿನ, ಸತ್ಯ (ಸನ್) = ಅಸ್ತಿತ್ವಮುನು, ಕಲವಾಡ್ವೈ, ತ್ಯಾಂತಾಂತಿರನ = ನೀಸೇವ ಅನು, ಅವೃತರಾಂತಿರ = ಅವೃತರಾಂತಿರ(ಪಾಪಮು)ಮಹಿಳೆ, ಸುಫೀ = ಸುಖಮುನು ಕಲ್ಲಿನವಾಡನು, ಭಾನಿ = ಕಾಗಳನು.

ವಾಯ್ಘಯಿ:- ಆಷ್ಟಾಧ್ಯನು ಆಶ್ರಯಿಂಬಂತಕು ಮುಂದು ತರು ಅಸ್ತಿತ್ವಮು ದೇರಿನಿಯು, ಆಷ್ಟಾಧ್ಯ ಕೃಪ ವಲನವಾರಿನಿ ಆಶ್ರಯಿಂಬಿನವಿಮೃತಂಸತ್ಯಪಾಂಡಿ, ಉಳ್ಳಿವಿಂಬಿತಿನಿಯು ಕವಿ ಇಂದುವಲ್ಪಾ-ಮಾನ್ಯಾರು.

ಈ ಶತಕೋಪಮುನೀಂದ್ರಾ! ನೀತ್ರು “ತೋಜ್ಞಾರ್ಜುಮು ದೇವ್ಯ ಶಾಂತೋತ್ಮಾತ್ಮಕ ಶಾಂತೋನ್” ಅನುನಂಜ್ಞೆ ಭಾವಧ್ಯಕ್ತಲಕು ಅವೃತರಾಂತಿರ ಪಾಪರೂಲಾಲನು ಅನ್ಯಗ್ರೋಂಬಿ, ವಾರಿಕಿಗ್ರಾವ್ ಉಪಕಾರಮುನು ಚೆನ್ನಿಸುವಾಡು. ಕಾಪುನವಾರಿನಿ ಪಾಪಸಮುದ್ರಮುನುಂದಿ ರಾಟೀಂಬಿತಿನಿ. ಅಳ್ಳಿ ನಿನ್ನ ನೇಮು ಪೂರ್ಣಾಂತಿರ ಅಶ್ರಯಿಂತಕ ನಿಜಮೂಗಾ ನಳಿಂಬಿತಿನಿ. ಈ ನಾಡು ನಿನ್ನ ನೇಮು ಆಶ್ರಯಿಂತಗಲ್ಲಿತಲು ನೀ ಅವ್ಯಾಜಮೈನ ಕ್ರಿಪತನವೇ. ಇತ್ತ, ನೀನೇವ ಅನು ಅವೃತರಾಂತಿರಮುನು ಪಾಪಮುಚೇಯುವು. ಸುಖಮೂಗಾನುಂದುನು.

ಈ ಶತಕೋಪಮುನ “ಶ್ರದ್ಧೆಯಕ್ಕಾಪಯ್ಯಾ ಪ್ರತಿಲಭಿಸತ್ತು:” ಅನುಟಚೆ ಅನಿಸ್ಪರ್ಣವೃತ್ತಿ, “ಶ್ರವ್ಯಾಪಾಮೃತರಾಂತನ ಸುಫೀ” ಅನುಟಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸೂರ್ಯಿಂಬಿತಿನಿ. ತಿರುಮುಖೀಂದ್ರ ಯಾಷ್ಟಾಧ್ಯ “ಅಸ್ತುನಾವ್ ಪಿಂಬಿತೆನ್ ಪಿಂಬಿತೆನ್ ಮಂಬಿತೆನ್” ಅನುಮ ಭಾಗವತೇಗತ್ವಮನು ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಮುಲೆನಿ ನಾಡು ಈನು ಜನಿಸ್ತಿಂಬಿನ ವಾಡನೇಕಾದನಿ, ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಮುನು ಪೊಂದಿನವಿದ್ದ, ದಾನಿನಿ ವಿನಾಡು ಮಜ್ಜಾಲೆರಿನ ಪಲ್ಲಿರಿ. ಈ ಭಾವಯನ ಕವಿ ಆಷ್ಟಾಧ್ಯವಿಪ್ಯಾಯಮುನ “ಭವಾನಿ” ಅನುಚು ಇವಂತ ಅನುಸಂಧಿಂಬಿರಿ. ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜಾಲು “ರುತ್ಪಾಂಭೋರುಪಾಧ್ಯಾನ ವಿಧ್ವಾಸ್ತೇವಿಕಲ್ಲಣಃ, ಮಸ್ತಾಮಾಮಂಪಯಾತ್ತಿಉಪಾಂ” ಅನುಮ ಯಾ-ಮುನಲ ವಿಷಯಮುನವಲ್ಲಿನ ಸೂಕ್ತಿ ಇವಂತ ಸ್ವರೂಪನೇಯಮು. “ರಾಸಗ್ರಹೇಯಾಂ ಲಭ್ಯಾ ನಂದಿ ಭವತಿ” ಅನುಮ ವೇದಮು ರಾಸವರ್ಯಾಪ್ತಾದು ಭಾವನಾನಿ ಮಹ್ತ್ವಪೂರುಷುಂಪಡಿ, ಅನಂದಮುನು ಕಲ್ಲಿನವಾಡನನಿ ತೆಲಿವೆನು. ಅಳ್ಳಿ ಕವಿ ಇವಂತ ಆಷ್ಟಾಧ್ಯನು ಪೊಂದಿ ತಾಮು ಅವೃತರಾಂತಿರಮುನು ಚೇಯುದುನುಮಾನ್ಯಾರು.

24) ಅಲ್ಲಾ ಪ್ಯಾಮುತ್ತ ಕರಣತಿತಯಪ್ವಂತ್ಯ

ಶ್ರವ್ಯಾದಪಂಕಜಜ್ವಾಂ ವಿದುವ್ರಾಂ ಪ್ರಸಾದಮ್

ನಿತ್ಯಂ ಲಭೇಮ್ವಿ ನದಾನ್ಯ ದರ್ವೇಕ್ತಿತಂ ನಃ

ಪ್ರತ್ಯಾಗ್ರಕೇಸರಪರಿಪ್ರಾತ ಕಾರಿಸೂನೋ॥

ಪ್ರ.ಅ.- ಪ್ರಶ್ನ/ಗ್ರಿಕೆಸರಪರಿಪ್ರಾತ = ನೂರಿನಮುಲಗು ಕೆನಸರಪ್ಪಮುಲತ್ತೋ (ಹಕುಳಪ್ಪಮುಲತ್ತೋ) ಅಲಂಕರಿಂಪ ಬಿಡಿನ, ಕಾರಿಸೂನೋ = ‘ಕಾರಿ’ ಅನು ಆಮೆಕು ಜನಿಸ್ತಿಂಬಿನ ಶತಕೋಪಮುನೀಂದ್ರಾ!, ಅತ್ರ =

(ఈలోకమున) ఇచట, అముత్ర = అచట (వేరొకలోకమున) కరణతీతయ ప్రపత్తాయ్ = వాక్, మనస్సు), త్రైయలను అను మూడు కరణముల (సాధముల) ప్రయత్నముచే (తికరణశద్గ్రాగా), త్వత్పాదపంకజజాపోం = నీ పాదపద్మములను ప్రీతితో సేవించు, విదుషాం = విజ్ఞుల యొక్క, ప్రసాదం = అనుగ్రహమును, నిత్యం = ఎల్లప్పుడు, లభేమహిం = పొందెదముగాకచ = మఱియు, నః = మాకు, అపేషీతం = అభిలషించినది, అన్యత్త = వేరొకబట్టి, న = లేదు.

వ్యాఖ్య: - ఇంతవరకు ఆమ్లామ్రద్వార అవ్యాజమైన కరుణాయే తమకు రక్తకమనుచు ప్రాపక నిష్పద్ధను చేసిన స్తుతికర్త ఇందు ప్రాప్యనిష్పద్ధను చేయుచున్నారు.

నూతనవకు భర్తపై భరణా! శర్కోమునీంద్రా! ఈలోకమునే కాక, పరలోకమున కూడమాకు త్రికరణశద్గ్రాగా నీ పాదసేవుచేయు మహాత్ముల అనుగ్రహమే ఎల్లప్పుడు కావలయును. అదియే మాకు పరమప్రాప్యము. అంతకంటే వేరొక ఫలమును కోరము.

(అత్రాప్యముత్ర) - భ్రూరు శ్రీరంగరాజస్తువమున “తత్ ఇతః పస్యేమ లక్ష్మీసంఖ్యే” ఇచటనే కాక, పదమపదమున కూడ శ్రీరంగసాధువే దర్శించుగాక అనిరి. యాముసులు స్తోత్రరత్నమున “అత పరత చాపి నిత్యం యదీయుచరణాశరణం మదీయమ్” అనుచు తమకు ఆచార్యులగు నాథమునుల పాదపద్మములే ఇప్పాలోకమున, పరలోకమున ప్రాప్యమని అనుచు ఆచార్య విషయమున ఆభావమును అనుసంధించిరి. ప్రస్తుతశాస్త్రమున కవి అదే భావమును భాగవతుల విషయమున అనుసంధించు చున్నారు.

“జాపీ- ప్రీతిసేవనయోః” అనుధాతువు నుండి పుట్టిన “జాపాం” అను పదము ఇచట సాభిప్రాయకమూగా ప్రయోగింపబడినది. ధాతువునకు కల రెండ్రుములు ఇచట వివిషీతములే. “త్వత్పాదపంకజజాపోం అత ఏవ విదుషాం” అని అన్యయించుటవలన నమ్మామ్లామ్రద్వార పాద పద్మములను ప్రీతితో సేవించుటయే నిజమైన జ్ఞానమని, అట్టే జ్ఞానమును కళీనవారేపండితులని ధ్వనించుచున్నది. “వేత్తి సర్వం ఇతి విద్వాన్” అను విద్వాన్పుజ్ఞమిచట మిక్కిలి అర్థవంతము. “విదుః కృష్ణం బ్రాహ్మణా స్తత్త్వతో యే తేషాం రాజన్ సర్వయజ్ఞః సమాప్తాః” అను ప్రమాణమువలన భగవానుడు శ్రీ కృష్ణుని ప్రాప్య ప్రాపకమూగా తలచిన వారు కృతక్షత్యులని తెలియుచున్నది. “ఒక్క తామరైయాత్ కేత్యన్ ఒరువ్వయే నోకృముణార్య” అని పొయికై ఆమ్లామ్రద్ధను భగవానుని ప్రాప్యప్రాపకమూగా నెంచుటయే నిజమైన జ్ఞానమనిరి. స్తుతికర్త ఇచట ఆభావమును భాగవతవిషయమున అనుసంధించిరి.

“నిత్యం త్వత్పాదపంకజజాపోం విదుషాం ప్రసాదం లభేమహిం, నః అన్యత్ అపేషీతం న” అను వచనము తిరుపైశైలోని “ఉపన్మోదుమ్ర్యార్థా” మే యావోమ్, ఉనక్కేనామ్ అచ్ఛయోమ్, ముర్మ్ర్యానమ్ కామభ్రమ్ర్యార్థా” అను సూక్ష్మిని తలపేంప చేయుచున్నది. “అన్య దహిషితం న” అనుపుడు “ముర్మ్ర్యామ్ర్యైక్యావే” అను తిరుపైశైలోసూక్ష్మియు స్ఫురిసేయము.

తిరుప్పుణామ్రాయ్ద్రు శ్రీరంగసూధునివట్టు తలచినభావమును స్తుతికర్త భాగవతప్రస్తుతిషయమున అన్యయించుటయే ఇచటి భేదము. ప్రస్తుతశ్లోకమునకు యతిరాజ వింశతిలోని “శ్రీమన్ యతీంద్రతప దివ్యసద్జునేవా... అన్యహాం విపర్మయ, కామం విరుద్ధమఖిలం చ నిపర్మయ” అను శ్లోకమునకు గల భావ సాదృశ్యము మిగుల రమణీయము. “త్వత్సాద పంకజ జ్ఞమాం విదుషాం” అనుటకు “మాటల లడ్డిణిష్ట్యమ్యష్టమ్” అని “పరాంకుషోదభ్రకం” అనిచెప్పబడు భాగవద్రామానుజులనిచెప్పిన, రామానుజుల అమగ్రూహే అవేషీతమును భావము ద్వానించుము. లేక నిసిపాద్మస్నేయులు భాగవద్రామానుజులనే సర్వస్వముగా తలచినేవించి, యతీంద్రప్రపణులని పేరుపొందిన శ్రీమణవాళ మహామునులనియు ఇచట వివరింప వచ్చును. స్తుతికర్త మణవాళమహామునుల శిష్యులేకదా!

25) వాధూలవేంకటపతిం వరదార్యసూసుమ్

అస్త్రైద్యరుం తవ పదప్రవణం సమీక్ష్య ।

అజ్ఞం కృతాగస మనాథ మకీంచనం మాం

త్వత్తింకరం శతరిషే సతతం కురుష్య ॥

ప్ర.అ. - శతకపో = శతకోపమునీంద్రా, తన = నీయొక్క, పద- ప్రపణం = పాదములయందు భ్రక్తిని కలవారు, వరదార్యసూసుం = వరదాచార్యుల కుమారులును, అస్త్రైద్యరుం = నాకు గురుపులును అగు, వాధూలవేంకటపతిం = వాధూలవేంకటాచార్యులను, సమీక్ష్య = చక్కగా చూచి, అజ్ఞం = జ్ఞానశూన్యుడను, కృతాగసం = అపరాధములను చేసిన వాడను, అనాథం = దిక్కు - దేశి వాడను, ఆకీంచన = ఏమియులేని వాడను. అయినను, మాం = నస్తు, త్వత్తికేంకరం = నీ సేవకునిగా, సతతం = ఎల్లప్పుడు, కురుష్య = చేసికొనుము.

వ్యాఖ్య : - ఈ శ్లోకముతో ‘పరాంకుషపంవచించతి’ అను ప్రస్తుత స్తోత్రము పూర్తి అగును. ఇందు కవి తమ ఆకీంచన్యుమును, అన్యాగతిత్యమును, పాపభాయుష్టతను తెలుపుచు, తమ ఆచార్యసంబంధమును చూచి అనుగ్రహింప వలసినదిగా ఆమ్రాయ్దము (ప్రార్థించుమన్నారు).

ఈ శతకపోమునీంద్రా! నీ పాదములయందు గొప్ప భ్రక్తిని కలవారు, వరదాచార్యుల కుమారులు, నాకు ఆచార్యులును అగు వాధూలవేంకటాచార్యులవారిని చూచి, జ్ఞానశూన్యుడను, అపరాధిని, దిక్కు-లేని వాడను, ఆకీంచనుడను అయినను, వారి పాదసంబంధమును కళీయున్నవాడను అగు నస్తు నీ సేవకునిగా ఎల్లప్పుడు అంగీకరింపుము.

శ్రీయామునులు స్తోత్రరత్నము చివర “అక్కితిమత్యచ్ఛరణారవింద ప్రేమప్రకర్ణావధి మాత్రుపంతం పితామహాం నాథమునిని విలోక్య ప్రసీద మద్వాత్రమ చింతయిత్వా” అనుచు తమ ప్రపద్ధము చూచి ఆగ్రహింపక, సహజమైన నిరుపాధిక్షేప, భాగవత్పుల్లికి కళీనవారు, తాతోరుమలుగు నాథమునులు చూచి అనుగ్రహింపుమని భాగవతుని వేడిరి. కూరేశులు వరదరాజుస్తము చివర

“రామానుజాంప్రీశరణోఽస్మి... దాసస్తుషేతి పరదాస్మి తమేక్షణేయః” అని భగవద్రామానుజుల పాదసంబంధమును చూచి తమను అనుగ్రహింపుచునిరి. ఇట్టే భావమును కవి ప్రస్తుతశ్లోకమున ఆమ్రాంధ్ర విషయమున అనుసంధించిరి. “దత్తే రంగీ నిజమపి పదం దేశికాదేశ కాంషీ” అని దేశికులు పల్చినట్లు ఆచార్యసంబంధమును కలిగియున్నప్రదే భగవానుడు అనుగ్రహించును. అట్లే ఆమ్రాంధ్రమును అనుగ్రహించుటకు అవసరమైన సదాచార్యాచాదసంబంధమును తాము కళీయుండుటను కవి ఇందు తెలిపినట్లుయినది. గడచిన పలుశ్లోకములలో తమ ఆళ్ళతను, అపరాధిత్యమును, అన్యాశిత్యమును, ఆకెంష్యమును కవి వివరించిరి. సదాచార్యసంబంధమును కళీయున్నవాడు ఎట్లేవొడైచు అనుగ్రహింపతగినవాడని తెలియుచున్నది. “ఆచార్యాన్ పురుషో వేద” అని చెప్పబడు చున్నది కదా! దీనినిజట్టే నిరంకుశలూ చెప్పబడిన ఆమ్రాంధ్ర సైతము కాదుటకు వీలులేనిది సదాచార్యసంబంధమని తెలియుచున్నది. పూర్వము ఉదాహరింపబడిన స్తోత్రశ్లోకమును వ్యాఖ్యానించుచు దేశికులు ‘సర్వేభ్యః సమధికం నిరంకుశస్వతంత్రేణా సర్వేశ్వరేణాపి అనతిలంఘనీయ- స్వాస్మాధారణ- స్వాంగీకారహేతు మాహా’ అనిపల్చుట ఇచ్చలస్మరణాయిము. అట్లే స్తోత్రశ్లోకములోని ‘ప్రసీద’ అను పదమును దేశికులు “అవాద్యనంతమపదపరాధజనితకాలుష్యం విషయ మామైకాంతి కాత్యంతిక కైంకర్య సాధ్వాజ్యాధ్వం కురుష్యేత్యభిష్ఠాయః” అని వ్యాఖ్యానించిరి. ఈ భావమును కవి ప్రస్తుతశ్లోకమున ద్వితీయార్థమున అనుసంధించుట గమనింపవచ్చును. ఈ విధముగా ప్రస్తుతశ్లోకము పూర్వోదాహారస్తోత్రశ్లోకమునకు అనుకరణమని చెప్పశును.

పూర్వశ్లోకమున తిరుప్పావైలోని ‘శిర్మ్ర్యమ్ శిఅకాలే’ పాశురాఘవు అనుసంధింపబడిట్లే, ప్రస్తుతశ్లోకముకట్టుకొన్నాడో అట్లేష్టుమిల్లాదు” అను భావమును “అకించనం”, “ఆళ్ళం” అనుపరములతో, “ఇత్యో నీతారాయ పట్టే” అనుభావము “మాం త్వత్తింకరం కురుష్య” అనుటద్వారా అనుసంధింపబడినవి. గోదాదేవి ప్రాప్య ప్రాపకములను రెండిటని భగవానుని ద్వారా అపేక్షింపగా, కవి వానిని ఆమ్రాంధ్ర ద్వారా అభిలపించుట విశేషము. “కురుష్య” అను ఆత్మనేపదప్రయోగము వలన కైంకర్యఫలము ఆమ్రాంధ్రదేసనియు ధ్వనించుచున్నది.

ఇతి వకుశధరం మునిం వచోభిః

ప్రతిసుభద్రై రథికం ప్రమోదయంతమ్ ।

వరదగురువరం విచిన్య చేతో

మమ సముష్టైతి మహాత్తరం ప్రమోదమ్ ॥

ప్ర.అ.- ఇతి = ఈ విధముగా, ప్రతిసుభద్రై = చెవులకు సుఖమును కళీంచు, వచోభిః = మాటలతో, వకుశధరం మునిం = శతకపోమునిని, అథికం = మిట్టిలీ, ప్రమోదయంతమ్ =

సాంతోషింపచేయు, వరదగురువరం = వాధూల వరదాచార్యులను ఆవ్యా శ్రేష్ఠులను, విచింత్యా= తలచి, మమ = నా, చేతః = మనస్సు), మహాతరం = గొప్పదసు, ప్రమోదం = ఆనందమను, సముద్రత్తి = పొందుచున్నది.

వ్యాఖ్య : - ఈ శ్లోకము, తరువాతి శ్లోకమును ‘పరాంకుశపంచవింశతి’ అను ప్రస్తుతశ్రోత్రమును రచించిన శ్రీ వాధూల వరదాచార్యుల వారి శిష్యులలో ఒకరు రచించిరచిచెప్పశాశును. ప్రస్తుతశ్రోత్ర రచన ద్వారా నమామ్రామ్రాధ్రును సంతోషపెట్టిన వరదాచార్యులను తలచిన నా మనస్సు మిక్కిలి సంతోషపడుచున్నదమట సారాంశము.

ఈ విధముగా వక్కాభరణులను నమామ్రామ్రాధ్రును చెప్పలకింపగు మాటలలో స్మృతించి, సంతోషపెట్టిన శ్రీవాధూల వరదాచార్యులను ఆవ్యా శ్రేష్ఠులను తలచిన నా మనస్సు మిక్కిలి ఆనందమను పొందుచున్నది అని భావము.

శ్రీ యామునులు స్తోత్రరత్నమున “భంత మేవ - ప్రహర్షయిష్యమి సూభజీవితః” అనుచు కైంకర్యమును చేయుట ద్వారా భూహానునకు ఆనందము కల్గించుటయే ఆత్మకు పరమప్రాప్తమనిరి పరమ పదములోని నిత్యసూరులుచు, ముత్కులును ‘మిష్యమః జాగ్రింధంః సమింధత్తః’ అనుష్టు భూహానుని స్మృతించుటవలన మిక్కిలి ప్రకాశింటురు. ఈ కైంకర్యమును కవి ఆమ్రామ్రాధ్ర విషయమును చేయుట విశేషము. భాగవతకైంకర్యము భూహాపత్రి-ంకర్యములోనికే చేరును కదా! ఇట్లు స్మృతికర్త ఆమ్రామ్రాధ్ర విషయమునచేసిన వాగ్రాపత్రింకర్యము వారి శిష్యులమగు మాకు నిరవధికమైన ఆనందమును కల్గించుచున్నదిని తాప్తిర్యము.

‘యతిరాజవింశతి’ అను భగవద్గావూనుజస్తుతిపరవైన స్తోత్రమునకు, ప్రస్తుతశ్రోత్రమునకు గల అర్థాద్బృజ్యము పలు సందర్భములలో వివరింపబడినది. ఆ స్తోత్రము చివర స్తోత్రకర్త అగు మణివాళమహోమునులను కీర్తించు “ఇతి యతికులధుర్వ్య మేధమూన్మాః” అను శ్లోకమునకు ప్రస్తుతశ్లోకమునకు గల భావసాద్బృజ్యము గమనింప తగినది. “పరపరముని మేవ చింతయస్తి మతి రియ మేతు నిరత్యయం ప్రసాదం” అనుటకు, “పరదగురువరం విచిష్ట్య చేతో ముము సముద్రత్తి నిరత్యయం(మహాతరం) ప్రమోదం” అనుస్త్రాకీ మిక్కిలి సదృశము కదా! అట్లే, ఈ రెండు శ్లోకములును ప్రప్తితాగ్ర అనుసమవృత్తమున రచింపబడుట విశేషము. ఈ శ్లోకము కొన్నిప్రతులలో కన్నించుటలేదు.

ఇత్యాదరం వక్కాభమాలికమేవ మోదం
స్తుత్యా పరాంకుశమునేః పరదో గురు ర్పః ।
వాధూలవేంకటపతేః తనయోఉంతరంగైః
రంగేశ దీవ్యతు సమాః శత మున్నతశ్చిః ॥

ప్ర.అ. - రంగ + ఈశ = శ్రీ రంగనాథా! ఇతి = ఈ విధమూగా, పరాంకుశమునేఁ = నమామ్ర్మాఘ్రతు, వకుళమాలికయూ = వకుళమాలికచే, మోదం = సంతోషమును (సుఖాసనము) ఇవ = వలె, స్తుత్యా = పరాంకుశపంచవింశతి అనుస్తుతిచే, ఆదరం = ప్రేతిని, (కురుతః = కల్పించుచు, గౌరవమును, భక్తిని ప్రకటించునడ్చే), వాధూలవేంకటపతేఁ = వాధూలవేంకటాచార్యులయొక్క, తమయః = కుమారులు, నః = మా యొమొక్క, గురుః = ఆచార్యులును అగు, వరధః = వరదాచార్యులు, అంతరంగైఁ = అంతరంగ శిష్యులతో పాటు, శతం సమాః = నూరు సంవత్సరములు, సమున్నతశ్రీఁ = గొప్ప సంపదము కల్పినవారై, దీవ్యతు = ప్రకాశింతురుగాక!

వ్యాఖ్య : - ముందు శ్లోకము వలె ఈ శ్లోకము కూడ స్తుతికర్త శిష్యులలో ఒకరినే రచింపబడినది. ఆచార్య విషయమున శిష్యుడు చేయు మంగళాశాసనము ఇందవి ముఖ్యాంకము.

శ్రీరంగనాథా ! వాధూలవేంకటపతి కుమారులును, మాకు ఆచార్యులును, నమామ్ర్మాఘ్రతు, వకుళమాలికవలె మిట్టిలి అనుందమును కల్పించు “పరాంకుశపంచవింశతి” అను స్తోత్రమును రచించుట ద్వారా తమ ఆదరమును తెలిపిన వారును అగు వరదాచార్యులు అంతరంగశిష్యులతో పాటు మిట్టిలి తైత్తిభముతో నూరు సంవత్సరములు ప్రకాశింతురుగాక!

భూపనుని మంగళాశాసనము వలె, ఆచార్యులకు చేయు మంగళాశాసనము కూడ ప్రపస్తుని స్వరూపములోనికి చేరుచు. కాన్నన ఈ స్తుతికర్త విషయమున వారి శిష్యులు మంగళాశాసనము చేయుట తగినదే అగును. “సమున్నతశ్రీఁ” అనువపుడు శ్రీశభ్యముచే భగవద్యుగవత్కైంకర్య మను సంపద తెలుపబడుచున్నది. అదియేకదా (ప్రపస్తునకు సంపద “పకుషమాలికమూ మోదమిష” అనుఉచేస్తుతికర్త నమామ్ర్మాఘ్రతు వకుళమాలికాకై కైంకర్యమును చేసిని భ్వనించుచున్నది. ఇందువలన “పొడిక్కొడుత్తాఽనఱ్ణమాలై, పూమాలై మ్మాడిక్కొడుత్తాఽ” అను గోదాదేవిలె స్తుతికర్తయు పూమాలను, పొమాలను సమర్పించిరని ఏర్పడు చున్నది. కానీ విషేషమేమనూగా గోదాదేవి భగవానుకు సమర్పింపూ, స్తుతికర్త ఆఘ్మాఘ్రతు సమర్పించిరి. గోదాదేవి సాయంత్రిన తిరుప్పావై ప్రబంధమువలె ఈ స్తోత్రము కూడ చరుపర్మనిష్టాప్తమును వివరించుటగమనింపతగినది. ఈ శ్లోకముకూడ కొన్ని ప్రశ్నలలో కానపచ్చటలేదు.

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః

శ్రీ శతకోపప్రపత్తి

శ్రీశతకోపప్రపత్తి, శ్రీశతకోపమంగళాశాసనమను ఈశారెండు స్తోత్రములను రచించినవారు ఎవరు? అనసది స్తుపమూగా ఏల్నిదుటచేదు. ప్రపత్తిశ్రోత్రములో చివర “సౌమ్యాపయంత్తు మునినా మమ రర్భిత్తు” అని మంగళాశాసనమున “శ్రీమతేసుందరజామాత్రముని మాససవాసినే”, అనియు ఉన్నందున శ్రీమణావాళమహామునుల శిష్యులలో ఒకరు వీనిని రచించిరని ఉంపింపవీలున్నది. వీని తాళపత్ర ప్రతులు, ప్రాతపతులు మద్రాస్ప్రాచ్యలిథిత గ్రంథభాండగారములో, అడైయార్ గ్రంథాలయములో, మైసూర్లో, ఇంకమపలవోల్లు కలవు. మంగళాశాసనములోని కొన్ని జ్ఞానములు భగవద్విషయ వ్యాఖ్యానమునకుగల అరుంబిదములో ఉట్టంకింపబడుటచే అన్నాలముయొక్క ప్రాచుర్యము వ్యక్తమునున్నది. శబ్దమాధుర్యముతో ఆర్గాంభీర్యముతో లిలసిల్లు వీనిని యథామతి దాసుడు తెలుగున రచించిన వ్యాఖ్యలో ప్రపన్చలోకమునకు సమర్పించుచున్నాడు. గుణగ్రాహమైనప్పారయులు స్వీకరించురుగాక!

- 1) శ్రీశ్రీపుష్టులక్ష్మిపాపిషయైః యతీంద్ర-
పూర్వార్యయమునముష్టైః పరమార్థవిధిః ।
శూర్యైః ప్రసూనసదృశౌ విధృతా శిరోభిః
భవ్యా శతారిచరణా శరణం ప్రపద్యే ॥

ప్ర. అ. - శ్రీ = లక్ష్మీ దేవియొక్క, శ్రీశ = శ్రీయిః పతి అగు భగవానునియొక్క, కృపా = న్యోతుక కృపకు, విషయైః = లక్ష్మీభూతులగు, యతీంద్ర = భగవద్రామానుజులు, పూర్వార్య + అర్య = పెరియనంబి అనబడు పూర్వార్యులు, యామున = శ్రీయామునాచార్యులు, ముష్టైః = మైదలగు, పరమ + ఆర్థవిధిః = జ్ఞానమైనతత్త్వ జ్ఞానమును తెలిసిన, పూర్వైః = పూర్వాచార్యులచే, శిరోభిః = తమ తలలతో, విధృతా = ధరింపబడినవి, ప్రసూనసదృశౌ = పుష్టుములతో సమాప్తమైనవి, భవ్యై = మంగళకరమైనవసు, శతారిచరణా = నమశ్శ్రీమార్ఘ శ్రీపాదములను, శరణం = ఉపయమ్మగా, ప్రపద్యే = పొందు చున్నాను (అశ్రయించుచున్నాను.)

భాషము :- లక్ష్మీదేవియొక్క, భగవానునియొక్క పరిపూర్వకప్రాత్మకప్రాత్మక పాత్రులు, పరమార్థవిధులును అగు భగవద్రామానుజులు, మహాపూర్ణులు, యామునులు మైదలగు పూర్వాచార్యులచే తమ శిరస్మిలతతో దాల్చబడినవి, పూర్వపలేసుకుమారమైనవి, మంగళకరమైనవసు శతకోపసూరి పాదములను శరణమ్మగా అశ్రయించుచున్నాను.

దివ్యదేశములు, అందలి అర్పామూర్ధులును ఆచార్య పరిగ్రహీతములగులుచే అని మనకు పరమ ప్రాప్యములని పెద్దలందురు. ఏ విషయమైనను ఆచార్యపరిగ్రహీతమైనప్పుడే

ప్రాప్యమగును. “సౌమ్యాపయంత్రమునినా మమ దర్శితా తా శ్రీ వేంకచేశ చరణం ప్రపద్యే” అనుచు ఈ విషయమును అభ్యాన్ స్వామి తెలిపిరి కదా! ఆమ్లాష్ట శ్రీపాదములు భగవద్రామానుజుల వంటి పూర్వాచార్యులచే శిరస్సుతో ధరింపబడినవి కావున మనకు ప్రాప్యములను భావము ప్రస్తుతశ్ళోకపూర్వాంతమును సూచింపబడినది. ‘పరమార్థ విద్యి’ అనుటకు భగవచ్చేషత్వము భాగవతచేషత్వ పర్యాంతము అన్యస్తింపబలసు పరమార్థమును తెలిసినవారని చెప్పచొనును. ఈ ఆర్థము చాల అర్థదైనాని ‘విషయ ప్రషణమక్క అత్య విష్ణు భగవద్యోపయత్తిలే పరుకై కృత్య వరమై పోలస్తు, ప్రథమపర్వతై విష్ణు చరమపర్వతిలే పరుకైకృత్య వరుమై’ అను శ్రీమచన భూషణమున (415) సూతమున ప్రశ్నలోకా చార్యులవారు సూచించిరి. “ప్రసూన సద్గుణా” అనుటచే భగ్వాంత్రము, “భవ్యా” అనుటచే (మంగళార్థకములుచే) జ్ఞానప్రకట్యమును సూచింపబడినవి. శ్లోకప్రారంభమున శ్రీ శబ్దప్రయోగమువే మంగళాచరణము చేసినట్టుయినది.

2) సంచింతనే ప్రశమితా శ్రితసర్వతాపో
ప్రత్యేకముక్తిఫలదాయిపరాగగర్జు ।
సర్వప్రమన్మజనమానసరాజహాంసౌ
భవ్యా శతారిచరణా శరణం ప్రపద్యే ॥

ప్ర.అ. - సంచింతనే(కృతే) = చింతించినపుడు, ప్రశమిత = పూర్తిగా నశింపచేయబడిన, ఆశ్రిత = ఆశ్రయించినపారియొక్క, సర్వతాపో = సమస్త దుఃఖములను కల్గినపి, ప్రత్యేక = ప్రతి ఒక్కరికిని, ముక్తిఫలదాయ = ముక్తిగొచ్చినపలమును ఇచ్చు, పరాగ = పుష్పాడిని, గర్జు = గ్రృమంచుకల్గినపి, సర్వ = అందఱు, ప్రసన్న జన = ఆశ్రితులయొక్క, మానస = మనస్సులలలో విహారించు, రాజహాంసౌ = రాజహాంసలను, భవ్యా = మంగళకరములను ఆగు, శతారిచరణా = శతకపేసూరి పాదములను, శరణం = శరణమూగా, ప్రపద్యే = పొందుచున్నాను.

భావము :- భావించినంతనే ఆశ్రితుల సమస్త తాపములను పోగొట్టునపి, ప్రతి ఒక్కరికిని ముక్తి రూపఫలమును ఇచ్చు పరాగమును మధ్యస్తు కల్గినవి, సమస్త ప్రమన్మజనుల మనస్సులు అను సరోవరములయందు క్రీడించు రాజహాంసలవంటివి, మంగళకరములగు శతకపేసూరి పాదములను శరణ పొందుచున్నాము.

నమామ్లాష్ట పెరియతిరువ్వాదిదివ్యప్రబంధమున “తడమ్ కడలై మేయార్ తమకృనిమ్మయమ్..... అనోమ్” అనుచు భూపానుని పాదవ్యాయగా తమను తెలుపుకొనిరి. చాయక ఆపహర్తుము సహజంలక్షణము. అట్టి ఆమ్లాష్ట శ్రీపాదములను ఆశ్రితతాపములను తీర్పునవిగా పల్పుట మిక్కెలి అర్థవంతము. పూర్వలోనే పరాగమే ఫలమునకు మూలము. ఆమ్లాష్ట పాదములను పూర్వ శ్లోకమున “ప్రసూనసద్గుణా” అని కవిపల్గారి.

అందులకుగుణమూగా ఆ పూర్వులలోనే పరాగమువలన సిద్ధించు ఫలమే దనుటకు ముక్కి రూప ఫలమును ఇచ్చునని సమాధానమును ఇచ్చుట తెలిపినట్టుయినది. [ప్రమాజనుల మనస్సు] “రఘుగీయం ప్రమాణంబు” అని వాల్మీకి భగవానుడు పర్వి-నట్టు పూర్వమైన, చలాని సీరు కలిన సరస్సు వంటిది. “ప్రమాణశితాశయ” అని భట్టురును ఈ విషయమును పర్విరి. కావున ఆచి మానస సరస్సువంటివి. కావున సత్కయుట మనస్సులను మానవసరస్సుతో పోల్చుట కచి సమయము. రాజహరంపలు మానవసరస్సులో క్రీడించును కావున ఆమ్రాంధ్ర పాదములను రాజహరంపలో పోల్చుట తగినది. అన్నా [ప్రమాణమనో ధేయములని తాత్పర్యము.

3) యత్పుశాసనోదకుపవిత్రితతాప్రమాణా
నీవోచ్చపీచితరఽః సజలా(ఁ) శయోఽపి ।
ముక్తాముయత్ప మయతే సతపారిజాతో
తాద్వక్ శారిచరణా శరణం ప్రపద్యే ॥

ప్ర.అ. - యత్తో = ఏనమామ్రాంధ్ర పాదములను, శాశన = కడుగుట కొఱ్ఱెను, ఉదక = నీటిచే, పవిత్రిత = పౌచము చేయబడేన, తామ్రపర్మాణ = తామ్ర పట్టీనదిచే, నీచ = [క్రిందకు, ఉపి] కదలు, వీచి = కెరటములనే, తరళో = మంచలమైన, సి = ఆ, జల+ ఆశయి+ అపి = సముద్రమును (జలమైన మనస్సుచు కలవాడును) ముక్తాముయత్పం (ముక్కత+ ఆమయత్పం) = ముత్యములతో నిండినప్పితిని (తోలగిన వ్యాధిని కల్గినప్పితిని), అయతే = పొందుచున్నదో, సతపారిజాతో = ఆశ్రితులకు పారిజాతములవంటివి, తాద్వక్ = అట్టి, శారి = నమామ్రాంధ్ర, చరణా = పారయుగ్మమును, శరణం = ఛపాయమూగా, [ప్రపద్యే = పొందుచున్నాను].

భావము : - క్షోలంకారినిర్పహణద్వారా నమామ్రాంధ్ర పాదముల వైభవమును స్తుతించుట పస్తుత శ్లోకములోని విశేషము.

నమామ్రాంధ్ర అవతరించిన తిరువగిరి తాప్రపట్టినదీ తీరమున కలదు. ఆ తామ్రపట్టి నదీజలములు ఆమ్రాంధ్ర పాదములను కడుగుటకు ఉపయోగపడునవి అగుటచే పరమ పవిత్రములైనవి. అట్టి తామ్రపట్టినది ముత్యములకు ప్రసిద్ధి చెందినది. “సదీనాం సాగరోగతిః” అనుభట్టు నదులన్నియు సాగరముతోనీకి చేరును. కావున పవిత్రములైన తామ్రపట్టినది జలములలో కొట్టుకొనిపచ్చ) ముత్యములు సముద్రమును చేరును. ఇట్లు పైపైకి లేచి పదు కెరటములను కల్గియుండుటచే నిత్యము చంచలమైనసముద్రముకూడ పాపమై, ముత్యములతో నిండిపదును. ఆమ్రాంధ్ర పాదజలముల సంబంధముచే ఇట్లి ప్రభావమును కల్గినది, ఆశ్రితులకు పారిజాతముల వంటివి, అగునమామ్రాంధ్ర పాదయుగ్మమును శరణు వేడుచున్నాను.

ఈ శ్లోకమున “నీవోచ్చపీచితరఽః”, “జలా(ఁ) శయః”, “ముక్తాముయత్పం” అనుమాడు పదములు భ్రిష్టములు, “నీవోచ్చపీచితరఽః” అనుటకు సముద్రవక్షమునపడిలేచు

కెరటములచే చంచలమైనదని భావము. నీచమ్ములైన, ఉన్నతమ్ములైన భావపరంపరలచే చంచలదను వేరొక అర్థము కూడా ఈ పదమువలన స్పృరించుచున్నది. ‘పీచి’ అను పదముచే కెరటమునియేకాక, కెరటములతోకల సాద్ర్యముచే భావపరంపరయు లక్షీంపబడుచున్నది. కావున వైభావము వ్యక్తమగుటకు అవకాశముకలదు, అట్లే, జలాశయ మనులకు సముద్రపక్షమును జలమనుకు స్థోనమని అర్థము. సంస్కృతభాషలోనీ “లడయో రభేదః” అను న్యాయమును బట్టి ఈ పదమును జడాశయమని గ్రోంచినచో, జడమైన జ్ఞానహీన ఆశయమును అన్నా మనస్సును కలవాడను అర్ధాంతరము ఇచట ఏర్పడుచున్నది. “ముక్తామయత్వః” మను పదమునకు సముద్రపక్షమును ముత్తములతో నిండి యండుట అని అర్థము. “మయట్చో” ప్రత్యుథమున కిటు ప్రామార్ఘమును గ్రోంచాచను. అట్లే “ముక్త + అమయత్వం” అటి ఈ సమాసపదమును గ్రోంచిన, తొలగిన రోగమును కల్గియుండుట, అన్నా వ్యాధి నయమైనస్తాతి అని తాత్త్వర్థము. ఇట్లు ఈ శ్లోకమున ఆలోచనలలోని పౌచ్ఛర్యలచే చంచలమైన మనస్సును కల్గిన, ఏవోకప్పోస్తైన మనస్సును కల్గినవాడు కూడ ఆమ్రాంధ్ర పాదసంబంధమువలన పరమపాపములైన తాప్రమణ్ణీ నదీజలముల ప్రభావముచే స్వరూపజ్ఞానమును పొందును, అతని మనోవ్యాధి తీరును; అట్లే వైభవమును నమామ్రాంధ్ర శ్రీపాదములు కల్గియున్నావి - అను వేరొక భావమును ప్రతీతి మనుచున్నది. ఈ వృత్తాంతము ఆమ్రాంధ్ర పాదసంబంధవైశ్చిష్టమును తెలుపుచుండుటచే ప్రక్తిశ్శర్మమూగ్రోంచాచను. కావున, ఇందు శ్లోకారము కలదని చెపుచును.

తాప్రమణ్ణీనది ముత్తములకు ప్రస్తీర్థి చెందిన దనుటకు గరుడవాహనపండితులచే రచింపబడిన దివ్యసూరిచరితములోని “తాప్రమణ్ణీనది స్వస్యా స్తరతోర్మైకరోద్ద్రూపై, ముక్తాఫలై ర్యుతుతే ముదాపుష్టాంజితి శ్రియమ్” అనుశ్లోకమును “పూమ్భోయికోన్ తెన్నాడు ముత్తుచైత్తు తెణ్ణోక్ మృగ్యర్తో డై నన్నాడు శాణ్ణోరుడైత్తు” అను బైభైయార్థ పాదట్ను స్పృరింపనును. “సీచోచ్చిపీచి” అనుటకు పరత్యుషిష్యమనోలపలువిధమ్ములైన వితర్పుములనియు తాత్త్వర్థము. అన్నా బ్రహ్మాయే పరతత్త్వమని, రుద్రుడే పరతత్త్వమని, ముగ్గురు (తిమూర్ధులు తుల్యులని, ఈముగ్గురిక్కు పరతత్త్వమనే రోకటికలదని - ఇట్లు పలువురుదు పలువిధములగా చేయువాదములని అర్థము. ఈ సందర్భముని “మురలామ్ తిరుపురుషమ్ మూడైశ్శ్రీర్” అనుపెరియ తిరుస్తూది పాపరము, శ్రీరంగాజ్ఞస్తవ పూర్వాశతకములోని “తయో దేవా స్తుల్యః” అను శ్లోకారము స్వరథీయము.

4) పద్మాసహాయచరణస్వరణాప్రమోద-

సంపత్తుక్షేత్రప్రాతిపరించిశాధిభ్రంగ్మః ।

శ్రీ వైష్ణవై స్తుతతథోగ్యతయానుభూతా

ప్రాప్యో శతారిచరణా శరణం ప్రపద్యే ॥

ప్ర.అ. - పద్మాసహాయ = శైయఃపతి అను భగవానునియొక్క, చరణ = పాదములయొక్క, స్వరణ = చింతనవలనకళీన, ప్రమోద = గొప్ప) ఆనందము అను, సంపత్తి = సంపదకారణమువే, త్వాహీత = త్వాణాప్రాయమూర్ఖేయబడ్డిన (తలపబడ్డిన), విరించి = (బహుయొక్క, శివ = మహేశ్వరునియొక్క, భ్రోః = భోగులను కళీన, శ్రీచైష్టువేః = మహాత్ములను విష్ణుబభ్కులచే, సతత = ఎల్లప్పుడు, భోగ్రతయా = అనుభవింపతగినవిగా, అనుభూతో = సేవింపబడ్డినవి, (కావునే) ప్రశ్నో = నాకు పరమప్రాప్యములును అను, శారిచరణో = మామ్మాధ్వర్మ పాదములను, శరణం = ఉపాయమూర్ఖ, ప్రపద్యే = పొందుచున్నాను.

భావము : - భగవానుని పాదములను స్వరించుటవలన ఏర్పడిన ఆనందము అను సంపదను కళీయించుచే భగవద్భుతులు [బహుశివాదిపదముల బహ్వర్ధమును సైతము త్వాణాప్రాయములూ తలతురు. అట్టి శ్రీచైష్టువులు సైతము ఆమ్రాద్మ పాదములను నిత్యభోగ్రములూ తలచి, ఆశ్రయింటురు. కావున అని నాకు పరమప్రాప్యములు, ఆ పాదములను ఉపాయముగా పొందుచున్నాను.

భగవద్రామానుజులను స్తుతించుచు కూరేశులు “అమృతపదాంబుజయుగ్రుమ్మక్కు వ్యామోహత స్తుదితరాణి త్వాణాయ మేనే” అనుచు భగవానుని పాదవద్భుతులను స్వర్ణము పైగల వ్యామోహముచే, మిగిలిననవ్విటిని త్వాణమూనుములూ తలచిరి అనిరి. అట్టి శ్రీరామానుజుల పాద సంబంధమును కళీన వారిని స్తుతించుచు “త్వాణిక్షుతవిరించాదినిరంకుశవిభూతయః, రామానుజుంభోజుస్తయుణాలినో” అని మహానీయులను పూర్వాచార్యుల్కాబుపర్చిరి. “భోగా ఇమే విధిశివాది పదం కిం చ స్వాత్మానభూతి రితి యా కిల ముక్కి రుక్మా, సర్వం తదూషజలజోష మహాం జోషేయు” అని కూరేశులు వరదరాజుస్తమున సాయించిరి. ఇట్టి భావములు ఇప్పటి అనుసంధింపబడెనని చెప్పశును.

“పద్మాసహాయ” అనుటకు “పద్మాయః సహాయః” అని, “పద్మాసహాయా యస్య సః” అని రెండు విధములూ వివరింపచ్చును. ఈ రెండు వివరణములవలన దివ్యదంపతుల నిత్యయోగము తెలుపబడుచున్నది. ఆశ్రయణమునందును, కైంకర్యసమయమును లక్ష్మీ సంబంధము ఆపేతింపును విషయమును ద్వయములోని పూర్వాద్ర, ఉత్తరాద్రములలోని శ్రీమత్తుడము తెలుపుచ్చున్నది అని కదా సంప్రదాయము. కావున ఇచ్చట పద్మాసహాయు త్జుము అట్టి నిత్యస్వర్థాఖ్యమును, పురుషకర్పూర్తిని, కైంకర్య ప్రతిసంబంధితమును నూచించుచున్నది. “పద్మాసహాయమచరణ” అనుటకు భగవానుని- పాదములనియే కాక, భగవానునిపాదములూ చెప్పబడు భగవద్రామానుజులు అనియి చెప్పచును. “విష్ణుః కేష్ణి” అనుష్ఠోకమున రామానుజులను “రామానుజార్థః పదములయుగం భాతి దమ్యం తదీయమ్” అని చెప్పబడ్డింది కదా!

భగవానుని పాదస్నేరణమువలన కల్గిన సంపదచే శివాదిభోగములను సైతము త్యజించిన శ్రీమైష్టవులు నమామ్యాధ్ర పాదములను పరమ భోగ్యములూ సేవించులను భగవానుని స్నేరణమవలన కల్గిన ఆనందముకంటే ఆమ్లామ్రాపోదములను ఆశ్రయించుటవలన కల్లు ఆనందము యొక్క అతిశయము ధ్యానించుచున్నది. భగవానుని స్నేరణము సంపదవంటి దనుటకు “పాణ్యుడల్ శైఖ్షపరమునైపయులుమ్ తిరుపుడైయార్” వంటిపలు సూక్షులు స్నేరణీయములు.

- 5) ప్రత్యాషప్సాషవరణోన్మిషదంబుజాభా
 తత్తుత్తుపుమర్దపరసర్వజనాభివంద్యో ।
 దుర్దంఘ్యభీమభవవారిధితారపోతా
 ప్రాప్యో శతారిచరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥

ప్ర.అ - ప్రత్యాష = ఉదయకాలమునందలి, పూష = సూర్యానియొక్క, చరణ = కీరణములచే, ఉత్త+ మిషత్త = వికసించు, అంబుజ = పద్మములయొక్క, ఆభో = కాంతిని కల్గినవి, తత్త+ తత్త = ఆయా, పుమర్దపర = పురుషోద్ధములను ప్రధానముగా కల్గిన, సర్వజన = ఆందఱు జనులచే, అభివంద్య = నమస్కారించతగినది, దృఢయఃప్త్య = దాటుటకు సౌధముకాని, భీమ = భయింకరమైనవ, భవ = సంసారమును, వారిధి = సముద్రము యొక్క, తార = తరణమునందు, పోతా = తెప్పులవంటివి, ప్రాప్యో = పొందతగినవి అగు, శతారిచరణౌ = శతకపేసూరి చరణములను, శరణం = శరణముగా, ప్రపద్యే = పొందు చున్నాను.

భావము :- ఉదయకాలపై సూర్య కీరణములచే వికసించిన తామరలవంటి శోభను కల్గినవి, జనులకు వారు కోరిన ఆయా పురుషోద్ధములను ఇచ్చునపి, కాశ్చన, వారిచే నమస్కారించబడునపి, సంసారలకు దాటరాని సంసారము/ద్రమును దాటుటకు సమద్వామ్యులైన సౌధములులను పడవల వంటివి, ప్రాప్యోనువును శతకపేసూరి పాదములను శరణు పొందుచున్నాను.

నమామ్లామ్రాధ్ర రచించిన ప్రబంధములు కేవలము మత్తీ దాయకములు మాత్రమేకాదు. ధర్మ- ఆధ్ర - కామములను త్రివర్ధమును కూడ ఇచ్చునవి. దివ్య ప్రబంధములను నేర్చుకొని, వాని సహాయముతో జీవనము గడపు వారెందరో ఈసూటికేని కలరు. అణ్ణీ ప్రబంధములను అనగ్రహించిన ఆమ్లామ్రాధ్ర పాదములను త్రివర్ధములను అపేక్షించువారు సైతము ఆరాధించుటలో ఆశ్ర్యములేదు కదా!

- 6) అన్నాదిధారక మశేషశరీరభాజాం
 సంపోషణం దధిపయఃప్రభుతిప్రశస్తమ్ ।
 శబ్దాదిభోగ్య మపి యస్య స క్షాప్త ఏవ
 తాదృక్షణారిచరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥

ಪ್ರ.ಅ. - ಅಷ್ಟೇಂದು = ಸಮಸ್ತ, ಶರೀರಭಾಜಾಂ = ಮಾನವುಲಕು, ಅನ್ವಯಿಧಾರಕಂ = ಅನ್ವಯ ಮೊದಲನು ಧಾರಕವರ್ದಾರಮುಲ, ರಥಿ = ಪೆರುಗು, ಪಯಃ = ಪೈಲು, ಪ್ರಬ್ರಹ್ಮಿ = ಮೊದಲಗು, ಪಣ್ಣಂ = ಗೊಪ್ಪದೈನ, ಸಂಪೋಷಣಂ = ಪೋಷಕಮುಲ, ಶ್ವಾ+ ಅದಿ = ಶ್ವಾರಸಗಂಧಸ್ವರಾಯಾರುಲಗು, ಭೋಗ್ಯಂ = ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಲು, ಅಪಿ = ಕೂಡ, ಯಸ್ಯ = ಶಿಳಕೋಪಸೂರಿಕಿ, ಕ್ಷಿಷ್ಟಃ + ಏವ = ಭಿಖಾನುಡು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇ ಅಯ್ಯೆನೋ, ಶಾಧ್ಯಂ = ಅಷ್ಟೇಂದು, ಶರಾರಿ = ಶಿಳಕೋಪಸೂರಿಯೊತ್ತ, ಚರಣೌ = ಪಾದಮುಲನು, ಶರಣಂ = ಉಪಾಯಮೂರ್ಗಾ, ಪ್ರಪರ್ದೇ = ಪಾಂದುಚುನ್ನಾನು.

ಭಾವಮು : - ಲೋಕಮುನಮಾನಸ್ತುಲ ಅನುಭವಿಂಷ ಪರಾರ್ಥಮುಲ ಮಾಡು ವಿಧಮುಲ. ವಾನಿಲೋ ಅನ್ವಯ ಮೊದಲನು ಪರಾರ್ಥಮುಲ ಧಾರಕಮುಲ. ಜೀವಾಧಾರಮುಲವಿಲ್ಲದ್ದಂತು. ಪೈಲು, ಪೆರುಗು, ವೈಶ್ಯ, ಮೊದಲನು ರುಚ್ಯಪರಾರ್ಥಮುಲನ್ವಿಯು ಪೋಷಕಮುಲ. ಅಷ್ಟೇಂದು, ಶಾಂಬೂಲಮು, ಚಂದನಮು, ಕರ್ಮಾರಮು ಮೊದಲನುವಿಲ್ಲ ಭೋಗ್ಯಮುಲು. ಇವಿ ಅನ್ವಯ ವೇರ್ವೇರು. ಧಾರಕಮು ಭೋಗ್ಯಮು ಕಾನೆರದು. ಭೋಗ್ಯಮು ಪೋಷಕಮು ಕಾನೆರದು. ಕಾನಿ “ತಿಳಿಣಿ ಕೊರು ಪರುಕುಮ್ಮ ನೀರಿ, ತಿಳಿಣಿ ವೈರ್ವರ್ಯ ತೈಯುಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾಮ್ಮ ಕಣ್ಣಾನ್” ಅನಿ ಆಮ್ಲಾಘಾರ್ಥ ಪರ್ವಿನ ವಿಧಮೂರ್ಗಾ, ವಾರಿಕಿ ಸಮಸ್ತಮು ಭಿಖಾನುಡು ಕ್ಷಿಷ್ಟಃದೇ. “ಫಾಸುದೇವಃ ಸರ್ವ ಮಿತಿಂ ನಮಹೋತ್ತಾನ್” ಅನಿ ಗಿರಿಶ್ಲೋಭಿಖಾನುಡು ಈ ವಿಷಯಮುನು ಸೂಚಿಂಬೇನು. ಅಷ್ಟೇಂದು ಶಿಳಕೋಪಸೂರಿಯೊತ್ತ ಅನಿ ಭಾವಮು.

ಪ್ರಸ್ತುತಳ್ಳೋಕಮು ಮೈನ ಉದ್ದರಿಂಬಳಿಂದ ತಿರುವಾಯಿಮೆಯ್ಯಿ ಪಾಶರಮುಲೋನಿ ಭಾವಮಲನು, ಗಿರಿಶ್ಲೋಕರಾರಮುಲನು ಅನುಸರಿಂಬಿ ರಿಂದಿಂಬಳಿಂದುರುಟ ಸ್ವಾಪಣಮು.

7) ಭೂಲೋಕಪೂರ್ವತನಪುಣಿಚಯೈಃ ಮಹೋತ್ತಾನ್
ಯಃ ಕಾರಿನಾಮಕಮಂಪೋತ್ತರುಷಾತ್ತುಜ್ಞಂ ಉಭಾತ್ |
ಕೃಷ್ಣೈ ಯಧೈವ ಫಾಸುದೇವಸುತಃ ಪ್ರಸೂತಃ:
ಶಾಧ್ಯಂ ಶರಾರಿರಣೌ ಶರಣಂ ಪ್ರಪರ್ದೇ ||

ಪ್ರ.ಅ - ಭೂಲೋಕ = ಭೂಲೋಕಮುನಂದಲಿ ಜನಲಯೊತ್ತ, ಪೂರ್ವತನ = [ಪ್ರಾಚೀನ, ಪುಣ್ಯಚಯೈಃ = ಪುಣ್ಯಸಮೂಪಾಮುಲಚೇ, ಮಹೋತ್ತಾನ್ = ಮಹೋತ್ತುಡುನು, ಕ್ಷಿಷ್ಟಃ = ಶ್ರೀ, ಕೃಷ್ಣಾದು, ಯಥಾ+ ಏವ = ಏವಿಧಮೂರ್ಗಾ, ಫಾಸುದೇವಸುತಃ = ಫಾಸುದೇವನಿ ಕುಮಾರುಡುಗಾ, ಪ್ರಸೂತಃ = ಜನ್ಮಿಂಚೆನೋ ಅಷ್ಟೇಂದು, ಯಃ = ಏನಮಾತ್ಮಾಘಾರ್ಥ, ಕಾರಿನಾಮಕ = ‘ಕಾರಿ’ ಅನುವೇರುನುಕಳಿನ, ಮಹೋತ್ತರ್ವಃ = ಮಹೋತ್ತುಡುನು, ಅತ್ಯಜಃ = ಕುಮಾರುನಿಗಾ, ಅಭಾತ್ = ಅಯ್ಯೆನೋ, ಶಾಧ್ಯಂ = ಅಷ್ಟೇಂದು, ಶರಾರಿ = ಶಿಳಕೋಪಸೂರಿಯೊತ್ತ, ಚರಣೌ = ಚರಣರ್ವಂದ್ಯಮುನು, ಶರಣಂ = ಉಪಾಯಮೂರ್ಗಾ, ಪ್ರಪರ್ದೇ = ಪಾಂದುಚುನ್ನಾನು.

ಭಾವಮು : - ಭೂಲೋಕಾನುಲ ಪುಣ್ಯಫಲರೂಪಮೂರ್ಗಾ ಮಹೋತ್ತುಡುನು ಶಿಳಕೋಪಸೂರಿ ಕಾರಿ ಅನು ಮಹೋತ್ತರ್ವಃ ಮುನುಕುವಲೆ, ಕೃಷ್ಣಾದು ಫಾಸುದೇವನುವಲೆ, ಕುಮಾರುಡುಗಾ ಅವಶರಿಂಬೇನು. ಅಷ್ಟೇಂದು ಶಿಳಕೋಪಸೂರಿಯೊತ್ತ ಅನಿ ಭಾವಮು.

ఆచార్యపూదయమను రహస్య గ్రంథమున ఆమ్రాంధ్ర అవతారమును గూర్చి పలు సంభావనలు చేయబడినవి. అందు “మున్ముమ్ నోర్రోర్ అస్ఫల్సేల్ పుణ్ణియగ్గొఫలితపరో? ఎష్టో శచ్చిప్పుర్కల్” అను సంభావనాపేణ్ చీచబ స్వరణీయము. అనగా, నిత్యసంసారిని నిత్య సూర్యిగా చేయగల్లిన అనంతశాయి అగు సూత్రపుణ్యమే పూర్ణముగా ఫలించి, ఇట్లు మారిరా? అని భావము. ప్రస్తుత శ్లోకములోని భూలోకాసులు పూర్వము చేసిన పుణ్యముల ఫలితముగా మహాత్ములగు ఆమ్రాంధ్ర అవతరించిరా? అను సంభావనయు అట్టిదే. ‘మహాత్మా’ అనుపుడు. “స మహాత్మా సుదుర్భభః” అను గీతావాక్యము, “ఉణ్ణిమ్ కోరు పరుకుమ్ నీర్ తిణ్ణిమ్ వెర్రోతైయుమ్ ఎల్లామ్ కణ్ణాన్”, అను తిరువాయ్మెమ్మో సూత్రి స్వరణీయములు. భట్టురు ‘కృష్ణత్ప్రస్తుతత్త్వం ఇవోదితం’ అనుచు లోకములోని జనుల కృష్ణ ప్రేమ ఆమ్రాంధ్రగా అవతరించేనగా, ఇచట కవి లోకములోని పుణ్యము ఆమ్రాంధ్రగా అవతరించిరని పల్గొరి. ఈ శ్లోకమున ఆమ్రాంధ్రకు, కృష్ణావతారమునకు మధ్యగల సామ్యము ధృనించుచున్నది. నమామ్రాంధ్ర ప్రబంధమగు తిరువాయ్మెమ్మో, శ్రీకృష్ణాప్రోక్తమగు గీతుని వివరించుని ఆచార్యుల అభిప్రాయము.

8) సర్వాధికార ఇతి వైభవసంభవాయ
వేదాః అనాదినిధనా ద్రవిడ్త్కిరూపాః ।
దివ్యప్రబంధపుషో యత ఆవిరాసన్
తాదృక్ శంారిచరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥

ప్ర.అ. - అనాదినిధనాః = అదియు అంతములేని, వేదాః = వేదములు, సర్వాధికార = అంరటకు అధికరింప తగినవి, ఇతి = అను, వైభవసంభవాయ = గొప్పతనము కలుగుటకు, యతః = ఏ శతకోపసూర్యి వలన, ద్రవిడ+ ఉత్కిరూపాః = ద్రవిడ భాషామయములగు, దివ్యప్రబంధపుషో = దివ్య ప్రబంధముల రూపమును, కళ్లినై, ఆవిరాసన్ = ఆవిర్భవించేనో, తాదృస్ = అట్టి శతారి = శతకోపసూర్యిశ్లోకం, చరణౌ = పారద్వంద్వమును, శరణం = ఉపాయముగా, ప్రపద్యే = పొందుచున్నాను.

భావము : - అనాది, అనంతములు అగు వేదములు అందరిచే ఆభ్యసింప తగినవను ప్రశ్నాని పొందుటకై ద్రవిడభాషలో దివ్య ప్రబంధముల రూపమున ఆమ్రాంధ్ర ద్వారా లోకమున ఆవిర్భవించినవి. అట్టి ఆమ్రాంధ్ర శ్రీపాదములను శరణుపొందుచున్నాను.

ఆచార్యపూదయమను రహస్యగ్రంథములో, ‘మేఘమ్ పరుకిన సముద్రామ్యు పోలే నూత్రుదల్ శతకోర్ ఇంగ్రోయాయనవాయ్ తిరుపైనవాతే సర్వదాసర్వపూషచ్ఛియుమామే’, ‘పుణ్ణిమ్ పోలష్టే పాఱ్యుడమ్’ అను సూత్రములను, (72, 73) ఆ సూత్రములను వ్యాఖ్యానించుచు

శ్రీమణవాళ మహాముసుల సాయంచిన “అధ్యయనకాలనియతియైయుమ్, త్రిప్రథికాధికారికషయ అధికారినియతైయి ముడైత్తాయిరుప్పుళ్ళి” “మాఖ్యాదతీ” ఎన్నిఅందేవిద్యాముద్రతిల్ల మయమ్ “ఇష్టవాయినక్తిరుస్తు” ఎన్నిఅందేయే ఇష్టదైయి వాగ్గామాయ్ కాలనియమాధికారి నియమనిరపేకఫూన ఆకారతై యడైస్తు, కళ్ళులైపుభ్రావాతే “అధ్యేతప్యం ద్విజశ్లేష్మి: వేదరూప మిదం కృతమ్, ప్రీభి: శూద్రాదిభి శ్లైవ తేపిం ముక్తి: కరే ప్రీతి” ఎన్నిఅందేయే ఒరుకాలనియమ మిస్త్రీ-సర్వకాలముమ్ సర్వర్కుల్మి ఉపజీవ్యమామితే ఏనై” అని, “ఇత్తార్తకారణమానవేదమ్ అధిక్యాధికారమా యిరువ్వాలమ్ తత్కుర్యమాన వితు సంస్కృతపిశేషభూతిలే సర్వాధికారమాక క్షుర్తైయైలై యైప్పుడాయిఱ్రుఱ్రు. ర్వాసుత్తిలే తోర్రుఱ్రు కిఱ కారణతా జ్ఞాభ్యూతాదిక్క దార్చ శ్లోంక్తిలుమ్ విషిఫ్తమ్.” అనుసూక్తులును ఇచట స్వరంగేయములు. కావుననమాఘ్రూధ ముఖమున ద్రావిడభాషలో అవతరించిన వేదము సర్వాధికార మయైనని ఏల్లాడుచుస్తుది.

9) శ్రీతింత్రిణీ సపిధాయ జనాయ సర్వ-

మిష్టుం దదాతి యదధిష్టుతమూలదేశా ।

యద్దర్భనప్రణాయనిత్యునిప్తునిద్రా

ఆదృక్ శారాచివరణా శరణం ప్రపద్యే ॥

భూత. - యత్ = ఏనమాఘ్రూధ్రు అధిష్టిత = అధివింపబడేస్, మాలదేశా = మాలాషైసుమును కళ్లినది, యత్ = ఏనమాఘ్రూధ్రుయైక్, దర్శన = సందర్శనముచే, కళ్లిన, ప్రణయ = అనురాగమువలన, నిత్య = నిత్యము, నివృత్తి = తీరిన, నిద్రా = నిద్రము కళ్లినది అగు, శ్రీతింత్రిణీ = మంగళకరమగు చింతచెట్టు, సపిధాయ = తనక్రదుపచ్చ), జనాయ = జనులకు, ఇష్టుం = వారి కోరికను, సర్వం = సమస్తమును, దదాతి = ఇష్టయమ్మదో, ఆదృక్ = అష్టీ, శారాచి = నమాఘ్రూధ్రు, శరణా = పాదయుగ్మమును, శరణం = ఉపాయమూగా, ప్రపద్యే = పొందుచున్నాను.

భాషము : - నమాఘ్రూధ్రుకు ఆశ్రయమైన తింత్రిణీప్రీకమును స్తుతించుట ద్వారా శ్రీ ఆఘ్రూధ్రు వైభవమును నిరూపించుట ప్రస్తుతశ్లోకములోని అంశము.

నమాఘ్రూధ్రు అధిష్టించిన మాలదేశము కళ్లినది, ఆ ఆఘ్రూధ్రు దర్శించుటచే కళ్లిన అనురాగము వలన (భక్తివలన) నిత్యము నిద్ర లేకండ ఉన్నది అగు తింత్రిణీప్రీకము పైతము (చింతచెట్టు) తను సమీపించు వారి అష్టీషుముల నన్నిటిని ప్రసాదించును. అష్టీ వైభవమును కళ్లిన నమాఘ్రూధ్రుయైక్ పాదములను ఉపాయమూగా పొందుచున్నాను.

నమాఘ్రూధ్రు అవతరించుటకు ముందు భౌవానుడు ఆదిశేషులను పిలచి, తిరుపూరిలో చింతచెట్టుగా ఆవిర్భవించి, ఆఘ్రూధ్రుకు ఆశ్రయమూగా పాలసించి ఆష్టీపీంచెయి. ఆదిశేషుము ఆష్టీచేసును. కావున ఆఘ్రూధ్రు తిరుపూరిలోని వించెట్టు ఆదిశేషుల ఉపాయమూగా

చెప్పబడుచున్నది. ఈ వృత్తాంతమును గరుడవాహనపండితులు దివ్యసూరిచరితమున “అసేష్ట తసయం యస్మిన్ మహాత్మే నాథనాయికా, నిర్మిదతింత్రిణీరూపః శేషప్తనుగోత్తు భఫత్తో” అని అనుసంధించిరి. నమ్మారికేశవాచార్యులను ఆచార్యసూక్తముక్కావలిలో, అమ్మహితునకు పర్వతపు వారణాశ్రాంబుగా సతని యిమతారంబునకు ముందట నుంచుండు తింత్రిణీ తచ్ఛుస్యరూప ధరుండై వ్యర్థిల్లామండె” నని పల్నైను. ఈ చింతచెట్టు “ఉఱజ్ఞాప్తుషి” నిదింపని చింతచెట్టుగా ప్రసిద్ధి చెందినది. పరమపదమున భగవానుని ఆదిశేషుడు “అజ్ఞారపారమదుకేళ్లు అఖ్యలుమి ఖ్రుష్ణు పూజ్ఞారదైపత్రయాప్తో” అనునట్లు నిత్యము జాగరూకతతో రక్షించునట్లే, ఇచ్చట తింత్రిణీ వృత్తరూపమున అమ్మాయిల్లను రక్షించుటచే నిర్మిద్ర తింత్రిణీ అయ్యేను అమ్మాయిల్ల తిరుక్కు-ఊళ్లుడి స్వామి పరఫలమేకదా!” యద్దర్శనప్రణాయినిత్యనివృత్తు” అనుస్తుడు అమ్మాయిల్ల దర్శనమునందు అన్నా (దావిద్ బ్రహ్మసంహాత అందలి అనురాగముచే తింత్రిణీ వృత్తమునకు నిర్ధతోలగినదు భావము కూడ ధ్వనించుచున్నది. సమాఖ్యాయ్మాయ్మ తిరుపాయ్య మేఘ్యోతో “పద్మ శెష్టశేర్ తిరువేళ్లడ మాపులై ఒన్నుమేతో ఖ్రుష్ణునమ్ వినై మోయుమే” అనుచు భగవానుడు నిపసించియున్న వేంకటాచలమునకు నమస్కరించిన తమ కర్కూలనన్నియు నశించునసిరి. ఆభావమును ఇచ్చట కవి అమ్మాయిల్ల నిపసించు తింత్రిణీప్రతమున అనుసంధించిరి.

10) సత్కోత్తరే: సతతసేవ్యపదాంబుజేన

సంసారతారకదయాప్రద్రవ్యగంచలేని ।

సౌమ్యాపయంత్యమునినా మమ దర్శితాతో తో

శ్రీ మఘులారివరణో శరణం ప్రపద్యే ॥

ప్ర.అ - సత్త్వ+ ఉత్తరో = సత్యగుణముతో నిండినవారిచే, సతత= ఎల్లప్పుడు, సేవ్య = సేవింపతగిన, పద్మ+ అంబుజేన = పాదపద్మములను కల్పినవారు, సంసార = సంసారమునుండి, తారక = రక్షించు, దయా+ అధ్ర = దయచే తడసిన, ధ్వక్+ అంచలేన = కటూతములను కల్పినవారు, సౌమ్య + ఉపయం త్యమునినా = శ్రీరమ్యజామాత్మమునిచే, మమ = నాకు, దర్శితాతో = మాపబడిని అగు, తో = ఆ, శ్రీమతో = అంద్యైన, శారి = శతకోపసూరియొక్క, చరణో = పారద్వంద్యమును, శరణం = ఉపాయమూగా, ప్రపద్యే = పొందుచున్నాను.

భావము :- సత్యగుణమును నిండిన వారగు మహానీయులచే ఎల్లప్పుడు సేవింపతగిన పాదపద్మములను కల్పినవారు, సంసారమునుండి ఆశ్రితులను రక్షించు కటూతములను కల్పినవారును అగు శ్రీమణావాళమహామునులచే ప్రాప్యములుగా నాకు చూపబడిన ఆశతకోపసూరి పాదపద్మములను శరణమూగా పొందుచున్నాను.

(సత్కోత్తరే:) - శ్రీమణావాళమహామునుల భక్తులు సత్యగుణపూర్వులు. రజస్పుమోగుణముల సంబంధము ఏమాత్రము వారికి లేదు. “అపగతమంద మామై

రంతిమొపాయనిష్టిః, అధిగతపరమార్థార్థకామానిష్టిః, నిఖిలజనసుహృద్భిః నిష్టితకోధలోష్టిః
పరపరమునిభృత్యైః” అనుచు విషువ్యియప్పాలను మణవాళమహామునుల శిష్యులు
డ్వారాదినచర్యాస్తోత్రమున పల్యైట ఇవట స్నేరణోయయు. “‘అపగతమదమాసైః,
నిష్టితకోధలోష్టిః, అర్థకామానిష్టిః’ అనువిశేషములు రజస్తమోగుణారాపోత్యమును,
“అంతిమొపాయనిష్టిః, అధిగతపరమార్థాః, నిఖిలజనసుహృద్భిః” అను విశేషములు
సత్యగుణపూర్వార్థతను తలియజేయును.

(దయాప్రదగంచేన) - మణవాళమహామునుల వ్యాఘ్రీతీరునామములో, “కరుణై
ప్రాణిముక్కోణవాయ్మిత్తే” అని (కరుణపొంగి పొఱలు నేత్తర్యాయమునకు మంగము) యుండుట
గమనింపలినది.

(సౌమ్యాపయంత్యముని) - ‘సౌమ్యాపయంత’ అనునామము “అ గ్రిగియమణ
వాళన్” అను తమిళామమునకు రూపాపంతరము. ఈ పేరు శ్రీరంగాథునకు సుప్రసిద్ధము.
ఈ నామము శ్రీమణవాళమహామునులు అవతరించినపుడు వారికి పీట్పోదులచే పెట్టుబడినది.
పీమ్మిట మణవాళమహామునులు సస్వాసించిన ప్రదు శ్రీరంగాథుడు అర్థాక ముఖమున “
ఇకప్పీరు నాపేరీ పూర్వాప్తునామమతోనే వ్యమహారింపబడురుగాక” అని అన్గ్రోంచుటనే
వారికి “సౌమ్యాయంత్యముని” అను పేరు కళినది ‘ముని’ శబ్ద మిచుట సస్వాసారమ దశను
తెలుపును.

(మమ దర్శితా తా) అక్కించుడను, గతి లేనివాడను అగు నాకు మణవాళమహామునులచే పరమ
ప్రాప్యములగా నమ్మాఘ్ర్యాప్తార్థపోదములు చాపబడినవి అనుటచే ఆచార్యరూపిపరిగ్రహీతమైన
చెంటునే ఆఘ్యాప్తార్థపోదములను శర్ణముగా తలచుచున్నానని భ్రసినిచుచున్నది. ఇట్టి భావము
మొదటిక్కోక్కులో కూడా కలదుట ఇంతకు ముండే విపరింపబడినది. అందు భావప్రామానుజ,
పూర్వార్య, యామునాది పూర్వార్య రుచిపరిగ్రహీతత్వము తెలుపబడగా, ఇందు
శ్రీమణవాళమహామునుల రుచిపరిగ్రహీతత్వము తెలుపబడుట విజేయును. ‘తా’ అను సర్వామము
అనిర్వచనీయ ప్రాప్యము, భగ్గోజు తెలుపును.

ఈ క్షోములోని మొదటిమూడు పాదములు ప్రతివాదిభయంకరం అణ్ణోన్సాయించిన
శ్రీ వేంకటేశవపత్రులోని 15వ క్షోములో గల మూడుపాదములతో సమానముగానుండుట
ప్రాప్యముగా కన్నించున్నది. కావున ఈ ప్రపత్తి అణ్ణోన్స్యామిచౌని, వారి వంశభూతచే గాని
రచింపబడేయుండునని డోహీంప వీలున్నది.

శ్రీమహాప్రభుత్వమును శారిపదమునకు విశేషముగా కాని, చరణపదమునకు
విశేషముగాని అన్వయింపవచ్చును. శతకపస్తారికి విశేషమైనపుడు జ్ఞాన, భక్తి,
కైంగ్రాలష్టీ, కళినపాదచి అర్థము. పాదమును విశేషమైనవో శభదమున కళిన, మంగళరమైన
అని భావము.

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః

శ్రీశతకాపమంగళమ్

- 1) శియః కాంతస్య కృపయా నిర్విబంధప్రవృత్తయా
గర్జై ఉభిషిక్తో య ప్రస్నే శతకోపాయ మంగళమ్॥

ప్ర.అ - నిర్విబంధప్రవృత్తయా = ఏ హేతువులేకుండగనే ప్రవృత్తమయిన (సహజమైన), శియః కాంతస్య = (శియఃపతియొక్క-, కృపయా = కరుణాచే, యః = ఏ శతకోపసూరి, గర్జై = గృహమునందున్నప్పుడే, అభిషిక్తః = అభిషిక్తింపబడిరో, తస్మై = ఆ, శతకోపాయ = శతకోపసూరికి, మంగళమ్ = బుధము (అస్థగాక!)

భగవాను - న్యోతిక్షేపిన భగవానని కరుణాచే గృహప్రస్తుతిలోనే అభిషిక్తింపబడినమార్ఘ్యాప్రకు మంగళమగ్నాక!

భగవానుడు, ఆర్ఘ్యాప్రకు, ఆచార్యులును తమను రక్తించువారని తలచుదశ భక్తిదశ. ఈ భక్తి దశ మరింత పరిక్వయ మయినచో, ప్రేమరథా మారును ఆట్టిపేమరథలో అస్తోనే భయశంకకల్పును. అన్గా వారికి ఏమయిన ప్రమాదము జరుగునేమో? అను భయము కారణము లేకుండగనే కల్పును. అప్పుడు వారికి ఏధ్యాన అపాయము కలుగకుండవలెనని వారి తేసుమును భక్తుడు ఆశాసించును. దీనికి మంగళశాసనమని పేరు. కావున భగవానునకు, ఆర్ఘ్యాప్రకు, ఆచార్యులకు మంగళశాసనమును చేయుట ప్రపస్యుని స్వరూపమునకు పూర్వాత్మన కల్గించునే తప్ప, లోటుము కల్గింపదని పూర్వాచార్యు లందఱు నిష్పుర్వాంచిరి. ఆట్టి క్రమములోనే కవిన మార్ఘ్యాప్రకు మంగళశాసనమును చేసిరని చెప్పాడనును. లేసినచో, ప్రపస్యజన కూరస్తులూ, పరమాచార్యులూ చెప్పుబడు ఆర్ఘ్యాప్రకు మంగళశాసనమును చేయుట ఆసంగతమూగా తోచును కదా!

స్తోత్పూరంభమున 'శ్రీ' శబ్దము ప్రయోగింపబడుటచే మంగళమును ఆవరించినట్లుయినది. "నిర్విబంధ ప్రవృత్తయా" అనుప్పుడు "న్యోతిక్షేపటాజ్ఞా మదియేన మహామతి, ఆచార్యాపిషయాక్రో అస్తుపంతి పారాం గతిమో", "కేపలం స్వేచ్ఛ యైనాపాం ప్రేషే కంచిత్తకదాచను" అను భగవానుని వచనములును, "నాయ మాత్స్య ప్రమచనేన లభ్యో నమేధయూ న బహునా శ్రుతేన, యుమే వైష్ణ వృణతే తేన లభ్యః" అను శ్రుతియు స్నేరింపతగినవి. "వెటిదే అరుళ్ శేయువర్" అను ఆర్ఘ్యాప్రకు శ్రీసూక్తి ఈ ఆర్ఘ్యములను ద్రథీకరించుచున్నది. "శియఃకాంతస్య" అమప్రయోగము సలక్షీకుడైన భగవానుడుతప్పక అనుగ్రహించునని తెలుపుచున్నది. (గర్జై ఉభిషిక్తః) - తల్లిగ్రుమునందున్నప్పుడే భగవానుని కటూతఖచ్చికలు వారిని తడిపుచున్నది. "జాయమానం హి పురుషం యం హేత్తుమధుసూదనః, సాత్యికః స తు విజ్ఞేయః స వై మోత్స్థాధింతకః" అనుసూక్తిచే ఏ పురుషుని ఆతడు జన్మించినపుడు భగవానుడు కటూతఖచ్చించున్న

అతడు సత్త్వికుడు, మోతమును గూర్చి ఆలోచించువాడును అనునని తెలుపబడినది. ఇందు ఆమ్రాధ్యగ్రహమునందుణానే భగవత్త్రాటాక్షమునకు పాత్రత్వాలైషణ్యమయ్యాటవే అంతకంటే గ్రోతుమును నూచించబడినది. సింహాసనమునరాజు పుత్రునేజిలములవే రాజ్యాభిష్టుడైషణ్యు, ఆమ్రాధ్య తల్లిగ్రహములో నుండగానే భగవానుని కటూక్షములవే ప్రమాజినకూటస్తులుగా, పరమాచార్యులూ పట్టాల్చిషిక్తులయ్యరి అనుస్వారస్పము ఇవట ధ్వనించుచున్నది. ఆ చార్యపూర్వయుమలోని “అటోర్కెట్క్రిమలవ్... పశ్చిమోళిష్టుల ప్రశ్నాన విశేషకటూక్షమ్” (94). అను స్తుతిస్మరణవేయము. శతకోపసామమునకు అజ్ఞానమును కల్పించు జిమును వాయువును నిరోధించిన వారిని భావము. “గూఢాధిప్రయత్నిత్తఃకథః” అను ప్రమాణమును బట్టిగూఢముగా అప్రియమును చేయువాడు జుడు. కామక్రోధతోభోవామదమాత్రీధ్యములను అరిషప్యాధ్యములు మనలోనే గూఢముగా ఉండి, మనకు తీరిని అపకారమును చేయును. ఆ ఆరిషప్యప్యాధ్యమును నిగ్రహించిన వారానియు చెప్పసాగును. లేక, నాస్తికపాదమతో, మాయాపాదమతో వేదమునకు, భగవానునకు, భగవద్గుర్తులకు అప్రియమును చేయు జటులను భగవానుని స్వరూప రూపగుణాభాతులను విస్తరముగా ప్రతిపాదించు దివ్యప్రభంధములను అనుగ్రహించుట ద్వారా నిగ్రహించిరనియు చెప్పసాగును.

ఇట్లే ఆమ్రాధ్యకు మంగళముగాకి అని తాత్పర్యము. ఈ శ్లోకము, “అజన్మస్” అను 3 వ శ్లోకము ఈడు మంగళోత్తమియించు పతి అరుమ్మదవ్యాఖ్యలో ఉట్టింటింపబడినది.

2) అమాత యం కారిదేవి పూర్వసంధ్యైవ భాస్తురమ్ |

త్త్వై దివ్యాపారాయ శతకోపాయ మంగళమ్ ||

ప్ర.అ. - యం = ఏ శతకోపసారిని, కారిదేవి = ‘కారి’ అనుమహాత్ములయొక్కపల్లి, భాస్తురం = సూర్యుని, పూర్వసంధ్య = ఉదయసంధ్య, ఇవ = ఇలె, అసూత = [ప్రసవించేనో, దివ్య+అవతారాయ = గొప్ప] అవతారము, త్త్వై = ఆ, శతకోపాయ = శతకోపసారికి, మంగళమ్ = బభము. (అనుమగాకి)

భావము : - ‘కారి’ అనుమహాత్మునియొక్క భార్యలుగు ఉడైయన్నట్టి (నాథనాయకి) ఏశతకోపసారిని, ఉదయసంధ్య సూర్యుని పతి, ప్రసవించేనో, అట్లిగొప్ప అవతారముగు నమ్మించ్చకు మంగళముగాకి!

నమ్మించ్చ ద్వారాకుపురి’ అనబడు ఆమ్రాద్య తిరుగారి అనుదివ్య దేశమున ‘కారి’ అనుమహానీయులకు, వారి ధర్మపత్రి అగు ఉడైయన్నట్టి దేవికిని ప్రత్రులుగా జన్మించిరి. అప్యత్రాంతము [ప్రస్తుతశ్లోకమున ప్రస్తోచింపబడినది]. భగవతమున శ్రీకృష్ణావతారమ్ముమున వ్యాసభగవానులు “తతోభిలజగత్పుటోధాయాచ్యతభానునా, దేవకీపూర్వసంధ్యాయా మావిర్యాతం మహాత్మునా” అనుమ సమస్తలోకములను పద్మములను సంతోషింపవేయు దేవకి అనపూర్వ సంధ్యయందు జన్మించిన అయ్యతభానునిగా శ్రీకృష్ణుని అవతారమును స్తుతించిరి. ఆభావము ప్రస్తుతమున గైకోనబడినది. కాన్నన శతకోపసారికి సూర్యునితో, శ్రీకృష్ణునితో

సామ్యము ద్వానించుచున్నది. “యద్భుతహాస మహాంతి..... తస్మై నమో వకుణ భూషణ
భాష్యరాయ” అను పరాంకుశాస్త్రక శ్లోకమున ఆమ్రాధ్రు భాష్యారునిగా రూపింపబడిరి.
(అజ్ఞానాంధకార) నమో నివర్తనముచే, భాషానునకునివాస్తోనములుచే, సమస్తవైదికజనులకు
వంద్యులుటచేసూర్యునకు, ఆమ్రాధ్రుకు పలువిధముల పోలికలు కలవు. సూర్యునిచే సాధ్యము
కాని అజ్ఞాన నిరోధము ఆమ్రాధ్రుచే సాధ్యమైనదను ఆధిక్యమును కలదు. అట్టే, ఆమ్రాధ్రుకు
శ్రీకృష్ణునకు పలువిధముల సామ్యములు కలవు. “కృష్ణత్రస్మాతత్త్వం” అనుభ్యారు శ్రీసూక్తికీ
కృష్ణునకు లోకోద్రాగయందుగల త్రస్మాయే ఆమ్రాధ్రుగా అవతరించిచు ఆర్థము చెప్పవీలగుటచే.
ఒక విధముగా కృష్ణుని ఆవతారమే ఆమ్రాధ్రు అని చెప్పునానును. నమామ్రాధ్రు తిరువాయ్ మొమ్మో
కి, భాషానుని గీతకును కల పదమైనిది విధములైన సామ్యములను ఆచార్య హృదయ గ్రంథకారులు
నిరూపించిరి. ఆగ్రంధములోనే శ్రీకృష్ణతారమునక్కను ఆమ్రాధ్రు అవతారమునకుగల
అతిశయమును వివరింపబడినది. కావున “తస్మై దివ్యావాయారాయ” అనుట ఆర్థవంతము.
“తస్మై దివ్యావాయారాయ మంగళం శ్రీశతారయే” అను పాతాంతరము కలదు.

3) అజన్మనుః పోడశాభ్యాత్ ప్రస్తావ్యద్వ్యనభిలాషిణై ।

శ్రీశాముఖపుష్టోయ మంగళం శ్రీశతారయే ॥

ప్ర.అ. - ఆజన్మనుః = జన్మమైదలు, పోడశ+ అభ్యాత్ = 16 సంవత్సరముల వఱకు, స్తుంధ+
ఆది+ అనభిలాషిణై = ప్రస్తావ్యపోనము (మొదలుగ ధారకపోషక భోగ్యములను) లోనివారు,
(అయినను), శ్రీశ = భాషానుని యొక్క స్వరూపరూప గుణవిభూతుల, అనుభవ =
అనుభముచే, పుష్టోయ = పుష్టిని కల్గినవారును అగు, శ్రీ శతారయే = శ్రీశతకోపసూరికి, మంగళమ్
= మంగళము.

భావము :- జన్మించినదిమైదలు 16 సంవత్సరములవరకు శతకోపసూరి లోకములో బీడ్డలు
అస్తుపాశాదులను ఆభీలపించునట్టు వ్యవహారింపక, యోగసమాధిలోనుండి, భాషపదుభమును
పొందిరి; భాషానుని స్వరూపరూప కళ్యాణమణాద్వానుభవమే ధారకపోషకాది సమస్తముగా
కల్గినవారై, వృద్ధిచెందిరి. అట్టే ఆప్రాకృతరూపులగు ఆమ్రాధ్రుకు మంగళముగు గాక!

“ఉష్ణమ్ శోరుపరుకుమ్ నీర్ తిష్ణమ్ వె త్రం లైయుమ్ ఎల్లామ్ కళ్యాన్”, అని
ఆమ్రాధ్రు స్వయముగా ధారకపోషక భోగ్యరూపపద్మములన్నియు తనకు భాషానుడైన శ్రీకృష్ణుడే
అనిరి. అట్టే మహానీయులను తన ఆవతారసమయమున చూడలేక పోపుచున్నాను కదా! అని
శ్రీకృష్ణుడు “వాసుదేవస్వర్య మితిసమపోత్సాముద్రభూతిః” అనుచు వాపాయైను కదా! లోకములో
గల బాలురకంటే విపరీతమైన ప్రవర్తనను కల్గియుండుటచే ఆమ్రాధ్రుకు” మాఱన్, అనుసేరు
కల్గను. ఈ అంశము ప్రస్తుతశ్లోకమున పరోత్తముగా తెలుపబడినది. రెండవపాదము చివర
“అనభిభాషిణై”, అని, నాల్గవపాదమున “శతకోపాయ మంగళం” అనియు పాతాంతరములు
కప్పించుచున్నవి.

**4) శ్రీవగర్యం మహాపుర్యం తాప్రమధ్యుతరే తచే
శ్రీతింత్రిణిమూలధామే శతకోపాయ మంగళమ్ ||**

ప్ర.అ. - తాప్రమధ్యీ = తాప్రమధ్యీనదియుష్టి, ఉత్తరే = ఉత్తరదిక్షుమాల, తచే = తీరమునడున్న, మహాపుర్యం = గొప్పవగరము, శ్రీవగర్యం = తిరువగరియందు, శ్రీతింత్రిణి = చింతచెట్టుయుష్టి, మూల = మొదలు, ధామే = నివాసమూలక్షీను, శతకోపాయ = శతకోపసూరికి, మంగళమ్ = ఉభయము.

భావము :- తాప్రమధ్యీనదికి ఉత్తరతలమునగల ‘కురుకాపురి’ (ఆమ్రార్థ తిరువగరి) అనుమహాసహమున శ్రీతింత్రిణివైపుకమూలమును నివాసమూలక్షీన శతకోపసూరికి మంగళము.

‘శ్రీవగరి’ అనుమావము ““తిరువగరి” అను ద్రావిడ నామవమునకు సంస్కృతికరణము. అనగరమునకు మహాత్మము ఆమ్రాప్రధ్య అవతరించుటనే వచ్చినది. లేక “సల్లార్సనవిల్కురుకూర్” అని ఆమ్రాప్రధ్య పత్రిమణ్ణుసత్పురుషులు నిత్యవాసము చేయుటచే, వారిగారవమునకు పౌత్రముటచే అనగరమునకు మహాత్మము కళీనది అనియు చెప్పువచ్చును. “శ్రీతింత్రిణిమూలధామే” అసున్సుడు (“ధామ్న”) జ్యుమునకునివాసమనియేకాక, తేజస్సు అనియు అర్థముచెప్పవేలున్నందును) తింత్రిణి వృత్తమూలమున గల గొప్పతేజస్సు అనియు చెప్పువచ్చును. మధురకులు ఉత్తరదేశమున తీర్థ యాత్రలు చేయు మండగా, మధురవద్ద వారికి కమపీంచిన జ్యోతి ఆమ్రార్థ తిరువగరియందు చింత చెట్టుస్వీపమున ఆర్ఘ్యముసుటచే, సుగ్ర్మాధ్యేత్తి ఆజ్యోతి అని వారు తలచిన వృత్తాంత మిచు స్నేరణీయము. ఈశ్లోకము నిత్యము ప్రపమ్ములు అనుసంధించు మంగళశాసన శ్లోకముల లో ఒకటి. “మూలధామ్ని” అను వేరొకాంచుమును కలదు. దానిప్రకారము “స్తోత్రాయి” అను పదము అధ్యాహోరముచేసికొనుచుంది. ఈశ్లోకము నిత్యము ప్రపమ్ములు అనుసంధించుకొను శ్లోకములలో ఒకటి.

5) పరోం బాహ్యకుండ్రశా మంకుశాయితస్తూకయే |

పరాంకుశాభిధానాయ శతకోపాయ మంగళమ్ ||

ప్ర.అ - బాహ్యకుండ్రశాం = నాస్తికులు, మాయావాదులు అను, పరోం = శ్రీతుపులకు, అంకుశాయిత = అంకుశము వంటి, సూక్తయే = సూక్తులను మల్చినవార్షిటచే, పర+ అంకుశ+ అభిధానాయ = పరాంకుశులను పేరు కళీన, శతకోపాయ = శతకోపసూరికి, మంగళమ్ = తుభము. భావము :- వైదికమతమునకు శ్రీతుపులన దగిన బాహ్యకుండ్రప్సులను అనగా నాస్తికవాదులను, మాయావాదులను అణచునట్టి, వారివాదములను నిరీర్యము చేయునట్టి సూక్తులను దివ్యప్రబంధముల రూపమున అనగ్రహించుటద్వారా పరాంకుశులను పేరును పొందినవారిసు శతకోపసూరికి మంగళముగాకి!

ఆచార్యపూర్వయములోని (93వసూ) “నాట్టియుల్యోమ్మోన్న శతరై యోట్టి మదవలిప్రక్కాఅంకుశ మిట్టు” అను సూక్ష్మర్థ మిచు స్నేరణీయము. తిరువాయ్ మొట్టో

లోని మొత్తమైదటిపాపరములోని మొరటిపాదమునగాల “నలముడైయమన్” అనివిషేషమును వ్యాఖ్యానించుచు నన్నిట్లో కండులో “అధ్యానప్రాణప్రాణయై ప్రార్థించు నిర్మాణమైన్వార్ పిదర్ పిడిత్తాప్రాణిలే అధ్యానర్ సలముడైయమన్ ఎప్పటికి కణ్ణయే... ఎప్పు పణిత్తాన్.” అని చల్పులు, ఆపాపురవ్యాఖ్యానమున చిరటలో “గుణమిత్తి, విగ్రహమిత్తి, విభూతియిత్తి ఎప్పు కొల్పుకిఱపర్చికట్ ఎల్లారుమ్ నిర్మాణప్పాట్లాలే” అని పల్పుటయు ఇచట అనుసంధేయములు. “అంకుశాయిత మూర్తయే” అను వేరొక పారము కలదు.

6) స్వవంతచిహ్నావకుళప్రసవానాం ధృతే (ధృతే) సది । వకుళాభరణాభ్యాయ శతకోపాయ మంగళమ్ ॥

ప్ర.అ. సది = ఎల్లప్పుడు, స్వవంత = తమవంతముయొక్క, చిహ్న = గుర్తులను, వకుళప్రసవానాం వకుళపుష్పములయొక్క, ధృతే = ధరించునట్టి, (అందుచే), వకుళ + ఆభరణ + అభ్యాయ = వకుళాభరణులను పేరును కల్గిన, శతకోపాయ = నమ్రామ్రాద్రకు, మంగళమ్ = మంగళము.

భావము : - ఎల్లప్పుడు వకుళమాలికలను ధరించువారు, ఆకారణమువే వకుళాభరణులను స్తోత్రకమైన పేరును కల్గినవారు అగు నమ్రామ్రాద్రకు మంగళము.

నమ్రామ్రాద్రభ్లు చేసినస్తుతికి సంతోషించిన కురుకాపురిలోని స్వామి ఆమ్రాద్రకు తాను ధరించిన వకుళమాలను బహుమతిగా ప్రసాదించేను అప్పటిసుండి నమ్రామ్రాద్రభ్లు వకుళాభరణు లయ్యారి. ఈ పుత్రాంతమునుగరుడూపూన పండితులు “ వకుళాకలితాం మాలా మాధ్యః ప్రీతో హరి ద్రదో, ఇతి తం స్నే శతారాతిం వకుళాభరణం విదుః” అని వ్యక్తించిరి. “నాట్యమ్యుషమ్యుషాలైమార్చియన్” అని ఆమ్రాద్రభ్లు తమకు నిరూపకముగా వకుళమాలికసు నీర్వేశించుకోనిరికడా !

7) శ్రీ పతిః నిత్యసూరి ర్యా శతకోప ఇహోదితః । ఇతి సర్వైః వితర్ణ్యాయ శతకోపాయ మంగళమ్ ॥

ప్ర.అ. - శ్రీపతిః = (శ్రీయఃపతియా, వా = లేక, నిత్యసూరిః = నిత్యసూరియా? ఇహో = ఈఅలోకమును, శతకోపః = శతకోపసూర్యాగా, ఉదితః = అవతరించేను, ఇతి = అని, సర్వైః = అందటిచే వితర్ణ్యాయ = ఉత్సాహింపతిగినవైభవమును కల, శతకోపాయ = శతకోపసూర్యాకి, మంగళమ్ = మంగళము.

భావము : - సాక్షాత్తు భూపానడ్డో! లేక నిత్యసూర్యులలో ఒకరా? అని అందఱు తలంపతగిన గొప్పతనమును కల్గిన నమ్రామ్రాద్రకు మంగళము అస్థాక!

ఆచార్యపూర్వయములోని (92సూ) “అత్రిజమదగ్నిషంక్తిరథపసున్మసాను వాసముడైయ యుగప్పట క్రమావలారమో?... మూడువర్ష క్రాక్షణ్ణోర్ శిరియరిలే ఒకరవో “... ఎప్పు శచ్చిప్పర్కత్తు” అను సూక్తియొక్క భావమిచు ప్రస్తుతము. శ్రీమణాళమహామునులతము

వ్యాఖ్యలో “ఇప్పడి కృతాది యుగిక్కమత్తాలే బ్రాహ్మణాది వష్ట క్రమేణ అవతరిత్తుప్పనియేశ్వర్వ చష్టదూహనకలియగత్తిలే చష్టదూహనలేష్టు తరిత్తషడియో ఏనై” అని “విజ్ఞాష్టుమ్ర మూతుమ్ర” ఎష్ట పరమపదత్తకు - నిలత్తాలికలాన నిత్యసూరికలిలే ఇవ్విభూతియై తిరుతుకైకాగ్రక ఈశ్వరనియోగత్తాలే అవతారిత్తా రోరువర్ణ “ అనియు పల్చిరి. “ ఇతి స్తుతః”, “ ఇతి స్తుతః” ఆను పాంతరములను కలవు.

- 8) విభూతిద్వయపుత్రాంతవ్యాపివిజ్ఞానసంపదే ।
ఎష్టద్వష్టద్వష్టపుష్టే శతకోపాయ మంగళమ్ ॥

ప్ర.అ. - విభూతిద్వయ = నిత్యవిభూతి, లీలావిభూతులనబడు రెండు విభూతులలోని, వృత్తాంత = వృత్తాంతమునందు, వ్యాపి = వ్యాపించియున్న, విజ్ఞానసంపదే = విజ్ఞానమును సంపదము కల్గిన, విషద్ర = పరిషద్రఘైన, పవిత్రమైన, (సాత్మ్యకమైన), జుద్ర = తెల్లని, వపుషే = శరీరమును కల్గిన, శతకోపాయ = శతకోపసూరికి, మంగళం = తథమగుగాక.

భాషము : - ఉభయవిభూతులయందు అంతట వ్యాపించిన విజ్ఞానసంపదము కల్గినవారు, పవిత్రమైన, తెల్లని శరీరమును కల్గిన శతకోపసూరికి మంగళం.

ఈశ్వర్కము తిరువాయ్మొఘ్రోలోని చివరి శతకములోని చివరి దశకములోగల “శామ్రష్టు” అను పదవాపోశరమును అనుసరించి రచింపబడినది. ఆచార్యపూర్వదయములోని “ముదలశ్శు తురక్కుకలాలే పెట్టావాణైయుల్ల వాక్షిన పేరూ కుషప్పడి యామ్పుడి” (228సూ.) అనుస్తాకీ, అచటి మణవాళమహామునివ్యాఖ్యలోని “తత్త్వత్తయత్తైయుమ్ విలాక్షుతైక్షేణ్ణు అవై కుషప్పడియామ్పుడి పెరితాన తమ్ముడైయ పరమభక్తి” అను వివరణమును ఇచ్చట వివక్షితము. శ్లోకములోని విజ్ఞాన శబ్దమునకు భక్తి రూపాపన్న జ్ఞానమూగా అర్థము చెప్పకోననగును. సత్యరూపుడను భగవానవకు ఆశ్రయముగు ఆమ్రామ్రద్విధైర్మామును “విషద్రష్టద్వష్టపుష్టు”గా వ్యాపించుట తగినది కదా!

- 9) స్వాన్యపదేశవిష్టేషపంట్లేషపముభాః దశాః ।
ప్రాప్య తత్పూచిసూక్తాయ శతకోపాయ మంగళమ్ ॥

ప్ర.అ. - స్వ+ అన్య+ అపదేశ = స్వాపదేశము, అన్యాపదేశము, విష్టేష = భగవానునితో విరహము, సంట్లేష = కలయిక, ప్రముభాః = మొదలగు భోదములతో ప్రసిద్ధములయిన, దశాః = (దశలను) తీతులను, ప్రాప్య = పొంది, తత్ = అదశు, సూచి = సూచించునట్టి, సూక్తాయ = వాక్షులను కల్గిన, శతకోపాయ = నమామ్రామ్రకు, మంగళం = మంగళము అగుగాకి

భాషము : - స్వాపదేశము, అన్యాపదేశము, విరహాదశ, సంట్లేషదశమొదలగు స్థితులను పొంది, ఆమ్రామ్రద్వ ఆదశలకు తగినసూక్తులను అనుగ్రహించిరి. ఆమ్రే శతకోపసూరికి మంగళమగుగాక!

నమ్మొమ్మోద్దులు అనుగ్రహించిన ప్రబంధములలోని సూక్తులు పటురీతులలో కవించుచున్నవి. ఆమ్లొద్దులు స్వయమూగా పల్చిన పటుకులవలన ఏర్పడు ధ్వన్యద్రములకు స్వాపదేశార్థములని పేరు. అహా స్వాస్య = తపయొక్క, అపదేశే = నెచముతో చెప్పబడిన, అర్దాః ధ్వన్యర్దాః. ఈ ధ్వన్యద్రములు స్వాపదేశార్థములు. అట్లుకాక, తమ భక్త్వతికయముచే నాయికాదిభావమును పొంది ఆమ్లొద్దు పల్చుటకు అన్యాపదేశమని పేరు. అన్యాస్య = ఇతరుల యొక్క, అపదేశే = నిషత్తు ఉపదేశింపబడిన, అర్దాః ధ్వన్యర్దాః, ధ్వన్యద్రములు అన్యాపదేశములు, సంగ్రహమూగా చెప్పవలెనన్న “తన పేచ్చు” తో పల్చిన సూక్తులలోని ధ్వన్యద్రములు స్వాపదేశములు, “పెణ్ణ పేచ్చు” తో పల్చిన సూక్తులలోని వ్యంగ్యార్థములు అన్యాపదేశములు.

ఇట్టి స్వాపదేశ, అన్యాపదేశములను ఆమ్లొద్దులు సంభ్రమిస్తాయి అను రెండు దశలలో తెలియజేసిరి. భగవానుడు ఇట్లు తపయొక్క సంభ్రమిస్తాయి విశ్లేషములను ఆమ్లొద్దకు కల్గించుట ద్వారా, వారికి తన స్వరూపరూప గుణావిభూతుల జ్ఞానమును పూర్ణముగా అనుగ్రహించెను. ఈ అనుభవముయొక్క తీవ్రత చేలోకోజ్ఞీమనముకలుగపలెనముదయుతో ఆమ్లొద్దు తమ అనందమును ప్రకటించుచు దివ్య ప్రబంధములను అనుగ్రహించిరి. భగవానునితోటి సంభ్రమిస్తాయి ప్రత్యక్షసమానారమ్మైన మానసానుభవము. విశ్లేషమనగా బాహ్యముభావేత్త సిద్ధింపవందునకల్లు మనస్సుకైథిల్చిల్చియిము.

విశ్లేషదశలో శతకోపసూరినాయికాప్రథమ, సభి అప్పుము, (నాయిక) తల్లిదశమ పొంది, పల్చుట కనపడుచున్నది. ఆ మూడుదశలయొక్క తాత్పర్యమును ఆవర్యాప్యారయకారులు “సంబంధోపాయ ఫలజ్ఞాలిల్ ఉణర్తుత్తి తుణిపుపదమాకిఱ ప్రస్తుావస్తైకపుకుంగ్తు తో ఖ్యాతాయార్ మకాశ్చస్పాయేర్” అను సూత్రమున వివరించిరి. సంబంధజ్ఞానము సభీగాను, అనుభూత్యోపస్త్వాది ఊపాయాధ్వరసాయజ్ఞానము తల్లిగాను, ప్రావ్యత్యర్థానాయికగాను చెప్పబడినపని తాత్పర్యము. తిరువాయ్యమెయ్యిలోని “తీర్పిస్పూర్వాయామిని”, “తువచిల్ వావుచివాడవ్”, “కుమాణిష్మమలై” అను మూడు దశకములను తోష్మో(సభి) దశలో, “ఆడియాడి”, “పాలనా యేఖ్యాలకు”, “వంటైయిరుంపుఖ్యావి”, “కడల్శానవ్”, “పూలంకుం”, “ఉణ్ణమ్మోఱు”, “కణ్ణలుమ్ పకలుమ్” అను ఏడుదశకములను మాత్రదశలో, “అణ్ణిరెయమడూరాయ్”, “వైత్తపుణ్ణిప్రమేపాయ్”, “పాములకాఢిరో”, “ఎణ్ణసలకమ్”, “వాయువైరెయుకశుమ్”, “ఏతూశుమ్”, “మాశాశుకోరి”, “ఉంరెల్లామ్తుణ్ణై”, “ఎళ్లినేయో”, “మానేయోక్కి”, “మిన్నిడైవడైవార్”, “వెళ్లెచ్చరిశణ్ణ”, “ఏల్లొయారావి”, “నణ్ణల్వరిషణ్ణ”, “ఇన్నుయార్చేవల్”, “మాల్లికైకపుష్టి”, “వేయేమరుతోచిణ్ణై” అను 17 దశకములను నాయికా దశలో ఆమ్లొద్దు పల్చిరి. ఇట్లే, తిరువిరుత్త ప్రబంధములో కూడమూడు విధములైన దశలను కానమను.

ఔన నిర్దేశింపబడిన త్రీభావనతో ఆమ్లొద్దు పల్చిన దశకములన్నియు తత్త్వస్వరూపమును తెలియజేయసి అగుటచేపరమప్రాప్యములు. “ప్రముఖాం దశాం” అను వేరోకపారము కలదు.

10. అభ్యస్తాం స్వప్రబంధం భుక్తి ముక్తి కరే ష్టైతే ।
దదతే సత్యవచే శతకోపాయ మంగళమ్ ॥

ప్ర.అ. : స్వ ప్రబంధం = తమ ప్రబంధమును, అభ్యస్తాం = అభ్యసించు వారికి, భుక్తిముక్తి = భుక్తి, ముక్తి, కరే = చేతియందు, ష్టైతే = ఉన్నవిగా (యథా భవతః తథా), దదతే = ఇచ్చునట్టే, సత్యవచే = సత్యవాక్యము కల్గిన, శతకోపాయ = శతకోపసూరికి, మంగళం = జుభమగూరాక.
భాషము :- తమ ప్రబంధములను అభ్యసించు వారికి భుక్తియు, ముక్తియు వాస్తవతమగునని అనుగోచించు సత్యవాక్యాలగు శతకోపసూరికి మంగళమగూరాక !

‘దదతే’ అనుకు బద్యలు ‘‘దదతే’’ అను పారాంతరము కనుపించుచున్నది. ‘పల్చునట్టే’ అని ఆర్దము. అప్పుడు ‘ఇతి’ అను పదముపు అధ్యాహారము చేసికొననగును. తిరువాయిమొఘ్యి దివ్యప్రబంధమును అనుసంధించిన కల్ప ఫలితములను గూర్చి “ఇషైయుమ్ పశ్చతుమ్ వల్లార్కోవస్తుపరశ్రాత్తోమువైష్ణవైష్ణవైష్ణవై” ఇత్యాదిగా లోకికభోగుమృతి, “పిండితార్క పిండితార్క విర్భూతిరుస్తుపెరియువానువీనిలావునో”, అనుచు పదుపద్ధతిప్రాప్తియుకల్పుని ఆధ్యాత్మికపల్చుల్లాట ఇషటు స్వర్ణించతగినది. “బుమయః సత్యవచే” అను అమరకోపచమమును బట్టి, “బుమిం జుషామచో” అను భజ్యారు సూక్తిని బట్టి “సత్యవచే” అను విశేషము ఆమ్రామ్రమహాత్మిత్యమును సూచించును. “కర్మతే” అని, “పదతే” అనియు పారాంతరములు కలవు.

11) శ్రీమత్సుందరజామాత్మమినివానసవాసినే ।

శ్రీతింతిణిమూలధామే శతకోపాయ మంగళమ్ ॥

ప్ర.అ. :- శ్రీమత్సుందరజామాత్మమిని = శ్రీమణాశమహామునులయొక్క, మానస = మనస్సును, వాసినే = నివాసమూగా కల్గినవారు, శ్రీతింతిణి = జుభకరమగు చించిచెట్టుయొక్క, మూల = మూల ప్రదేశమువగల, ధామే = జ్యోతిస్స్వరూపులగు, శతకోపాయ = శతకోపసూరికి, మంగళం = మంగళము.

భాషము :- శ్రీమణాశమహామునుల మనస్సును తీరనివాసముగా కల్గినవారు, తింతిణి వృత్తమూలమున ప్రకాశించు జ్యోతిస్స్వరూపులు అగు శతకోపసూరికి మంగళము అగూరాక !

‘ధామన్’ శ్శుమునకు జ్యోతిస్సు అనియేకాక, నివాసప్రాలమని కూడా ఆర్దము కలదు. “గృహదేహ త్యాచ్ఛభావా ధామాని” అని అమరము. ‘వాసినే’ అనునపుడు ‘ఇన్’ ప్రత్యయము ప్రశంసార్థకమగుటచే మణవాళమహామునుల మనస్సును ప్రశ్నస్వేచ్ఛ నివాసముగా కల్గినవారను విశేషము ద్వానించును. మూడవ పాదమున “ప్రమన్మజనహాద్యాయ” అను పారాంతరములు కలదు.

శ్రీమతే శర్కోపాయ నమ

శ్రీ యామునులచే స్తోత్రత్వమున నమామ్యావ్యాద్ర విషయముగా రచింపబడిన

ముక్తకర్తోక రత్నము

(అమ్మావ్యాద్ర నిత్యతనియన్)

మాతా పితా యువతయ స్తనయా విభూతిః
సర్వం యదేవ నియమేన మదన్యయానామ్ |
ఆద్వయ్య నః కులపతే ర్యకుళాభిరామమ్
శ్రీమత్తదంప్రియుగశం ప్రణమామి మూర్ఖ్మి ||

ప్ర.అ. - మత్త+ అన్వయానాం = నా వంశమున జన్మించిన వారికి, మాతా = తల్లి, పితా = లండి,
యువతయః = భార్యలు, తనయా = సంతానము, విభూతిః = సంపద, సర్వం = సమన్వయమును,
నియమేన = నియమముగా ఎల్లప్పుడు, యత్త+ ఏన = ఏనమామ్యావ్యాద్ర శ్రీమాద్మో, అట్టి, నః=
మాకు, ఆద్వయ్య = మొదటియాడను, కులపతేః = కులమునకు ప్రభువు అగు నమామ్యావ్యాద్ర
యొక్కి-, వకుళ+ అభిరామం = వకుళప్రస్తుములచే అందమయిన, శ్రీమత్త=సంపదమ కళీయున్న,
తత్త్త్వం = ఆ, అంప్రియుగశం = పాదపద్మమును, మూర్ఖ్మి = తలతో, ప్రణమామి = నమస్కరించు
చున్నాను.

వ్యాఖ్య . - ఈ శ్లోకము నమామ్యావ్యాద్ర నిత్య నియుక్తోకము. శ్రీమత్తపసంప్రదాయమున నిత్యము
పరింపతిని (ప్రార్థనాశ్లోకములలో) ఒకటిగా పరిగణింపబడుమన్నది స్తోత్రత్వములోని
పూర్వశ్లోకమున యామును చిదవదీశ్వర తత్త్వమునుగూర్చి, స్వగ్రాది భోగులనుగూర్చి),
అపవర్గమనబడు (బ్రహ్మనుభవమునుగూర్చి), అందులకు తగిన ఉపాయములనుగూర్చి),
సుప్రస్తుతముగా తెలియజేయు విష్ణుపూరాణమును అనుగ్రహించిన పరాశరమహార్ణిని స్తుతించిరి.
ప్రిముట పరాశరమహార్ణి అనుగ్రహించిన విష్ణుపూరాణము కంటే మిక్కీలి విశదముగా వేదాంత
రహస్యములను తెలియజేయు అతిశయమును కళీనవి, సర్వోపజీవ్యములైనవి అగు
దివ్యప్రబంధములను అనుగ్రహించుటచే, మధురకవి ఆమ్రావ్యాద్రమెరలు ప్రపత్తి సంప్రదాయమును
ప్రవర్తింపచేయుటయే కాక, ఆచార్యులలో మొదటి వారుగా లెక్కింపబడు నాథమునులకును
నాలాయిర దివ్యప్రబంధములను అనుగ్రహించుట ద్వారా ఉపకారకులు అగుటచే, వారిద్దరిమధ్య
కాలభేదము ఉన్నము బుకుమహార్గాడపాదులకు ఆచార్యులైసట్లు, ఆనాథమునులకు ఆచార్యులు
అగుటచే భక్తిపూర్వార్యకముగా నమామ్యావ్యాద్రమ ఈశ్లోకమున స్తుతించుచున్నారు పరాశరమహార్ణి
అనుగ్రహించిన జ్ఞానసంపదకొండటికి మాత్రమే అందునది. కానీ, ఆమ్రావ్యాద్ర సాయించిన దివ్య

ప్రబంధములు అందరికి అందుబాటులోనుండునని. ఆమ్రావ్రద్ధు ద్రావిడ బ్రహ్మసంహిత అనబడు తమ దివ్యప్రబంధములలో అందించిన జ్ఞానము కేవలము జ్ఞానము కాదు. “‘మయాల్యర మదినలమ్’ అనునట్టు భక్తి రూపమును పొందిన జ్ఞానము. అది శాస్త్రపద్ధతిలో ఉపదేశించబడలేదు. కావ్య పద్ధతిలో అనగా కాంతాసమ్మిత ప్రక్రియలో తెలుపబడినది. ఆమ్రావ్రద్ధు తమ ప్రబంధములను “‘మరణశుష్మ ఇరణ్ణమ్ షక్తి’” (షక్తివరములును దయమాపు విధమున) అని మయస్సును ద్రావిడరింపవచేయు సూక్తులతో అనుగ్రహించుటచే, తమ ఆచార్యులగు నాథములకును ఆమ్రావ్రద్ధు ఆచార్యులగుచే యామములు వారిపాండములందు శరణు జొచ్చు చున్నారు. అంతేకాక నాథములవలె, శ్రీపరాశరమహార్షివలె ఆమ్రావ్రద్ధు శ్రీకృష్ణువలారమున “‘ఉరలినోడు ఇణ్ణైరుజ్ఞేశ్వరు వేళి ఎత్తిఱమ్’” అని, “‘ఎల్లామ్ కణ్ణన్’” అని మిక్కిలి అభినివేశమును కల్గియుండుటకూడ శరణాగతిని చేయుటకు కారణము. అట్లు శరణాగతిని యామములు “‘మాతాపితాభ్రాతా’” అను సుబాలోపనిషత్తు ప్రక్రియలో, “‘వాసుదేవస్పర్శ మితి’” అనుగీతావార్ణ్వక్త ప్రక్రియలో, “‘అవ్సముంఱ్రులడ్డె’” అను ఆమ్రావ్రద్ధు చూపించపద్ధతిలో చేయుచున్నారు. షైపరమాణములు భగవానుని విషయమున చేయు శరణాగతికి సంబంధించినవికాగా, వానిని యామములు ఆమ్రావ్రద్ధు విషయమున అనుసరించిరి.

నా మంజుమునజన్మించినవారికి ఎల్లప్పుడు తల్లి, తండ్రి, భార్యలు, సంతాము, సంపద అంతయునుమ్మామ్రావ్రద్ధు శ్రీపాండములే మా కులమునకు మొట్టమొదటివారు, వకుళమాలికలనే శోభిల్లు వారము అను ఆమ్రావ్రద్ధపాండయుశమునందు శిరస్సుతో నమస్కరించుచున్నాను - అని భావము.

(మాతా) - శ్రీయాముములు శ్రీపరాశరమహార్షికి పిమ్మిట ఆమ్రావ్రద్ధును శరణాగతి చేయుటకు కారణము- పరాశరమహార్షి విష్ణువురాణమున అనుగ్రహించినవిషయములను ఆమ్రావ్రద్ధు తమ ప్రబంధములో వివరించుటచే అనిచెప్ప వచ్చును.

అందటికంచె ముందూగా “మాతా” అని తల్లిని నీర్దేశించుటకు అనుగుణమూగా “‘పితుస శతగుణం మాతా గౌరవేణాతిరిచ్చుతే’”, “‘మాతా పుత్రుష్య భూయాంసి కర్మాణ్యారథతే యతఃః, తస్యాం తు పుత్రుషా విన్యు పతితా యా మపి’” అను ప్రమాణములు స్వరాశీయములు. “‘మాతృదేవ భవ’” అని మొదటగా తల్లినే వేదము నీర్దేశించినది- బ్రిఢ జన్మకు ముందు పలు ప్రతములు చేసి తమించి, వరమును పొంది, పదిమాసములుగ్ర్ఘారణా చేయుట, ప్రసవమున అమితవైనవేదము అనుభవించుట, బ్రిఢ జన్మించినపిమ్మిట పలువిధమ్ములైన మాలిస్యములను చూచి అస్మీయంచుకొనక, ఆదరించి పెంచుట, ఎదిగినపిమ్మిట అతడు కోపావేశములతో పల్పు- పరయఫసంభాషణలను స్పోచి, ఎట్టేసమయమునందు అయిము బ్రిఢును పదలి ఉండక ఎల్లప్పుడు ప్రియమున అచరించుట తల్లి ప్రక్రియల్ని భగవానుడు జీవులకు ఉపకారకుడు. ఆవిధమునానే ఆమ్రావ్రద్ధు ప్రసన్నులకు ఉపకారకులగుటచే తల్లిగా నీర్దేశింపబడేరి.

(పితా) తల్లికి పీమ్మట వేదము “పితృదేవో భవ” అని పల్గొనది. “మాతా భార్మి పితుః పుత్రో యస్మాజ్ఞాత ప ఏవ సు”, “గరీయాన్ బ్రహ్మాదః పితా” అను ప్రమాణములు స్వరణీయములు. తల్లికేవలము పొత్త మాత్రమే అనునట్లు, బిడ్డ ఉత్సత్తీకి కారణమై ఎల్లప్పుడు హితమనే కోరువాడు తండ్రి. అట్టీ ప్రకృతి ఆమ్లావ్యాధి యందును కలదు. కావున “పితా” అని నీర్జేషు చేయబడినది.

(యువతయః) - “యత్రానుకూల్యం దంపత్యోః త్రివర్ధః తత్తువర్తతే”, అనునట్లు భార్యానుకూల్యము (తివర్ధసౌభాగ్యము). యోవదశలో తనకు జన్మనిచ్చిన తల్లిదండ్రులకు ప్రేతిని కల్గించు వార్గుటుచే ఇట్లు పేర్కొనబడిరి.

(తనయః) - భార్యల యోవమును పోగొట్టీ, జన్మించిసప్పారై, బాల్యమున సందర్భమసంభాషణాదులలో ఆశ్చోరమును కల్గించి, వార్ధకమున రకఫలై, ‘పుత్ర’ అనునరకము నుండి రష్ణించువారు తనయులు. అట్టీ ఉపకారమును చేయువారుటచే ఆమ్లావ్యాధము కవి ఈ పదముతో నీర్జేశించిరి. “అపి స్వాత్మం సుకోస్మాకం సర్వభావేన యో హరిమ; ప్రయాయు చ్ఛరణం విష్ణుం దేశం మధుమాధుమ్మే”, అను మహాభారతమచము, “అస్మీటయింతి పితురః ప్రస్తుత్యంతి పితామహః, వైష్ణవో నః కులే జాతః స నః సంతార యిష్టుతి” అను వరాహాపురాణములోని ప్రమాణమును ఇంట స్వరణీయములు. ఇందువలన పుత్రులు తమ సుగుణములతో పిత్రుదేవతలను సైతము తరింప చేయుదురు. అని తెలియుచున్నది. “తనయః” అను బహుమచు నీర్జేషు పలువురు పుత్రులవలన కల్ప ఆనందము ఆమ్లావ్యాధి ఒక్కిరి వలన కల్పని సూచించుచున్నది. ఇట్టీ వివరణమును “యువతయః” అనుపుదును వివరించేమే.

(విభూతిః) - దానుల, భూత్యుల, ధన ధాన్యరత్నాదుల దూపమున శేషమైనది, నియమింపతినిది అగు సంపద అని భావము. సంపద పలువిధమ్ములైనది. ధారక, పోషక, భోగ్యరూపమును సంపద లేసినో షైవ పేర్కొనినవన్నియు టెంట్లే సంపదము కల్గి యున్నప్పుడే వానివలన పరిపూర్వ సుఖము కల్పన. కావున సంపద మిక్కీలి ఉండ్రేశ్వరమయిట్లే, ఆమ్లావ్యాధము మిగుల ఉండ్రేశ్వరభూతులు కావున “విభూతి” శబ్దముతో నీర్జేశింప బడిరి.

(సర్వమ్) - ఇంతవఱకు చెప్పబడి సకలవిధమ్ములైపహికమ్ములు, ఆముషీకమ్ములు పురుషోద్ధములు, వాని సాధనములును సర్వశబ్దముచే చెప్పబడినవి. మఱియు ఈ శబ్దముచే మోత్కోపాయము, ముక్కప్రాప్యమును తెలుప బడినవి.

(యుద్ధం) - ‘శేరీయ కణ్ణియురును పెరుమ శెల్పముమ్ నన్నత్తుళమ్ మేలాత్తాయ్ త్పుణ్ణయుమ్ అవో’ అని ఆమ్లావ్యాధి భూమాని విషయమున తలచినట్లు యామునులు ఆమ్లావ్యాధి పాదముల విషయమున అను సంధించు చున్నారు. అగా ఆమ్లావ్యాధి కంటేపారిత్రీపాదములే అన్నియు అని తలచుచున్నారని ‘ఏవ’ అను అవధారణము వలన ధ్వనించును. మఱియు దృష్టిదృష్టమైన ఉపజీవ్యము నర్వము ఆమ్లావ్యాధి శీపాదములగుటుచే, ఇట్టీ అపేత్యాశమైనది

వేరొకటి లేదని భావము. ఇంతచరకు తెలుపబడేవాతాపిత్రాది జ్ఞములచేచెపుబడు ప్రియచర్య
- పొతపరత్వాది భావములు ఆమ్రామ్రాధారములయందు లాంపబడుచున్నావి.

(నియమేన) - ఎల్లప్పుడు భగవానే పదమపదమునకూడ ఆమ్రామ్రాధారములేతమకు శరణమని భావము. ఆమ్రామ్రాధారముల కంటే వేరొకరినిఅన్నా భగవానుడు మొదలగు వారిని తాము తలచుట జరిగినవో, అది ఆమ్రామ్రాధారకు (ప్రియకరమను భావముతో తప్ప), తమకు ప్రియమగుటచే మాత్రము కాదు. పొరపాటున కూడ అట్టి భావము మనస్సున తమకు లేదని భావము.

ఇంటు ‘ఏష, నియమేన’ అను పదములచే భగవానుని కంటే ఆమ్రామ్రాధారకు గల (ఆధిక్యము) అతిశయము ధ్వనించు ఉచే ఆమ్రామ్రాధార యొక్క బహుమంతవ్యత్వము తెలుపబడినది. భగవానునికృపానాది అయినను, ఆచార్యకృపాసాపేతము, లీలారసమితితము. కాని, ఆచార్యకృప భగవానుని నిగ్రహమును సైతము శమింపచేయును. అనుగ్రహమేతప్ప నిగ్రహమెరుగినది. భగవానుడు ఒక్కొక్క సమయమున జీవుడు చేయు అపరాధములకు కోపించి, అథోగతిని పాందించును. ఆచార్యుడు మాత్రము ఎల్లప్పుడును ఆశ్రితుని ఉద్దరింపగోరును. భగవానునకు సాధుకర్మకారయిత్తుల్యముతో పాటు అసాధుకర్మ కారయిత్తుల్యమును కలదు. ఆచార్యులు మాత్రము ఎల్లప్పుడు ప్రసన్నులను ఉద్దరించుటకే యిత్తించును. కార్మనసాధుకర్మలనే చేయించును. “అచ్చోతిపిశాప్రార్థన్ అచారేస్తామయత్పే” అనుకూడమాణము. భగవానుడు బుద్ధావతారమున దైత్యులకు విపరీతమైన (సాస్తిక) ఉపదేశమును చేసేను. కాని, ఆచార్యులు అధికాలగుటచే పరమాచార్యులగు ఆమ్రామ్రాధారకు సర్వశ్శరూపినిక్కు ఆధిక్యము స్నిగ్ధము. (మదవ్యయానాం) “విద్యయా జన్మనా వా” అనునట్టు జన్మ సంబంధమును బట్టి, విద్యాబంధమును బట్టి ఉభయకలముల వారికిని తనకు పీమ్మట, పూర్వము జన్మించినవారి కరదఱకు అని భావము.

(ఆధ్యయనః) శ్రీవైష్ణవకులమునకు మొదటివారు. యామునుల కంటే ముందు పుట్టిపోరి జ్ఞానవైరాగ్యాదులకును కారణాలగుటచే ఈవిశేషము స్తోత్రము. “సా” అనుటకు నాధముని సంప్రదాయమును అనుసరించు మనలకు అని అర్దము.

(కులపతేః) - వివాహిత శ్రీకి భర్తకులమే తన కులమగునట్టు ప్రసన్నులకందఱకు నమశ్శ్రమ్మాధ్ర కులమే. లోకమున ఒక్కొక్క గోత్రమునకు ఒక్కొక్క బుపీ ప్రధానుడు. ప్రసన్నుకులమునకు నమశ్శ్రమ్మాధ్రోగోత్రముపీ. ఈసందర్భమున “విప్రార్థక్క గోత్రచరణ సూత్రకూటప్పర్శపరాశరపాశశ్య బోధానయునాది కళ్ల; ప్రసన్న జనకూటప్పర్శపరాంకుపసరకాల యతివాది కళ్ల” (1-36) అను ఆచార్య పూర్వదయసూక్తి, అచటి శ్రీమణాఖామహామునుల వ్యాఖ్యాయు అను సంధేయములు. “బుపీంజాపోమహో” అని భట్టురు శ్రీరంగ రాజస్తపమున స్పుతించిరి కదా! భగవానుడు ప్రథమాచార్యుడైనను అందజేకిని సాధారణుడు. “నారాయణం

పద్మభువం పిష్టం”, “వ్యాసం శుగ్గాడపదం మహాంతం శ్రీశంకరాచార్య మధాద్యశిష్టమ్” అనుసభ్యులు ఆచ్చేతసంప్రదాముముసు భగవానుడే కదా ప్రథమాచార్యుడూ పరిగొంపబడు మన్నాడు. సమాజ్మీల్యార్థుల అట్లుకాక శ్రీవైష్ణవసంప్రదాయస్తులకు ఆవార్యులగుటచే వారి దొర్కుల్లాసు ఉచ్చారణాము. ‘పతి’ శ్లోవ్యోగము వలన ఆళ్ళము యొక్క యోగిక ముసు చంపుకించు ఆట్లుసు, రూఢినం ఏర్పుదు శేషి అను ఆర్థమును రెండును భాసించుచున్నాయి.

(వకులాభిరామం) - వకుళపుష్పములచే అందవైనది అనుటచే ఆమ్రామ్ర శ్రీచచముం చర్చాము వలన ఏర్పుడినభగ్యతతెలుపబడినది. అంతిమేకాక, తుల్సీమాలచే అలంకరించ బడిన భగవత్పూర్వారచిందముల కంటే ఆమ్రామ్ర పాదములకు గం విశేషము సూచించబడింది.

(శ్రీమతీ) - శ్రీవైష్ణవలక్ష్మిని నిత్యము కల్పియున్నది. ఇచ్చల శ్రీవైష్ణవలక్ష్మి అనగా “అంతరిష్టః శ్రీమాన్”, “సతునామః శ్రీమాన్” అనుభ్యులని రింతరభావదఖినేశము, సేవాభీలాపయును. “వకులాభిరామం, శ్రీమతీ” అను పదములచే ఆమ్రామ్ర పాదముల స్వరూపముయొక్క సౌమ్యత్వము, స్వభావము యొక్క మంగళకరత్వమును తెలుపబడినవి. శ్రీవైష్ణవతత్వ సాప్రాజ్య చిహ్నములను కల్పియుండుటచే, ఆక్రితులకు శ్రీవైష్ణవ సాప్రాజ్యసంపత్తును ఇచ్చు యోగత్వము కల్పియుండుటచే కూడ ఆమ్రామ్రపాదములు “శ్రీమతీ” అయినవి. ఆమ్రామ్ర ప్రబంధములు భగవానుని తత్త్వమును ప్రతిపాదించునవి అగుటచే అవిచిరకాలము పరిమళించును అని తెలుపుట్టే, ఆమ్రామ్ర కాలములోని సాత్యికజనులు(సజ్జనులు) వారి పాదములయందు చిరకాలము సువాసనను కల్పియుండు వకుళపుష్పములను సమర్పించిరి. ఆట్లే పుష్పములచే ఆమ్రామ్ర పాదములు మనోపారములు అను భావమును “వకులాభిరామం” అనుటచే ధ్వనించును. వకుళపుష్పములు చిరకాలము వాడవు. సువాసను కోల్చేరు.

(తతీ) - ఈసర్వామపదముచే ఆమ్రామ్ర శ్రీపాదములు పూర్వము తెలుపబడిన నిరవధికమైన భగ్యత, నిరపోయమైన శరణము అగుటచే ఏర్పుడిన ప్రసిద్ధిని కల్పియుండుట సూచించబడినది. ఇంతవరకు వ్యక్తిగతినవైభము శతాంశము మాత్రమే. నిజమునకు ఆమ్రామ్ర పాదములు వాచామగోచరమైనవైభమును కల్పియున్నమను భావమును ఇచ్చు ధ్వనించును.

(అంధ్రియగమమ్) - ఏ ఉపమానము లేకుండుటచే ఆమ్రామ్ర పాదములకు సామ్యమూర్గా ఏమియు చెప్పబడలేదు. “కణ్ణురైకైర్తామరై నిన్కక్షణపాదమకై యొప్పు” అని ఆమ్రామ్ర భగవానుని విషయమును పర్చిన భావమును కలి ఆమ్రామ్ర విషయమును పల్పుచున్నారు. యుగశత్రుముచే రెండిటియొక్క అశ్వంతసామ్యము వలన, చేరికులనకల్పిన కోశతెలుపబడినది, భగవానుని పాదర్వంద్యమువలె, దివ్యదంపతులవలె ఆమ్రామ్ర చౌదములు రెండును పరమోద్దైశ్శములగుటయు నీనిచే తెలుపబడినది.

(ప్రణమామి మూర్తు) - ఇట్టి ఆమ్రాద్ర శ్రీపాదములను తలచిన వెంటనే స్వరూపాను రూపమగు “నమః” అను ఉక్కిని పలుకక ఉండలేరు కదా! కావున భక్తి ప్రకర్షను కళ్లినవాడ్చై విషయపూర్వకమగా భజించుచున్నాను భావము. “మహః పూర్వోవగుత్తరః” అను ప్రమాణము చొప్పున “ప్రణమామి” అనుటచే మనసు పూర్వావ్యవైన, వాగ్రాపమైన సమాశ్రయణము, ‘మూర్తు’ అనుటచే కాయికమైన సమాశ్రయణమును సూచింపబడుటచే “శ్వేయాలుమ్ శోల్లాలుమ్ శేమ్యకైయునాలుమ్” అనుచు సర్వేశ్వరుని విషయమును ఆమ్రాద్రు ఆచరించిన త్రికరణాత్మకమైన శరణాగతిని ఆమ్రాద్ర పాదములయందు యామునులు ఆచరించిని ఏల్పుడుచున్నది. వద్దమానకాలిక క్రీయా ప్రమోధమువలన నమస్కారముయొక్క నిల్చునువర్తి అనగా ఎల్లప్పుడుచేయుట ధ్యనించును. ఇట్లుచేయుట సాధనబుద్ధితోకాక, కైంకర్యబుద్ధితో అని తెలియనును. శిరసో అభివందనము నాల్గువిధములూ కలదు.

- 1) పంచాంగమును నమస్కారమువైశాస్త్రమును ఇట్లు తెలుపబడినది. “పాదాంగుళిభ్యం జానుభ్యం శిరసో చావనిం స్పృశన్”, బద్ధాంజిలిః నమస్కార్యత్ సపంచాంగ ఉద్దిర్యతే” పాదాంగుళలతో, మోక్కాతో, తలతో భూమిని స్పృశించుచు, చేతులను జోడించినవాడై, చేయు నమస్కారమునవు పంచాంగమని పేరు.
- 2) పడంగమను నమస్కారము, “పాదాపస్తో ప్రస్తార్య వా” అనవైశాస్త్రమునచెప్పబడినది.
- 3) అష్టాంగమను నమస్కారము శ్రీసౌత్తత సంహితలతో, “మనోబుద్ధ్యభిమానేన పశా స్వస్య ధారతలే, కూర్చుపత్తచతురః పాద్న శిరస్తలైపంచమమ్, ప్రదక్షిణమేచేస్తేసం రూపేణ సర్వదా, అష్టాంగేన నమస్కార్యత్ పూర్వ పచిశ్యాగ్రతో విథో” అని తెలుప బడినది. అనగా మనస్సు), బుద్ధి, అభిమానములతో పాటు చేతులు కాళ్పునాల్గు, శిరస్సులను భూమిపై నుంచి, చేయు నమస్కారము అష్టాంగము.
- 4) ద్వాదశాంగ నమస్కారము. సంకర్షణ సంహితయందు “లలాటోదర జాన్మంప్రియుముగా నూర్ముగతో కరో, భూమో సంధాయ మససా వాసుదేవ మనుస్కుణ్ణు” అనుచు లలాటము, ఉదరము, జానుపులు, పాదములు, పైకెత్తబడిన చేతులు, శిరస్సు అను వీనిని మనస్సు), బుద్ధి, అభిమానములతో పాటు భూమిని తాకుచు చేయునమస్కారముగా తెలుపబడిపోవి. భూమానుని విషయమున విధింపబడినపైవిధములైన నమస్కారములన్నీయు పరతత్త్వ జ్ఞానమును అనగ్రహించ ఆచార్యులయందు భక్తి ప్రకర్షనే చేయుట తగినదే. “ద్రవిడోసిషమ్ ప్రముఢయ్య యాధాత్మ్యమధ్యతమ్, సమ్యక్ ప్రతమతాం నాత్రశంకనీయ ఉష్మల్మమ్,” అను ఆమ్రాద్ర వైభవమును తెలుపుక్కోకుమ స్వరథేయము.

“ఆదస్య నః కులపతే?” అనుటకు “లక్ష్మీనాథసవారంబాం” అని ప్రథమాచార్యుడూగా చెప్పబడు భూమానుడని అర్థమును చెప్పువేలున్నందున, “తదంప్రియుగసం” అనుటకు ఆభగపానుని పాదములూ కీర్తింపబడు నమామ్రాద్రు అనియు కొందరు

వ్యాఖ్యానించిరి. ఈలన్నయమును “వకుళాభీరామం” అను విశేషమును సరిపోవును. కానీ, విశేషములన్నిటని నమ్మామ్రాద్ర విషయమున అన్నయించుటయే సందర్భచితము, స్వరంమును అని త్రీ ప్ర. భారత్మాస్వామి వ్యాఖ్యానించిరి.

**యస్య సారస్వతం స్తోతో వకుళామోద వాసితమ్ ।
శ్రుతీనాం విశ్రమాయాలం శతారిం త ముపాస్నేహౌ ॥**

ప్ర.అ. - యస్య = ఏ ఆమ్రాద్ర యొక్క, వకుళ = వకుళ పుష్పముల యొక్క, ఆమోద = సుగంధముచే, వాసితం = పరిమళింప చేయబడిన, స్తోతః - ప్రవాహము, శ్రుతీనాం = వేదములయొక్క, విశ్రమాయ = విశ్రాంతి కొఱకు, అలం = చాలిస్త్రపీదో, తం = ఆ, శతారిం = నమ్మామ్రాద్రము, ఉపాస్నేహౌ = ఉపాసింతుము.

వ్యాఖ్య : - గురుపరంపరలో విష్ణువుషులకు పిమ్మిట నమ్మామ్రాద్ర నమస్కారింపబడుటచే, కవి ఈ శ్లోకమున వారిని స్తుతించుచున్నారు.

ఏ నమ్మామ్రాద్ర వకుళ పుష్పముల సుగంధముచే వాసిత మగు వాజ్ఞాయప్రవాహము వేదములకు విశ్రాంతినిచ్చుటలో సమర్పించునదో, అట్టే నమ్మామ్రాద్రము ఉపాసింతుము - అని భావము.

ఆమ్రాద్రలో మొదట జన్మించిన వారు నమ్మామ్రాద్ర కాకున్నను, వారు అనుగ్రహించిన ప్రబంధముల వైశ్ిష్ట్యమును బట్టి ఆమ్రాద్ర అందరిలోను ప్రథమ గణమ్యులుగా చెప్పబడుచున్నందున, వారిని కీర్తించినవో మిగిలిన ఆమ్రాద్ర అందటిని స్తుతించినట్లుగుటచే, కవి ఇందు నమ్మామ్రాద్రము స్తుతించుట ద్వారా, మిగిలిన ఆమ్రాద్రము అందటిని స్తుతించిని చెప్ప) వచ్చును. ఈశ్లోకము దేశికులకు నమ్మామ్రాద్ర విషయమునగల భక్త్యితయమును (ప్రస్తుతము చేయుచున్నది. మొదటి మూడుశ్లోకములలో “వందే” అను ఏకవన ల్తీయారూపమును (ప్రయోగించిన కవి ఇందు “ఉపాస్నేహౌ” అను బహువచనక్రియారూపమును ప్రయోగించుటగమనింపతగినది. ఇందు బహువచనస్వర్ఘయముచే కవి ఆమ్రాద్రము ఉపాసించుట ఒక్కారూక, తమశిష్య ప్రశిష్యలతో కలసి చేసినట్లు భాసించుచున్నది లేక, నమ్మామ్రాద్ర ఆశ్రయణము అను విశ్ిష్టసంబంధము వలన కల్గిన సాత్మ్రికాహంారముచే కవి తమను బహువచనములో నీర్దేశించుకొనిరియు చెప్పచెప్పుటము. “అభిమాన తుల్మి శెల్మ్మిప్పీల” అను పెరియామ్రాద్ర స్వాత్మీకాహంారము ఆదరణియేమెనని పల్గొంది కదా! ఇందు (ప్రపత్తి చేయుట అనుఅర్దమునకు) “ఉపాస్నేహౌ” అను క్రీయ స్వర్ఘకము.

నమ్మామ్రాద్రకు వకుళభూపణిదు, వకుళాభరణిదుడను పేర్లు కలవు. వకుళ పుష్పములను అంంకారముగా కలవాడని భావము. వకుళ పుష్పము ఆకారమున చిన్నదైనముగొప్ప సువాసనము కల్గినది. ఎంతో ఎండిపోయినను సువాసనము కోల్పోదు. దీనినే సంస్కృతమున

సెనమనియు అందురు. తమిళ్ళాష్టలో “మకియ్లో వ్యాపార్” అనిపేరు. నమాళ్ళైప్పద్ధు స్వయముగా తిరువాయ్ మెయ్లోలో “వాట్లుమ్ము మకియ్లో మాత్రమార్చినవ్” అనుచు తమకు నిరూపకముగా వకుళ పుప్పుమును పేర్కొనిరి. భగవానునకు తులసి ఎంత ప్రియకరమో, ఆమ్లాప్పద్ధకు వకుళపుప్పుము అంతప్రియకరము. “వకుళాభిరామమ్” అని ఆమ్లాప్పద్ధ స్థుతింబ బదుచున్నారు కదా! సంకల్ప సూర్యోదయ నాటకమున దేశికులు నమాళ్ళైప్పద్ధను గూర్చి “స్వలభక్షణ సరస్వతీ సురభికేసరళ్లభిమ్నే”, అని పెల్చిరి. నమాళ్ళైప్పద్ధ సారస్వతము వకుళపుప్పుములవే సుహాసితమగుట ఏమి? అనివనో - ఆమ్లాప్పద్ధ ప్రబంధములోని భావములన్నియు వారి హృదయమునుండి పెల్లుబికిపచి. ఆ హృదయము ఎల్లప్పుడు వకుళమాలాభూషితము. కావున వారు వెలయంచిన నాజ్యయ మంతయు వకుళాష్టాడ రాసితమసుటలో ఆళ్ళర్యము లేదు కదా!

“సారస్వతం ప్రోత్సహం” అను ప్రయోగము సాభిప్రాయకము. భగవానుని స్వరూప రూపగుణవిభూతుల అనుభవపరేవాహ రూపముగా ఆమ్లాప్పద్ధ ప్రబంధములు ఆవిర్భూతించినపి. కావున వానిని ప్రోత్సహులనుట తగినది. ఆమ్లాప్పద్ధ దివ్యప్రబంధములు వేదములకు ప్రతిరూపములు. ‘వేదమ్ తమియ్లో శేయ్ దమాణన్’ అని ప్రసిద్ధి నొందిన నమాళ్ళైప్పద్ధ వేదముల హృదయమును అందఱకు తెలియునట్టు ప్రబంధములను అనుగ్రహించిరి. “వేదత్తి మహౌరుశ్ నిఅ్యాప్సాడ్” అని, “ద్రావిడ వేదసాగరం” అని, “సహస్రాభోపనిషత్త సమాగమం” అని మథురకవులు పెల్చిరి కదా! “చిభేత్య ల్పుషుతాత్ వేదో మా మయం ప్రశరిష్యతి” అనునట్టు అల్జ్ఞాడు చెప్పు అప్రాపులకు వేదము భయపడును. నమాళ్ళైప్పద్ధ ప్రబంధములు అవశరించిన ప్రమ్మణ అట్టి భయముతీరినది. విక్రాంతి కల్గినది. మఱియు, భగవానుని స్వరూపసుగణవిభూతులనుగూర్చి వార్షికంపదలచిన వేదము మిట్టేలి శ్రమ పడినది. అయినను సాఫల్యము నొందలేదు. భగవానుని ఒక్క ఆనందగుణమును లెక్కింప తలపెట్టిన వేదము భంగడి, “యతో వాచో నిష్ఠంతే” అనునట్టు ఘేరకకు తిరిగినది. ఈ అప్పు భగవానుని అన్ని విషయములలోను సాధారణము. కానీ, నమాళ్ళైప్పద్ధతు ప్రబంధములలో సర్వేశ్వరుని స్వరూప రూపగుణ విభూతులనుగూర్చి సుస్వప్మముగా తెలుపుటచే, వేదములకు శ్రమతీరినది. విక్రాంతికల్గినది. “యత్తుత్కృత్యం శ్రుతినాం” అను ద్రవిడోపనిషత్తతాత్త్వర్య రత్నావళీ శ్లోకార్థ మిచట అనుసంధేయము. “ఒణ్ణామర్మయాశ్కేష్వవ్ ఒరుషైయే నోక్కుముణ్యు” అనునట్టు శ్రీమన్నారాయణుడే ప్రాప్యప్రాపకములను జ్ఞానమే నిజమైన జ్ఞానము, వేదములు బోధించు తాత్త్వర్యమిదియే. ఈసందేశమును ఆమ్లాప్పద్ధతు ప్రబంధములలో సర్వజనగ్రాహ్య మగునట్టు అనుగ్రహించుటవలన, వేదములకు ఇక్కపై దానిని బోధించుటసిన అభ్యాస లేకపోయినది, వానికి విక్రాంతి సమకూరినదసు తాత్త్వర్యము “ప్రతీనాం విశ్రమాయాలం” అను ప్రయోగము వలన ఏర్పడుచుప్పుది.

‘షుత్రి’ శబ్దమునకు వేదము అను ఆప్తమునే కాక, చెవి అను ఆప్తమును చెప్పినచో,

నమ్మార్మింధ్ర ప్రబంధములు చెవులకు విశ్రాంతిని, తద్దూరా సుఖమును చేకూర్చాటలో సమర్థములను అర్థమును చెప్పచ్చును. నమ్మార్మింధ్ర ప్రబంధములు జ్ఞానించుచ్చమునే, అర్థప్రస్తుతిచే చెవులకు ఇంపయినవి. “శివిక్కినియు శక్షింత్” అని వారే స్వయమూర్ఖ పర్చిరి. శ్రీదేవికలు దయాశతకములోని మాడవళ్ళోకమున ఆమ్రార్థ దివ్యప్రబంధరూపమును పొందిన వేదములు అందఱికిని అందుబాటులోనికి వచ్చినవి. కావున తిరువాయ్ మెయ్లోకి “సర్వీయు శాభాష్టత్తి” అని పేరు వచ్చినదని తెలిపిరి. వేదములలో తమకేర్చిడినసందోషములు ద్రావిడవేదముల ఆర్థమును గ్రేహించుటవలన తీరిన మము వారే గురుపరంపరాసారమము రూప్య గ్రంథమును “శైయుతమియ్” మాల్కణ్ణామ్ తెలియు ఓది త్తెలియాదమత్తు నిలభ్యాతెలికిన్నోమే” అని పర్చిరి కదా!

“శతారి” అనగా శరవాయువును అరికట్టిన వారని భావము. జన్మించుశిశువును “శత” మను వాయువు ఆవరించుటవే పూర్వజన్మలకు సంబంధించిన జ్ఞానమును, స్వరూపజ్ఞానమును ఆ శిశువు మఱచి, అజ్ఞానమును పొందునవి చెప్పబడుచుప్పుది. నమ్మార్థార్థ అట్టి శరవాయువును నిరోధించుటవే “శతారి” అయ్యిరి. కావున వారి స్వరూప జ్ఞానము శరవాయువువే తీరోధానము కాలేదు. శరు లనుటకు కపటువాదములను చేయువారు అనియు చెప్పచ్చును. భూపానునకు రూపములేదు, గుణములు ట్యూ అని వాదించు శతులకు వీరు శత్తువు. తమ ప్రబంధములలో వారి వారములను పూర్తిగా నిరసించిరి. కావున వారికి “శతారి” అను పేరుకల్పినదనియు చెప్పచ్చును. శ్లోకములోని “తం” అను సర్వాయు జ్ఞాను దయాశతకములోని “తం గిరిం” అను మొదటి శ్లోకములోవలె ప్రసిద్ధిర్వోతకము.

ఇచట సరస్వతిశబ్దమునుండి పుట్టిన సారస్వతశబ్దముయొక్క ప్రయోగము గమనార్థము. సరస్వతి అనగా సరస్సు(1)ను కల్గినది అని అర్థము. భూపానుడు “శిత వివ ప్రాదమ్”, “వాశత్తడమ్”, “మరతికముణిత్తడమ్” అను నట్టు ఒక్కిప్ప సరస్సు. అట్టి భూపానుడు ఆమ్రార్థ హృదయమున ప్రోవరప్రతిష్ఠగా నిలచియుండెనని వారే పర్చిరి. కావున ఆమ్రార్థ హృదయము ఒక సరస్వతి. ఆ సరస్వతినుండి ఉధ్వించిన, అనుభవ పరీవాహూపమ్మలైన ప్రబంధములను సాచ్యతప్రాణములనుట కడు రమణీయమే కాక సమంజసము కూడద. మఱియు, (స్టోత్రమ్) అనగా సహజమూర్ఖ ప్రమోదచు ప్రవాహము అని అర్థము. ఆమ్రార్థ ప్రబంధములన్నీయు సహజములు. అతిశయోక్తులు కావు. “పాయ్యేర్పాడత్” అని వారే పర్చిరి కదా! కావున వావిని (స్టోత్రమ్) అనుటయు తగినదే.

పద్మాసనోపవిష్టం పరపదయుగో నివిష్టచైతన్యమ్ ।

పరతత్త్వభోధముద్రం పరమాచార్యం పరాంకుశం వందే ॥

ప్ర.ఆ. - పద్మ+ అసన+ ఉపవిష్టం = పద్మాసనమున కూర్చునియున్నవారు, పర = పరమాత్మ యొక్క, పదయుగో = పదములజంటయందు, నివిష్ట = నిలిపిన, వైతన్యం= ప్రాణములను కల్గిన

వారు, పరతత్త్వ = భగవానుని తత్త్వమును, బోధ = బోధించునట్టి, ముద్రం = జ్ఞానముద్రను కల్పించారు, పరమ+ ఆచార్యం = ఆచార్యులలో శైఖులును ఆగు, పర+ అంకుశం = పరాంకుశులను పేరును కల్పిన నమామ్రాంధ్రము, వందే = నమస్తు-రించుచున్నాను.

భాషము:- ఆఱాయిష్టుడిగురుపరంపరా ప్రభావమున (షిష్యుమ్రకియ పెరుమాళ్జీయర్కృతి) నమామ్రాంధ్రవైభమున ప్రస్తుత తల్లోకము కలదు. ఇది అజ్ఞాతతత్త్వాకము. మధురకులు ఆమాంధ్ర తిరుపూరిలో మొట్టమొలంగా తింత్రిష్టుకము (చింతచెట్టు) క్రింద నమామ్రాంధ్రము సేవించిన సందర్భములో ప్రస్తుతతల్లోకము ఉదాహరింపబడినది.

పద్మాసనమున కూర్చున్నవారు, తమ ప్రాణములను భగవానునిషైవైనే నిలిపినవారు, భగవత్తత్త్వమును బోధించు జ్ఞానముద్రను కల్పినవారు, ప్రషప్తజనకూటస్థులూ పేరుపొందిన వారు, పరాంకుశులు అనబడు నమామ్రాంధ్రమునమస్తు-రించుచున్నాను.

ఆమాంధ్ర “ఉణ్ణమ్ శోరు పరుకుమ్ సీర్ తిణ్ణమ్ వెర్రో లైయుమ్ ఎల్లామ్ కణ్ణావ్” అని వారు పల్చిన విధముగా, సర్వము భగవానుడే అని తలచియుండిరి. అంతియేకాక, ఆధ్యాత్మికముల యందు తమసర్వస్మయును అర్పించినవారు. “ఎస్సుడై యావియే” అనుచు భగవానుని తమ ప్రాణముగా తలచినవారు. కావున “పరపదయుగే.... షైతన్యం” అను విషేషము ఆమాంధ్ర పిషుయున అన్ధరము. ‘షుష్మాయైకదర్శిణ్ణాప్రతిఫలంతపరబ్రహ్మాణః ప్రదర్శన మివాచర్వ ప్రథితవోధముద్రాంకితః’’ అని జీయర్ నాయునార్ (అభిరామవరులు) నక్షత్రమాలికలో జ్ఞానముద్రను కల్పిన ఆమాంధ్ర హస్తమునుగూర్చి పల్చిరి. కావున ఆమాంధ్ర జ్ఞానముద్ర వారిహౌదయమున ప్రతిఫలించు భగవత్తత్త్వమును నిద్రేశించి చూపుటచే “పరతత్త్వ..ముద్రం” అనువిషేషము తగినది. “యుగేనివిష్ణుడైత్యం” అను పాఠాంతరము కలదు.

వకుళధవలమాలావకఫం వేదబాహ్య-
ప్రబలసమయువాదచ్ఛేదనం పూజనీయమ్ ।
విపులకురుకూఢం కారిసూనుం కపీశం
శరణా ముపగతోఽహం చక్రహస్తభవక్రమ్ ॥

ప్ర.అ. - వకుళధవలమాలావకఫం = వకుళపుష్పములలో కూర్చుబడిన, త్లైని మాలను వక్షః ప్రదేశమునకల్పినవారు, వేదబాహ్య = వేదబాహ్యలుగు బొంద్రులు, జ్ఞానులు మొదలగు వారియొక్క-, ప్రబల = మిత్రీ-లి ప్రబలమైన, సమయ = స్వింతములయొక్క, వాద = వాదములను, చేదనం = చేదించువారును, పూజనీయమ్ = పూజింపతిగినవారును, విపులకురుకూఢం = విశాలమైన కురుకూపురికినాథులును, కపి+ శశం = కప్పలలో గొప్పవారును, చక్రహస్త+ ఇథ = చక్రారియు,

గజమువంటి వాడు భోవానని, చక్రం = వశముచేసేస్తున్నవాడును అను, కారిసూనుం = 'కారి' అనుమహాత్ముల పుతులు నమ్మింద్రసు, శరణం = రథకులుగా (ఉపాయముగా) ఉపాయఃపొందినవాడైటి, అపాం = నేను ఉన్నాను.

భాషము : - “భూతం సరపు..” అను తనియున్ శ్లోకమును వ్యాఖ్యానించుచు ఈ శ్లోకమును ప్రశ్నలోకం జీయర్ ఉదాహరించిరి, అచట “చక్రహస్తభవక్రం” అను భాగముమాత్రమే ప్రమాణముగా గైకోనబడినది. అట్లే, ప్రశ్నలోకం జీయర్ క్రతముగా చెప్పబడుచున్న “శేయ్ అపదై” అను మణాళమహాములు మంగళాశాసనపాశరవ్యాఖ్యలో “మనుభములా మధుం, వేదబాహ్యప్రభిబంధము వాదచేసేదనం” అను భాగముమాత్రము కొంత పాత భేదములో ఉట్టంకించబడినది. ఆటాయిద్యుడిగురువరంపరాప్రభామము గ్రంథమును భోప్రదామానుజులు ఆమ్రార్ తిరుసరికిచేరి, అచట ఆమ్రాంద్రసు సేవించుచు, ఈశ్లోకమును అనుగ్రహించినట్లు కలదు.

త్లుని వకుచమాలికలను కల్గిన వశశ్ఫులమువే శోభిభువారు, వేదబాహ్యంగు బొద్దుజు మతానుయాయులుచేయు ప్రభంలములైన వాదములను తమ దివ్యప్రభంధములతో నిర్వీర్యము చేసిపూరు, పరమపూజ్యలు, కురుకొపురికి (ఆమ్రార్ తిరుసగరికి) ప్రభువులు, కవీశ్వరులు, భోవానని సైతము వశముచేసి కొనినవారుగా కారిసూనులను (నమ్మింద్రసు) శరణముగా పొందినవాడ డైతిని.

శ్లోకములోని విశేషణములు ఆమ్రాంద్ర రూపవైభవమును, జ్ఞానవైభవమును తెలియజేయమున్ని. వకుచపుప్పుములు తెల్గానుండుచే ఆపూర్వాలచే కూర్చుబడిన మాలెలను కల్గిన ఆమ్రాంద్రవశముగొప్పగా ప్రకాశించుచున్నది. తిరువాయ్ మెఘ్ర్ మొదలుగు ప్రభంధములలో నమ్మింద్రసు వేదబాహ్యంగు బొద్దులు, జ్ఞానులమొదలుగు వారు చేయు వాదములను అన్నిటినీ ఖండించుగొప్ప పాతయులను అనుగ్రహించిరి. తిరువాయ్ మెఘ్ర్ మొదఱచే శకములోని ప్రథమ దశకుము (ఉట్టర్యాశ) బహుసూత్రములలోని మొదఱిరెండు అధ్యాయములను, రెండు దశకుము (వీదుమిన్) చివరిరెండు అధ్యాయములను సంగ్రహముగా తెలుపు చున్నదని అభిజ్ఞాలుగు (1-2) పూర్వాచార్యుల అభిప్రాయము, సమ్మిళితా కాదులో “ వీదుమిన్ ” అనుదశకప్రారంభమును “తత్త్వసరమాయుమ్, ఉపాసనమరమాయుమితే శాత్రుమ్తా నిదుపుదు. అతిర్థతత్త్వసరమాక చౌప్రథ్మమప్రథ్మాచౌప్రథ్మాంశ్లోమ్ కొన్ని క్షీర్తితిరువాయ్ మొఘ్ర్యాయిలే. ఉపాసనమరమాకచౌప్రథ్మమప్రథ్మమ ర్థర్థాశ్వాల్మి సంగ్రహమూ యిరుక్కుండిత్తిరువాయ్ మొఘ్ర్యా ” అని సాయించిన సూక్తి ఈ అంశమును స్పృష్టము చేయుచున్నది.

వేదబాహ్యులు రెండు తెఱగులుగా నున్నారు. “కపిలాగమానుమానపాపుపత శాత్రుభుషక్కు మేధభూతముగ్రాపాభూతమ్ ” అను నట్లు సాంఖ్య, వైష్ణవ, పాతపతమణ్ణులు వేదమును

అప్రధానమూగా సైనము అంగికరించిరి. వీరు ఒక వద్దము. బొద్దులు, జైసులు మొదలగువారు చేదమును కనీసము ఉపస్థితు ప్రమాణమూగా సైనము అంగికరింపసి వారు. వీరు రెండు వద్దమునకు చెందినవారు. ఈ రెండు వద్దములలోని మొదటి వద్దమును ప్రథమ దక్కములోని “శురుటి పఱునిల్లే” అను 8వపాశరముతో, రెండవ వద్దమును “ఉణణెనిలుణ్ణే” అను 9వపాశరముతో నిరసించిరి. ఈ అంశము . వేదాంత శాత్రువుచే గమాధ్యదశక్త కంచ్యుమ్”లో వివరింప బింబింది. బ్రహ్మమూర్తిముఖాలో కూడ ముందుగా సాంఘ్యప్రశ్నాకాదులు, ప్రిమ్మికి బొద్దుజ్ఞానాదులు నిరసింప బింబింది.

‘శురుటి పఱునిల్లే’ అను పాశరమున బ్రహ్మములు కూడ తెలియరాని స్వభావమును కళ్లిన మూరంప్రకతి మొదలున సకలజగత్తుకు ప్రధాన కారణమై, త్రిపురములను సంహారించి, వాని నష్టిటిసి సంహారించిన పరాత్రిరుఢు భూపానుడు రుద్రాంతర్యామిచ్ఛై జగత్తింపోరమును చేయుచున్నాడు, ఎత్తుయైభాంతర్యామియై, పరమపదమునకు ఈవలవైపు గల లోకములను స్వప్తిచేసి, దేహతలకు జ్ఞానమును ప్రసోదించుచున్నాడు అను అర్థమును తెలుపుట ద్వారా ఆమ్లావ్యాధి జగత్తు బ్రహ్మములకు మనియు, తేల్త్రమ్మలు బ్రహ్మములయొక్క స్వప్తి సంహారములు భూపానుని అధినములని సూచించిరి. కావున ఆబ్రహ్మమును (ప్రకృతి) స్వప్తికారణమును సాంభ్యమతము ఖండింపబింబింది. అట్టే రుద్రాధ్యము అనూ రుద్రుఢేపదూత్తి అని వాదించు పాశుపతుమతము, పరమాణవులే జగత్తారణమతములను కూడాదమతమును సైపాశుపరము ద్వారా నిరసింపబింబించు వనుట స్వప్తము అదెభువా- “శురుటి పఱునిల్లే నిష్ఠ్యాదల్ ముఖ్యమధుమ్ మధుమధుయ్” అనుచు క్రష్ణతి, మహాత్తు, అహాత్తు, అహంకారము, మొదలుపు తత్త్వములకు ను భూపానుడే కారణమని తెలుపుటచే సాంభ్యమతములోని ఆబ్రహ్మముక్కొను ప్రధాన నిరసము సూచితము. (ప్రకృతి, మహాత్తు, అహంకారాదులకును భూపానుడే వరిష్టకారణమని చెప్పు ఈ పాశరమువలన నిరవయములైన పరమాణవులకు జగత్తారణాత్మము కూడదు అను నైయాయిక మత దూషణము సూచితము. రుద్రుడు చేసిన త్రిపురదాహము, స్వప్తిసంహారమును “అరణెన పుర మొరు మామైత్తులక్ష్మీత్తుల్” అనుచు భూపానుడు అంతర్యామిగానుండుటచే సంభదమయ్యుని తెలుపుటచే పాశుపతుమతమునగల రుద్ర పారమ్యము ఖండితము. ఇది చతుర్యుభి పారమ్యము ఖండింపబింబించును ఉపలక్షణము.

రెండువద్దమునకు చెందిన బొద్దులు, జైసులు “ఉణణెనిలుణ్ణే” అను 9వపాశరముచే నిరసింపబింబింది. “భూపానుడు లేడుపుటును సాధింపదలచిన నీవు “ఉణ్ణే” (అస్తి) అను పదముచే నీ వాదమును సాధింప బోయిను భూపానుని అస్తిత్వమే నిరూపితమగును. నీ అభిమతము స్థిరింపదు “ఉణులన్” (సాస్తి) అనుచు భూపానుని అస్తిత్వభావము నిరూపింప నెంచితి వేని - రోకమున ‘సాస్తి’ అనుపదమునకు స్వాలాప్పసించి, సూక్ష్మాప్పస్తము పాందులు అను అర్థము.

చార్చన, నీ అభిప్రాయము స్థిరింపదు. ఇట్లు 'అస్తి- నాస్తి' అనుగుణద్వయయుక్తముగా స్వపక్-ప్రాపకస్థతలో భాషానుని అస్తిత్వమేసిస్థిరించును. కావున అస్తిత్వ-నాస్తిత్వ రూపమున రూపగుణ విశ్లేషించుపరిపూర్వా స్థిరించినట్లే అగును. కావున నీకు అనభిమతమే స్థిరించును కాని అభిమతము కాదు. అందువే అనంతగుణాభిభూతిని కల్గిన వానినిగాభాషానుని అంగికరించుటయే మేలు..” అని ఆపాశరముయొక్క తాత్త్వర్థము. ఇట్లేవిరమమే ఈపాశరముయొక్క ఈడు వ్యాఖ్యానమున కలదు.

జగత్తు కణికమని వాదించు వైభాషికుల వాదమును “అస్తి-నాస్తి” అను రెండు విధములైన వ్యవహారశాలలోను స్తూలమూత్సరూపమైన ఉభయాప్తౌవిశ్లేషముగా వ్యుత్పుయొక్క స్థిరత్వము స్థిరించునని తెలుప్పుల ద్వారా ఆమ్రాద్దునిరైసించిరి. ఇట్లేక్కములోనే శ్రీభాష్యమున భగవద్రామానుజులు వైభాషికమతమును పరాప్రమచేయుట గమనింపతగినది. ఇట్లే, సౌత్రాంతికులు, యోగాచారులు, మాధ్యమికులు అనబడు బ్రౌద్మమతప్రకారుధులును ఈపాశరముద్వారా నిరిసింపబడిరి. జైలులు వాదించు జగద్వైకాంతి కత్యమును ‘సత్గా కాని, లేక అసత్గా కాని ఉండును తప్ప’, జగత్తు ‘సదసత్తు’ కానేరదు అను ఆర్థమిచ్చు “ఉఠనెలిలుజున అమరువ మిప్యురుపుక్క, ఉఱనలనెనిల్ అమరువ మిప్యురుపుక్క”, అనుస్తాక్క ద్వారా నిర్ణయము. విస్తరభీతిచే వివరములు పూర్తిగా ఇచ్చట తెలుపబడలేదు. వీని వివరములను ‘వేదాంత శాస్త్రాద్విధాగ మాధ్యదశకైక కంశ్యము’ నచూడుచును.

“పీపిమిన్ ముర్ఖ్రాపుమ్” దశకము ఈడు వ్యాఖ్యానమును గల అడైయవ్యుష్టాన్ అరుమ్యదమున “శురుచేపటునిలై ఎస్పు తుడ్డి ఇరిజ్జుపాట్లిలమ్ బాహ్యకుద్వైకూల్ పరుమ్ బాధైయల్లామై శోల్పుప్పుడు” అని యుండుటయును గమనింపతగినది. (పిపులకురుకొథం)- ఆమ్రాద్దు పలు సందర్భములలో తాముజస్క్రించిన ప్రదేశముగు కురుకాపురిని తమకు నిరూపకముగా తెల్పిరి. కావున ఇచ్చట వారిని “కురుకొథం” అని పల్చుట తగినది. కురుకాపురి ‘ఆమ్రార్థ తిరునగరి’ అని సంప్రదాయమున ప్రసీద్మము. ఈ పురికిగల వైపుల్యమేమనూ “నల్గూర్ నవిల్ కురుకూర్” అని ఆమ్రాద్దుపల్చినట్లు జ్ఞానవైశిష్టమును కల్గిన భాషప్పద్మకులు పలుపురు అచ్చల నిత్యమాసము చేయుటయే. లేక ప్రాదేశికమైన సస్యప్రద్రిసి కల్గిన వైపుల్యమును చెప్పవచ్చును. “ఒష్మ్ము తేపుమ్” (4-10) అను దశకమున ఆమ్రాద్దుప్యయముగా కురుకాపురియొక్క “కుష్మమ్ పోత మడిమాడినడు”, “మాడమాళైకై శామ్రాష్మికాయ” “తేశమామదిభై శామ్రాష్మికాయ” అని ఆచటి భాషన సౌందర్యమును, “శేర్మోల్.శెన్వో కములమోభు”, “మలిష్ముష్మైల్ కమరీషుమ్” అని సస్యప్రద్రిసి, “శిరభుల్ అమర్లపణభుమ్”, “కూడివావరేత్తినిష్ట” అని నిత్యమారులకును ప్రాపుమగుటను తెలిపిరికదా. (కారిషుమం) - ఆమ్రాద్దు “కారి” అను భాషప్పద్మకుల పుత్రులు. ఆమ్రాద్దువంశములోని పూర్వులందఱు భాషప్పద్మిని కల్గినపారు. కావున తమ వీత్తి పోదులు, ఆచార్యులును అగు కారిపూ-

నామముసు తమకు నియాపకముగా “కారియాణ్ణు” అనుచు నమామ్ర్మాద్భుతిరూపాయ్ మెఘ్ర్మోలో పటువోళ్లు తెలిపిరి. ఇట్టి క్రమముసుగోదాదేవి అనుసరించుచు “విష్ణుశిత్తువ్కోదైకొన్న” అని పల్చుట ఇచట స్వరథియుము.

(కపీశం) ఆమ్రాద్భుత్కేమలము కవి కాదు. కవీశలు. లోకమునఁంతగొప్పకవిత్వమును అల్లగల్లిన వాడైనను వారి కవిత్వము భాషానునిగూర్చి అయినప్పుడే సార్థకమును. లేనివో నిర్ద్రాకమును, అత్యుక్తియుసు అగును. నమామ్ర్మాద్భుత్ తమ ప్రబంధములన్నిటిలో భాషానుని వైభాషమునుగూర్చి స్మృతించుచే వారికితసార్థకము. వారు కవీశలును అయ్యారి. ఈ అన్వయమును ఈ జాత్కుము ఇంద్రజ్యము వలె త్రైష్వాచకము. తిరువాయ్ మెఘ్ర్మోలోని “కొస్సుక్కు విరోదమిదు” (3-9) అనుదకమున ఆమ్రాద్భుత్ లోకములోని క్రులనుగూర్చి “ఉండుకుమే ఎట్టి... ఇమ్మానిడఱై క్కువి పాడియేవో?”, “బీమానిడుమ్ పేడటైన్మాదే” అనుచు మానపులనుస్మృతించు కవిత్వములను ప్రయోజనము బొస్యమని, “కొళ్ళుక్కుత్తుమిల్ వేణ్ణుర్కొల్లామ్ తరుమ్ కోదిల్”, ఎవ్ ప్లాట్ మణిషభ్యం త్వైక్కువి కొళ్ళుమ్నైవ్” అనుచు భక్తుల అభీష్టములనన్నిటిని ఇచ్చువాడు, ఎట్టి కొఱతను లేని ఉరుదును, అగు భాషానునిగూర్చి కవిత్వమును పల్చుడని ఉద్వీధించి, వారిని శాసించిరి. కార్పున “కపీశాం ఈః” - కవీశ లయ్యారి.

(చక్రవాస్త్రభూతక్రూ) - గత విశేషమాము క్రులను శాసించిన విధమును తెలుపూగా, ఈ విశేషమాము భాషానుని శాసించుటను తెలుపుమన్నది చక్రవాస్త్రభూతా సుద్రునవ్యక్తమును చేతియందు కలవాడు విష్ణుపు. అస్యామి గజసమానుడు. ఆమ్రాద్భుత్ పటువురు భాషానుని గజముగా అభివర్ణించిరి. “కాయ్యిమాక్షితు”, “అమైయు ఆండ్రు”, “క్రూపానమదకిణు” అనుమొదలగు సూక్తులు ఇచట స్వరించతిని. గజమువలె సర్పరూపాత్మింపులుఁడు భాషానుని వైశలము తమ కవిత్వములో వశికరింప గల్లిన వారు ఆమ్రాద్భుత్. “పలక్కుయ్యు ఇంక్కెచ్చుక్కుమ్ ఇంయుండై మాల్ఫ్రూటై, మలక్కునాప్రాణైయేఱ్యు” అని వారే ఈ విషయమునుగూర్చి పర్చిరికరా! ఆమ్రాద్భుతు పరాంకులను పేరు వచ్చుటకును ఇది ఒక హేతుమను అన్వయమును కలదు. అన్నా పరుచు భాషానుడు గజసద్గాథడు, అస్యామిని పశపటచుకోనుటకు తగిన అంకుశమువంటి వాక్యాను కల్పిన వారిని ఆ నామమునకు భావము. పలు దివ్య భాషానుల దేశములలోని ఆర్యమూర్తులు ఆమ్రాద్భుతకు తామే వచ్చి, వారికి సేమను అనుగ్రహించి, “మన్ము కీర్తింపుడు, మన్ము కీర్తింపుడు” అని కోరిరి అని నమిష్టో ఈండులో హృద్యముగా వ్యాఖ్యానించుట ఇచట స్వరణియుము. ప్రస్తుత సమానములో చివరి (పదము) చక్రవదమునకు గజబంధనము అని భావము. “మత్తునా మిందియాణాం” (69) అను సుద్రునఁశిక్షుకోవ్యాఖ్యానమునచక్కేమీ గజబంధముగా వ్యక్తింప బటుట ఇచటగమనించతిని. కార్పున “చక్రవాస్త్రభూతక్” మను ప్రస్తుత విశేషమాము ఆమ్రాద్భుత విషయమున మిత్తీలి సార్థకము.

ఇట్టి నమామ్ర్మాద్భుత్ శరణముగా పొందిన వాడ్పైతిని తొత్తుర్చుము. ప్రస్తుత శ్లోకము మాలినీవృత్తమున కూర్చులడినది.

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః

నమామ్ర్యాద్ధ తిరువంతుత్తమియ్లు

(శతకోపసారి అవతరించిన సంవత్సర, మాస, నక్షత్రాదులను వ్యాఖ్యించు శ్లోకములు)

వ్యషభే తు విశాఖాయాం కురుకొపురి కారిజమ్ ।

పాండ్యదేశే కలే రాదౌ శతారిం సైన్యపం భజే ॥

ప్ర.అ. :- వ్యషభే = వ్యషభమాసమున, విశాఖాయాం = విశాఖానక్షత్రమున, పాండ్యదేశే = పాండ్యదేశములోని, కురుకొపురి = ఆమ్ర్యార్తిరుణారిలో, కళే + ఆదౌ = కలియుగప్రారంభమును, కారిజమ్ = కారి అను మహానీయులును జన్మించిన, సైన్యపం = విష్ణువ్యోములగు, శతారిం = శతకోపసారిని, భజే = భజించుచున్నాను.

భాషము : - పాండ్యదేశములోని కురుకొపురి అనబడు ఆమ్ర్యార్త తిరువగరిలో కలియుగ ప్రారంభమున వ్యషభమాసములోని విశాఖా నక్షత్రమున కారిమాద్రకు ప్రతులుగా జన్మించిన విష్ణువ్యోములగు శతకోపసారిని భజించును.

ఈ శ్లోకమున ఆమ్ర్యాద్ధ అవతరించిన మాసము, నక్షత్రము, దేశము, యుగమును ప్రస్తుతించబడినవి. మట్టియు భాగవానుని ఆశేషము ప్రకారము విష్ణువ్యోములేనమామ్ర్యాద్ధగా అవతరించిందని చెప్పబడుచుండుటచే ఆ అంశము కూడ తెలుపబడినది. అట్లే, ఆమ్ర్యాద్ధము ప్రతులుగా పాందిన మహానీయుల పేరును తెలుపబడినది.

శ్రీవిజ్ఞానదినోత్తరేఉహని కలో వర్దే ప్రమాథ్యాహ్వాయే

మాసే మాధవామ్మి భాద్రవదినే చర్ణజే విశాఖాభిధే ।

లగ్నే శుద్ధవతుర్ధుశీతిథియుతే శ్రీమత్యులీరేఉపి చ

శీత్యాం ప్రాదురభూత్ పరాంకుశకవిః భాగ్యోదయా న్యాదృశామ్ ॥

ప్ర.అ. :- కలో = కలియుమున, ($R=2$, $V=4$, $S=0$, $N=0$), శ్రీవిజ్ఞాన = 'శ్రీవిజ్ఞాన' (2400) అను అత్యరములచే సిద్ధించిన 42 సంభ్యను కల్గిన, దిన + ఉత్తరే = దినములకు పీమ్మటగల, అహాని = దినమున, ప్రమాథి + ఆహ్వాయే = ప్రమాథి అను పేరును కల్గిన, వర్దే = సంవత్సరమున, మాధవామ్మి = వైశాఖమును పేరును కల్గిన, మాసే = మాసమున, భాద్రవదినే = శుక్రవారమున, విశాఖా + ఆభిధే = విశాఖ అను పేరును కల, బుష్టిచ = నక్షత్రమున, శుద్ధ చతుర్ధుశీతిథియుతే = శుద్ధ చతుర్ధుశీతిథితో కూడిన, శ్రీమత్ = శుభమును కల్గిన, కుళీరే = కర్తృటమును, లగ్నే అపి = లగ్నమునందు, శీత్యాం = భూమి యందు, మాదృశాం = మాంటి అకీంచుల యొక్క, భాగ్య + ఉదయాత్ = అద్భుతము ఉదయించినకారణముచే, పరాంకుశకవిః = పరాంకుశలను కవి (ఆమ్ర్యాద్ధ), ప్రాదురభూత్ = ప్రాదుర్భవించెను.

భావము :- ఈ శ్లోకమున కూడ ఆమ్రావ్రద్ధ అవతారమునకు సంబంధించిన విశేషములు కీర్తింపబడినవి.

కలియుషమున 42 దినములు గడచిన పీమ్ముట 43వ దినమున ప్రమాథి అను పేరు గల సంవత్సరమునవైశాఖ పుష్టి వత్సర్షి జుక్కపారము విశాఖా నక్కతమున కర్కాటక లగ్గమున ఈ భూమియందు నా వంటి ఆకించసుల భాగ్యవశముచే పరాంకుశక్తి ఉట్టివించెను.

సంస్కృతభాషలో అతరముల ద్వారా సంభ్యను నిర్దేశించు పద్ధతి కలదు. భారతమున 18 అను సంభ్యకు పఱల రీతులలో [ప్రాధాన్యముస్వ]ందున, ఆ సంభ్యను నిర్దేశించు “జయ” మున పేరు భారతమునకు పెళ్ళబడిన పెళ్ళిందురు. మామ్రావ్రద్ధ కలియుషు ప్రారుణ్యమున పిదప 42 దినములు గడచిన పీమ్ముట అవతరించిరని సంప్రదాయచరిత్రగ్రంథములలో తెలుపబడినది. ‘శ్రీవిజ్ఞాన’ అను పదము 42 అను సంభ్యను నిర్దేశించును. ‘శ్రీవిజ్ఞాన’ పదములోని రకారము రెండవ అంశెను, వకారము న్యాలవ అంశెను (యుండి రెండవ అతరము రకారము, న్యాలవ అతరము వకారము అగుటచే) నిర్దేశించును. “అంకానాం వామతో గతిః” అను న్యాయము బట్టి 24 అను [క్రమమును 42గా మార్చి] గ్రోపింపనును. చివరి ‘జ్ఞాన’ అను రెండు అతరములును బూస్యాంకమును నిర్దేశించుటచే వానికి విలువ లేదు. [క నుండి ఇ పదవ అతరముసుటచే, ట నుండి న కారము పదవ అతరముసుటచే - ఈ రెండు అతరములు బూస్యాంకమును (0) తెలుపును] ఈ విధముగా “శ్రీవిజ్ఞాన” అను పదము 42 అను సంభ్యను తెలుపుచున్నదని చెప్పుచున్నాడు.

“శ్రీవిజ్ఞానదివోత్తరే” అనుటకు పేరు విధముగా కూడ ఆర్థమును చెప్పుచున్నాడు. బుభమును, విజ్ఞానమును కళ్లించు దినములలో ఆమ్రావ్రద్ధ అవతరించిన దినము గొప్పది. భగవానుడు అవతరించిన దినములకంటే ఆమ్రావ్రద్ధ అవతరించిన దినము గొప్పది. భగవానునకు సాధ్యము కాని లోక సంరక్షణమున నమామ్రావ్రద్ధ చేసేరి కదా! కావున వారు జన్మించిన దినము బుభదినములలో, లోకమునకు విజ్ఞానమును కళ్లించిన దినములలో గొప్పది.

లాభే కలే ర్యాసర ఏవ రాధే మాసే విశాఖే మహానీయతారే |

శుక్రస్య వారేఉ జని విశ్వతిథ్యాం పరాంకుశో ఉయమ్ భగవాన్ కుళీరే ||

ప్ర.అ. :- కలే = కలియుషుయొక్క, లాభే వాసరే ఏవ = ‘లాభ’ అను పదముచే నిర్దేశింపబడిన 43వ దినమునే, రాధే మాసే = వైశాఖమాసమున, మహానీయతారే = గొప్పనక్కతముగు, విశాఖా = విశాఖానక్కతమున, తుప్ప్య వారే = తుక్కపారమున, విశ్వతిథ్యాం = చతుర్థితిథియందు (విశ్వశ్జుము లోకమును తెలుపుటచే, లోకములు 14 ఆగుటచే విశ్వతిథి అనుటకు 14 అని ఆర్థము), కుళీరే = కర్కాటక లగ్గమున, భగవాన్ = భగవానుడగు, అయం = ఈ పరాంకుశః = నమామ్రావ్రద్ధ, జని = జన్మించిరి.

భాషము : - భావానుడు పదాంకుశకవి కటియుగమున 43వ దినమున ప్రైశా చూసము ఎంచు నక్కతమున తుక్కవారము చతుర్థశీ లిథియందు కర్మాలక లగ్గిమును ఉనటరించెసు.

“**‘శాభ’** అను పదమున మొరటగల లకారము 3వ లాంకెసు, భక్తారము 4వ లాంకెసు నీర్దేశించును. పూర్వమువహే అంకెల క్రమమును మార్చి అన్వయించిన ఆ సంఖ్య 43 అగును.

“**‘భగవాన్’** అను పదము జ్ఞాన బ్లైష్ట్రోయ్ ది గుణపట్టుమును సహజముగా కల్గిన సర్వేశ్వరుని మాత్రమే బోధించునది అయినను, ఆ స్వామి అనుగ్రహమును “తిరుమాలాల్ అరుణప్రభు శడగోప్నే” అనునట్టు పూర్వముగా పొందినవారును, తత్త్వ తితముగా “మయాపూర మదిను మరుచినవో” అనునట్టు వరిశబ్దమైన జ్ఞానము మొరలగు గుణపట్టు, మును కల్గినవారుటచే ఆమ్రాప్రభు “భగవాన్” అని నీర్దేశించుటలో దోషము లేదు. అంతియే కాక, ఆమ్రాప్రభు సాత్కార్తు “తిరుక్కుట్టుభ్రాంచిమ్మి” అంశమున జన్మించిదటు ప్రసిద్ధియు కలదు. కాన్నన ఇట్లు నీర్దేశించుట అర్థవంతము. ఈళ్ళోకము గురుంపరాప్రభావమును సంప్రదాయచరిత్ర గ్రంథములో ఆమ్రాప్రభు చరిత్ర వ్యాప్తింపబడిన ఘుట్టుమున కలదు.

నేనేశకరుణాలబ్లుదివ్యమంత్రద్వయం ముదా ।

ద్రావిడామ్మాయవక్తారం శతకోపగురుం భజే ॥

ప్ర.అ. :- సేనేశ = విష్వక్రోణులయొక్క, కరుణా = దయవలన, లబ్ల = పొందిన, దివ్య = గొప్పవైన, మంత్రద్వయం = ఆష్టోత్తరి, ద్వయము అను రెండు మంత్రములను కలవారు, ద్రావిడ + ఆగు = ద్రావిడ వేదమును పేరుకల నాలాయిర దివ్యప్రబంధములను, వక్తారం = తమ శిష్యులగు నాథమునులకు చెప్పినవారు (ఉపదేశించినవారు) అగు, శతకోపగురుం = శతకోప్పులను ఆచార్యులను, ముదా = సంతోషముతో, భజే = సేవింతును.

భాషము : - శ్రీవిష్వక్రోణులవలన అషాత్కరి, ద్వయ మంత్రముల ఉపదేశమును పొందినవారు, నాలాయిర దివ్యప్రబంధములను నాథమునులకు ఉపదేశించినవారు అగు శతకోప్పులను ఆచార్యులను సంతోషముతో సేవింతును.

ఆమ్రాప్రభు అవతరించినపిమ్మట విష్వక్రోణులు భావానుని ఆ దేశమును అనుసరించి, వారికి పంచ సంస్కారమొనర్చి, సకల మంత్రార్థములను ఉపదేశించిరి. ఈ అంశమును పూర్వాప్రభు తెలుపుచున్నది. కావున ఇచ్చట ఆమ్రాప్రభువార్యాత్రయత్యము తెలుపబడినది. ఉత్తరార్థము సదాచార్యత్యమును తెలుపుచున్నది. “కణ్ణినుణ్ణ శిఖుత్తామ్ము” అను పేరుతో ఆమ్రాప్రభును స్తుతించ దివ్యప్రబంధమును వారి సాక్షాత్ శిష్యులగు మధురకవులు రచించిరి. తఱువాతి కాలమున ఆమ్రాప్రభుమును కోరిన నాథమునులను ఆచార్యులు ఆ ప్రబంధమును లక్షమార్గు భక్తీతో జపింపా, ఆమ్రాప్రభు వారికి ప్రత్యక్షమై, నాలాయిర దివ్యప్రబంధమును

అన్నమోంవిరి. ఈ అంజము ఉత్తరాద్యమున ప్రస్తుతము. ఈ విధమూగా ఈ శ్లోకమున నమ్మామ్మాధ్వర్య “అచినోతి హి శాప్రార్థవ్, అవారే స్తాపయత్యప్తి” అను ఆచార్యత్వపూర్తి సూచింపబడినది. “ముచా భజే” అనుటవే విధి అను నిర్వింధముతో కాక “సుసుఖం కర్తృం” అనునట్లు సంతోషముతో, హృదయపూర్వకమూగా సేవింతుని ధ్వనించుచున్నది.

రాథే కలిదినే లాభే వైశాఖే కావ్యవాసరే ।

లగ్నే కర్మాటకేఉసూత తనయం నాథనాయికా ॥

ప్ర.అ. :- లాభే = ‘లాభ’ అను అత్యరములచే సూచింపబడిన, కలిదినే = కలియుగములోని 43వ దినమున, వైశాఖే = వైశాఖ మాసమున, కావ్యవాసరే = బుటకూరమున, కర్మాటకే లగ్నే = కర్మాటక లగ్నమున, నాథనాయికా = “ఉడైయెనడ్జె” అను పేరును కల నాథనాయిక, తనయం = కుమారుని, అసూత = ప్రసవించెను.

భాషము : - కలియుగమున 43వ దినమున వైశాఖ మాసము బుటకూరమున కర్మాటక లగ్నమున నాథనాయిక (ఉడైయెనడ్జె) శతకపోస్తారిని ప్రసవించెను.

ఈ శ్లోకము గరుడవాహనపండితుని దివ్యసూరిచరితములోని శతకపోస్తారి వైభవమున కలదు.

తతః కలియుగ స్వాదౌ వైశాఖ్యం విశ్వభావనః ।
విష్ణుభూత్క్రిప్రతిష్ఠోర్ధం సేనేశో ఉవతరిష్యతి ॥

ప్ర.అ. :- తతః = పిమ్మిట, కలియుగస్వాదౌ + అదౌ = కలియుగ ప్రారంభమున, వైశాఖ్యం = వైశాఖ మాసమున, విశ్వభావనః = లోకములను దర్శించు, సేనేశో = విష్ణుక్రైనులు, విష్ణుభూత్క్రిప్రతిష్ఠోర్ధం = విష్ణుభూత్క్రిని స్ఫురము చేయుటకై, అవతరిష్యతి = అవతరింపగలడు.

భాషము : - లోకసంరక్షణ చేయు విష్ణుక్రైనులు కలియుగ ప్రారంభమున వైశాఖ మాసమున విష్ణుభూత్క్రిని స్ఫురము చేయుటకై శతకపోస్తారి రూపమున అవతరింతురు.

ఈ శ్లోకము గురువరంపరాప్రభావమున నమ్మామ్మాధ్వర్యవైభవమున ఉట్టంకింపబడిన అచట ఆ కదము తెలుపబడలేదు. ప్రాయశః ఆమ్మాధ్వర్యవైభవమున సూచించు పురాణములోనిది కావశ్చను. లోకరక్షణము తమ క్రమమూగా కల్గిన విష్ణుక్రైనులు, భగవంగ్రహిని లోకమున ప్రచారము చేసి, తడ్వారా చేశఱసంరక్షణా చేయుటకై నమ్మామ్మాధ్వర్యరూపమున అవతరింతురని తాత్పర్యము.

అదౌ కల్పేర్ది కురుకూపురి పాండ్యదేశే
వైశాఖమాసి మఘవానలభేఉంశజాతమ్ ।

సేవాపతేః పదజకారికులావతీర్థం
శ్రీశాస్నదం శరరిపుం శరణం ప్రపద్యే ॥

ప్ర.అ. :- కలోఽదో = కలియుగ ప్రారంభమున, పాండ్యదేశే = పాండ్యదేశమున, కురుక్షరి = ఆమ్రార్థ తిరుగరిలో, వైశాఖమాసి = వైశాఖమాసమున, మఘవ + అసలభే = ఇంద్రుని, అగ్నిని అధిదేవతలూగాగ్రసినవిశాఖానక్తమున, సేవాపతేః = విష్ణుక్షేపులయొక్కు, అంశజాతము = అంశమున జన్మించినవారు, పదజ = విష్ణుపోదములనుండి పుట్టిన, కారి = కారిమార్గయొక్కు, కుల = కులమున, అవతీర్థం = అవతరించినవారు, శ్రీశ + ఆస్పదం = భగవానుని ఆశ్రయముగా కలవారు, (భగవానుకు నివాసమైమారు) అగ్ని, శరరిపుం = శతకోపులను, శరణం = ఉపాయముగా, ప్రపద్యే = పాంచమున్నాను.

భావము :- కలియుగప్రారంభమున పాండ్యదేశములోని కురుక్షరిలో వైశాఖమాసమున, ఇంద్రుడు, అగ్ని అధిదేవతలూ కల విశాఖానక్తమునవిష్ణువైనాంశమున, చతుర్వర్ధమునకు చెందిన కారిమార్గ కులమున అవతరించినవారు, భగవానుని శరణముగాకల శతకోపులను ఉపాయముగా పాంచమున్నాను.

విశాఖానక్తతము వేదమున “తదింద్రాగ్ని కృణుతాం తద్విశాఖే” అని, “ఇంద్రాగ్నిభ్యాగ్ని స్వాపో విశాఖాభ్యాగ్ని స్వాపో”, అని స్తుతింపబడుట వలన, ఆనక్తమునకు అధిదేవతలు ఇంద్రుడు, అగ్నియు అని తెలియుచున్నది. కావున “మఘవానలభే” అని తెలుపబడినది. “పద్మాగ్ని శూద్రో అజాయత” అని పురుషస్తుకమున చతుర్వర్ధము భగవానుని పోదములనుండి పుట్టినట్లు తెలుపబడుటాచే, కారిమార్గ చతుర్వర్ధమున జన్మించిన వారసుటచే పదజకారి” అని ప్రయోగింపబడినది. “శ్రీశాస్నదం శరరిపుం శరణం ప్రపద్యే” అనుట వలన శతకోపులు భగవానుని శరణముగా భావించినపు, మేము ఆ శతకోపులనే శరణముగా భావింతము అని ధ్వనించుచున్నది. భాగవతశరణత్వమే కదా చరమపర్యనిష్ఠ. “శ్రీశాస్నదం” అనుటకు భగవానుని ఆ స్వదముగా కలవారని, భగవానుకు ఆస్పదులని (శ్రీశ్వయాప్తప్రపదం, శ్రీశ + ఏపాప్తధం యస్యః) ఆ రెండు విధములూ వివరించుచును. ఈ రెండు వివరణములు నమ్మామ్రామ్రస్తుకే అనుగుణములే. “పుకల్పైల్లా పడియేస్తున్నడిక్కుమ్మిలమర్ముపుకుమ్మే” అని భగవానుడే తమకు ఆశ్రయముగా తలచినవారు కదా ఆమ్రార్థు. అట్లే, “తిరుమాలిరుశ్శోత్తమైయై... ఎనదుడలే” అని ఆమ్రార్థు స్వయముగా తనదేహమును భగవానుడు అత్యంతాదరముతో ఆశ్రయముగా స్వీకరించెనవిరి. ఇందుల కనుగుణముగా శ్రీరంగరాజుస్తువ పూర్వశతములోని, పటుచుచేసే జతర... శతకోపాగ్నప్రపి” అను స్తుతిని, (“సంధాయాగ్రం సందధే బ్రహ్మామ్రషిష్ణువైనం జపోత్యహస్తు పూర్వేషు తత్మిన్... . ఉత జ్యైశయానే” అను (పుతుని స్వరింపచుసు.

నమాశ్రూధ్వద్ర చరమ ప్రబంధమగు తిరువాయేమొఘ్యో విషయమున
ఆచార్యులలో మొదటివారిగు శ్రీమన్నాథమునులు అనుగ్రహించిన
ముక్తకరత్వము

భక్తామృతం విశ్వజనానుమోదనమ్
సర్వార్థదం శ్రీశతకోపవాజ్ఞయమ్ ।
సహాస్రాఫోపనిషత్సమాగమమ్
నమామృఘాం ద్రావిడదసాగరమ్ ॥

ప్ర.ఆ. : భక్త + అమృతం = భక్తవద్ధుక్తులకు అమృతమువంటిది, విశ్వజన + అనుమోదనమ్ = అందటి జనులను ఆనందించచేయునది, సర్వ + అర్థదం = సమస్త పురుషులములను ఇచ్ఛునది, సహాస్రాఫ + ఉపనిషత్ సమాగమం = వేలాది శాఖలను కళీన ఉపనిషత్తుల సమూహమును, శ్రీశతకోపవాజ్ఞయం = నమాశ్రూధ్వద్ర శ్రీమాక్తిమయమైన, ద్రావిడవేదసాగరం = తమిఖవేదసాగరము సముద్రమును, ఆహాం = నేను, నమామి = నమస్కరించుచున్నాను.

వ్యాఖ్య :- తిరువాయేమొఘ్యో దివ్యప్రబంధైభమును సముద్రరూపము ద్వారా నిరూపించుట ఇందరి నిషేషము. “భక్తిఫాప” అను పరాంకశ్చూపములోనీ శ్లోకమును ఆమ్రాధ్వరు సముద్రమూగా నిరూపించుట ఇచ్చట స్క్రింపమును.

భక్తులకు అమృతమువలెభోగ్ర్యమైనది, జనుల కందఱకు సంతోషమును కళీంచునది, సమస్త పురుషులములనిచ్చునది, వేలాది ఉపనిషత్తుల (నుండుల) కూడలియు, సమాశ్రూధ్వద్ర దివ్యప్రబంధమగు ద్రావిడవేదమును సముద్రమును నేను నమస్కరించుచున్నాను. “అశ్వత్తసింధురాజం చ నిత్యం సేవేతు” అని కదా సూక్తి.

ఇందు తిరువాయేమొఘ్యోకి, సాగరమునకు కల సామ్యములను అయిదు నిషేఖముల ద్వారా కవి నిరూపించుచున్నారు. సముద్రము కంటె తిరువాయేమొఘ్యోకి కల ఆధిక్యము కూడా ఇచ్చట ధ్వనించుచున్నది.

(భక్తామృతమ్) - లోకమునక్కన్నట్టు సముద్రము ఒకానొక సమయమున “పణ్ణత్పుడల్కట్టు మాచునై” అనునట్టు భాషానునిచే మధింపబడగా, ఆ భాషానుని శరణు కోరిన భక్తులగు దేవతలకు అమృతమును “విష్ణువ్ అముతుణ” అనునట్టు ఇచ్చినది. కాపున సముద్రము భక్తులగు దేవతలకు అమృతమూగా నచ్చేయను. తిరువాయేమొఘ్యో అను ప్రబంధము “త్తోష్టోష్ముచ్చై చ్వాత్రమాత్రాక్త శాపైన్”, (భక్తులకు అమృతమగనదగిన సూక్తిమాలను పల్చితిని) అని, “పాలేయ తమిఘ్య రిశైకారంక పత్తుర్ పరవు మాయిరమ్”, “పాలోడముదన్న వాయిరమ్”, అని ఆమ్రాధ్వరే

స్వయముగా పల్నిసట్లు భక్తులకు పోలులెందరమి భోగ్ర్యమైనది. లఘురచుచుకోసి దేశపలు భగవానుని వందసి అన్నితి రచును వచ్చి ఉన్న ప్రాప్యముగా ఉసేతీంచిన వారిగుణచే అస్వప్రయోజనపరులు. కసి, లియిచాయ్ మెయిమ్హిసి లచేతీంచు భక్తులు భగవానుని చూపుమే ప్రాప్యముగా తలచుచారించువే వారి యిందు ఆట్లి దేవము లేదో. ఉన్న వారు అస్వప్రయోజన పరులు. అన్నితమును సేవించువారు దేవతలు. తిరువాయ్ మెయిమ్హిసి సేవించువారు భూదేవతలనరగినభక్తులు.

(విశ్వజనానుమోదమ్) సముద్రమును చూచి సంతోషించిన వాడెవ్వదు ఉండడు. ఎన్నిసార్లు చూచినను సముద్రము ఎప్పుటికప్పుడు అప్పుర్వమునే తోము. ఎప్పుటికప్పుడు కొత్తా (కన్ని)ంచి, అందఱిని రంజింపచేయుస్వభావము దానికి కలదు. “అధ్యాప్యశ్శాభిగమ్యశ్శయాదోరత్తు రివార్ధవః” అన కాళిదాసును వచించెను. ఆట్లి స్వభావముతిరువాయ్ మెయిమ్హికిని కలదు. “ఎన్నావిలికవి” (3-9-1) (నానాలుకమండి పుట్టిన తీయని కవిత్వమును) అని, “పాలేయ్ తమిమ్ రిశైకారర్ పత్తర్ పరపు మాయిరమ్” (1-5-11) (పోలవల భోగ్ర్యమైన, తమిళమును అభ్యసించువారు, గామువేయువారు, భక్తులు కొణియాడునట్టివేయు పోశరములు) అని, “తూముదల్ పత్తర్కంగ్” (7-9-3) (సంసారములోని దోషరహితులైన గొప్పముముకుపులకు) అని, “కేళ్లార్ వాసవర్కం శైక్షినియు శేఖ్యాత్తే” (10-7) (చెవులకీంపును, ఆర్జువణమును కల్గిననా వాక్కును విని విత్యసూరులు తృప్తి చెందనివారై, ఇంకము వినవణెని ఆశపడుదురు) అని, “తెన్నామ్మె మెన్నమ్మాన్ తిరుమాలిరుశ్శోతైయానే” (తీయని నాకవిత్వమును విని తిరుమాలిరుశ్శోతైప్రభవు, నా స్వామి అనందముతో “తెన్నా” అనును) (10-7), “పార్సర విన్కవి” (7-9-5) (భూలోకాహసులందఱునా తీయని కవిత్వమును మెత్తరు) అని ఆమ్రార్థ పల్నిసట్లు వారేకా, మిగిలిన ఆమ్రార్థ, విత్యమారులు, సంసారులు, సర్వేశ్వరుడు, తచ్చేపభాతులైన వారు అందఱు ఎట్లి భేదములేక అనుభవింపతగినది తిరువాయ్ మెయిమ్ ప్రబంధము. కావున “విశ్వజనానుమోదమ్”, అను ప్రయోగము ఆప్రబంధము విషయమున మిక్కెలి సార్థకము. విశ్వజ్ఞము లోకములనే కాక, “విశ్వం విశ్వః” అనునట్లు భగవానుని కూడా నీర్దేశించును. సముద్రము భగవానునకు శయనస్థానమై, అనందింపచేయునదియై యుండుట ఇవట స్వరూపియము.

(సర్వార్థదమ్) - సముద్రమునకు రత్నాకరమని పేరు. రత్నమునుటకు మణి అనియే కాకగొప్పమట్టువు అని కూడ ఆర్థము. అన్నా సముద్రము జ్ఞానించుపుస్తులకు ఆకదము. సముద్రము జులోనికి ప్రవేశించివారికి తచువ్వగల అమూల్యములైన పసుపులను అన్నిటిని అనుప్రోంచును. అట్లే తిరువాయ్ మెయిమ్ కూడ సకలపురుపార్థములను ఇచ్చును. “కురుకూర్చుడగోష్ఠకొస్మాపాడలో రాయిరత్ను ఛైయుమొరుపత్తుమ్ పయ్యర్చువ ల్లార్ కట్టుగ్, అవన నాడునకరముమ్

పష్టుడవ్కణ నలనిడై యూర్కెతిపణ్ణి వీడుమ్ పెరుత్తి, తల్లిమూర్ఖులక్ష్మీమ్ తరుమ్ ఒరునాయుక్కేమ్” అను విధముగా తిరువాయ్యమొట్టి అనుగ్రహింపని పురుషోద్ధైవేదియును లేదు. లేక, జ్ఞాతవ్యాదములు తర్వాపంచకమును ఈ ప్రబంధము విస్తరముగా నిరూపించుచున్నదినియు భావము. “మిక్కవిఛైనిలైయుమ్, మెయ్యి ముయుర్నిలైయుమ్, తక్కు నెఱియుమ్, తడైయాకిత్తోక్కీయులుమ్, ఊమ్మైస్తోయుమ్ వామ్మైస్తోయుమ్ ఓదుమ్ కుర్కైయుర్కోన్” అని భ్రమారు తపియున్ పాశమునకు అంశమును తెలిపిరి. వేదము తెలియదగినపిష్టయులు సన్మిటిని లోకమునకు అందించినది. అట్లే, “వేదత్తిముక్షపారుచునిఅయ్యాప్పాడి” (వేదములోని సారమగు అద్రమును నామసస్పులోఫ్టిరముగా నిల్చునట్టు పాడి) అని మధురకపులు పల్చిన విధముగా సమస్త వేదార్థముల సారమును తిరువాయ్యమొట్టి తెలుపుచుండులుచే శతకపహజ్ఞయుము సర్వాద్రద మనియు చెప్పచెప్పును.

(శ్రీశతకపహజ్ఞయుమ్) - సముద్రమును కుంభసంభవుడగు అగ్నస్త్రముని ఆవమించి, పిమ్మిట వదలిపెట్టుటుచే అది అగ్నస్త్రయాజ్ఞయుము అయ్యేను. తిరువాయ్యమొట్టి శతకపముని వాజ్ఞాయుము. “తిరువాయ్యమొట్టి” అనుకు వాగ్సులే అని అద్రము కరా! సముద్ర జలములు అగ్నస్త్రముని ముఖస్పర్శును కళ్లియుండుట, వాక్షును ముఖమునుండి ఉధృవించుట ప్రస్తుత వివరణమునకు మూలము. కానీ, అగ్నస్త్రముఖస్పర్శకల సముద్రము కన్న ఆమ్రార్త తిరువాయ్యమొట్టికి అభిక్షమునుస్పటము. ముసుల కంటే ఆమ్రార్థస్పర్శగ్రహించారు. వారు భాషానుని నిర్వాయజమైన అనుగ్రహమునకు పాత్రులగుటుచే అధికులు. బుఘుల జ్ఞానము స్వప్రయత్నము వలన కళ్లినది కావున పరిమితము. ఆమ్రార్థ జ్ఞానము భగవానుని వీరేతుక కృపామూలము. కావున నిరవధికము. “కాయోడు నీడు కవియుజ్ఞాపిశ కడుబ్జార్త్ సుకర్షునెడు జ్ఞాలమ్ నొష్టు తీయోడు నిష్టుతమ్” అనునట్టు చిటకాలము శరీరమును కృశింపచేసి, వహవాసము చేసి, పలు నియమములనాచరించి, తపమును చేసినవారు కదా బుఘుమలు. ఆమ్రార్థ అట్లు కాక, “ఉణ్ణమ్ శోఖు అపాకుమ నీర్కితిణ్ణుమ్ వెర్రార్తైయుమ్ ఎల్లామ్ కణ్ణాన్” అనునట్టు భగవానుని ధారక, పోషక, భోగ్యములుగా తలచి, ఆస్యామి అనుగ్రహమును పొందినవారు. కావున బుఘుమలకు, ఆమ్రార్థకు మిక్కిలి వ్యత్యాసము కలదు. అట్లే వారి ముఖస్పర్శును కళ్లిన సముద్రమునకు, (వేదమునకు కూడ) ద్రవిడవేదమునకు, (అరుళిచ్చెయలీ) మధ్య వ్యత్యాసము మిక్కిలి కలదు. ఈ అంశము ఆవార్యప్పాదయమున మొదటి ప్రకరణములో విస్తరముగా నిరూపింపబడినది. (సహస్ర శాఖోపనిషత్ సమాగమమ్) - “నదీనాం సాగరో గతిః” అని, “యథా నద్యః స్యంంధమాఃసముద్రే” అనియు, “తోక్కులాడ్చి యారెల్లామ్ పర్వతోడి త్తోడుకడతేపుత్తిత్తుపుఅమ్ నిష్టుమ్యాశ్చాదు” (నదులన్నియు ప్రమహించి క్రమముగా సముద్రమున చేరినగాని నిలువు) అను విధమున నదులన్నియు సముద్రమున చేరును. అట్లు ఆవి సముద్రమున చేరునపుడు వలువృత్తముల శాఖలను కొని వచ్చును. కావున సముద్రము సహస్రశాఖల సమాగమమును

కళీయుండును. లేక, వృతములన్నిటిలో గొప్పదైన చందనవృతముల యొక్క శాఖలను (అనేకములను) వేలాదిగా కళీయుండును అనియు భావము. తిరువాయ్యెమ్మోయు అణ్ణిదే. ఉపనిషత్తులు అనేకములు. వానిలో ఛాందోగ్యోపనిషత్తు వేయి శాఖలను కళీనది. సామవేద సారముగా చెప్పబడుచుస్తుది. కావున సహస్రశాఖాపోపనిషత్తు అనగా ఛాందోగ్యోపనిషత్తు దానిలో సమమైన సమానమైన ఆగమము- వేదము తిరువాయ్యెమ్మో. అనగా ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో సమానమని తాత్త్వర్థము. తిరువాయ్యెమ్మోలో కూడవేయి పాశరములు (పల్కుతి పాశరములు కాక) కలవు. అట్టే, ఆ ప్రబంధము సామవేదసారముగా ప్రస్తుతిచెందినది.

ఛాందోగ్యోపనిషత్తు సారము ఉద్దీఘము. అందలి “ఉత్త” అను పేరులోని అషారములు తిరువాయ్యెమ్మో ప్రబంధమున ఆద్యంతమున నిబింధింపబడినవి. మొదటి పాశరమున “ఉయణ్యర్” అని ఉకారము, చిట్టుచివరి పాశరము చివర “పిఱ్ఱురుయిర్ణై” అని “త” కారమును అనుసంధింపబడుటచే ప్రత్యాపోర్యాయిము వలన తిరువాయ్యెమ్మో అంతయు ఉద్దీఘము, కావున అది సామవేద సారమగు ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో సమమని ఆచార్యుల అభిప్రాయము. ఈ అంశు “శ్వేగమ్మై సామాన్యమాగమల్... ఇత్తైచాన్నోగ్యమమొన్వుయ్యో” (52) అను ఆచార్యప్రాదయమను దూస్యగ్రంథములోని సూత్రమును, ఆచల వ్యాఖ్యానించుచు శ్రీమణివాళ మహామునులు “సాప్తు ఉద్దీఘోరసః!” ఎష్టు సాపుత్రక్క రసవాక వ్యౌపిషపుఢుమతాయ్, ప్రణామపూర్వకమాన గానమప్పుష్టపుఢుమతా యిరుపుచ్ఛిటే ఉద్దీఘము. ఆకైయార్, అష్ట ఉద్దీఘపయమమాన ప్రణామతె “ఓమిత్యేతదక్తర ముద్దీధ ముప్పాసీత” ఎష్టు ఛాందోగ్యమ్మన్వీర్ప్రథమత్తిలే ఎడుత్తాపోలే...” అని, “ఇప్పఁడి ఉకారము ముతలాకమెదుత్తతుక్క ప్రయోజనమ్ అష్టాందోగ్యమమాన ఉద్దీఘత్తక్క నోక్కాక “ఉత్త” ఎన్నిఉ తిరునామమ్ ఇతుక్క ఉళ్ళులైయానమై తోష్ట ఉకారాది యాక వెడుత్తు, “ఉయర్ణై” ఎష్టు తకారాంతమాకముడైత్తై”. అని వివరించుట వలన స్పృష్టపడుచున్నది. ఇట్టే వివరణామే ప్రస్తుతశ్లోకమును వ్యాఖ్యానించు శ్రీప్రశ్నలోకమ్ జీయర్కూడ ఇష్టులగమనింపతగినది.

అట్టే, అనేకశాఖలను కల్గిన ఉపనిషత్తులు అన్నియు కలిసిన రూపమే తిరువాయ్యెమ్మో అనియు చెప్పవచ్చును.

ఇంతియే కాక, గాంభీర్యము, భోషామనకు ఆశ్రయమగుట మొదలగు సామ్యములు సముద్రమునకు, తిరువాయ్యెమ్మోకి మధ్య ఇచట ఉపాంపతగినవి. “సముద్ర ఇషాంబీర్యై” అని సముద్రము లోతు తెలియరానిది. అట్టే తిరువాయ్యెమ్మోయొక్క అర్దవైపు పూర్తిగా తెలిసికొనుటకు ఎవరికిని సాధ్యము కాదు. ఎన్ని వ్యాఖ్యానములున్నను, వానికి ఎన్ని అరుషుదములున్నాయి “పరిచిత మివాఫాపి గూసం” అనుష్టు, “త్తైపు దుధముసి” అనుష్టును పూర్తిగా ఆ ప్రబంధశైఖమును గ్రహించుట ఎవరితరమును కాదు. సముద్రము భోషామనుడు

పరందుచేటు. “తిరువాలిరుశ్శైలేమలైయే తిరుప్పుఖ్యాడతే” అని ఆమ్రాప్రద్రుపత్రీరికదా అట్టేతిరువాయ్మెయ్ము” కూడ భూషానునకు ఆశ్రయమే. పూర్వముదూరింపబడిన పాశురములోనే ఆమ్రాప్రద్రు “ఎనదుడలే మనమే వాక్కే కరుమమే” అని వచించిరి. దీనిననుసరించుచు భట్టురు శ్రీరంగరాజుస్తమున “శకోపాగ్వప్సి” అని పత్రీరి. ఇట్లు ఇంకచు అనేక విధముల తిరువాయ్ మెయ్ముకి, సముద్రమునకు గల సామ్యముంను రసజ్ఞ లాహింపును.

(సమాయ్పాం ద్రావిడ్వేదసాగరమ్) - (ద్రావిడ్వేదసాగరమున అవాహింతును అని పలుకక, నమస్కరింతును అమట “వందే రామాయణాధమ్” అను ప్రయోగమును బట్టి నిచ్చేసును. తిరువాయ్మెయ్ముకిని, శ్రీరామాయణమునకును గల అల్ఫరములలోని పలు విధములైన నంపాదములను నమ్మిత్తోమెదలగు ఆచార్యులు తమ వ్యాఖ్యలలో తెలియజేసిరి. “శ్లోక జాలజలశ్శీర్ప సర్కల్లో లసంకులమ్, కాండ గ్రాహా మహామీనం వందే రామాయణాధమ్”, (శ్లోక సమాహామును జలములచే నిండినది, సర్గలను కెరటములచే సంకులమైనది, కాండములను జలగ్రాహాములను (మొసళ్ళ), గోప మత్తుములను కల్పిన శ్రీరామాయణమును సముద్రమునకు నమస్కరింతును) అను శ్లోక మిచటుస్కరింపసును. శ్రీరామాయణమున 24 వేల శ్లోకములు కలవు. తిరువాయ్మెయ్ములో “త్రిర్గుళాయిరమ్”, అనుసళ్ళు “శిర్హత్కౌణయాయిరమ్”, అని వేయి పాశురములు కలవు. రామాయణమున 500 సర్గలు కలవు. తిరువాయ్మెయ్ములో పది శతకములు కలవు. రామాయణమున అరుకాండలు కలవు. తిరువాయ్మెయ్ము “షట్పువోఒయం” అనబడు ద్వయమంత్రముయొక్క వివరణము. శ్రీరామాయణము, తిరువాయ్మెయ్ము రెండును సముద్రముతో పోలినవే. రామాయణము రథువంశచరితము, తిరువాయ్ మెయ్ము “ముకీల్ వడ్డునడిమేల్ శాస్న శాల్మమాత్ర్మ”, అనుసళ్ళు భూషానుని వైభవ ప్రతిపోదకము. అది శ్రీవార్షికి మహార్షిప్రోత్కము. తిరువాయ్మెయ్ము “బుఱిం జాపామహే” అనబడు శతకోపముని ప్రోత్కము. శ్రీరామాయణము “మహాపాతకనాశనమ్”, అనుసళ్ళు పాతకములను పోగోట్టుము. తిరువాయ్మెయ్ముయు “అరుచినై నీఉశయ్యమ్” అను విధమూ ప్రబలపోపములను నశింపచేయును. శ్రీరామాయణము “సంసారం స విహాయ గ్వాతి పుమాన్ విష్ణోః పదం శాశ్వతమ్”, (శ్రీరామాయణమున భూతితో పరించుపాడు ఐహిక భోగములనే కాక-శాశ్వతముగు పరమపదమును పొందును) అనుసళ్ళు మోతమును సిద్ధింపచేయును. అట్లే తిరువాయ్మెయ్ముయు “వానిన్ మిదేర్చ్చర్చ యంరుల్చెయ్యదు ముడిక్కుమ్ పిఱవి మామాయకూర్తినైమే” (8-4-11) అనుసళ్ళు జ్ఞాను పోగోట్టి, వైకుంర ప్రాణిని కల్పించును. ఇట్లు అనేక విధముల శ్రీరామాయణముతో సామ్యమును కల్పియుండుటచే తిరువాయ్మెయ్ము ప్రబంధమునుగూర్చి “సమామి” అని కవి పత్రీరి.

సముద్రమువంటి భగవానుని గుణములను, స్వరూప, రూప విభూతులను ఆమ్రాద్రు అవగాహించి, తదనుభవపరీవాహారూపముగా తిరువాయ్యెమ్ము⁹ దివ్యప్రబంధమును అనుగ్రహించినను, ఆ సూక్తి సముద్రమును అవగాహింప ఎవరికిని సాధ్యముకాదను ధ్వని ఈ శ్లోకమున అర్థభలముచే ఏర్పడుచున్నది. కావునే కవి “‘అవగాహి’” అని పలుకక, “‘సమాపి’” అని మాత్రము పల్గొరి. “‘ఇమ - ప్రపూత్యే శల్యే చ’” అను ధాతుపునుండి పుట్టిన ‘సమాపి’ అను క్రియాపదము త్రివిధమైన మానసికమైన, కాయికమైన, వాచికమైన ఆశ్రయించమును తెలుపుచున్నది.

సముద్రము అశరణయైడైన వానికి శరణము అనగా ఉపాయము. శ్రీరామచందునిగా అవతరించిన భగవానుడు సైతము “‘అంజలిం ప్రాజుభ్రాః కృత్వా’” అనుష్టు సముద్రమును శరణాగతి చేసిను. ఈ విధముగానే తిరువాయ్యెమ్ము⁹యి భగవానునకుగొప్ప ఉపాయమే. తనకు సాధ్యముకాని లోకరక్తణ్ణకె భగవానుడు ఆమ్రాద్రును అవతరింపచేసి, వారిద్వారా లోకోజ్ఞీవన కరములు దివ్యప్రబంధములను ప్రతీకించి, తిరువాయ్యెమ్ము⁹ని ప్రవర్తించచేసు. భగవానునిపట్లు అలవి కాని అభినివేశమును కల్గిన ఆమ్రాద్రును భగవానుడు అంతకాలము సంసారమున ఉంచుట లోకమును వారిద్వారా ఉద్దరించుట కొడుకేని నమ్మిత్తో ఈడులో పల్గొరి. కావున శరణయైడు భగవానునకును తిరువాయ్యెమ్ము⁹ శరణమయ్యెను. సముద్రమును చూచిన వారందఱు భక్తితో నమస్కరింతురు. “‘యున్మందలం త్రుతిగతం ప్రణమంతి విప్రాః’” అనునట్లు తిరువాయ్యెమ్ము⁹ పేరు వినపడినంతపే విజ్ఞాలందఱు చేతుల్తుటి భక్తితో నమస్కరింతురు.

ఈ శ్లోకములోని పదములన్నియు తిరువాయ్యెమ్ము⁹లోని సూక్తులను బట్టి ప్రయాగింపబడినవని చెప్పానును. “‘భక్తామృతమ్’” అనుటకు “‘తౌజ్ఞాప్త్తముదైన్’” అని, “‘అడియార్మిష్ట్యుమారి’” అని, “‘సర్వార్దమ్’” అనుపుడు “‘ఎల్లాప్రాయము విరిత్తానై’” అని, “‘శ్రీశతకోషవాజ్మయమ్’” అనుపుడు “‘కురుకూర్ జడగోపన్ శాత్రీ’” అని, “‘సహస్రాఫోషవిషత్సమాగుం’” అనుటకు “‘వేదముష్ఠమాత్కు’”, “‘వణ్ణతమిష్ఠమాత్కునో త్రంభోన్’” అని, “‘నమామ్యపూం త్రావిడవేదసాగరమ్’” అనుటకు “‘అశవియష్టవస్తూదియాయిరత్తు’”, “‘పత్రక్షపరపు మాయిరమ్’” అని ఆమ్రాద్రు సాయించుటను స్నిరింపశును.

మధురకపులు అనుగ్రహించిన నమామ్రాద్ర స్తుతిరూపమైన

కణ్ణినుణీశిఱుత్తామ్యుచ్

శ్రీతంకోపులకు సమకాలీనులు, వారిజీష్యులును అగు శ్రీమధురకపులు అనుగ్రహించిన ఈఉథుపబంధము ఆచార్యవైభవ ప్రతిపాదకమై, ప్రష్నజనులకు నిత్యము అనుసంధేయమై యున్నది. ఆఖ్యాద్ర స్తుతులలో ఇదియే మొదటిది. ఈపబంధములోని పాపరములు, వాని అర్థతాత్పర్యములు, వానితో పాటు కాంచీమహావిద్యాన్, ప్ర.భ. అణ్ణాస్వామివారి సంస్కృత శ్లోకములును ఇచట ఇవ్వబడుచున్నవి.

తనియన్

- 1) అవిదితవిషయాంతర శ్శారే
రుపనిషదా ముపగానమాత్రభోగః ।
అపి చ గుణావశాత్తదేక శేషి
మధురకవి ద్వారయే మమావిరస్తు ॥

నమామ్రాద్రు తప్ప వేరోకవిషయమును ఎఱుగానివారు, ఆ ఆమ్రాద్రువే అనుగ్రహింప బడిన ద్రవిడోపనిషత్తుల అనుసంధానమును మాత్రమేబోగ్యముగా తలచువారు, ఆమ్రాద్రు విషయమున స్వరూపక్కాతమైన దాస్యముతో పాటు, గుణకృతమగు దాస్యమును కూడ కలిగియున్నవారు, శతకోపులను ఒక్కరినే తనకు శేషగా తలచువారు మధురకవి ఆమ్రాద్రునా హృదయమున ఆవిర్భవించుగాక!

- 2) వేతొస్మం నా నటియేన్ వేదమ్ తమిమ్రోశియ్ద
మాఅన్ శడకోష్మ వణ్ణేకురుకూర్, ఏతెళ్లు
వామ్పో మెష్మే త్తుం మదురకవియార్, ఎమైనై
ఆల్యా రవరే యరణ్.

ఉదారులు నివసించు ఆమ్రార్ తిరుసగరికి నిర్వాకులు, సంస్కృత వేదమును (ద్రవిడోదముగచేసిన శతకోపులు, మాఱున్ అనుపేరును కలవారు, సుందరులగు నమామ్రాద్రుము తప్ప) వేరోకవిషయమును నేను తెలియును. ఆ ఆమ్రాద్రే సంసారమముద్రమునుండి మనలను రాజీంచు వారు అని కొనియాడు మధురకవి యామ్రాద్రు మనలను పాలించువారు. వారే మాకు రక్తము.

అన్యత కిందన నైవ వేద్యహ మహా సద్గావిద్రోక్తాయ తయా -
సారార్దా నుపగీతవాన్ స కురుకాధీశః శలారి ర్మనిః ।
అణ్ణికం భవినాం భవాభ్రతరజోపాయోఽస్త్ర్యతి స్తోత్రయన్
సూరీంద్రోమధురః కవి ర్ఘవతి వ స్పుంరక్షకస్తం స్తుమః ॥

1) కడ్యేనుణ్ శిఱుత్తామ్మినాల్

కట్టుబ్బు పణ్ణియపెరుమాయ - నెన్నప్పనిల్,
నడ్యోత్తే కురుమార్ నమ్మియేష్టక్కాల్
అణ్ణిక్కుమముదూలు మెన్నాపుక్కే..

ముదులను కల్గిన, సన్ననని చిన్న[త్రాయితో తానుకట్టుబడునట్లు చేసికొనిన అద్యత
చేస్తేతుడు, నా స్వామియు అగు సర్వేశ్వరునికంటే, ప్రీతిపూర్వకమూగా ఆశ్రయించి, దక్షణదిక్కున
నుండు కురుకాపురికి (ఆమ్రాద్ర తిరుగారికి) నిర్వహకులగు ఆమ్రాద్ర నామమును
అనుసంధించిన నా నాలుకకు రుచించును. అమృతము ఊఱును.

సూక్ష్మగ్రంథిలదామబంధవిషం స్వాతాన్ మాధత్త యః
తం క్షూష్టం చ పిహోయ మాయిన మహా సారాయణం నాయకమ్ ।
స్వామిన్ శ్రీకురుక్కాపురాధిషమునిశ్శైతి సంకీర్తితే
జిహ్వోయాం మమ వర్ధతే నిరుషమం సౌపాదవం నిత్యః ॥

2) నావినాల్ నవి త్రంభుమ్యమ్దినేన్

మేవినేనవన్ పాన్నడి మెయ్ మైయే,
తేపు మ త్రంభుయేన్ కురుకూర్ నమ్మి
పావినిన్ని శై పాడ్చిత్తిరివనే.

కురుకాపురికి ప్రభువులగు శతకోపసూరిని నా జిహ్వతో కీర్తించి, పూర్వప్రకర్షమును
పొందితిని. ఆ ఆమ్రాద్ర దివ్యపోదారవిందములను నిజమూగా ఆశ్రయించితిని. వారు తప్పవేరొక
దైవమును నేచుఱసు. ఆ మునిసార్వభూముని దివ్యసూక్తులను పాడుచు, తిరీదసు.

స్తుత్యా జిహ్వాకయా శలారి మనఫుం సంతుష్టచిత్తో ఉభమం
తప్యవ స్పుంపాశీయపాదయుగలే భక్తో ఉభమం తత్త్వంతః ।
తస్మాత్ శ్రీకురుక్కాపురిశ్శరమునేః జానే నదైవం పరం
తత్తుంకి స్వరగానలో లుషమునా స్పున్ పర్యచేయం కీతో ॥

- 3) తిరితన్నాకిలుమ్ తేవ పిరానుడై,
 కృరియకోలత్తిరుపురు క్రూర్జ్ఞన్ నాన్ |
 పెరియవణ్ణకురుకూర్ నగర్ నమ్మిక్రూ -
 చురియ నాయడియే సైఫ్ర్ నవైన్యియే

ఆమ్రాద్ర సన్నిధినుండి ప్రథమ పర్వమువైపు మరలుకోని అయినను నిత్యసూరి నిర్వాకుడును భగవానుని యొక్క, నీలమేఘునుందర లక్ష్మీసహిత రూపముననేవింతును. గొప్ప ఉదారులును, ఆమ్రార్తిరునారియంది అవతరించినవార్చిరు, నమ్మామ్రాద్రకు జేపభూతుడును దానుడు పొందిన భగవల్లాభము ఎంతగోప్పది? ఆళ్ళోర్ము!

ఏవం సన్మిపి జాతుచిత్ భగవతో దేవాధినాథస్య చ
 శ్యామం కోమల విగ్రహం త మపి చ ప్రియేయునోఽహం బత |
 శౌదార్యాధికకారిమామశతజిత్దాసత్ప్రార్తోః ఫలం
 మంత్వంతదిదం ముకుందభజనం, తస్మైవచద్యం నమే ||

- 4) నవైయాల్ మిక్కునాన్నిత్తైయాఖర్కచ్,
 శునైయాక కృరుదువరాదలిల్,
 అవైయా యత్తనాయైనైయాణ్ణిదుమ్
 తనైయాన్సణగోప నెస్మమియే.

పరమధార్మికులు, చతుర్వేదములయందు వ్యాసులవలె సమర్థులు, అన్వశంస్య ప్రథానులు అగు బహ్యాణోత్తములును దోషగుణాభూతిప్పుడును నమ్మ తిరస్కరింతురు. కాప్తన, శ్రీ జతోపసూరి తల్లియై, తండ్రియై, నమ్మ పాలించు స్వభావమును కలవ్వారై విరాజిల్లు చున్నారు.

నానాసద్గుణసంపదా సుమహితా వేదాద్విషారంగతాః
 దాసం దోషముయం నిరీక్ష్య కరుణాం వైవాదధిరన్నితి |
 మాతేవాధ పితేవ చ ప్రియహితం సంపాదయన్ సర్వదా
 శ్రీమానేష పరాంకురో మునివరో జాతో మయి ప్రేమభార్ ||

- 5) నమ్మినేన్ పిఱర్ నన్మిరుల్ తనైయుమ్
 నమ్మినేన్ మడవారైయు మున్సైలామ్
 జెమ్మున్మాడ త్రిరుక్కురుకూర్ నమ్మి
 కృస్మనా యడియేన్ శదిర్ నిష్టే

పరమాత్మకు శేషభూతమగు ఈ ఆత్మను ఇంతకు పూర్వము నాకు సాంతమని అశించి, నమించిని. పరస్తీలను ఆశించితిని. కానీ, బంగారుతో నిర్మింపబడిన మేదలు కల కురుకార్పురిలో వేంచేసియుండు ఆమ్రావ్రథకు శేషభూతుడైన నేడే మిక్కీలి చాటుర్మును కల్గిన వాడుచెంచిని.

ప్రాక్కాలే పరకీయపస్తునివోప్యాసం సముత్కంఠితః
కించాసం లలనాజనేషు బహుషు ప్రేమ్మూ భృషం మేదురః ।
స్వర్ణోదంచితప్రశాలికురుకాసత్పుత్తనాధీతుః
సూరేః సంప్రతి దాసభావ ముపయున్ జూతో ఉస్మి సంచిష్టః.

6) ఇష్టుతోణ్ణు మొఘ్యమైయు మెమ్మిరాన్
నిష్ట తన్మాక్ష్రోత్ పరుళినాన్,
కుంపుమాడ్త్తిరుక్కురుకూర్ నమ్మి,
ఎష్టుమెన్నె యిగమ్మోలన్ కాణశ్శినే.

ఇప్పటినుండి ఇక జీవించియున్నంతవరకు తమకీర్తినే ప్రీరముగ స్తుతించు నన్ను ఆమ్రావ్రథ అనుగ్రహించిరి. కొండలవశేషు ఎట్టెన్నమేడలను కల్గిన కురుకార్పురిలో వేంచేసియుండు ఆమ్రావ్రథ ఇక్కెపి ఎన్నడును నన్ను ఉపేషింపరు. దీనిని ఆ అతయిలందఱు తమ అనుభవముచే (కమమూగా గమనింపవచ్చును.

అద్యారభ్య సమప్తజన్మనివో స్వామీ శారి ర్మణిః
కీర్తిం కీర్తయ మామికా మితి కృపాం మయ్యాతనో దద్మతామ్ |
భాస్పచ్ఛేలసమాససాలకురుకాష్టైత్రాధినాధన్య మాం
భూయో నైవ కరాపి నిగ్రహపదం కుర్యాదహాఽపశ్యత ||

7) కణ్ణుకొణ్ణున్నె క్యారిమాఅప్పిరాన్
పణ్ణె వలిష్టై పాఱ్పు యరుళినాన్,
ఎణ్ణెచెయు మఱియ వియమ్ముగోన్
ఒణ్ణుమొఘ్యచ్చుడగోపనరు శైయే.

పరమోపకారకుడగు కారిమాఱులు (ఆమ్రావ్రథ) తమ మహిమను తెలియని నన్ను తమకటూతములతో కరుణించి, నన్ను స్వీకరించి, నా చిరకాల పాపసంచయములను నశింపచేసిరి. మిక్కీలి మధురములగు ద్రావిడ ప్రభంధములను అనుగ్రహించిన శ్రీశతకోప సూరి కృపావైభమును ఎనిమిది దిక్కులయందు అందఱుతెలిసి, ఉణ్ణీవించునట్టు పర్చిదను.

యోగీ కారిసుతో మహాజరిషు: దానే కబాక్షం నిజం
సంధుక్య ప్రబలం పురాతన మఘుం నిశ్చేషద్వగ్ం వ్యధాత్||
తస్యైతస్య మమాత్మువో ద్రవిడుగొస్య దివ్యం కృపాం
నిత్యం సర్వదిగింతవర్తిజనతావేద్యం కరిష్యమ్యహమ్ ||

- 8) అరుళ్కోణ్ణాడు మదియవరిన్నుఱ
అరుళినా నవ్యరుమత్తెయి న్నోరుళ,
అరుళ్కోణ్ణాయిర మిష్టమిఖ్రోపాడినాన్
అరుళ్క కడ్డీ రిప్పులకినీర్ మిత్రుదే.

భక్తులు ఆసందనిర్మిర్మిలై, కదుషు కీర్తించుపట్లు, అద్యాతములైనవేదరూస్వాదములను
అమ్రాద్ధక్షపచేరి. భగవానుని క్రూపను ఆలంబనముగాగొని వేయిపోతములను కల్పినాడై, మిత్రీలి
రసవంతమైన తరువాయిమొఘ్రోపబంధమును పోడిరి. అమ్రాద్ధక్షపచు చూడుడు. అది ఈ
లోకమునందు అంతటను అతిశయించియున్నది. (భగవత్ప్రకంచెను అమ్రాద్ధక్షప మిత్రీలి
గొప్పది)

స్వామీ శ్రీశతకమౌరి రఱులాం విష్టోః కృపాం శంసతాం
భక్తానాం స్వక్షపాబలం ప్రకటయ్యవేదాద్ధరత్స్యాన్యాదాత్||
అత్యభ్యర్థక్షపాబలాత్ దశతం గాథా స్పృ చక్రే ముని:
తస్యైతస్య కృష్ణప్రభాతల ఇహ ప్రాబల్య మాసిదతి ||

- 9) మిత్రువేదియర్ వేదత్తి నుట్టోరుళ
నిఱ్మాప్యాడి యెన్నెష్టుళ నిఱ్మతినాన్,
తత్కంశిర్ జడగోపనెన్నమిక్క్రు
టుప్పక్కుండలడిమైప్పుయన్నై.

వైదికోత్మములవే అధ్యయనముచేయబడు వేదముల పరమతాత్పర్యమును
నాశాదయమున తీరముగా నిలచుటకు శతకోపులు తీరువాయ్యమొఘ్రోని క్రూపచేరి. అట్టీ
గొప్పగుణపూర్తిని కల శతకమౌరి విషయమున దాస్యమును చేయవలెను (ప్రేమ వెంటనే
కైంకర్యపర్యంతమై, పలవంతమయ్యెను.

అత్యభ్యర్థితవైదికాధ్యవిగుస్తోమాద్ధతత్త్వం స్వయం
సంకీర్ణస్వసుక్తిభిః మమ హృది స్వామీ య ఆస్తాపయుత్||
తస్యైతస్య గుణాకరస్య కురుకొథస్య దాస్యే రుచి:
యా జాతా మమ సా ఫలేగ్రో రభూత్ కైంకర్యసాధ్రాజ్యతః ||

10) పయన్నాగిలుమ్ పాంజలరాకిలుమ్
శయల్ నష్టక త్రిరుత్తి పుణికొల్యాన్,
కుయల్ నిష్టార్ పాప్యో త్సాప్ప్ కురుకూర్ నిష్ట
ముయల్ కీష్టే నుష్టన్ మెయిక్ ప్ర్యూక్ క్రైష్టేయే.

ఆమ్రాప్రద్రు నిష్ప్రయోజనలను, అనుకూలయిలు తాము పరమక్షపతో అనుగ్రహించి వారిని చక్కని జ్ఞానానుష్టానసంపదము కళీయున్న వారినిగా దిద్దుబాటుచేసి, భగవద్గ్యాగవతాచార్య కైంకర్య శిలురుగచేయుదురు. కోకిలలు మధురముగాగానముచేయు అందమైన తోటలను కళీన కురుకుపురీలోని గుణప్రార్థులగు ఓ శతకపేమనీ! మహానీయములగు తమ పాదముల యందు (పేమనే కోఱుచున్నాను).

త్యుక్కా ప్రశ్న్యపూర్వార్థకుతుకం సాధ్యణ్ణరిక్తా సమీ
ప్రేష్టూ సాధు వినీయ కింకరపదే నికేష్ట మిఘ్యమాత్త!
కూజత్ కోకిల వృషథండకురుక్కాత్తే నివాసోత్పుక!
స్వామినీ! ఆవకదివ్యపాదపరిచర్యాయై వ్యవస్యామ్యహమ్॥

11) అన్వష్టానై యడైష్టవర్ కచ్చెల్లా
మన్వా, తెన్కురుకూర్ నగర్ నిష్టికుగ్,
అన్వాయ మదురకవి కొస్సుకొత్
మన్వివార్ పది వైకుష్ఠజ్ఞాస్తైనే.

ఆశ్రితవత్తులడు ఈశ్వరుని ఆశ్రయించిన వారివిషయమున, మిక్కిలి పేమను కళీన శ్రీమరుకుపురీశులను ఆమ్రాప్రద్రుపట్ల గొప్ప (పేమను కళీన మధురకవి ఆమ్రాప్రద్రు కృపతో అనుగ్రహించిన పాశురములను తమకు రక్ఖిముగ తలచువారి నివాస్టానము శ్రీవైకుంఠమే అని తెలిసికొనుదు. (అనూ వారున్నచోటు శ్రీవైకుంఠసద్గాము)

శ్రీం స్వాశితవత్తులం శ్రితపతాం పాదేషు భక్తుయ్జ్ఞ్వలే
యోగీంద్రే కురుకేష్వరే భగవత శ్రీమధ్యరా పరమ్!
భక్తేన గ్రథితాం కృతిం మధురకవ్యాఖ్యానే యే విశ్వసం -
త్యేతే యత్ర వసంతి తత్ప్రస్తల మహా వైకుంఠలోకాయతే॥

ఇతం వాదిభయంకరపంచియాణం గౌర్వసంగ్రథిలా
మధురకవిసూక్తిమాలాప్రతిక్షతి రేణో ధనోతు బుధపూర్వాదయమ్.

ఉపదేశరత్నమాలైలో శ్రీమణవాళమహామునులు నమామ్యావ్రద్ధ విషయమున
అనుగ్రహించిన పాశురద్వయమునకు పిట్టెలోకమ్ జీయర్ అనుగ్రహించిన
వ్యాఖ్యకు అనువాదము

- 1) ఏరార్షవైకాశి విశాకత్తినేంగ్ర తై
ప్రార్థియ పకర్కిష్టేన్ - శీరారుమ్
వేదమ్ తమిష్టేయద మెయ్యెష్ట్రోల్కురుకై
నాదనవతరిత్తనాఽ (ఉపదేశరత్నమాలై-14)

ప్ర.అ. :- ఏర్ + ఆర్ = అందము నిండిన, వైకాశి = వైశాఖమాసములోని, విశాకత్తిన్ = విశాఖా నక్షత్రము యొక్క, ఏంగ్ర తై = గోపుతమును, పారార్ = లోకులు, అటియ = తెలియునట్లు, పకర్కిష్టేన్ = పల్చుచున్నాను, శీర్ + అరుమ్ = సంపద నిండిన, వేదమ్ = సంస్కృతవేదమును, తమిష్టేయద = తమిళబాపలోనికి అనువదించిన, మెయ్యెన్ = యథార్థవాదియగు, ఎష్ట్రోల్కురుకైనాదన్ = అందమైన శ్రీకురుకాపురికినాథులగు నమామ్యావ్రద్ధ, అవతరిత్త = అవతరించిన, నాఽ = బుభదినము (కదా ఇది)

వ్యాఖ్య :- ఆమ్యావ్రద్ధ అందరిలోను నమామ్యావ్రద్ధ అంగి అని, మిగిలిన ఆమ్యావ్రద్ధ వారికి అవయవభాతులని (వంటియారని) పెద్దల సూక్తి అట్లోనమామ్యావ్రద్ధ (ప్రబంధములు నాల్గింటిలో అంగి అగు తిరువాయ్ మెయ్య్) సమస్త వేదాంతార్థములను ప్రకాశింపజేయు చున్నది. తిరువాయ్మెయ్య్లోని ప్రథమశతకములోని మొదటిరెండు రథకములు అన్నా “ఉయార్”, “పీడుమిన్ ముంగ్రపుమ్ అను రెండు దశకములు (బహుసూతముల తాత్పర్యమును తెలుపుచున్నపని ఆచార్యుల అభీప్రాయము. ఇట్లోనమామ్యావ్రద్ధ సుప్రసిద్ధమైన తిరుపగారి యందు అవతరించిరి. ఇందు ఆమ్యావ్రద్ధ జన్మించిన మాసము, నక్షత్రము, దివ్యదేశముల వైభవమును లోకు లందఱు తెలియునట్లు స్ఫురితించును అని శ్రీమణవాళమహామునులు పల్చుచున్నారు.

అత్యంతవైభముతో నిండినవైశాఖ మాసములోని విశాఖా నక్షత్రవైభమునుగూర్చి లోకములోని జనులందఱు గ్రహించునట్లు పల్చుచును. అది ఎట్లునూ ఆ నక్షత్రము పరతత్త్వ జ్ఞానసంపదతో నిండినవేదమును తమిళబాపలో అనుగ్రహించిన సత్యవాది అగునమామ్యావ్రద్ధ అవతరించిన దినము అని.

శ్రీమణవాళమహామునులు “మాశిష్ముణర్ పూజమ్” అను 13వ పాశురమున మాళమాసమున పునర్వసున నక్షత్రమున అవతరించిన కులశైల్యరులను గూర్చి పట్టిరి. ప్రముఖ పాలుణ మాసమున ఆమ్యావ్రద్ధ అవతారము లేపియు లేకుండుటచే, క్రమమునుబట్టి వైతమాసములోని మధురకి, శ్రీరామానుజుల అవతారములనుగూర్చి కీర్తింపవలసి యున్నది.

కాని, అట్లుకాక, వైశాఖమాసమున నమ్రాష్ట్ర అవతరణమును గూర్చి పల్చుటలో అర్థమేమనగా - వరుసగా పదిమంది ఆష్ట్రాష్ట్ర అవతారములను గూర్చి తెలుగోరుటచేనని తెలియన్నామ.

(ఏరార్షైకాశి) - వైశాఖమాసము సంపదతో నిండియుండుట ఏమసగా - అది మధుమాసముగుటచే, పూలసంపదను కల్పియున్నదని భావము. ఆష్ట్రాష్ట్ర అవతారముకూడ భూపదవతారముల వంటదే. శ్రీరామావతారయమును వాల్యీకీ భూపానులు కీర్తించుచు, “వైత్సః శ్రీమానయం మాసః పుణ్యః ప్రస్ఫుతాన్మః” అని పల్చిరి. అట్లే ఇంట ఆష్ట్రాష్ట్ర అవతరించిన దేశము కూడ, “కొత్తల్రో పూష్టికో”, అని, “కుఱుల్ నిష్ట్రో పూష్టికో” అనునట్లు ఉద్యమవనసంపదను, పుష్పసంపదను కల్పియున్నది. “ఏరార్షి” అరు విశేషణమును వైశాఖమాసమునే కాక, విశాఖానక్తతమునకును అన్వయింపవచ్చును. “పెరియ తిరువాత్మి” అని శ్రీరంగస్తాథుని అధ్యయన్తువసుయమును కీర్తించునట్లే, “తిరువిశాఖాతిరువాత్మి” అని కీర్తింపతగిన అతిశయము ఆష్ట్రాష్ట్ర అవతార దినమగు ఈ నక్తతమునకు కలదని తాత్త్వర్థము. ఈ వైశాఖమాసములోని విశాఖానక్తతమును, అసానమ్రాష్ట్ర అవతార దివసమున దివ్య దేశములన్నిటియందు పోలును, మామిడిపండును ఆరగింపు చేయుటదు. కాప్రసపోలు, ఘలమును వైవేద్యమును చేయు అతిశయమును కల్గిన దివసమిది.

(పారోరణియ . . .) ఇట్టి అతిశయమును భూమిలోని జనులందటు తెలిసికొనునట్లు పల్చుచున్నాను. ఈ విషయమును తెలిసికొనుటకు వేరు ఎట్టి యోగ్యత ఉండవలసిన పనిలేదు. భూలోకమున నివసించు వ్యారైయుండిన చాలును. ఈ అతిశయమును మణాజమహములు ఎవ్వడియు అడిగిన చెప్పుచున్నారా ? అనిచో, ఎవ్వరును అడుగుకొన్నాను నమ్రాష్ట్ర అవతారదివసవైభవము వారిని ఇట్లు నలుగురకు తెలియునట్లు పలుకుండ ఉండియిదు కదా ! కాప్రస ఆదివష్టైభవము వారిని ప్రోఢులము చేయుటచే ఇట్లు పల్చుచున్నారు తప్ప, వేరోకరి ప్రార్థనవలన కాదు. ఇట్టి అతిశయము ఆష్ట్రాష్ట్ర అవతారదివసమున కెట్లు కల్గిన దనిచో అందులకు సమాధానమును -

(శిరారుమ్ . . . నాళీ) అనుచు పల్చుచున్నారు. “శిరారుమ్ వేదమ్” అనునప్పుడు వేదమునకు గల సంపద ఏమసగా అపోరుపేయత్వము మొదలగు వాని వలన కల్గిన ప్రాపూణ్యమే. “శుడరీమికు పురుది” (మిత్రీ-ప్రకాశించు త్రుతి) అని ఆష్ట్రాష్ట్ర పల్చిరి కదా ! లేక, (శియః పతి అగు భూపానుని స్వరూపరూపగుణములను ప్రతిపాదించు ఉత్తరభాగమును కల్పియుండుట అనియ భావము. ఆ ఉత్తరభాగమును ఆష్ట్రాష్ట్ర తమిళమున పల్చిరి. “యః ప్రత్యే రుత్తరం భాగం చక్రే ఇరావిడ భాషయా” అని అభియుక్తులు ఆచార్యులు పల్చిరి కదా !

(వేదమ్ తమిళ్ శియద) వేదమును తమిళమున పల్చుట అసగా “ఎయ్దదఱ్మాటియ మత్తోక్కు

యాయిరచిష్టమిఘ్ర-తోశ్యేదఱ్ములకిల్ పరమ్ శడగోప్నే” (సమాన్యులు తెలిసికొనుటకు సాధ్యము కాని సంస్కృత వేదమును వేయి పాశురములుగ తీయని ద్రావిడ భాషలో అనుగ్రహించుటకే లోకమున అవతరించిన శతక్షోస్తులు) అనుంట్లు కొందఱికి మాత్రమే అధ్యయనము చేయ వీలున్న సంస్కృతవేదములోని పరమాత్మ తత్త్వమును అందఱు తెలిసికొనుటకు వీలుకాదని తలచిన ఆమ్రాధ్య దానిని అందఱికి అందునట్లు, అందఱు అనుభవించునట్లు (ద్రావిడభాషలో వేయి పాశురములను కళ్లిన తిరువాయ్ మొఘ్ ప్రబంధముగా అనుగ్రహించిరి. “వేదమ్ తమిఘ్రశియేద మాణం్” అని, “అరుషుత్తోక్ష అన్నాదిశేయతాం్”, అనియి నమామ్రాధ్య కీర్తింపబడుట స్కృరింపనును.

(మయ్యైన్) - ఆమ్రాధ్య పల్చిన దంతయు వేదాధ్యము అనిచెప్పుతగినసత్యాదిత్వము వారికి కలదు. “పాయ్యేత్పాదలాయిరష్టోత్రో”, అనివారేస్యయముగా పల్చిరి కదా! ఆమ్రాధ్యము గూర్చి “మెయ్యైన్” అని “పాయ్యేలాద మణాపాశుపచోముని” పల్చుట విక్రీలి తగినది కదా! (ఎఘ్రోక్షురక్షోత్రో) “కురుకూర్ శడగోప్నే” అని ఆమ్రాధ్య పల్చినట్లు, ఆమ్రాధ్యకు ఈ అతిశయమువారు జస్మించివిదివ్యాదేశముపు కురుక్షురినునకళ్లినది భావము. ఆ ఊరిలో “అదిప్రింటో” అనుస్మర్యినిసాయకుడైము, ఆమ్రాధ్య సాధత్వమే (పరిపోలనయే) చెల్లుచున్నదిను స్వరస్యము నాథశట్లముచే భాసించును. తిరువగరిలో ఆదివాఖుడను భగవానునియొక్క, కురుకూథులను ఆమ్రాధ్యయొక్క అధికారము ఉభయప్రధానముగా నున్నాను, భగవానుడు భక్తపరాధీనుడుటచే ఆమ్రాధ్య అధికారమే చెల్లుభాటులో నున్నది. దానీనే స్వామి నడవించు చూచుడని భావము. “నలినిడియూర్ తిపట్టి పీడమ్ పెఱుతి త్రుణమూపులక్కామ్ తరమ్ ఒరుగు బరువాయకమే” అని ఆమ్రాధ్య స్వయముగా ఒకేసాయక్తముండుటను గూర్చి పల్చిరి కదా! “ఎఘ్రోక్షురక్షో” అనగా నారమునకు తగిన అలంకారములతో భాసించు కురుక్షురి. అనగా, “కుష్ణమ్యోత్సమిష్టుణుణీణు” అని, “మాడలిష్టోఘ్రోత్రో” అని, “శేషుష్టోత్రో” అని, “ఏమోస్మో” అని సౌధముల, ఉర్యావముల, తటాకముల సమ్మితిని కల్గియుండుట. “కష్టోఘ్రోత్రోకురుకూర్” అని నమామ్రాధ్యాధ్య ఈ విషయమును సంప్రాముగా సూచించిరి. లేక, జగత్తుల అభరణమగు (జగదాభరణమగు) వకుళాభరణములు (నమామ్రాధ్యాధ్య) అవతరించుట వలన కళ్లిన శోభ అనియు, ‘ఎఘ్రోత్రో’ అనుటకు అర్దము. లేక, ‘ఎఘ్రోత్రో’ అను విశేషమును “నాథ” జ్ఞమునకు అవ్యాయించిన, జ్ఞానభక్త్యాదులను శ్రీష్టోప్స్వాలంకారములను కళ్లియుండుటచే కల్గిన శోభానియు భావము.

(ఎఘ్రోక్షురక్షోనాదమపతరిత్వాటో) - “ఊరుమ్ నాడమ్ ఉలకముమ్ త్వోప్స్వాత్రో” అనుంట్లు ఆము అవతరించిన ఊరును, దేశమును, లోకమును తనవలే భగవధ్వానై కళ్లినవారిగా చేయు ఆమ్రాధ్య అవతరించిన దినము. సంసారమున ఆసంసారమునుండి జనులను రక్షించు ఆమ్రాధ్య

ఆవతరించునట్టే నిర్ద్రికముగా గడజు ఈ కాలమున ఆమ్రావ్యాధు అవతరించిన తభదిషము మనకు లభించినది కదా ! ఎంత అధ్యాపము ! కావున ఈ పరమ రహస్యమును శ్రీమణవాళమహామునులు పరమకృపతో లోకములోని వారందరు తెలియునట్లు వ్యక్తము చేసిరి.

ఇట్లు ఆమ్రావ్యాధు అవతరించిన కాలము, దివ్యదేశములు ప్రస్తుతింపబడుటకు కారణమేమి అనినో - అందులకు శ్రీప్రేతోకమ్ బీయర్ ఉపదేశత్తిసమాలైప్రబంధ వ్యాఖ్యాన ప్రేరంభమున ఇట్లు సమాధానమొనగిరి.

ఆచార్యుడు కావలెనని ఆశపడి అవతరించి, శ్రీ గీతను, అభయప్రదానమును అనుగ్రహించిన ప్రథమగురువును భగవానుడు సంసారుల రక్షణ కొఱకు లోకములోని మానవుల వలె అవతరించిన రోహిణి, పునర్వసు, స్వాతి (శ్రీకృష్ణ-శ్రీరామ-నృసింహారములు) నత్కుతములు, వైశ్రాణి, వైశాఖి, భాద్రపదాది మాసములు, యమున, సరయు నదుల తీరములు, మధుర, అయోధ్యాది శారములు - ఇని అన్నియు ఇతిహాసపురాణములలో (ప్రస్తుతింపబడినపాటి). అవి అట్లు వ్యాధింపబడుటకు కారణములు జనులు వానిగొప్పమును తెలిసికొని, తరించుటకే. ఆ విధముగానే భగవానుడు ఉపదేశించిన రహస్యావ్యాధులను తాము ఆచరించి, ఇతరులకు ఉపదేశించి, తరింపవేసిన మహానుభాష్యాలగు ఆమ్రావ్యాధు అవతరించిన శ్రవణాది నత్కుతములు, ఆశ్వయుజాది మాసములు, అయోధ్య, మధుర, కాంచిమొదలగు నారములు, కావేరీమొదలగు నదులును ఇవి అన్నియు ఇతిహాసాదులలో “కలా ఇలు భవిష్యంతి నారాయణా పరాయణాః . . . తామ్రషట్టినదీ యత్కృతమాలా పయస్యినీ . . .” ఇత్యాదిగా కీర్తింపబడినవి. ఆమ్రావ్యాధు అందఱు భగవానుని న్యోతుక్కుపకు ప్రాత్మలై “మయిష్యారమదినలమ్” అనుషట్లు నీర్దోషమైన జ్ఞాన భక్త్యాదులను పొందిన ప్రపమ్మలు. పదిమంది ఆమ్రావ్యాధు అవతారములు భగవానుని పది అవతారములవంటివి. భగవానుడే భక్తరక్షణకొఱకు తన అంచే ఆమ్రావ్యాధు అవతరింపవేసినవి పెద్దలవే చెప్పబడుచున్నది. భగవానుడు అత్యంత ఆదరముతో నేంచేసియుండు దివ్యదేశము లన్నిటియందు “పదితొఱుమ్ పుక్కగ్నిఇత్యామ్” అనుషట్లు తామును అనురూపమైన అర్పమూర్తులను పొందిన ఆమ్రావ్యాధు భగవానుని సేవించుచు, తమ భక్తులవే సేవింపబడుచు, తమ పాదసంబంధముచే వారిని ఉణ్ణిపీపచేయుచున్నారు. వారు ఆవతరించిన నత్కుత, మాసాదులు, దివ్యదేశములును భగవానుడవతరించిన నత్కుతాది, దేశాదులవలె అత్యంతము ఆదరణీయములు. కావున శ్రీమణవాళమహామునులు వానిని ఇట్లు ప్రస్తుతించుట డ్యూరా లోకులను అనుగ్రహించిరి.

ఈ విధముగా ఇందు ఆమ్రావ్యాధుషైభము ప్రతిపాదింపబడుటచే తీరుమంత్రమునకు తాత్పర్యరూపమగు భాగవత శేషత్వాది ఆకారాత్మయము తెలుపబడినది.

2) ఉణ్ణో వైకాశి విశాకత్తు క్రౌప్సారువార్ ?

ఉణ్ణో శడకోపర్ క్రౌప్సారువర్ ? ఉణ్ణో

తిరువాయ్మెయ్మోక్కౌప్సు ? తెన్కుర్కుటక్కుణ్ణో ?
ఒరుపార్ తన్నిలొక్కుమూర్ - (ఉపదేశరత్నివమాలై-15)

ప్ర.అ. - వైకాశి విశాకత్తుక్కు = వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రమునకు, ఒప్పు = సమానమైన, ఒరునాళ్ల = ఒకదినము, ఉణ్డో = ఉన్నదా ? (లేదు) శడకోపర్కు = నమ్మామ్మాప్రార్థకు, ఒప్పు = సమానములు, ఒకర్ = ఒకరు, ఉణ్డో = ఉన్నారా ? (లేదు), తిరువాయ్మెయ్మోక్కౌ = తిరువాయ్మెయ్మో దివ్యప్రబంధమునకు, ఒప్పు = సమానమైన వేరొక ప్రబంధము, ఉణ్డో = ఉన్నదా? (లేదు) పార్తన్నిలొ = ఈ భూమండలమునందు, తెన్కుర్కుటక్కు = శ్రీకురుకాపురికి, ఒక్కుమ్ = సరిపోవు, ఒరు ఊర్ = ఒక ఊరు, ఉణ్డో = ఉన్నదా ? (లేదు)

వ్యాఖ్య : - “ ఏరాడైశాశి ” అను ముందు పాశురమున శ్రీమణవాచమహామునులు నమ్మామ్మాప్రార్థ అవతరించిన దేశకాలములనుగూర్చి, వారు అనుగ్రహించిన దివ్య ప్రబంధముల ప్రాభవములనుగూర్చి కీర్తించిరి. ఆ విషయమునే మరల స్వగతమూగా పల్చు-ట ప్రస్తుతపాశురములోని విశేషము.

వైశాఖమాసములోని విశాఖా నక్షత్రమునకు సరిపోవు వేరొక నక్షత్రము ఉన్నదా ? లేదు కదా ! నమ్మామ్మాప్రార్థకు సరిపోవు వారు ఎవరైనను కలరా ? లేదు. వారు అనుగ్రహించిన తిరువాయ్మెయ్మో ప్రబంధమునకు సరిపోవు ప్రబంధము వేరొకటి కలదా ? యేసి లేదు. ఆమ్మాప్రార్థ అవతరించిన శ్రీకురుకాపురికి సరి ఆగు ఊరు ఈ భూలోకమున వేరొకటి కలదా ? లేదు.

(ఉణ్డో వైకాశి విశాకత్తు క్కౌప్సురునాళ్ల) - సర్వేశ్వరునకు, ఆ స్వామి విభూతికిని సమృద్ధి కలుసునట్టు మంగళాశాసనము చేయుటకై నమ్మామ్మాప్రార్థ అవతరించిన వైశాఖమాసములోని విశాఖ నక్షత్రముతో పోలినది వేరొకటి లేదు. “ నీ పిఱుడై తిరువన్నాళ్ల ”, అని ప్రస్తుతింపబడు భగవానుడు అవతరించిన దినముకూడ “ జ్ఞానభూజ్ఞాతత్త్వ ” మూగా కీర్తింపబడు ఆమ్మాప్రార్థ అవతార శబదినమునకు సరిరాదు. శ్రీకృష్ణభారతమున అక్కారాదులు నలగురైదుసురు మాత్రమే భగవానునిదే సంస్కృతింపబడిరి. కానీ, “ తా నహం ద్విషతః క్రూరాన్ సంసారేషు నరాధమాన్, క్షోమ్య జస్త మపుభూ నా సురీష్వత యోనిషు ” (నమ్మ ద్వేషించు ఆ క్రూరులగు నరాధములను అనురుల కులమున జన్మించునట్టు (క్రిందకు తోస్తేతును) అని భగవానుడు చేయి విడచిన పారిని కూడ సంస్కృతించి, “ నిన్నాళ్ల వే మ్రుక్కే ఎ మ్రుచిష్వన్ ” అనునట్టు భగవదభినివేశము పారికి కల్పనట్టు చేసిన ఆమ్మాప్రార్థ అవతరించిన దినమిది.

(ఉణ్డో శడకోపర్ క్కౌప్సురువర్) భగవానుడు అవతరించిన కొంతకాలమునకు పిమ్మిటనే సంసారులలో కొండటిని మాత్రము మార్పులకు ఆ స్వామికి వీలుక్కెము ఆమ్మాప్రార్థ అవతరించిన సమయమునుండియే “ శతానాం బుద్ధిదూషణం ” అనునట్టు శతులను నిర్మించినవారై, సుజ్ఞానమనపూర్ణార్థులై యుండిరి. ఇట్టే జ్ఞానవైభవమును కల్గిన వారు వేరొకరు లోకమున కానరాదు. అన్న పానాదులతో, పక్క ఫలాదులతో జీవించు సంసారులు,

“నాట్టరోడియల్ వొమ్మో స్నే నారణనై నష్టినమే” (లోకులతో సంబంధమును వీడి, శ్రీమన్నారాయణుని ఆశ్రయించితిమి కదా) అని, “ఎల్లామ్ కళ్ళన్” (ధారక, పోషక, భోగ్యములన్నియు, శ్రీకష్టాప్తుడే) అని తలమమ, “విణ్ణులారిలుమ్ శీరియమ్” (ఈ సంసారమున భూహానుని సేవించవారు నిత్యసూర్యలక్ష్మిగోప్తవారు) అనుంట్లండు ఆమ్రాధ్వర్తోసమానులు కాలేరు కదా! (నిత్యసూరిక్కలై యొమ్ముష్టిమంధ్రమ్మాయార్కుగ్గ ఫల సాధన దేవతాంతరజ్ఞాలీల్ ఇవర్కణ్ణోన్నిపు పేచ్చితే తోస్ముష్టియా యురుక్కుమ్).

పరమపదము “తెలివిశుమ్ము తిరునాడు” అనునట్లు జ్ఞానజనకము. భూహదుభమునకు తగినష్టానము. కాని ఈ సంసారములోని జనులు “విణ్ణులార్పేరుమాట్ క్షుడైవైయోవైరుయమ్” అఱు మైమ్ముల విష్టి” అనుంట్లు పరమపదూధునకు నిత్యకైంకర్యమును చేయువారినికూడ బాధించు ఇంద్రియములతో కూడినవారు. ఈ లోకము “ఇరుతురుమాఖాలమ్” అను విధమూ అజ్ఞానము కల్గించును. కావున భూహానునైకైంకర్యమునకు తగినచోటు కాదు. ఆట్టి సంసారములో సుండియు ఆమ్రాధ్వర్త భూహదుభము తమ జీవితమూగా కాలమును గడపేరి. ఆట్టి మహాసీయులు వీరు ఒక్కరే కదా! కావునే ఆమ్రాధ్వర్త స్వయమూగా “మారుశదో ఇమ్మణ్ణమిశైయే”, “ఇని యావర్ నికరకల్ వానత్తే” అనుంచు ఉభయ విభూతులలో తమకు సాటిలేకుండుటను గూర్చి పట్టిరి. ఇట్లు ఈగోపులు అందరికంటే అధికులు. సమస్త లోకమును తమ హాస్తమున నుంచుకొస్తు మహాత్ములు. ఆట్టి వీరవతరించిన నత్కుతమునకు సాటి అగు నత్కుతము వేరొక టి లేదు. సరియే, వీరు అనుగ్రహించిన ప్రబంధమగు తిరువాయ్ మొఘ్మోకీ, అవతరించిన దివ్యదేశమునకు సాటి ఉన్నదా? అనిచో - నిత్యయమూగా లేదుచున్నారు. (పాపరములోని మిగిలిన భాగమున)

(ఉణ్ణో తిరువాయ్ మొఘ్మోకౌప్సు) “తిరుమాలా లర్మప్పట్టుశడగోపన్” అనుంట్లు భూహానుని అనుగ్రహమును పొందినపారై, “తిరుమాలమ్కవి” అనుంట్లు ఆ భూహానుని కీర్తించు కవియైన ఆమ్రాధ్వర్తయైక్క “మొఘ్మోపట్టోడుమ్ శుద్ధవ్వోది” అనుంట్లు భూహదుభమపరీపాపారూపముగ, “అవాపిల్చూదిగ్గ షైయాయిరుముమ్” అనువిధముగ భూహియైక్క ప్రభాపులితముగ అవతరించిన తిరువాయ్ మొఘ్మో, దివ్యప్రబంధములన్నిటిలోను సాయైన దుటచే దీనికి సరియుగ ప్రబంధము వేరొకటిలేదు. మిగిలినవస్తియు సముద్రఫోషవలె వ్యాధులు. కావున “అర్చుకొజ్ఞ ఆయిర మిష్టమిఘ్మిపొడిసాన్” (అనుగ్రహముతో వేయి తీయని పాపరములను పాడెను) అనుంట్లు ఆమ్రాధ్వర్త రయవలన అవతరించిన తిరువాయ్ మొఘ్మో అసద్గిష్టునది. (తెన్కురుక్కుణ్ణో వారుపార్ తన్నిలోక్కుముర్) - ఉభయవిభూతులలో నమామ్రాధ్వర్తకు సద్గశముగ వారు వేరొకరుటేట్లే, తిరువారికి సమానమగు దేశము వేరొకటి లేదు. ఒకవేళ ఉన్నదా? అది “తిరువాడు వాఘ్మో తెన్కురుక్కే వాఘ్మో” అనుంట్లు భూహానుని నివాసమగు పరమపదమే. “తిరువగరి

క్రూప్సురియుణ్డో ఉలకిల్లో', అని ఆ దివ్యదేశము కీర్తింపబడుచున్నది కదా! “అర్భోర్” తుట్టెయులూరిలుళ్ల మైమ్యం వాచమగోచరమ్' (80) అని ఆచార్యహాదయమునవీక్షిష్టాడు, వ్యాసభగ్వానుడు అవతరించిన దేశముల కంటె ఆమ్రావ్రద్ధ అవతరించిన దేశముయొక్క గొప్పతము తెలుపబడినది.

(తెవ్వుకుర్కె) - సంసారమండలమునకు ఆభరణమైన ఊరు తిరువగరి. “నల్లార్ పలర్ వామ్రామ్ కురుకూర్”, (సజ్జనులు పలువురు నివసించు కురుకూరు) అని, “శయప్పుక్ష్మార్ పలర్ వామ్రామ్ తడఙ్కురుకూర్”, (జయకీర్తిని కళిన పలువురు నివసించు విశాలమైన కురుకూరు) అని చెప్పబడునట్లు తిరువగరి “పెరియవణ్ కురుకూర్”, (గొప్పకీర్తినికల కురుకూరు) కదా! లేదాశీలిక్కులోనున్న కురుకాపురి అనియు చెప్పవచును.

ఈ విధమూగా ఆమ్రావ్రద్ధ, వారు అవతరించిన తిరువక్కతము విశాఖ, వారి ప్రబంధము అను తిరువాయ్మెంట్, దివ్యదేశమున తిరువగరి, అను వీనికి ఉపమానము వేరొకటి లేకుండుట వలన ఏద్దుడేనగొప్పతము నిరూపింపబడినది. ఈ విశాఖానత్కత్రము రాజర్షులగు ఇక్కొకువంశరాజుల నత్కత్రము అని ఆ వంశప్రభావమును తెలిసిన వారిచే చెప్పబడినది. కాన్నన “బుసిం జాపోమహో” అని బుసిగా కీర్తింపబడున నమామ్రావ్రద్ధ జన్మన నత్కత్రమును విశాఖ అయ్యెను కాబోలు.

నమామ్రావ్రద్ధ మంగళాశాసన పాశురములు

- 1) ఆన తిరువిరుత్తమ్ నూఱు మరుచినాన్ వామ్రో యే
అశిరియ మేఘాపూట్లిత్త పిరాన్ వామ్రోయే
ఈనమఱ వాటాని యెణ్ణుత్పేష్మోన్నాన్ వామ్రోయే
ఇలకు తిరువాయ్మెంట్ యాయిరత్తోరునూర్భోరణ్ణరెత్తాన్ వామ్రోయే
వాసణియుమ్ మామాడక్కురుకైమన్నన్ వామ్రోయే
వైకాశివిశాకత్తిల్ పస్సుదిత్తాన్ వామ్రోయే
శైవాయర్ నవతారమశియద వళ్లట్ వామ్రోయే
తిరుక్కురుకై చృడగోపర్ తిరువడికణ్ వామ్రోయే

ప్ర.అ. :- తిరువిరుత్తమ్ (ఆన) = తిరువిరుత్తము అను, నూఱుమ్ = నూఱుపాశురములను, అరుచినాన్ వామ్రోయే = అనుగ్రహించిన ఆమ్రావ్రద్ధ జయించురుగాక, అశిరియమ్ = తిరువాశిరియమ్ అను, పీఘాపాట్లు = ఏడుపాశురములను, అతిత్ = అనుగ్రహించిన, పిరాన్ వామ్రోయే = ఉపకారకుడు ఆమ్రావ్రద్ధ వర్ధిల్లుదురుగాక, ఈన మఱ = లోటులేకుండునట్లు,

ఆస్తాది = పెరియతిరువ్వాది అను, ఎణ్ణొత్తుప్పీఘ్రం = ఎనుబది ఏడు పాశరములను, ఈస్తాన్ వ్యాఘ్రం యే = అనుగ్రహాంచిన ఆఘ్రాన్యాధ్రు వద్దిల్లుదురుగాక; ఇలకు = ప్రకాశించు, తిరువాయ్ మెష్యో = తిరువాయ్ మెష్యో అను, అయిరత్తు + ఒదున్మార్గర్భు + ఇరణ్ణు = 1102 పాశరములను, ఉర్దైత్తాన్ = కృపచౌసిన ఆఘ్రాన్యాధ్రు, వ్యాఘ్రం యే = వద్దిల్లుదురుగాక, వాన్ అణియుమ్ = ఆకాశమును అలంకరించు, మామాడ = గొప్పమేడలను కళీన, కుర్కై = కురుకూపురికి, మున్సున్ = ప్రభువును ఆఘ్రాన్యాధ్రు వ్యాఘ్రం యే = జయింతురుగాక, వైకాశి విశాకత్తిల్ = వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రములో, వస్తు ఉద్దిత్తాన్ = ఈ లోకమునకు వచ్చి, ఉదయించిన ఆఘ్రాన్యాధ్రు, వ్యాఘ్రం యే = వద్దిల్లుదురుగాక, శైయర్కోన్ = విష్వక్రోషులు, అవతారమశేయద = అవతరించిన, వ్యాఘ్రు = ఉదారులు ఆఘ్రాన్యాధ్రు, వ్యాఘ్రం యే = వద్దిల్లుదురుగాక! తిరుక్కుర్కై = కురుకూపురికి చెందిన, శడగోప్స్ = నమ్మాఘ్రాన్యాధ్రు, తిరువడిగ్గో = శ్రీపోదములు, వ్యాఘ్రం యే = మంగళముగా నుండుగాక!

భావము : - నూటు పాశరములను కళీన తిరువిరుత్తమును, ఏడు పాశరములను కళీన తిరువాశిరియమును, 87 పాశరములను కల పెరియ తిరువ్వాదిని, 1102 పాశరములను కళీన తిరువాయ్ మెష్యోన్ ని అనుగ్రహాంచిన నమ్మాఘ్రాన్యాధ్రు వద్దిల్లుదురుగాక! ఆకాశమునంటు ఎత్తైన మేడలను కళీన తిరుసగియందు అవతరించిన వారు, వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రమున అవతరించిన వారు, సౌశ్రీత్తు స్నేహముదలియాఘ్రాన్యాధ్రు (విష్వక్రోషుల) అవతారమును అగు నమ్మాఘ్రాన్యాధ్రకు బథమగుగాక!

- 2) మేదినియిల్ వైయాశి విశాకత్తోన్ వ్యాఘ్రం యే
వేతత్తై శైవమిఘ్రాల్ విరిత్తుర్తెత్తాన్ వ్యాఘ్రం యే
ఆతికురువాయ్ ప్పువియి లవతరిత్తాన్ వ్యాఘ్రం యే
అనవరతమ్ శైయర్కోన్ అడి తొఘ్రూవోన్ వ్యాఘ్రం యే
నాదమక్కు నాలాయిరమ్మర్తెత్తాన్ వ్యాఘ్రం యే
నన్నదురకవిషణుభ్యమ్ నాపీఅన్ వ్యాఘ్రం యే
మాదమన్నాప్పాద్మక్యేయాయ్ వశర్షరుఛ్యోన్ వ్యాఘ్రం యే
మకిఘ్రోమాఱన్ శడగోప్స్ వైయకత్తిల్ వ్యాఘ్రం యే

ప్ర.అ. : మేదినియిల్ = భూమియందు, వైయాశివిశాకత్తోన్ = వైశాఖమాసమున విశాఖా నక్షత్రమున జన్మించిన ఆఘ్రాన్యాధ్రు, వ్యాఘ్రం యే = వద్దిల్లుదురుగాక, వేతత్తై = వేరమును, శైమ్ = తపిఘ్రాల్ అందమైన తపిశభాషత్తో, విరిత్తుర్తెత్తాన్ = వివరించి, సౌయించిన ఆఘ్రాన్యాధ్రు, వ్యాఘ్రం యే = మంగళముగా నుందుగాక! ఆతికురువాయ్ = ప్రథమాచార్యులుగా, పువియిల్ = భూమియందు, అవతరిత్తాన్ = అవతరించిన ఆఘ్రాన్యాధ్రు, వ్యాఘ్రం యే = మంగళముగా నుందుగాక!

ఆసమరణ్యమ్ = నిరంతరము, శైయర్టోన్ = విష్ణువైసులకు నాథుడుఁ భోషానుని, అడి = పాదములను, తొమ్మివోన్ వాళ్ళియే = ఆజ్ఞాయ్యార్థు వర్ణిల్లదురుగాక! నాదనుక్కు = శ్రీమన్నాథమునులకు, నాలాయిరమ్ = నాలాయిర దివ్యప్రబంధమును, ఉరైత్తోన్ = సాయంచినవారు ఆమ్రాయ్యార్థు, వాళ్ళియే = బుభముగానుందురుగాక! సస్మాదురకవి = మహాత్ములను మధురకవియామ్రాయ్యార్థు, వాళ్ళియ్యమ్ = నమస్తరించుస్ఫ్టై, నా ఏణోన్ = వాక్షటిముకల ఆమ్రాయ్యార్థు, వాళ్ళియే = బుభముగా నుందురుగాక, మాదవన్ = శ్రీయఃపతియొక్కు, పొన్ + పాదుకై = స్సుహాణీయమైన (బంగారు) పాదుకలుగా, వార్ష్య + అరుకోన్నోన్ = వర్ణిలిన ఆమ్రాయ్యార్థు, వాళ్ళియే = బుభముగా నుందురుగాక! మకిప్పిమాఱన్ = వకుంఘమాలికను నిరూపముగా కల్గిన, మాణవులను పేరును కల్గిన, జడోహన్ = నమామ్రాయ్యార్థు, వైయకత్తిల్ వాళ్ళియే = భూమండలమున వర్ణిల్లదురుగాక!

భావము : - ఈ భూమిపై వైశాఖమాసమున విశాఖా నిత్యతమున అవతరించినవారు, వేదమును అందమైన ద్రావిడ భాషలో అనుగ్రహించినవారు, ప్రథమాచార్యులైలోకమున జసినిచినవారు, నిత్యము విష్ణువైసుల కఠిపతి అగు భోషానుని ఆశ్చయించినవారు, శ్రీనాథమునులకు నాలాయిర దివ్యప్రబంధమును కటూణీంచినవారు, శ్రీమధురకపులు సేవించు వాట్కటిముకలవారు, మాధవుడు భోషానుని అందమైన పాదుకలుగా వర్ణిల్లవారు, వకుంఘమాలికను, మాఱన్ అను పేరును నిరూపముగా కల్గిపోయిన శతకపులు (నమామ్రాయ్యార్థు) ఈ భూమియందు నిత్యము వర్ణిల్లదురుగాక!

3) తిరుక్కుర్కెప్పురుమాళ్ళతన్ తిరుత్తాళ్ళగ్ వాళ్ళియే
 తిరువాన తిరుముకత్తు చ్చెవి యొస్ట్మ వాళ్ళియే
 ఇరుక్కుమెయ్యి యొస్ట్మిల్ తేక్కినాన్ వాళ్ళియే
 ఎప్పెయెతిరాశర్ శ్రీత్తైయవార్ వాళ్ళియే
 కరుక్కుమ్మియీల్ పుకావడ్మ్ కాఱ్రిఱ్రరుల్వోన్ వాళ్ళియే
 కాశినియిల్ ఆరియవాయ్ కాణ్ణినాన్ వాళ్ళియే
 వరుత్తమఱ వాణ్ణె వాళ్ళీత్తాన్ వాళ్ళియే
 మధురకవితమ్మిరాన్ వాళ్ళే వాళ్ళే వాళ్ళియే

ప్ర. అ. - తిరుక్కుర్కెప్పురుమాళ్ళతన్ = శ్రీసరిలోని మహాత్ములను ఆమ్రాయ్యార్థ, తిరుత్తాళ్ళగ్ = శ్రీపాదములు, వాళ్ళియే = వర్ణిల్లగాక, తిరువాన = అందమైన, = తిరుముకత్తు = ముఖము యొక్కు, చెవి = కాంతి, ఎప్పుమ్ = ఎప్పుడును, వాళ్ళియే = వర్ణిల్లగాక!, ఇరుక్కుమెయ్యి = బుక్కేర్చాపైనై వేదమును, ఎప్పెళ్లో = నా మనస్సున, తేక్కినాన్ = నిండించినవారు ఆమ్రాయ్యార్థ, వాళ్ళియే =

మంగళమూర్తి నుండూరాక, వైపు = తండ్రియుగు, ఎతిరాశెర్కు = శ్రీరామానుజాలకు, ఇట్లైయమార్కెన్ నాథులగు ఆమ్రావ్యాధు, వార్మియే = మంగళమూర్తి నుండూరాక, కరుక్కుమ్మియిల్ = భయంకరషైన గర్జువాసమను గోతిలో, ప్రకాష్ణామ్ = ప్రవేశింపకుండ రీతిలో (పునర్జన్మలేసట్లు) కార్ణిం + అరుళ్లోన్ = రక్షించి, అనుగ్రహించిన ఆమ్రావ్యాధు, వార్మియే = మంగళమూర్తి నుందురూరాక, కాశినియల్ = భూమియందు, ఆరియనాయ్ = ఆచార్యులై, కాష్టీనాన్ = (ప్రపత్తి మార్గమను) చూపిన ఆమ్రావ్యాధు, వార్మియే = వర్ధిల్లుదురూరాక, వరుత్తమ్ + అల్ల = ఆర్ద్రినశించుటట్లు, వష్టు = వేంచేసి, వైపు = నన్ను, వార్మిప్రతాన్ = ఉష్ణీవింపచేసిన ఆమ్రావ్యాధు, వార్మియే = వర్ధిల్లుదురూరాక, మధురకవితప్పి)రాన్ = మధురకవులకు ఉపకారకులగు ఆమ్రావ్యాధు, వార్మివార్మివార్మియే = నిత్యముఖబమూర్తి నుందురూరాక!

భాషము :- శ్రీకురుకొప్పరీశులగు ఆమ్రావ్యాధ్ర శ్రీసాదములకు శభము. వారి అందమైనముఖాలో భాషము వర్ధిల్లవలైను. వేదమును నాకు ప్రసాదించినవారు, శ్రీరామానుజాలకు నాథులు, నన్ను గర్జువాసమను గోతిలో పడకుండ రక్షించినవారు, భూమియందు ఆచార్యులై అవతరించి, సన్మార్గమును చూపినవారు, సంసారదుఃఖము తీరునట్లు, (భూమిపై) అవతరించి, నన్ను ఉష్ణీవింపచేసినవారు, శ్రీయధురకవులకు ఉపకారకులు అగునమామ్రావ్యాధు నిత్యము మంగళమూర్తి నుందురూరాక!

“చెవి ఎస్తుమ్” అనుపుడు ‘చెవి’ అను పదము సంస్కృత శాస్త్రవికారమూగా చెప్పచెప్పును. యతి కుదురుటకై ఆకారము ఏకారమూగా మారుట తమిళభాషలో అచట అచట కన్పట్టుచెప్పున్నది. తిరుమాత్రాపబంధములో “కేళ్లైరేనమ్మిమీర్కాళ్లోగరుడవహసుమమ్ నిత్కు” ఇత్యాదిప్రయోగములు ఇందులకు ఉదాహరణములు. లేక ‘శైవ్ము’ అను ద్రావిడపదమే ‘చెవి’గా మారినదియిచెప్పచెప్పును. ‘శెవి’ అన్నా పూప్పము వికసించిపుడు కల్పియుండుశేభ. ముఖము తామరపూర్వతో పోల్చుట కవి సంప్రదాయము. కావున ఇట్లే యోజనయు అర్థవంతమే.

ప్రస్తుత పాశురము యతీంద్రప్రవణప్రభామును (సంప్రదాయ) వరపరముని చరిత్ర గ్రంథమున కలదు. శ్రీమణవాళమహామునులు దివ్యదేశములను దర్శించుచు, ఆమ్రార్క తిరుహగరికి చేరినపుడు, అచటినమామ్రావ్యాధ అర్పావిగ్రహమునకు పైవిధముగా మంగళమును పాడినట్లు అచటి సందర్భము వలన తెలియుచున్నది.

కంబమహాకవిచే రచింపబడిన

శర్పకోపర్ అన్నాటి

శ్రీశతకోపుల పరమభక్తుడగు కంబమహాకవి తమిళమున వారిని స్తుతించుచు నూఱుపొబరములను కల్పిన శతకోపర్లున్నాది అను అద్యాత్మమైన ప్రబంధము రచించెను. అన్నాది ప్రబంధములను రచించిన ఆమ్రావ్యాధు అట్టి అన్నాది ప్రక్రియలోని కంబుడు స్తుతించుట విజేషము. స్తోతీపులాక న్యాయమున మచ్చునకు ఇంచట అందలి నాల్గుపొబరములు మాత్రము తాల్పుర్యస్తితమూగా చూపటడుచూస్తూవి.

- 1) వేదత్తిన్ మున్ శేర్క, మెయ్యోణ్వోర్ విరిజ్ఞన ముదలోర్
కోదఱ్మ ఖానక్ గ్రామ్ ఎస్తిన్ మున్శేర్క, కుణజ్ఞాడ్స్త
పేదక్కడతెజ్మడ్టో కురుకూర్ పునిత్న కవియోర్
పేదత్తిన్ మున్శేల్లుమే తొల్లైమూల పురశ్శుడరే.

ప్రాచీనమైనది, అన్నిటికిని మూలమైనది, ఉత్స్వమైనదగు దివ్యజ్యోతియై వెలుగొందు శ్రీమన్నారాయణము వేదములను (యతో వావో నివర్తంతే అనునట్లు) అతిక్రమించినను అతిక్రమించవచ్చును. తత్త్వములను తెలిసినవారగు మునులయొక్క, బుర్జమొదలగు దేవతలు అందరియొక్క నిర్ణయమైన జ్ఞానము (యొక్క న్యాయమును) భావానుడు దాటిసు దాటవచ్చును. పరిచేధించుటకు పాథ్యము కాని జ్ఞానముతో నిండిన సముద్రము మానమ్మావ్యాధు సాయించిన పాశురమలోని ఒకపోదమ్మానైనను ఆభావానుడు దాటగలడా?

- 2) ఆయిరమా మత్తైక్కుమ్మలం జ్ఞారమ్ మరుస్తమిఘ్రుక్కు -
ప్యాయిరునాట్రువిక్కుప్పుడి చ్ఛామ్ మువత్తైల్లామ్;
తాయిరునాఱ్రుశైక్కు తునిత్తిప త్స్త్రాష్ట్రుక్కురుకూర్
శేయిరుమామరపు జ్ఞైవ్యియావ్ శేయ్యుల్కచే

చల్లని కురుకుపురిలో ఆవతరించిన ఆమ్రావ్యాధు అనుగ్రహించిన పాశురములు వేలసంఖ్యలోనున్న వేదములకు అలంకారములు. అరుదగు తమిళభాషకు ఉపోద్ధాతములు. నాల్గుపొబరములను కుత్తుములకు ఉదాహరణములు. సర్వకాప్రములకు తల్లి. ఎనిమిది దిక్కులకు దీపము.

ఈ ప్రబంధములోని పాశురములు అన్నియు విజేష్టోసంఫీతములు. నమ్మావ్యాధు రచించిన ప్రబంధములు అన్నియు మధురకవులకు ఆశువ్యగా, తమ భగవదనుభవ

పరీవాహయాపములగా అనుగ్రహించిన వసుటచే ఆమ్లాయ్దు ఆశుకవి. ప్రారంభమునుండి చివరివరకు, “శెవిష్టినియు శెష్టోళ్లే”, అనువిధముగా మధురములైన పాశురములను రచించుటచే వారు మధురకవి. “ఉయఱ్వుర ఉయర్ సలముడైయవన్ యువనవన్”, ఇత్యాదిగా శబ్దార్థలంకార సంఘటితములగు ఆమ్లాయ్దు పాశురములు చిత్రకవిత్తమునకు ఉదాహరించుటానికి అణ్ణే, భావద్విషయమని పేరుపొందిన, పదకొండ పాశురములను కళ్లిన నూటు దశకములతో కూడిన తిరువాయ్ మొట్టొ ప్రబంధమునందు అంతట భాషాసుడే విషయము కావున జికోపులు విస్తరికించాడు. ఇట్లు ఆమ్లాయ్దు నాల్లువిధములైన కవిత్వం (ప్రక్రియలను తమ ప్రబంధములలో ప్రదర్శించుటచే చెతుప్పునిచ్చి).

- 3) ప్రావైత్రియవాయమొట్టొ పుట్టుతెప్పుశుమ్ కాల్పకత్తిన్
పూవైప్పురు కడట్టోదా వముడై ప్పురుట్ శురక్కుమ్,
కోవై పుణీత వెచ్చోవైయల్లా వెన్నుకుంఱ్రాట్టోజ్జ్ఞే -
న్నాకై పఱిప్పిను నల్లరష్టే మంఱ్రైనావలరే.

తీయని రసమును కల పటలము వంటిది, అడిగిన వారి ఆభ్యసములను ఆస్పిటిని ఇచ్చునది అగుటచే అందటకి శిరోధార్యమైన, పశ్చాని కల్పవృక్షముయొక్క పూవువంటిది, ఎంత భజించినను తనిచిత్తిదియై, గొప్పాశీరసముద్రమునండి ఉధ్వానించిన ఆరాముదమువంటిది, సత్తలితములు అను పాలన ప్రపించు కావచేయవు వంటిది అగు తిరువాయ్ మొట్టొ ప్రబంధమును అనుగ్రహించిన మా స్వామిలాగు నమామ్లాయ్దును కాక వేరోకరిని పొగడి కవిత్తమును చెప్పిన నన్ను చూచి, అణ్ణే నాదోపమును గ్రహించి, ఆ అపరాధము నకు తగిన దండహగా మిగిలిన కవులందఱు నాశాలుకను త్రణించిను వారు మంచివారే అగురురు కదా !

- 4) మంఱైయమ్ పెరుమ్ శెల్యము మక్కుశుమ్ మంఱైవాయ్పుమ్ తణ్ణై
నైయముమ్ పదమెన నిష్టపిరాన్ కురుకూర్ విములన్,
పుగైయమ్ తమియ్కుపియా విరుణీగీపారుట్ విశగీ
వైయముమ్ తిరిపుంఱ్రన కుంఱ్రమనీణ్ణిన వేరణ్ణాఁ.

భార్యయు, గొప్పసంపదయు, సంతానమును మిగిలినబీవితము అంతయు ఆమ్లాయ్దో అని భక్తులందఱు ధ్యానించుచుట్టుప్పువారు, ప్రపచ్ఛజవకూటప్పులు, కురుకూపురిలోని నిర్మలులు అగు నమామ్లాయ్దు పాడిన తమిళపాశురములచే తమస్సు (అజ్ఞానము, చీకటి) తోలగి, జ్ఞానము ప్రకాశించి, ఆత్మల కర్మసమూహము లన్నియునశించినవి. వేదములను నిర్మిస్తములయ్యేను.

అనుబంధము

శ్రీపరాజువ సుప్రభాతమ్

1. గాథాసహస్రకీరణక్షపితాత్మగూడ
గాథాప్రకార మరవిష్టవిలోచనాగ్గమ్ ।
శ్రీశైష్ఠవద్విజనిషేఖితమణ్ణలేశం
ప్రాప్యం భజామి వకుళాభరణాభ్యబస్తుమ్ ॥
2. శ్రీతింతిణీతరువరేతి ఫణీఘ్రభోగ
పూర్వేతరోరుపరి భక్తి గృహోదివాసిన్ ।
హంసధ్వజ ద్రవిడవేదశిరఃప్రవక్తః
శ్రీమాన్ పరాజుశమునేతవ సుప్రభాతమ్ ॥
3. నాథార్యదేశికవరో మధురః కవిశ్చ
గాథామయా ద్రవిడవేదశిరః పరార్థాన్ ।
శ్రీమద్రంగమనురా ట్లురమార్దసారాన్
తోతుం ఫీతా శ్శరిరిపో తవ సుప్రభాతమ్ ॥
4. వాణీం మర్మసుభగ్ం బ్రుతిమార్దసాభ్యా
స్తుప్రదాం నవనవ్యాం తవ నాథవల్లీమ్ ।
ఆక్షరితుం స్వతనయప్రణుతా నెశాస్తే
ప్రత్యాగతాద్య శరజిత్తవ సుప్రభాతమ్ ॥
5. నష్టం నత్తార్థిపార ముత్తమ మాదినాథం
నీళామహీకమలపాణసేపుమేత మేతమ్ ।
స్తోతుం విభూతియుగళాధిష మాత్మనాథం
శ్రీకారిస్తునగురో తవ సుప్రభాతమ్ ॥
6. ఆపాదచూడ మధివీతితు మాదరాత్మా
మాన్షుపూర్ణమనసా హరిభక్తిభక్తిమ్ ।

ఆయాత్యయం యతివర స్నిహ శిష్యవద్దేః
శ్రీకారిస్తవసురో తవ సుప్రభాతమ్ //

7. ఉత్తారకః స్నిపదసంజీతిదేశికానాం
పూర్వార్ధపాదసరసీరుహబ్ధిగ్గరాజః,
రామానుజ స్తవ పదామ్యుజ మత్త నస్తం
తిష్ఠత్యసో శతరిపో తవ సుప్రభాతమ్ //
8. శ్రీతామ్రపుర్ణార్థినవోత్తమతీర్థపూర్వ
సౌవ్యర్థకుమ్యసమలంకృతమస్తకోత్య,
ఆరాధనార్థ మథియాతి గజః ప్రతోచ్యాం
దేయం పరాజ్యుశకవే తవ సుప్రభాతమ్ //
9. భిద్రోద్యపుణ్ణిలస్నీజఫాలపట్టోః
కణ్ణావలమ్యితులసీనలినాతమాలాః ।
స్నీనోత్సవం తవ సమీక్షితు మాగతా స్తో
శ్రీవైష్ణవా వకుళభూషణ సుప్రభాతమ్ //
10. గాయం త్యాప్తో సురుచిరాం మధురేణ గాఢా
మారా త్రదేవకవినా ద్వీజవంశజొలాః ।
శ్రీవైష్ణవా [శ్యా]తిపథామ్యతథారరూపా
మాక్షరయస్వ శతజిత్తవ సుప్రభాతమ్ //
11. శ్రీతింతినీతరువరప్రణాతిద్వీ
శాఖాశిఖానిలయగౌ ప్రతిబద్ధహార్షౌ ।
శ్రీసారసారభయుత స్తవ పశ్చించౌ ద్వో
స్తోత్రం [శ్యా]ప్రణమస్వ కురుకేశ్వర సుప్రభాతమ్ //
12. నాథాదినాథశకోప ధరాధినాథ
బోధా త్పురైవ సమయః కమలాధినాథః ।

భోధకమాగుణవతః కమలాక్రుత స్నే
జాగ్రహ్యత శ్వరరిపో తవ సుప్రభాతమ్ ॥

13. అత్యదరేణ భవతోదితదివ్యగాథా
తత్త్వాష్ట్రసార మధికర్మ మమీ ప్రపన్చః ।
ఖాంత్కాని తేఱిజ్ఞై సరసీరుపాయుగ్మై సేవాం
దాసః పరాస్కాశమునే తవ సుప్రభాతమ్ ॥
14. ఆ ఏడశాఖ మభివీక్ష్య పరం పుమాంస
మాస్ఫుభ్రకీరసభ్రకీవివర్ధమానః ।
రామానుజార్యశరణః పరభ్రకీయోగ
నిదోఉసి కిం తవ పరాస్కాశ సుప్రభాతమ్ ॥
15. అబై శ్రీ షట్టి రనిశం దశభి స్నమస్త
కల్యాణ దివ్యగుణపూర్ణ మవ్వహాచ్యమ్ ।
స్తుత్వాఉనుభూయ పరిమీలితదిక్క)బంధేః
నిద్రాసి కిం శరంపో తవ సుప్రభాతమ్ ॥
16. ఆయాత్యయం వవరవరో ముని ర్షష్టభి స్నేః
ద్విష్టవిభిః పరివృత్తస్వ పౌదపర్మమ్ ।
స్తోతుం భవాన్తరవిపాన్తసుమస్తరత్తు
శ్రీమత్పరాస్కాశగురో తవ సుప్రభాతమ్ ॥
17. శ్రీకారిమారి సముదంచయతుం ప్రవృత్తః
శ్రీవేంకటాచలపతిష్ఠై తవాత్మనాఉసో ।
లోకా నిమాం స్తు పరిరక్షతు మాత్రకామః
తస్యాద్య తే వకుళభూషణ సుప్రభాతమ్ ॥
18. యస్తీంత్రిణీవిటపకోటురమధ్యవిష్టః
వైకుంఠనాథ కరుణామృతపూరహృద్యః ।
జ్ఞానప్రదీపవిదితాఉథిల లోకవృత్తః
తస్యాద్య తే వకుళభూషణ సుప్రభాతమ్ ॥

శ్రీశర్వకోపాష్టోత్రరథతనామావళిః - 1

1. శ్రీమాన్ పరాంకుశమునీ శర్వకోపో శమోదధిః ।
వకుభూభరణో యోగిప్రవర్తో భ్రక్తి భూషణః ॥
2. హుంకారమంతునిర్ద్వాతశరూయుపరాక్రమః ।
కలిప్రారంభసంభూతో కలికల్పమాశనః ॥ (10)
3. లక్ష్మీనాథదయాలబ్జసౌర్యజ్ఞోయి సాత్మ్రీకాగ్రణః ।
ప్రపన్చజనకూటస్తో ప్రక్షుప్తజ్ఞా శేవధిః ॥
4. దేవాధిరాజపోదబ్జసేవో నుభైశరూంచితః ।
నిత్యముక్తో ముముక్షుర్యేసుమాశంకనో చితః ॥
5. తుత్తిపాసాదియార్ఘ్యః తుద్రమర్యానవేత్తకః ।
వేదార్థమయవాగ్తా వేదాభ్యదికసూత్రకః ॥ (20)
6. చతుర్మిగమపర్యాయచత్తల్మివ్యప్రబంధకః ।
క్షోషత్తుష్టాతత్త్వానమానామశేతదుర్ముతః ॥
7. రుద్రతథ్వాంతమార్థాండో మార్థాండాధికథాస్యరః ।
శ్రీచైషమయతోద్రూప్తర్థథ్వాంతచిష్మాదుః ॥
8. మధుసూదనపోదబ్జబృంగో దుస్పంగదూరః ।
భగవద్గుణమృద్మాభ్యనిర్మింధనవిచత్తః ॥ (30)
9. విచక్షణమహావిద్యాధ్వాయ్యభ్యాత నిజవాకతిః ।
పరబ్రಹ్మే పరజ్ఞానపరమప్రేమసాగరః ॥
10. సాగరాభ్యధికప్రేమభూమసాత్ముల్చాత్ముతః ।
అపరోక్షసమార్థః సర్వార్థనిధిసుక్తికః ॥
11. పరమైకాంతిభోగ్రాధ్యదివ్యసూక్యభివర్షుకః ।
సత్పుంప్రదాయసారార్థో ఫునసూక్తి సహస్రదః ॥
12. భగవద్గుర్వకపదగో (సకలార్థప్రదో మహాన్)
పరమవ్యోమనిలయార్థుతచ్ఛైతిభోత్తః ॥ (40)

13. తీరసొంఘశయానంతగుణోత్సృప్రపంచకః ।
సర్వంతర్యామిభవత్సాతాత్మారసమద్రథీః ॥
14. తామష్ట్రేతటోద్యోతో లింత్రిణేమూలగోత్తమిచ ।
సుదూరాయాతమధురకవినేవితపోదుకః ॥
15. భవత్ప్రాదుకాభూతో భూతభవ్యాప్త దర్శనః ।
నాథయోగితప్యార్యప్రస్తునిజమానసః ॥
16. భృక్తి ప్రభావసంభూతాద్యుతభావపరంపరః ।
త్రైవిశ్వాప్తమూర్ఖాద్యుత్సృప్రపదాంబుజః ॥ (59)
17. లలనాభావనాభుక్తపురుషోత్తమనాయకః ।
జననీచచనస్ప్రేత్తప్యామోహవైభవః ॥
18. సభీవచనసువ్యక్తీక్రూతానూర్ధతాగుణః ।
సాధుసాత్మీకసభ్యందసర్వస్పోయితసూక్తిదః ॥
19. నిర్ధంబిప్యావాదిభమదమద్రహకేసరీ ।
రామక్ష్మాదీసత్తీర్తిక్రీత్తనోత్పుల్లమానసః ॥
20. శారిచింతాదరి[రాత్మ]సహవానజిగ్మపీతః ।
సంసారిచేతనోద్భార్తోపదేశసహస్రదః ॥
21. భవద్విరహోత్సువైవర్ణాయంచితవిగ్రహః । (60)
విష్ణుపారమ్యనిష్టుర్ముఖైపుణ్యప్రథమాస్పదః ॥
22. జ్ఞానము[రావినిర్మాతథూర్తద్భుద్భుదుర్మండః ।
క్షమషౌలభ్య సౌశీల్యాద్యుపదేశవిశారదః ॥
23. హికాముష్మిక్ష్యర్థకెవల్యాదివిదూషకః ।
భవద్విష్యమహిషీసాధర్మ్యంచితవిగ్రహః ॥
24. సౌమిత్రిభరతశ్శోతప్రభోద్యుషమాస్పదః ।
వాసుదేవస్సు మేసర్వ మితి నిష్టుర్ధభాసురః ॥
25. అసంద్రూపిషర్వస్థదివ్యశాప్తపర్ముకః ॥
దేవతాంతర్వైముఖ్యప్రాధాన్యప్రతిపాదకః । (70)

26. సుజ్ఞానపరిపోత్సుజ్ఞానాద్యస్పదమానసః ॥
విలంబరోపవతస్య ధిక్ష్యైమ్యతనాంత్రితః ।
27. శ్రీశ్మైష్టవాభివృద్ధతమంగాశాస్త్రిగాయుకః ॥
మాసపట్టుత్రయోదంచన్నోపశాలీతివిభ్రతః ।
28. అర్థవతారసాలభోషమసాదువిచత్తః ॥
శ్రీమత్సుందరబాహ్యం సౌందర్యాసుభవోస్పుకః ।
29. వేంకటా(దీశ్వకంకర్యస్ప)పోమేదురమానసః ॥
కురుక్షపురుధాదినాథపోరమ్యబోధకః ।
30. తిరుక్కురుంగుడిజైత్రపుర్మార్గలావణ్యవిష్ణులః ॥
తోత్రా(దినాథభావదాహ్యస్పుమాయివాన్) (80)
31. అపర్యాప్తమ్యతామేయబోగ్రతాక్షప్తమానసః ॥
వల్లవాళ్ళైత్రయూత్రోప్సమాత్రమ్యమ్యమానసః ।
32. తిరువణ్ణప్రస్తుదేశేషైశ్వర్షప్రథితవ్యధః ।
తిరువైణవరాథీశాభ్యుతశ్శైప్రకాశః ॥
33. యమభాషైత్రదేవేషుద్యుతశ్చమవిష్టబః ।
తిరుక్కోట్టారువిత్రేశప్రావణ్యాతిశయోజ్ఞవ్యలః ॥
34. శ్రీరంగశయనందత్తవ్యామోహోతిశయాంచితః ।
తిరుప్పైరైష్టలాథీశాభినివేషశంవదః ॥
35. తిరువారవ్విశ్వాశైత్రశ్రీశ్వకంకర్యప్రాప్తధిః ।
బృహాత్పరపులాథీశస్కాశోకవిజ్ఞధితిః ॥ (90)
36. తిరువణ్ణపరిశారేశసౌకుమార్యవిభామసః ।
తిరుచ్ఛిత్రారుభవత్తోర్యవీరప్రసన్నప్సాత్ ॥
37. తిరుక్కుడెత్తనాథస్య సౌపోర్రాసుభవోస్మునాః ।
శ్రీమద్వాపురుధాథీశశ్రీవైలక్ష్మ్యవిమ్యుధిః ॥
38. స్వబుభుకోపవాపల్యమూర్తితితయకింకరః ।
కాట్పురైజైత్నాథస్య మహాశుణవిభామసః ॥

39. తిరుమూళిక్కు-ఇక్కేతనాధలావణ్యలో లుపః ।
తిరునావాయభిఖ్యతప్రలయా[త్రామనో]రథః ॥
40. శ్రీక్విష్టపురరాట్సారిమోత్కదాత్మప్రచింతకః ।
మోహనతైతనాథోక్మార్గబంధుత్వహ్వార్దితః ॥ (100)
41. అనంతశయనమైత్రేత సేవా హేవాకసంబృతః ।
తిరువాట్మారుభిపత్రిత్రమైమిస్తైతః ॥
42. స్వప్నాక్రతపురుషుపమా[దీశో]పదేశ్శుత్తీ ।
స్వాంగీకారాపకాశ్చ్యుబ్ధపూర్ణిశప్రార్దితః ॥
43. అర్పిరాదిమహోమార్గసోవాదవిబోధకః ।
అతిమాత్రస్వీయార్తిపూర్తిప్రార్దితమాధవః ॥
44. స్వలాభప్రాప్తులక్షీశముఖోల్లాసప్రప్రార్దితః ।
ప్రపన్చజనసోభాగ్యుమార్గ్యుర్వమార్తిదర్శకః ॥
45. ఇత్తం శరీకోపస్యనామాన్ మషోత్తరం శతమ్ ।
అనుసందధతాం పుంసామావిస్పుయోసర్వసంపదః ॥

శ్రీపరణోపాష్టోత్రరథతనామావతిః - 2

- 1) శ్రీమత్యున్మాత్రపతీ[ప్రాణమిత్రరూపావతారకః ।
శ్రీశ్రిశగుణభావజ్ఞోతథాచశ్రీపరాంముకః ॥
- 2) విష్ణుదర్శనసందాతా వివికవిహితస్తోత్రితిః ।
గృహీతనాయకీభావోదౌతీకక్రంచదంపతిః ॥
- 3) హంసవాహనమార్గాధోగరుడోపమసామవాన్ ।
నభినీతులనీమాలీపుండ్రోద్వదశభిర్యతిః ॥
- 4) శ్రీరంగరాజపాదాబ్దమకరందమధుప్రతితిః ।
అనంతఫణశాధ్యతింత్రిణోమాలమందిరః ॥
- 5) శ్రీరామానుజసంవ్యక్తపాదపద్మవిరాజితిః ।
కురుకూర్మపిహగ్ర్షేషణితోభయపార్వ్యకః ॥

- 6) ಶಿವ್ಯಭಾವಸಮಾಯಾತ ಮಾಧುರ್ಯಕವಿಪಾಲಕಃ ।
ಶ್ರೀಮನ್ನಾಥ ಮುನೀಂದ್ರಾಯ ದ್ರಾವಿಡಾಮ್ರಾಯಬೋಧಕಃ ॥
- 7) ಅಸ್ತಿತ್ವಕಲಿಮಾಲೀನ್ಯೇ ಶತಕೋಷಾಭ್ಯಾಸಮಕಃ ।
ಪಕ್ಷಾನೋರಸಮ್ಮಾಂತ್ರಣೀಲಧಮಿಷ್ಟಳರಂಜಿತಃ ॥
- 8) ಜೈಸ್ವರಾದಿಭಾವಜ್ಞೋ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾವಿರಾಜಿತಃ ।
ಪರಾಸನೇಸಮಾವಿಷ್ಠೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಧ್ಯಾನಪರಾಯಣಃ ॥
- 9) ಸರ್ವಾಸ್ತಾರ್ಥತತ್ತ್ವಜ್ಞೋ ಸಂಸಾರಮಲಮೌಳಕಃ ।
ಕೈಚಲೇಷಪರಯೋ ಸಂವಿಷ್ಟಾರಣಾಗತಿಃ ॥
- 10) ಶ್ರೀತ್ಯಾಪಂಪ್ರಿಸಂಸೇವಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಂಧರಕಃ ।
ಅಪ್ರೋತರಂತಾನವಿಷ್ಟ್ವವಿಗ್ರಹಾಸೇವಿತಃ ॥
- 11) ಪ್ರಸ್ವಾಜನಕೂಲಸ್ತೋ ಪಂಚನಾಪಾಯದರ್ಬಾಕಃ ।
ಪವಿಶ್ರೀಲಭಾಭಾಗಃ ಪ್ರಪನ್ಮಜನಾರ್ಥಯಃ ॥
- 12) ರಂಧಾಜಾನಿಸುಣಾಭೋಗಬುಭುಕಾಯತ್ತಮಾನಸಃ ।
ಅದಿನಾಥಮನಸಪದ್ಮವಿಪಾರಸ್ಯಧುಲೋಲಪೇ ॥
- 13) ಶಿರೋಭಾತಮನಾದ್ರೀಕೋ ವಶಿಭ್ರಾತಮನಾದ್ರಿಪಃ ।
ಅಶ್ರೀಭೂತಮನಮಾಯಾ ದೂರೀಕೃತಮನೋಮಲಃ ॥
- 14) ಅಸ್ತಿತ್ವುಲಧನಾಪನ್ನೋ ಶ್ರೀತ್ಯಾಪಃರೋಮಣಃ ।
ಪರತ್ಯಾಪಾಯ ನಿಷ್ಪಾತಃ ಪಂಹಾಲಪರಾಯಣಃ ॥
- 15) ಸರ್ವವೇದಾರ್ಥತತ್ತ್ವಜ್ಞೋ ಸಂಸಾರಾಧನತಾರಕಃ ।
ನಾರಾಯಣಾಕರಣೋ ನಾರಬ್ಯಂದವಿಷ್ವಕಃ ॥
- 16) ಪಣತಾರ್ಥಿಪಾರೋ ಧಿರೋಕಾರಿಪ್ರಾತ್ರೋಜಿತೆಂದ್ರಿಯಃ ।
ಆಮೃಪಣೀತಯೀಧಾಮೋ ತತ್ವಯಾಥಾತ್ಮ್ಯಬೋಧಕಃ ॥
- 17) ಪಥಮಾರ್ಯೋ ವಿನೀತಾತ್ಮಾದ್ರಾವಿಡಾಮ್ರಾಯನೇವಧಿಃ ।
ಸತ್ತಾಂಪದಾಯಾಕರಣೋಜರಾಂ ಬುದ್ದಿರೂಪಕಃ ॥
- 18) ಪ್ರಪನ್ಮಾನವಪದ್ಮಾರ್ಗೀ ಕುಮತಧ್ಯಾಂತಭಂಜಕಃ ।
ಯತೀಜಮತಪಾದಾಭ್ರೋ ಯಾಮುನೇಯಗುಪೋಜಯಃ ॥

- 19) భవితవ్యాద్యసంధాతా నిత్యశాంతియులో దమీ /
చరమార్థపరో దేవో సేవేశప్రియకృత్ మునిః //
- 20) నిజులో నిర్మలజ్ఞానో విష్ణుశేషత్వబో ధకః /
ఎష్టవ్యధిష్టేనతస్మనః చరమప్రాప్తసంప్రదః //
- 21) శ్రీనాథాయకీర్ణిష్టుక్షేసంజాతమ్తాక్షికః /
కృపామాత్రస్తన్నార్యో కుద్భ్యమతభంజకః //
- 22) పాషండమతవిచ్ఛై బౌద్ధచార్యాకభజంకః /
శాశార్పితేషాత్రితయో పరబోదైకతత్తురః //
- 23) శీలాదిగుణసంపన్నో వైష్ణవో విష్ణుమందిరః /
పాశరీభూతసోపానవిష్ణుమార్థప్రదాయకః //
- 24) మందస్మితో వీతరగోమాన్యో సూరిముఖ్యో ఉగ్రాఖీ /
దివ్యోపమనంవీలో మచ్ఛిప్రాకారవ్యోమః //
- 25) మోక్షాభ్యాపలదో జ్యేష్ఠమధ్యమోక్షుకురుకాధిపః /
పరకాలముఖసూర్యగ్ర్హలసల్గ్రహేయరాజుయే //
- 26) ఆషోదశాఖ్యం సమూక్తో శివ్యలాభాత్మిప్రభాపణః /
శ్రీరూపపరమాచార్యో సుందరో ఉతిమనోహరః //
- 27) శ్రీశాసుభమసంయుక్తో శ్రీపరాంకుశంద్రమాః /
అచార్యకూటుటితశ్శార్ధిర్భ్రోకాదిమార్థరః //
- 28) సర్వభూతానుకంపీ చసర్వలోక నమస్కృతః /

* * *

శ్రీమతే శతకపై యమః

శతాలితిలకమ్

నమామ్రాఘ్రము స్తుతించు 32 ఆర్యవ్యతములతో కూడిన ఈ చిన్నకృతి తిరుపతి ఓరియంబల్ రిసెర్టీ ఇస్ట్రిట్యూట్ లో లభించినది దీని ప్రతి ఒక్కటియే రౌరుకుటచే అపూర్వమైనది. స్తుతికర్తవయస్తు శ్రీరంగ లక్ష్మిణార్థుడాని, ఇతడు గ్రూకులమునకు చెందినాడని, శ్రీనివాస లక్ష్మిణాచార్యుల శైఖ్యాదని మొరటి, చివరిళ్ళోకమున తెలియుచున్నది. కవియొక్క కాల దేశాది విషేషములు తెలియున్న. ఇతడు ఇంకము “క్షమక్షీతిలకమ్” వంటి ఇట్టిస్తోత్మములను మాత్రము రచించినట్లు తెలియుచున్నది

శ్రీపాసలక్ష్మి గురోః చరణో శరణం ఘజే ।
యదధీనం మమాశేష మైపీకాముష్మికం ఘలమ్ ॥

- 1) అశరణకదంబశరణం, వక్షాభరణం వ్యాహేమచేం శరణమ్ ।
యదనుగ్రహాదసకర, కుంఱిరపే జ్ఞామ్యభారతీ శరణమ్ ॥
- 2) వందేయ వకులపరిమళ, వాసితయుద్దివ్యస్తాక్షిమాధుర్యాత్ ।
నమాతి సోత్రాపి “రసోవైస” ఇతి శ్రోతో రసోత్రాపి మాధుర్యమ్ ॥
- 3) పంచేంద్రియపంచానన, పంచకపంచత్వకరణపంచ మహామ్ ।
అంచామి పంచితశతం, చించాతరుమూలవాసినం కమహి ॥
- 4) పాపకరికుంభపాటున, పాటుపమిళిత్తః పరాంకుశః పాయాత్ ।
ప్రణతజనపటులపోనన, చంచుల స్ఫోనః, పరాంకుశః ప్రణతాన్ ॥
- 5) శరరిపువరణసరోరుహా, యుగళం నిగళం నిరగ్గళం భవతు ।
ఆతివిషయవిషయవిషించా, నగ్గళసంచారిష్టారయకలభస్య ॥
- 6) శరణం తప్పురణయుగం, కరుణాశరణం దదర్శి యో మధురామ్ ।
(దవిదోపనిషదమంత, ర్ఘుంభితసకలత్రయాశిషస్పోరామ్) ॥
- 7) వకుభధరమునివరం తం, వందే యత్పూక్షిరంజితస్యాంతః ।
(ప్రజయతి కిల స్వకాంతా, కాంతమచ్ఛాంతసమ్మదోఽనంతః) ॥
- 8) నమోగ్గరయతు శతారిః, సదసతమా యస్య సూక్యాయో మహామ్ ।
సహస్రసముద్రహంతే, సద్యో పరమాత్మవిత్తరంజకతామ్ ॥

- 9) పరమతనికరపీశాచ్, చ్ఛాటనపటువస్తుదా మహోముంత్రః ।
మహితపిశ్చప్రేద్వైత, ప్రతితంత్రః యద్దిరస్తమీదేశైహమ్ ॥
- 10) జగతి జయంతి విపంచి, తంత్రిస్తుప్రాణిష్ఠాయ్ ।
కర్మమృతపాహిన్యః, శరరిపువాచ్ మనోనివాసిన్యః ॥
- 11) కర్మమృతాని మఘై, శరరిపుసువ్యాహ్పూతాని మహితాని ।
శర్వాణియత్వరిచయా, దితరాణిగిరా మగోచరాణి స్యః ॥
- 12) శరరిపుకటూతమూలా, విమలా నివసంతు తా మయి త్వచలః ।
యన్మాలా ఇహ విపులాః, భువి దివి జూగ్రంతి సంపదస్తుకలాః ॥
- 13) శిరసా వహే పరాంకుశ, పాదపయోజూతపొంసుప్రంజ మహమ్ ।
సద్గ్యే యదన్వయా దిహా, సాత్మికతా మేతి రాజసోఽప్యమితామ్ ॥
- 14) శరరిపువచోఽమృతం యః, పిబతి స కెం కాంక్షతేఽ మృతం దివిచ ।
త్వక్తూమృతం కర్ష్టం, వాంఛతి కోవేహా వారివాహస్తమ్ ॥
- 15) అతివితతదురహాహా, శ్రుతిమక్తీపారదర్థినం చేతః ।
అసతా మపే మహాతా మపీ, శరణం శక్తిపదేశికం శయతామ్ ॥
- 16) శతవైరిపదసపర్యాః, మహితరహస్యాదైకదినచర్యాః ।
అధరితపిబుదైశ్చర్యాః, ఇహ భువి మే సంతి తే మదచార్యాః ॥
- 17) మహితసా మన్మధం, మధురకవిస్యాంతసంప్రటే నిహితమ్ ।
రత్నం శరరిపునామ, ప్రత్ని మయత్తుప్రకాశనం జయతు ॥
- 18) అఘుటితముటునాపటు రపే, విఘుటితచినాసాది విభవోఽపి ।
శరరిపుపదమిముఖో యది సతుకిము సంసారసాగరం తరతి ॥
- 19) సప్రణయో విప్రణయో, గతవినయో వా విముక్తవినయో వా ।
శరరిపు రితి యః స్నిరతి, స్వయమిహా సహిముక్త ఏవ విస్పురతి ॥
- 20) శకతాతతు తత్తాతతు, భువేశకతాతతుతతుతతు ।
కోఽపి శతవైరాథా, గానసుధాపానశీలి! జీవతి కిం?
- 21) శాపాయుధోఽపి కోఽపి, బ్రహ్మకుటీభటుసత్కుళా కలాపోఽపి ।
భువతి సహి నిరవలేపో, భూమఘ్యతకోపసూక్తి మాత్రమాత్రమ్ ॥

- 22) మతిలేశగచ్ఛివీకృత, గిష్టుతిమహిమార్దువోఉపి కోతుపిస్యైత్,
శతరిపూగాధారసభు, జీకటే కిల హంతనము మకుటోఉ యమ్ //
- 23) చతురామమవతర్భువ, నౌరపి చతురాన్నోఉపి చతురోపా,
వకుఛధరవైభవ్యావు, సీము నమాతుం కదాపి శక్మైతి //
- 24) రహసీ ముదా స్పృపూణీయం, ద్విషతా మపి యద్వచు స్తు రమణీయమ్,
తద్వకుఖాభరణీయం, తముతా దుషుప్రదవం చథరణీయమ్ //
- 25) తద్వస్తుపి స్వతంత్రం, జగదీశం యత్త్రాటాతపరతం త్రమ్,
తజ్జయతు ప్రతితంత్రం, తస్య శతారో విధూతపరతంత్రమ్ //
- 26) జగదవసబ్దాగరూకః, జయతు జరీర్ధ్యుంభదుమ్యతాలోకః,
స్వాధీనవిష్టులోకః, శతరిపు రాకుంపితద్విషట్లోకః //
- 27) జగద్యజీవహోతోకః, నాథమునిభ్యాః సమస్తసారార్థాన్,
య స్తుదయ ముపదిశే, శ్రీశతకపేః శ్రోతాతునః పాపాన్ //
- 28) లశ్చి సహచరవరణ, ద్వ్యంద్వ్యం యదభిభ్యమేవ నిద్వ్యంద్వ్యమ్,
జయతు జగ్నిరణం తత్, చరణయుగం నిత్యమేవ నః శరణమ్ //
- 29) య స్తు శతకపేసామా, విశేషశతకపేసామధేయోఉపి,
సహకరుణ శ్రీతకపేం, మా మిహ తస్మీత జమీతభవతాపమ్ //
- 30) సతతం కటాతయే దిహా, మా మపి శరణాగతం శతారిగుర్యః,
భాగమతవరణధారక, పొషకభగ్గోయథా భవేయ మహామ్ //
- 31) వకుఛధరమహార్ది రనిశం, వినతే మయి స ప్రసీదతు శ్రీమాన్,
ససందధుర్యాథహం సరసతదీయోక్తిసారవేదీ స్యామ్ //
- 32) పరపువంశజనుషా, విదుషా శ్రీరంగలక్ష్మణస్తుతమ్,
వకుఛధరమహార్దితిలకం, వసతాం మహాతాం ముఖారవింధేషు //
- 33) శ్రీగ్రహమంశపరమస్తుకులావళ్ళిద్దు -
శ్రీరంగలక్ష్మణ సమాహ్యయదాసవర్యమ్,
అంతర్వైష్ణవు అవదాతిభి దేత దీషః
స్వప్రీతయేఉ హమిహక స్తుదయం స జీయాత్ //

తిరుమళ్లినక్కువి -1

ఆమ్మార్ తిరుగరి అను దివ్యదేశమున ఆమ్మార్స్త్రకు అభిషేకమును చేయు సందర్భమున లభ్యానియార్ అను అనటే ఆచార్యపురుషులు అనుసంధించు అభిషేకాంగ్రేలివి. లభించినంతపరకు భక్తుల అనుసంధానమునకు అనుశ్రగా ఇంచు ఇవ్వబడుచుస్తువి. ఇవి ఇరువదికి ప్రోకాకలవు. వీని క్రూర్త్య వివరములు తెలియవు.

శ్రీరాఘోః రంగసామ్యా సహా విదితసదనం శ్రీమిమానేన గత్వా
 రూపేణ స్వేస స్వార్థం సుచిరమధుర మిఖ్యాకుపుర్యా ముషిత్యా ।
 మధ్యేకావేరి సుష్ఠుం ఫణిషతిజయనే త్వత్ప్రతి రంగరాజం
 మత్యా గాతుం శారే లపి శివవిధిముఖైః త్వా మిహోలంకరోషి ॥

నాయవై, నాయవై, “భక్తిప్రభావభవదర్ముతభాబంధసందుక్తితప్రణయసార రసోఘుశ్రాద్ధః” ఎష్టమ్, “ ఆరాతకాతల్ కురుకూర్ శడగోప్స్ ” ఎష్టమ్ శౌల్యకిఱపడియే క్షుఫత్స్థాత్మక్త్వక్రూరాయ్, త్రిభ్యుస్త్రభజస్త్రక్తుక్తుమ్, సాత్మికుస్త్రక్తుక్తుమ్, అశ్రూజస్త్రక్తుక్తుమ్ సంపచ్చరణయాయ్, మాతాపిత్ర్ ప్రభుతి సర్వవిధ బంధువుమాన చరణనలినయుగలతే యుడైయవరాన దేవరీర్, ఇప్పుడు తిరువక్తోత్సవదీకితరాయ్, కరుసరసిజధృతకాతుకరాయ్, నిరవధికసౌందర్యాదికల్యాణానిధియాన దివ్యమంగభవిగ్రహత్తే సకలమనుజ - నయనివహా విషయమాక్షి క్రైజ్స్, పుతుప్పట్టు, ఉలావి, యరుచి, మీళ్జుమెధ్యాశ్రూరుచి తిరుమళ్లినమ్ కొళ్ళురుచున దాకమళ్లినవేదికామధ్యక్తేళ్లాసుముద్రాసోహరాయ్ క్రైజ్స్ ఏమ్ముస్రూలియరుక్కి-ఊరుపు ఎళ్లనే ఇరానిష్టదు. ఎళ్లనే ఎన్నిర్-

“వైకుంఠ తు పరే లోకే” ఎన్నిఱపడియే పరమపదమాన శ్రీనైకుంఠతీలే శుద్ధస్త్రముయమాయ్, స్వయంప్రకాశమాయ్, నిరుధికషేష్ రూపుమాన దివ్యమంగసపిగ్రహత్తోదే నిత్యముక్తరుక్తుభోగ్యానాయ్క్రైజ్స్ ఎమ్ముస్రూలియిరుక్కి-ఊ విదు బద్ధవేచెనజాతత్తుక్తు- దేశ విప్రభుమాక్షాయాలే, భుక్తథోగ్తీలే నెష్టుశెల్మామ్ వేన్సెయోమ్ ” ఎన్ ఊహిత్తుక్రైజ్స్ వ్యాహిత్తు, “అడైయుమ్ వైకుష్ఠముమ్ పాట్టుదలుమ్ ” ఎన్నిఱపడియే పదుత్తైపట్టర్ న తిరుప్పాట్టు-డలిలే ఎదుత్తువిట్టు, “పాలాయ్ నీకిష్టెక్తుక్తుమ్ పణ్ణైయుమ్ కొలాయ్ మ్ నెష్టుమ్ముయుమ్ కణ్ణమ్ములుమ్ ” ఎష్టు నిదానష్టుర్కండుపడుమ్ముడి భవాద్మినిమగ్గరాన సంసారిక్కు ఉద్దరిపిత్తైక్రాక్ మహోభ్యిమధ్య పట్టిక్కొళ్ళురుచిన ఇదుపుమ్ అతిశయితభాగధేయాన విధిశివసని కాదికశత్తే లభిక్కుమదాయ్ మట్టేఅష్టు మట్టుకుమ్ మానిడార్క్రైజ్స్ క్రైజ్స్ కువిషయమాక ప్స్టోమ్మైయాలే, అష్టుజలశయనత్తే విష్టుప్పులశయనత్తే విరుష్టి, “పాలిల్కిద్దుపుమ్ పణ్ణురాద్మమ్ మేయుపుమ్ ” ఎన్నిఱపడియే, “యాపరుమ్ పష్టుడేషాణ్ అరథువక్రుతుయిలుప ” దాకక్రైలి

ఎమ్మాష్టరులియిరుక్కిష్ట వజవిల్ చతుర్ముఖితహంనిర్మశాశ్వతమాక శ్రీరంగవిమానతోడే స్వాసాధారణ దివ్యమంగళవిగ్రహావిశిష్ట రాయ్ కౌణ్ణ బ్రహ్మలోకత్తిలే ఎమ్మాష్టరులియిరున్న, పిన్చు ఇఖ్యాకు విసుడైయ తపోవ్యాజత్తత్తలే ఇఖ్యాకుప్రభుతిదశథపర్యంతమాన రాజాశ్క్రాలుమ్, తయరతర్కుమ్ మకనాన తన్నాలుమ్ అర్పితాయ్, రామావతార చరమత్తిలే “శ్రీమద్రంగం మహాద్వామ సత్యజం సపరిచ్చదమ్, సంప్రాప్తం రాష్ట్రేసెంద్రాయ ప్రియాయ ప్రియకారిణే” ఎన్నిఅపడియే కెల్యాపిచీడణార్కు వేఱక నల్గొన్నాకైయాలే మిన్నిలజ్ఞ విభీషణానప్పికున్కోవిలాఘ్రాయోడే తమ్మై ఉపకరిత్తరుల, అవరుమ్ తమ్ముడైయ పీడాన ఇలచ్ఛైయై నోక్కి ఎమ్మాష్టరుభావిత్తుకౌణ్ణ పోకానిఅల్స, గడ్జెంబుల్ పునిదమాయ్ కావిరి నడువిల్ శ్రీసంద్రపుష్టిరిణి తీరప్రదేశమాన పుణిషత్తిలే ఎమ్మాష్టరుజవిత్తుత్తెత్తు, అన్నసరమ్ అవరాలుమ్ ఎమ్మాష్టరుఖష్టు వోళ్లాతపడి అవ్యాడ్తత్తిలే తిరుపుణ్ణమపంచ్చర్మ మన్ముడైయ విభీషణమై అన్మగ్రోత్తు మదిలిలడై యేఅప్పోక విట్టు “అరవరణప్పెరుమ్ శోది అస్త్రమొన్నమ్ అణివిభభముయర్ వెప్పై యుణైయుమేపి, పరతుమ్ పోల ఆశయిప్పార్కు అన్నరుపణీర్చుత్తల్, వ్యాహామసాలే కడల్కోణ్ణ కిడత్తల్, విభమ్ పోలే అస్త్రయత్నమాతల్ శయ్యకైయన్నోల్, వచ్చిప్రాణవానోర్ తలైనే, కడలిడమ్ కౌణ్ణ కడల్యోళ్లా, కణ్ణా, కట్టి శీలీ, ఎన్నువ్యాది పరత్యాదికభుభు పరత్వస్తాలభ్యాదికభై ప్రకాశిప్పిత్తుకౌణ్ణ, అణ్ణోడు తెంత్తువోక్కి పశ్చమ్ నోక్కియతియాహ, దేసర్చైకబాణిష్టుకౌణ్ణ పణ్ణికౌణ్ణరుచుక్కిస్తముకిల్పణ్ణనాన పెరియెరుమాటై అడియై యెడ్డెస్తరుల్శాహి, ఉయ్యు శోల్ మాలై యాయిరముమ్ అయిచ్చియదఱినిపెవరీర్ ఇప్పోదు ‘‘కభ్యలుమ్ పకలుమ్’’ పాడి యరుఖవదక తిరుపుణ్ణమపంచ్చర్మ భర్తుభోగార్థమాక కుత్తిపొప్పిత్తుచ్చెల్లమ్ భార్యాయైపోలే ఎన్ తిరుమక్షేర్మార్చన్ ఎన్నిఉపడియే విశ్వపతియాన అఘ్రికియ మణాలారుకు తిరుమణ్ణమ్ కౌణ్ణ ఎమ్మాష్టరులియిరుక్కించాపోలే ఇరాన్నిదు, జయ విజయా భవ.

తిరుమణ్ణసక్కవి - 2

గాతుం పూర్వాష్టుతేంద్రం మధురకవిముఖైః భీత్యప్పర్వైశ్చ స్తాపం
స్తోతుం వేద్యాం నిష్టాస్తదనుగుణముల్యాంబరప్పుం శతారే।
దాతుం ముక్కిం స్వకాంప్యేచ్చుసి కి మిహ న్యోశాం శాప్తమాగ్దాదికానాం
స్వాతంత్యా దేవ కృష్ణః ప్రతిత దిహా యుదా చింతయంత్యై స్వరూపమ్ ||

నాయన్నే ! నాయన్నే !

“అంధం తమ ప్రిమిరనిర్మిత మేవ యత్త స్వార్థ తణ్ణయసాధితుత్తస్వత్తప్రాప్తమ్”
ఎన్నిఅపడియే తిమిరసారనిర్మిత మెన్నుమ్ పడి ఇరుణ్ణిపురుణ్ణ తిరుకుమ్మాల కూప్రమ్మయుమ్,

ఆస్తిమీవప్రవిభమాన తిరుసెఱ్రేయుమ్, అష్ట చంద్రమధ్యత్తిలే ఒరు అమృతధారై ఎన్నోమ్మడి తిరుసెఱ్రేయుల్ లఘుకుపెఱ శాత్రువున తిరునామముమ్, మన్మియశిర్ మదన్ కరుమ్మచ్ఛిల్మెంట్ యుమ్ తస్మిమ్ తెల్లుమ్ తిరుప్పురుమముమ్, అనమధికదయానురాగుత్థల్య సూచకజ్ఞాయ ఆప్సిదలస్త్య తామారైప్పొప్పేలే ఇరుత్తీలు తిరుక్కుణ్ణాశమ్, కల్పల తాకల్పమాన తిరుసుకుక్కమ్, చింబవిద్రువందంభహోరియావ తిరువ ధరవమ్, శుత్తనిస్తులాలిపోల ఇరుక్కిలు తిరుముత్తువిరైయుమ్, క్ష్మికావిలసితమాన క్ష్మపాశముమ్, దృష్టిచ్ఛాపహోరియాన చుబుక కపోలజ్జశుమ్, క్రముకతరుణాగ్రీవాకంబుప్రతిమమాన తిరుక్కుమ్మాత్తుమ్, కనక గిరియై క్ష్మిదుత్తాట్లే ప్రాణతర్ఖాదీశీతమాన తిరుత్తోచ్ఛశమ్, జ్ఞానపద్మమ్మస్మిదుష్టోక్కుచ్ఛోభ్యుతీల జ్ఞానముద్రాంతితమాన కర్కాంతియుమ్, అభిలంబమనోహరమాయ, అనేక భూషణాభూషితమాయ వకులదామవిరాజితమాన వఽషప్తలముమ్, అష్టయపాపహోరియాన కుషీప్రదేశముమ్, సాందర్భమ్మాతసీరపూరపరీవాహపర్వగ్రాయితమాన తిరునాభియుమ్, తిరువర్పాత్రాపోలే ఇరుక్కిలు దివ్యంబరళోబైయుమ్, రంభాస్తంభసహోదరమాన తిరుత్తోదైకశుమ్, కకుద్భుత్కకుదీనిభమాన తిరుముష్టోబ్బాటుకశమ్, పచ్చజదశతుల్యజ్ఞలాన జంశైకశమ్, “యద్వాశర్వ్యమశర్వ్యజమ్యు” ఎన్నిఉపడియే అశర్వాశర్వామ్మమాయ తఫ్ఫోప్సైతిషహసీ జ్ఞానితమాన చర్చాయుగమ్మమాయ, ఇప్పుడినర్వామయముందరుమానదివ్యవిగ్రహాత్మేయుడైయిరాన దేవరీర్ ఇప్పొదు తిరుమ్మాయనోత్సవ దీశీతాయ న్యశిష్య తుమరాన మధురకవిప్రభుతిసజ్జనస్థలోడు పొలిష్టున్నిష్టింపై ప్పాడియరుచదాకసంకలింపు, అలంకృతగాత్రాయ చ్ఛస్తు సేవిక్షివేణ్ణుకైయాలే తద్భమాక త్రిరుమ్మజ్ఞమ్మశెయ్యవేషమ్ము మ్మజ్ఞమ్మేదికామధ్యత్తిలే జ్ఞానముద్రాస్థితరాయ క్ష్మిజ్ఞ ఎప్పు అష్టరుచియిరుత్తీల ఇరుప్పుఇంక్కు ఇరున్నిష్టదు - ఎక్కునే ఎన్నిల్ -

చింతయంతీ జగత్పూతిం పతిం క్ష్మప్పస్తరూపిణిమ్ ।

నిరువ్వాసతయా మత్తిం గతాన్యంగోపక్యో ॥

ఎన్నిఉపడియే అజ్ఞాతభగవద్విషయైయాన చింతయంతిక్కు స్వవిగ్రహస్మరణహేతుక మాక తస్మాదైయ నిరంకుశస్వాతంత్యత్తాలే ముక్కియైక్కుదుత్త శ్రీక్ష్మానై ప్పోలే ఇహాలోకత్తిలే విషయప్రమాయ రూపాభాసమ క్ష్మిజ్ఞ విషయజ్ఞలేమేపీప్పుస్తు తిరికిల సంసారిచేషనరుక్కు దేవరీర్ వడిష్మికాలే విషయాంతరమ్ముఖ్యతే విషయిత్తు “నమ్మినేవ్ మద్దారైయుమ్ మున్మెలామ్, శెవెయ్వున్ వాడత్తిరుక్కురుకూర్ నమ్మిక్కున్నసాయ్ అడియేవ్ శదిర్తే నిష్టే” ఎన్ను వాయప్పులమ్మయ్యడి పట్టి, “మేవెనేవ్ అవ్వన పాసుడి మెయ్యమ్ముయై, వేపు మంగ్రాటియేవ్, ఎష్టు అవిదితాన్నిష్టుతమాయ క్ష్మిజ్ఞ దేవరీర్ తిరువడిక్కుపుఱ్రే నిష్టు అడిషైష్టుకైయాల తైంకర్యానందత్తయుమ్ కొడుత్తరుషువదాక త్రిరుప్పథమ్ పఱ్రే”, తద్భమాక త్రిరుమ్మజ్ఞమ్మశెయ్య ఎప్పుస్తురుచి ఇరుక్కురాపోలే యిరాన్నిష్టదు. జయ ! విజయా భమ !

తిరుమణ్ణనక్కవి -3

మేశం కేళాదిదేవావిదితనిజిపరంపూర్వాథ మధ్యామహేంద్రం
స్వేయం స్వాధాతిరేకప్రమహితమనాభిష్టుతం త్వద్యుత్తిత్వా!
గీతం గాత్మ్యాలై థ గోదాకృత మిహ తమలం తర్వయుత్వాచ లభ్యాం
గేపోం తస్మాత్కృతార్థః త్వ్య మిహ శతరిపే స్వాసినః శ్రాంతిశాంత్యై॥

నాయన్నే! నాయన్నే!

శ్రీయసపతియామ్, అవాప్తసమస్తకామనాయ్, సమస్తకల్యాణగుణాత్మకనాయ్,
శ్రీవైకుండలనికేతనాయ్, నిత్యసూరిపరిషివ్యురంతరసేవ్యమానచరణానిననాయ్కృత్యైజ్ఞాని
నిత్యాసంద నిర్మిరణకచ్ఛున్నిఅచ్ఛాయ్దే, “ ఏకాచేసర్వేత్తా ” ఎష్టు ఆదు ఉణ్ణిము ఉరుక్కుట్టాదే
అవితద్విశ్శమానచేతనమయ్యేషక్తుల్, “ అరుణపుర్వశ్శై అదియార్మేల్వైత్తు ” ఎన్నిఱ పడియే
పరమకార్యాంకనాయ్, స్వచరణమల సమాశ్రయణానుకూలమానకరణకశేబరజ్ఞై కొడుక్కుక్కేలి
“ బ్రహ్మదిషు ప్రదేశీము స్ఫుర్తికే చరాచరే, ఏకస్థిష్టుతి విశ్వాత్మా సతు నారాయణః రహః ” ఎష్టుమ్,
“ ఇష్టుమ్ త్యుమ్ ఉలకమ్ ఉయిరుమ్, మఱ్ఱ మ్ యాదుమిల్లా వొష్టు - వాస్తవక్క తన్నొడు
తేవరులకోడుయుర్ పడైత్తాన్ ” ఎష్టుమ్ కొల్లుకిఉపడియే చతుర్మణి ప్రముఖాబహుమాఖ
స్ఫుర్తియైప్పణ్ణి, స్ఫుర్తిమాన చేతనరుక్కు నల్లిదుమ్, తీయదుమ్ వివేకక్కుత్కు, “ మనిశరువ్
మఱ్ఱమ్ మఱ్ఱమ్ మాయప్పిలిపి పిష్టుస్ “ ఎన్నిఱ పడియే రామక్కాష్టాదిరూపేణ
అపతరితరులియుమ్, ఇప్పిప్పిష్టుణ్ణిన అవశారభ్యాస్తు తానమ్ తత్కులీనర్ కణశ్శై ఉణ్ణిష్టవాధరుక
మాడుమాత్కాశ్శుఘ్ణమ్మాకాయ తిరుక్కురుకూరికే విదీర్చిశీర్పుక్కుఘ్ణాదిప్పిరాహాయి మేవియుమ్,
మలిష్టశ్శైన్వైర్కవరిపేషమ్ తిరుక్కురుకూరదనిల్ పాలిష్టున్షైపురాహాయి నిష్టుమ్, నిలైయుభ్రకిలే
“ కణ్ణాప్రభార్త తనదే ఉలణెన నిష్టాన్ ” ఎష్టుమ్, “ నిలైయుమ్ తిరుమకషుమ్ నిష్టాయాల్ ”,
ఎష్టుమ్, “ నిలైయుర నిష్టాన్ ” ఎష్టుమ్ కొల్లుకిఉపడియే సర్వస్మాత్ పరిమెస్యుమ్యైడియై యఱుది
యఱుడై, కండుపట్టు అటీపుడైయారడజ్ఞులుమ్ ఆశ్రయిత్తు ఉణ్ణివిక్కుఘ్ణుడి నల్లార్ నవిల్
కురుకూరిలేనిత్యాస్మిధిష్టైయిరుత్తీఱ కుటియమాణురువాకియ నీల్ కుడకూత్తునై ప్పాడి,
యరుణువదాక సంకల్పిత్తు “ స్తోత్రం వేదమయం కర్తుం బ్రావిడభాషయా తత్త వేదసమస్తాత్మ
బ్రావిడత్తు ముపోగతాః ” ఎన్నిఱ పడియే బుల్- యజ్ఞ - స్పౌమా - థర్వణాణ్ణశై త్రిరువిరుత్తమ్
ముదలాన దివ్యప్రభంధనతుష్టుయమాక్షి, మదిలరభ్యార్వశ్శైక్కుఘ్ణ్యైమేల్ ఆష్ట తపిఘ్ణ్యైములైయై
అధికరిత్తార్కు, “ ఉడైష్టు నోయ్ కష్టై ఓడువిక్కుఘ్ణై ” ఎష్టుమ్, “ నల్లపదత్తాల్ మనవాఘ్ణ్యైవార్
కొణ్ణపెట్టై మక్కలే ” ఎష్టుమ్, “ మీట్పియ్యైష్టైక్కువ్వమానకర్ మఱ్ఱ దుకైయదనే ” ఎష్టుమ్
పాపాకఅముష్టైషాపుర్వాసపోతుమాక “ విష్టోర్ పెరుమాన్ జ్ఞై మెయ్యుకొల్లార్ వ్యోమాత్కాప్రభమ్ ”

యరుళిన దేవరీకొప్పేదు సాత్రికజనసౌర్భయశైక్షికార్థరాఘృడి దివోత్సవవ్యాజత్తాలేకోవిల్సిస్తుమ్ పుఅప్పుటురుచి, వివిధవితానపుంజితమాయ్ శ్మృంమణికల్ శేరుమ్ తిరుమామణిమ్ముపమాన ఇత్తిరువోలక్కుత్తిలే ఒరునాయకరత్తమ్ అంకురిత్తాటోలే మజ్జనవేదికామధ్యత్తిలే, జ్ఞానముద్రాసహితరాయ్ క్రైస్తు ఏటియరుచి ప్రాణిశాంకై యసైయల్ శాత్రీ, తిరుచైయ్ ముడియుమ్ లచుమ్, పడైయుమానదివ్యాలంకారత్తుడే ఆభీషేఖజలార్థగాతరాయ్ సాత్రికజన నేతోత్సవకరరాయ్ చిత్రవసనభూషణభూషితరాయ్ ఎమ్ముఫ్ఫరుచి యిరుక్కుమిరుప్పు ఇంజ్నే యిరానిష్టదు - ఎంజ్నే యెన్నివ్వేన్ -

మేశమ్ : - మా వెన్నె తిరునామత్తై యుడైయపెరియపిరాణ్ణియారుక్కు నాయకనాయ్, “గోజాతిదేవో విదితనిజపదం” ఎన్నుమ్, “ఈశవ్” ఎన్నుమ్ శోల్లకితు బ్రహ్మరుద్రర్ కట్ తొడక్కమానసర్వచేష్టకాలుమ్ అటియపరిదాన శ్రీవైకుంఠతై ఇయస్పిడమాక ఉడైయునాయ్, శ్రూఢమ్ : - ‘ఏ’ ఎస్టుపట్టించకమార్కైయాలే త్రయామయుమానపెరియతిరుపుడైయై వాహనమాక పుడైయునాయ్,

అధ్యామరేంద్రం : - “మున్నె యమర్చో” ఎణ్ణిఅపడియే ఆద్యావ అయర్పణ మమర్చ కళిపతియాయ్,

స్వేశమ్ : - “అతేశ్వరం” ఎన్నిఉపడియే తనక్కుత్తానే నియమకనాయ్, ఆక విషుడి త్రియి: పతిత్య, పరమపదనిలయత్య, గరుడవాహనత్య, సూరిథోగ్రుత్య, నిరంకుశస్వతంత్ర్య జ్గలాలే సర్వస్మాత్మపరవానసర్వేశ్వరస్తై,

స్వాధాతిలేకప్రవహిత వదనాభిష్టతం త్వద్యక్కాత్మా : - “అవావిలస్తాది” ఎన్నిఉపడియే దేవరీధైయ భ్రంబిప్రకర్తత్తాలే పమ్మోన్నుపుటుప్పుటు శోఅలూలే వాయార్పుకమ్మిస్తదు, గీతం గాత్మాచూధ గోదాక్షత మిహా తమలమ్ తర్వయిత్తాచ : - అప్పచిష్టిత్తే పెరియామ్మార్చో తైకుండలుడక్కాలే దేవరీధైక్కు త్రిరుమకూన ఆణ్ణుపుడైయ ఇంటమిమ్మోమాలైయాన తిరుప్పాపై ప్పాడి యరుచి, దేవరీధైయ దివ్య ప్రభంధక్షమాత్తాలే ప్రితనానస్తై మికపుమ్ ప్రియపుడుత్తి,

అబ్బ్య దేహం చతస్మైత్ : - తిరుపద్యయ నోత్సవార్థమాక పశ్చీపరిజనాదికలోదే దేవరీధైయ తిరుపులిష్టేమ్మోప్పిలే పత్తునాలుమెమ్ముపురుచి యిరుస్తుమేవి యుస్తైకోవిలే ఏటియురుణుడాక ఉద్యోగిత్తరుచియ పాలిష్టునిష్టపిరానై రాజసీతియై యనుసరిత్తు నిష్టు, ఒరుఱసత్తై నిశ్చిప్పొమెస్తు పార్చుత్త, పీడు తరవేణుమెస్తు అపేక్షిత్త, శాసనమాక పాంగ్రం,

కృతార్థ ప్రప్య మిహా శతరిషో : - ఆక విషుడి అత్తలక్కుమ్ సర్వప్రకారసామార్కైయాలే కృతార్థాన దేవరీకొప్పేదు,

స్వాస్మినః శ్రాంతిశాంత్యే : - స్వాస్మయాజత్తాలేపచ్ఛిష్టు మచుకేణ్ణుప్పేలే ఒరుమండ్చోభ్రమిశ్చిం

దేవరీచుట్టెయ తిరుమైనియమ్మ కుష్ణత్తిలేముమ్ముకూళ్ళి అడియోళ్ళచుట్టెయ సాంసారికపక తాపళమ్మ మాఱువదాక ఎమ్ముష్టరులియిరుత్తేటా ఉన్నోలే యిరాచిష్టదు. జయ విజయా భవ.

తిరుమళ్ళస్తోత్రమ్ -4

(నిత్యప్రాది తిరుమళ్ళస్తోత్రమ్ అణ్ణావియార్చోవిష్టు)

సత్యాగ్రమం షట్పుదభావయుక్తం సుహంసేవ్యం సుమనస్సమేతమ్ |

సుశ్రేష్టాప్సోదకరం విభుం త్యాగం వదంతి సంతః శతకోపి ! మేరుమ్ ||

“జాయమానం హి పురుషం యం పశ్యేత్ మధుమూదనః, సాత్ర్యికః స తు విజ్ఞేయః స వైమోణ్యాద్రుచింతతః” ఎన్నుష్టుడి ఉత్పత్తికాలతీలే తమ్ముడైయ విషేషటబాక్షత్తాలేసంసారిచేతనరై నిర స్తరజస్తమస్తురాయమ్, ప్రప్రద్రుసత్తుగుణిరాయ్యిడియుమ్ పణ్ణువల్ల సర్వేశ్వరముడైయ నిరంతర కబాత్మాత్రభూతరాయ్, ఉపాయాసేయభ్రమ్ ఇరుణ్ణమ్ శ్రియసతియాన సర్వేశ్వరముడైయ తిరుమడికమ్, అన్న తిరుమడికిర్ణ పణ్ణమ్ కైంకర్యముమాకవే నిష్ట్రుషితిరుక్కుమమరాయ్, జితేంద్రియరాలే సేవిత్తుపుడుపవరాయ్, సంసారిచేతనరై ఉణ్ణీవిష్ణుత్త్రైయిలేయే నోక్కాన తిరువుర్లత్తైయుడైయరాయ్, ఉత్కిష్టత్తికలాలే సర్వేశ్వరవై ఉకప్పికుంచ్చుమ్ స్వభావరాయ్, అపరిచ్ఛేద్యమహిమానదు దేవరీరై సత్తుక్కులానవర్క కళ స్వభావసామ్యత్తాలే ఒరు మహామేరువాక విష్ణుపుమ్ శేయ్యానిష్టార్కథ. అదు ఎణ్ణో ఎన్నిల్ -

సత్యాగ్రమమ్ : - అన్న మహామేరువానదు పంచాశతకోచివిష్ణుమాన భూమిక్కు ఒరు ఆణి అణిత్తాట్చోలే నిత్యైకుక్క ఈడాన ఫలత్తిఅగ్గ ఆశ్రయమాయిరుక్కమ్, దేవరీర రజస్తమస్తుక్కత్తలశాతపడి సత్తుగుణమ్ ఒష్టుక్కమే ఆశ్రయమాయ్ ఎమ్ముష్టరులియిరుప్పిర్.

షట్పుదభావయుక్తమ్ : - అన్న మహామేరువానదు నానావిధ పుష్పరసస్యాద మత్తబ్ధింగాశీవిలాస చేష్టాయుతమాయిరుక్కమ్. దేవరీర అఱువిధమాన శరణాగతి విషయమాన తిరువుర్లత్తై యుడైయరాయిరుప్పిర్.

సుహంసేవ్యమ్ : - అన్న మహామేరువానదు మానసాదిసరోవర్తికలాన అమ్మకియ అణ్ణభూలే సేవిత్తుపుడుపదాయిరుక్కమ్. దేవరీర నాథయమునయుతివరాదికలాన పరమపాంచర్క కలాలే సేవ్యమానరాయ్ ఎమ్ముష్టరులియిరుప్పిర్.

సుమనస్సమేతమ్ : - అన్న మహామేరువానదు ఉద్యానతబాకజలళ్ళలిలే ఇరుక్కిం నానావిధ పుష్పభ్రమోదే కూడియిరుక్కమ్. దేవరీర సర్వేశ్వరవ్ కైవిష్ట సంసారిక్షాయుమ్ తిరుత్తుకైయిలే తత్తురాకైయాలే అమ్మకియ తిరువుర్లత్తై యుడైయరాయ్ ఎమ్ముష్టరులియిరుప్పిర్.

సురేశ్వరాప్పుడకరమ్ : - అన్న మహామేరువానదు దేవరీకణకుగ్ని నిర్వాహకరాయిరున్నట్టు బహోదృ కణకుగ్ని వైపు లక్ష్మీత్తాలే ఆప్సుడకరమాయిరుకుమ్. దేవరీర్, “పత్రమ్ నోక్కియతియాన్ ఎన్ పైప్పమరైళ్ళాన్” ఎన్నిలపడియే నిరంతరకటాఫమ్ పణ్ణిక్కొళ్ళిరుకుమ్చుడి “అయిర్యాడు మమరకెల్ అది పతికుమ్” ఆప్సుడకరమాయ్ ఎమ్ముఖరుచి యిచిపీర్.

విభుమ్ : - అన్న మహామేరువానదు భూమికుగ్నమేలే ఎణ్ణెత్తినాలాయిరమ్ యోజనై ఉయర్త్తియై ఉండియు ద్వారాయాలే పర్యాంతరజ్జులై క్రొళ్ళిలుమ్ ఉయర్పుదాయిరుకుమ్. దేవరీర్, “అడియార్ నిలాక్ష్మివైక్కమ్మా! వైయమ్ ! సమ్ వియలిడమ్” ఎన్నుప్పుడి ఉథయినిభూతియిలుమ్ అడబ్బార పెరుపైయుడైయాయ్ ఎమ్ముఖరుచి యిరుపీర్.

ఆయ్మ్ : - ఆక ఇప్పడికలాలే ఉత్కాష్టురాన దేవరీర్.

వదంతి సంతః శరకోపమేరుమ్ : - శ్రీమధురకవిప్రభుతిసాత్మ్యపణ్ణనభ్లాట్ ఒరు మహామేరువాక విభ్యమ్ శేయ్యానిస్థార్కట్.

తిరుమణ్ణనక్కువి - 5

తూర్పుస్తిః సంపరిసేవితుం చ (సేవనాయ), శ్రీపైప్పవానందసమృద్ధయే చ ।

అస్మీన్ విశాఖాహ్నయలారవ్యే, స్నాసిప తాప్రాసలిత్తేః శతారే ॥

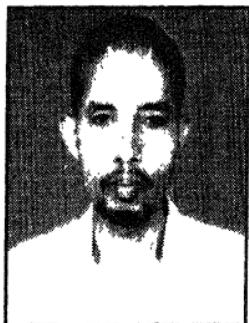
“అస్వాన్తమ్ముయమ్మైప్పుమ్ కచ్చిల్లామ్ము” నాన దేవరీరుడైయు ఇప్పులకినీల్ మిక్కమరులాలే సదా సన్నిధానం పణ్ణుమ్చుడి ఆశాసితరులిన సద్గుణాసామగ్ర్యమిరుకుమ్చుడి “తిరియుమ్ కలియుక్కమ స్నేహి ప్రెరియకించుగమ్ ప గ్రంఱ్” ప్రేరిస్తుపైప్పుమ్ పెరుకి”, “మణ్ణుయ్య మణ్ణులకిల్ మనిశర్ ఉయ్యు” మృదుచియుమ్ ఎచ్చుక్కొళ్ళిని విచ్చిస్తునోయుక్కులాలమ పెఱ ప్రేముడియుమ్, తిరుపరాళ్ళమ్ ముదలాన దివ్యదేశభ్యుల్ నిత్యమిత్తిక్కోప్తుమవిశేషభ్యులాలే వామ్ముడియుమ్, “తేపు వంగ్రంఱ్ తియేన్” ఎన్నిల శ్రీపైప్పవర్ కణుడైయు తిరుమణ్ణత్తిలే ఆస్తవెళ్లమ్ అల్లె. యుచీయుమ్చెయాక, “స్వాత్య భుంజీత్” ఎస్తుమ్, “అడి యముదుశేయ్” ఎస్తుమ్ శౌల్మకిఉపడియే ప్రతిచోదితుమాన అనుష్టూనత్తిఱ్లు- అనుగుణమాక “నిపిఅస్తుతియన్నాల్, ఇను , నీ నీరాడ వేణ్ణుమ్” ఎన్నిల శ్రీభణ్ణుర్ పిరాన్ పాడల్ పడియే దేవరీరుడైయు తిరునక్కతుమాన తిరువిశాఖత్తిలే తాప్ముష్టీసర్వతోముఖభ్యులాలే నీరాడి యురుచుమదాక స్నానసంత్తిలే ఎమ్ముఖరుచి యిరుక్కించ ఇరుప్పు ఇంకే ఇరానిష్టదు - ఎంకే ఎనీల్ -

“ ఏమూయ్ నిలమ్ కీళ్ళ ఎన్నప్పన్” ఎస్తుమ్, “అప్పం ఊష్టి యిదస్తు ఎయిగ్రంఱ్లోక్ కొళ్ళనాల్”, ఎస్తుమ్ శౌల్మకిఉపడియే సకలజగత్తుకుమ్ వాత్సల్యావినాభూతమాన పస్కతియై యుడైయాయ్, “ఏనత్తురువా యిదస్తు శాసప్పిరాన్” ఎస్తు శౌల్మకిఉపడియే సమ్యక్

జ్ఞానపకారకాయ్, “పెట్రోషైటరుస్టు పేదుఱువన్” ఎష్టు పలియాడ్ బ్రూపొవదో ? ఎష్టు భయపుట్టుచేణ్ణుధుడి “ప్పాచియా యుష్టు పారచ జీర్ణు పాప్రుయానాప్రుయానరుచే” ఎష్టు ఖానవాన్ కథ్ విశ్వాసిత్తుకెక్కుట్టుప్పుడియాక కృపాతిశయత్తైయు ముడైయరాయ్, “మహావరాహః స్ఫురపద్మలోచనః” ఎష్టుమ్, “పెరుమకేప్రైలార్ తమ పెరుమ కణ్ణములర్పుట్టురీకమ్” ఎష్టుమ్ శాల్మకిషపడియే పశుమృగసాధారణమూన అవతారమూయిర్పుచ్చేయేదేయుమ్ పరత్యమాచక్కడాన “త్యుతామధైజస్యై” యుడైయరాయ్, “ఇరుముక్కల్కమ్ శౌవస్తుముక్కమ్ అల్లాధముక్కమ్, మంఱ్రల్లాయమరుక్కమ్ ఖాసపీరానై యాల్లాల్లిల్లై నావ్యజ్ఞసల్లదుచే” ఎష్టు దేవరీరుడైయ ప్రథమ ప్రబంధతీలే సర్వరెక్కమ్ ఇవరైయుప్రుయ రక్షాంతరరిల్లైష్టు అఱుదియుట్టు చరయిప్రబంధతీన్ మయిడివిలమ్, “సీలవత్తై యిరణ్ణు పిత్తైకవ్య నిమిర్షపొప్పు కోలవరాపానొమొష్టాయ్ నిలచేస్చైట్టెక్కుట్టు వెళ్లాయ్, సీలక్కిడార్ కడైన్నాయ్ ఉన్నైప్రైంఱ్రుని ప్పుక్కువన్” ఎష్టు అవతారభ్రాణము కిడక్కుచ్చేయేదేయుమ్, “క్షైల్ తిరువురుడై” పుంఱ్రు తేవరిర్ “అప్పమిల్ పేరిన్నతై పుంఱ్రు” ఉయై యిరుచిచ్చేయదరులిన దివ్యప్రభావోత్తరమూన ఇప్పబంధమ్ “నూఅము వల్లార్”, “తోట్టునాభ్యము శూప్రాపొన విషమ్యే”, “యః పాదము పద మేప న యాతి బ్రహ్మాణః స్తామ్య” ఎష్టుమయిపోలే “తిరువిరుత్తుత్తోరడి కల్పవర్మపిఱప్పుమ్ పాల్మాపరువై అప్పున్నార్ ఇప్పాయ్నిలత్తే” ఎష్టుతిరువిరుత్తై పాలిష్టున్నిష్టపిరైస్పాండెయిరుశమాక త్తిరుపుట్టమ్ పంఱ్రు, తదరమా త్తిరుముఖ్యమ్ శేయ్ ఎప్రాప్తరుచియిరుక్కిలు యిరుప్పు - ఎష్టువిణ్ణిప్పమ్ శేయ్వాయిరా స్థితము.

గ్రంథకర్తవిచయం

పేరు	:	ఉస్.ఎస్. శింగరాచార్యులు
జన్మాంశు	:	5-12-1950
జన్మాంశుకులు	:	శ్రీమతి. లస. సితమ్మగారు ఉ.వే. శ్రీమాన్ ఈయుష్టి గోవిలాచార్యులు గారు
విద్యార్థులు	:	1. A.విద్యాన్ 2. M.A. సంస్కృతము 3. పండిత్ ట్రైనింగ్
పుత్రి	:	గ్రేడ్ I తెలుగు భాషా పండితుడు జడ్పిప్పాసుర్మల్, ఇనమడుగు, నెల్లూరు జిల్లా
భవాన్మసు	:	బాలాజీ నగర్, నెల్లూరు.

